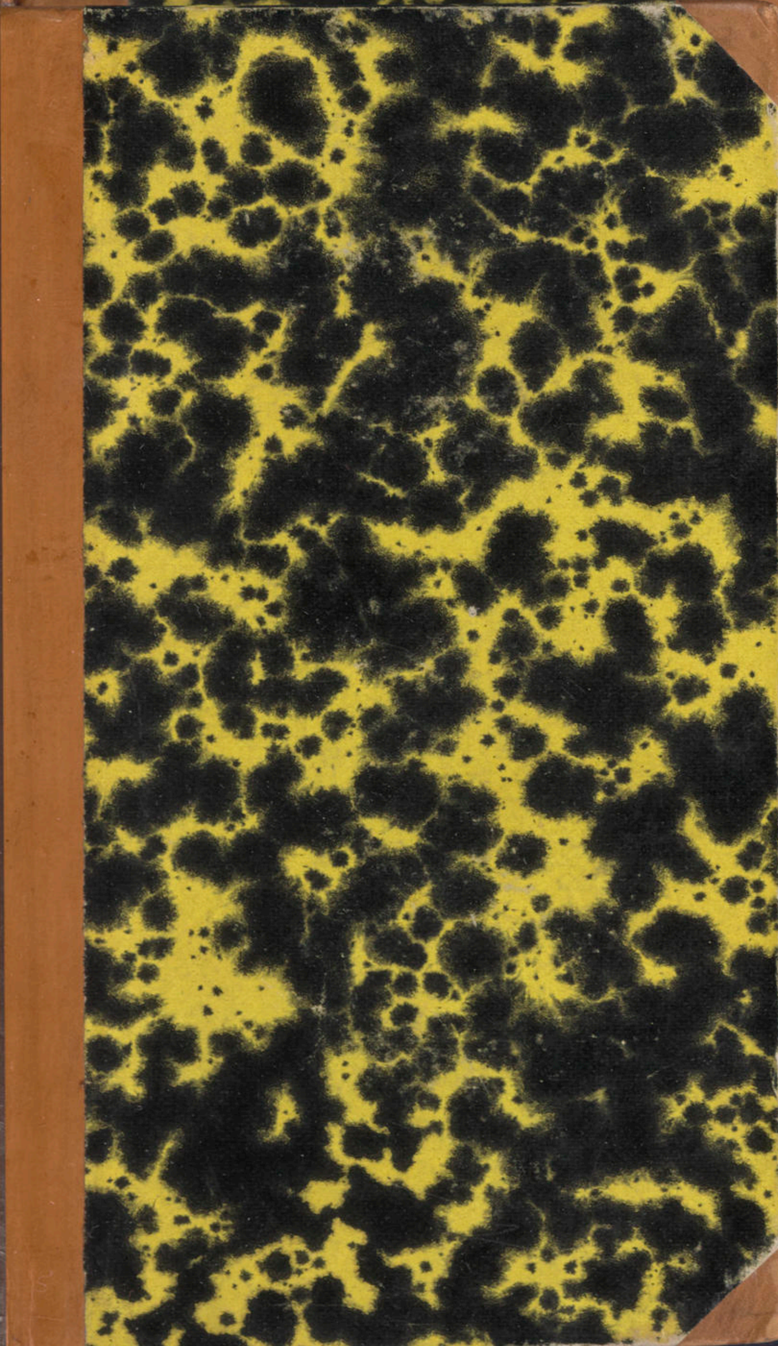

BORTA OCH HEMMA.

SKIZZER OCH NOVELLER

AF

EDVARD FLYGARE.

EFTER FÖRFATTARENS DÖD UTGIFNA

AF

HANS MODER

EMILIE FLYGARE-CARLÉN.

STOCKHOLM.

ADOLF BONNIER.

STOCKHOLM.
HÖRBERGSKA BOKTRYCKERIET, 1860.

EDVARD FLYGARES LEFNAD OCH LYNNE.

I den synliga verlden äro oräkneliga föremål, ofvanifrån stjernorna ända ned till infusions-djuren, hvilka påkalla vår uppmärksamhet och forskning; men intet enda af dessa är så betydelsefullt och angeläget för oss att studera som menniskan, icke blott i allmänhet, utan hvarenda enskild person har sin stora märkvärdighet. Detta blifver klart, då man besinnar att hela den synliga verlden är förgänglig, men hvarje menniska oförgänglig. Derföre äro lefvernesbeskrifningar alltid lärorika. Det vore ypperligt, om hvarje utmärkt man sjelf för efterverlden bekände sitt lefvernes hemligheter uppriktigt såsom Augustinus, icke skrymtande som Rousseau; då hade man sjökort, som utvisade strömmarna, klipporna och blindskären på lifvets haf.

När en annan skall skildra en hädangången, kan han aldrig framställa denne fullkomligt, utan endast i skuggbild.

Då jag nu går att teckna författaren till dessa skrifter, så kan jag blott återgifva den sida af honom, hvilken han visat för mig och qvarlemnat i mitt minnes spegel.

Hösten 1839 hade jag i Stockholm en skola.

En dag inträdde till mig en aktningsvärd gammal ungkarl, boktryckaren Thomson, hvilken hade med sig en liten tioårig gosse, och sade: "Detta är författarinnan fru Flygares son!" (Hon hade kort förut flyttat till hufvudstaden). Derefter hviskade han helt

faderligt till mig: "Var allvarsam mot pilten och spara ej på aga!"

Jag betraktade noga den lille gossen. Jag visste väl att snillrika män sällan eller aldrig haft snillrika barn, men deremot att utmärkta mödrar ofta nog fått ära af sina söner. Jag såg derföre på den lille gossen med förhoppningsfulla tankar. Han var spenslig, men axelbred, hade ett ovalt, blekt ansigte, vackert rödbrunt hår, en liten djerf näsa, stora bruna ögon med en ovanligt stark, för tillfället något orolig blick och en behaglig mun. Han var klädd i en bjertgrön rock. Herr Thomson tog afsked, jag sysselsatte mig en stund med författarinnans son och märkte att han hade särdeles godt hufvud, men jag rördes djupt, då jag tydligt såg på hans bleka hy och bleka läppar ett luftigt flor kastadt som en snara af döden.

I skolan visade han utmärkt flit och uppmärksamhet, men kamraterna, små tolfåriga gentlemän, brydde sig till en början föga om honom. De yngre fruktade honom såsom alltför öfverlägsen och allvarsam. Hans bjertgröna rock, hans slutna och tysta väsende, ådrog honom bland kamraterna spenamnet "löfjerskan," ty de tyckte honom vara en smula trolsk. Gossen, hemma van vid den ömmaste moders uppmärksamhet och välvilja, blef harmsen öfver sina kamraters gyckel och beslöt att hämnas. En dag, under frukosttimman, uppfylldes rummet med en pinsam röklukt. Gossarne klagade för mig, ransakning hölls och Edvard Flygare bekände utan svårighet öppet att han lagt horn på glöden i kakelugnen. Jag frågade hvarföre han gjort detta spratt åt sina kamrater och åt sig sjelf; han svarade med låtsad enfald: "Jag tycker det luktar godt." Han dömdes på kamraternas ifriga yrkan att "få stryk," hvilket annars aldrig brukades i skolan. Jag ville för ingen del begagna detta grymma tuktomedel mot något barn, aldra minst mot ett så ömtåligt som detta och, för dess moders skull,

mig så kärt som denne gosse. Jag kunde dock icke lemna honom strafflös och förkunnade honom derföre högtidligt att han skulle inställa sig följande morgon en halftimma tidigare än de öfriga för att erhålla den tilldömda agan. Han bar sin dom värdigt, fällde icke en tår, men gjorde på min begäran en bugning för sina kamrater med anhållan om ursäkt för sitt okynne. Följande morgon inställde han sig på utsatt timma, beslutsam och undergifven att undergå sitt straff. Jag sade: "Hvad förtjenar du?" Han svarade: "Stryk." Jag återtog: "Mycket eller litet?" Han genmälte lugnt: "Mycket." Då sade jag: "Men jag vill icke förnedra mig med att slå dig. Anse såsom du nu fått mycket stryk och akta dig för slikt!" Han såg upp på mig med största förvåning öfver en sådan utgång, tårar skimrade i hans ögon, läpparne darrade, men han qväfde sin rörelse, bugade sig och satte sig tyst på sin plats att läsa. När de andra gossarna kommo i skolan och frågade honom: "Har du fått stryk?" så svarade han: "Värre än jag trodde." Sedan den dagen uppförde han sig som de bäste i skolan och visade många prof på att hjertat icke gaf förståndet efter.

När jag med föräldrarnes bifall öfverlemnade alla mina lärjungar till det af akademie-adjunkten Ramström nybildade Lyceum, medföljde han. Jag såg honom sedan blott någon gång hos hans moder, tilldess han blef student.

Hans namn lydde fullständigt sålunda: *Carl Wilhelm Edvard Flygare.* Han var son af provincial-läkaren i Kronebergs län i Småland doktor Axel Flygare och Emilie Smith (sedermera gift med den utmärkte författaren Johan Gabriel Carlén), föddes den 1 December 1829, blef faderlös redan 1833, undervisades först af sin moder och sedan, efter hennes återflyttning till Strömstad, i dervarande skola.

Han blef student med vackra betyg i Upsala 1847 vid icke fyllda aderton år, ingick i Westmanlands och Dala nation, som hans fader och farfader tillhört. Hans fader, född i Upsala, var son af den juris och ekonomie professor Flygare, hvilken, då han tenterade Thorild, förbluffades af dennes sarkasmer.

Sommaren 1848, då jag bodde fem fjerdingsväg från Upsala, fick jag besök af en ung gentleman, som jag snart igenkände som Edvard Flygare. Den lille gossen hade vuxit till sig betydligt, hans hållning var säker och lätt, håret hade mörknat, hans sätt var allvarligt, hans blick tankediger, näsan påminde om bestämdheten i hans karakter, munnen log angenämt. Han räckte mig sin hand och sade: "Tack för den tuktan jag fick som pojke, den qväste både mitt högmod och min kitslighet. Tack äfven för det att min älskade mor aldrig underrättades om mina pojkstreck. Nu är jag student."

"Huru trifs du i Upsala?"

"Illa... jag önskade akademien vore i Stockholm."

"Naturligtvis, ty din mor är der."

"Ja, men äfven af andra skäl. En student, som hela dagen arbetar med sina böcker, behöfver vederqvickelse om aftonen. Upsala kan omojligt gifva sådan. Jag för min del söker icke umgängeslif i familjer, ty det förvekligar, icke heller synnerligt gerna skådespel, ty sådana öfverreta, utan rörelse, än i större folksamlingar, än i en stor natur. Upsala är en platt, tråkig småstad; de menniskor, man der möter, äro långsamma, ledsamma att skåda. En trött tröttas mera af deras åsyn. Tvärtom i Stockholm, der har man glada utsigter, rörligt folklif, en brusande ström, dån af vagnar, regements-musik, kanonskott, vackra flickor att åskåda, allt uppfriskande föremål. Upsalas omgifning är en flack enformig slätt, som gör en vandrare dum. Stockholms omgifning är omvexlande. Den lysande Djurgården, det dystra Haga, det gammalfranska Carlberg,

det romantiska Nacka, Mälarens täcka holmar, Saltsjöns vilda skär, ack, hvilka ljufva förlustelseställen!"

Jag hade det största nöje af umgänget med den unge mannen.

Af andra har jag hört många roliga infall af honom. Redan i Lyceum gjorde han sig känd för sådana. Der brukades talöfningar; gossarne berättade anekdoter på tyska och franska. Under en sådan talöfning tuggade Edvard på en karamell, läraren frågade: "Hvad har Flygare i munnen?" Han svarade qvickt: "En anekdot, magister!" och derpå berättade han genast helt ledigt någonting ganska löjligt.

En gång förföljdes han af stora pojkar, som han förtörnat. Då han fasttogs af dem, som ämnade slå honom, skakade han ned håret och låtsade vara så tragiskt tokig, att de blefvo rädda för honom och sprungo sin väg.

Ett annat drag bevisar på en gång hans starka kamratskänsla och spartanska lynne. En dag hade några af skolgossarne under strid nära nog begrafvit honom i en djup snödrifva. Då han slutligen lyckats komma upp, gick han med sitt vanliga lugn hem, men sjuknade samma afton i häftig hjernfeber utan att hafva nämnt något om sitt äfventyr. Under tiden erhölls genom gossar i andra skolor upplysning om orsaken till sjukdomen, hvilket föranledde såväl hans mor som hans lärare att efter hans tillfrisknande uppmana honom att namngifva de gossar, som voro skyldiga till olyckan. Men han svarade helt enkelt: "Hvad skulle det tjena till? De äro nog ledsna ändå." Då han förblef orubblig i sitt beslut, sammankallade läraren i Lyceum hela skolan och gaf en allmän varning. Genom sådana handlingar vann gossen sina kamraters vänskap och aktning. Synnerligast slöto sig de yngre till honom.

I studentexamen kom kan i tvist med examinatorn i filosofi. På en fråga gaf han ett redigt svar,

hvilket dock examinatorn ogillade och uttryckte med andra ord. Flygare inföll kallt: "Det der är ju alldeles detsamma som jag sjelf sade!"... "Nej," genmälde examinatorn, "det är samma skilnad mellan dessa båda uttryckssätt som mellan rotvälska och svenska." Flygare frågade med låtsad enfald: "Hvilketdera skall då vara svenskan?"

Som student hade han en liten pipsamling. En besökande, hvilken han glömde bjuda på en pipa, beskyllde honom för att vara snål. Edvard teg, tog flegmatiskt alla sina pipskaft, bröt sönder dem och kastade dem jemte skallarna genom fönstret ut på gatan.

Till en stark rökare, som var något inskränkt till förståndet, sade han, under det denne sög på sin snugga: "Du måtte tycka mycket om rökt oxtunga."

En afton råkade han ut för ett par kända spelare, som lockade honom med sig och vunno af honom icke blott alla hans nyss från hemmet bekomna penningar, utan togo äfven i sjelfpantning hans byrå jemte ett par andra af hans egna möbler; och som han just den dagen skulle ha köpt ved, låg han under detta utplundrade tillstånd till sängs, frös, rökte cigarrer, läste Balzac och grubblade på hur han skulle ge sin moder del af sin obehagliga belägenhet. Emellertid kom just under detta från henne ett bref, hvari hon uttryckte sitt hjertas glädje öfver att hon af andra hört det han "så flitigt läste på sin grad." Slagen och rörd, föresatte han sig att hon ej skulle hafva så gladt sig förgäfves. Spelbordet förvistes, affärerna blefvo snart rangerade, och från den stunden stormläste han för att efter de två återstående terminerna taga sin filosofie kandidat-examen.

Han syntes ofta ute bland studenterna, men läste hemma mera än han ville låta påskina. Han hade alltid böcker med sig, läste hvart han kom, till och

med på biljarden, der han mellan stötarna forskade i Thucydides.

År 1849, då han exercerade bland de frivillige Upsala-studenterna, upptändes han af en sådan krigisk ifver, att han beslöt fara till Danmark för att kämpa mot tyskarne, men lägerlifvet inverkade så på hans helsa att han måste öfverge detta beslut. Doktor Winberg i Strömstad hade i Edvards barndom förutsagt att han ej skulle upplefva sjutton år. Nu var han dock nitton. Han fortsatte ifrigt sina studier, började tentera, exercerade tillika för andra gången (beväring) 1851, stod på post på Polacksbacken och läste Homerus samt vände bladen med bajonetten, blef för exercistiden af kamraterna vald till beväringens prest och lagerkröntes den 16 Juni 1851, vid 21 års ålder, efter tre års vistande vid akademien.

Under sin skoltid och äfven vid början af studenttiden skref han åtskilliga belletristiska småsaker, dels i tidningar, af hvilka en benämndes "Fenrisulfven," dels i ett par häften under titeln "Bolmörtens bok," hvilka dock icke gjorde uppseende och sedermera af honom sjelf ogillades såsom helt och hållet omogna. Han har derom i ett bref till en vän yttrat: "Som du väl torde erinra dig, var, då vi sist träffades, hela min själ riktad åt det satiriserande hållet. En vämjelse vid vissa föråldrade åsigter jemte ett ytligt, kanske till och med skeft uppfattande af några författare, hvilkas bitande hån, lediga och roande stil intogo mig för dem, utan att jag dock inträngde till djupet af deras tankar, hade verkat hos mig en lust att förhåna, nedrifva allt bestående, utan att jag dock visste hvad jag borde hålla mig vid. *Bolmörtens bok* — så till vida som den är min — vittnar härom. Den innehåller, för att begagna ett uttryck från den brukliga tidningsjargongen, endast polemik, men inga ledande artiklar. Det är tydligt att fortsättandet af denna bok numera är mig motbju-

dande. Den må förblifva ett fragment såsom den alltid varit."

Edvard Flygare hade grundliga kunskaper, icke blott i den romerska och grekiska litteraturen, som han älskade innerligt, utan äfven i ren matematik, astronomi och fysik. Statsvetenskapliga arbeten utgjorde under sista tiden hans käraste studium.

Ehuru han icke var stark, väcktes äfven i honom någon gång det nordiska berserkalynnet, dock, märkvärdigt nog, icke af vrede, utan af fröjd, hvarvid han kunde öfverlemna sig åt de mest barnsligt barocka utbrott. Hans lynne syntes kamraterna underligt och bizarrt. Inom hans själ jäste säkert starka lidelser och i hans hufvud mäktiga tankar — kanske också sjukdomsfrön grodde i honom.

En af hans närmaste kamrater har yttrat: "Han ådagalade mera skarpsinne än djupsinne, mera qvickhet än känsla, mera esprit än geni och gemüth. Han älskade mera det romaniska, än det germaniska elementet. Imellertid var han förtjust i Atterbom." Han var i grunden högsint, för hvarje år han lefde förädlades och stadgades hans karakter. Känslan för kamratskap var hos honom så varmt utbildad som den hos någon kunde vara.

Som barn fick han om somrarna resa med sin moder genom landet för att stärka sin vacklande helsa. Derunder utbildades tydligen hans fina iakttagelseförmåga af både naturföremål och menniskor. Derifrån fick han väl ock sin reslust.

I September 1851 for han till Frankrike och Italien, der han utbildade sin skriftställareförmåga till den höjd, som härefter följande reseminnen utvisa. Han återkom i Juni 1852. Derute hade hans helsa, som några år synts temmeligen stadgad, blifvit bruten. Han tillbragte emellertid en ljuf sommar i hemmet, fortsatte sitt skriftställeri, kämpade med sjukdomen inom sig, döljande för sin moder sina plågor un-

der leenden, men måste ändtligen mot slutet af September 1852 — jemnt ett år efter sin utresa — erkänna sig som sjuk. Tillkallade läkare förklarade gemensamt såsom ett underverk, att sjukdomen kunnat kufvas så länge af hans utomordentligt fasta vilja.

Under tre månader, medan döden väntades hvarje dag, fortfor han att vara lugn och klarsynt, och i det längsta, då han icke orkade föra pennan, dikterade han ifrigt för sin moder.

Ett par veckor före hans död besökte jag honom. Han smålog mot mig med ett uttryck, liksom han velat säga "det är icke så farligt med mig!" Jag blef således sjelf vittne till hans orubbliga lugn. Han visste dock alltför väl att timman för hans bortgång snart skulle slå.

Han afled julnatten 1852. Hans lik bars af åtta promotionskamrater till Hedvig Eleonoras kyrka den 30 December. Fyra af hans promotionskamrater hade på den korta tiden dött före honom. Han jordfästades af regementspastor von Haugwitz, hvilken hade till text i sin likpredikan dessa Pauli ord, särskildt lämpade på hans föräldrar och vänner: *"Derföre for han tilläfventyrs sin väg, till en tid att du skall få honom evigan igen."*

Den snillrike Crusenstolpe hedrade i sina "Ställningar och Förhållanden," December-häftet för samma år, den hädangångnes minne och hans ädla moders djupa sorg med följande sköna ord:

"Den vensterhändte härjaren skonar hvarken makten och glansen eller snillet och behagen. Nyckfull går han förbi ålderdomen, vacklande på kryckor, och armodet, som hungrar och fryser, för att i stället än rycka konungasonen, i sin ålders vår, i öfvermåttet af jordisk lycka, ur den lysande och älskade familjkretsen, än undanrycka från den frejdade talangen i dess trefliga hem *ende* sonen, det käraste föremålet för

modershjertats ömhet, målet för en lång framtids förhoppningar, hvilka nu på en gång stupat i en 23-årig ynglings graf!

Och Edvard Flygare var icke en vanlig yngling, liksom hans honom öfverlefvande förkrossade moder, Emilie Carlén, icke är — på hufvudets vägnar — en vanlig qvinna. Europa har redan på flera språk tillegnat sig hennes litterära arbeten. Genom anlag och tycke lofvade Edvard, frukten af hennes föregående, af döden upplösta äktenskap, att träda i dessa sin moders fotspår. Hans första fjät på författarebanan saknade icke framgång. De *sista* återfinnas i "Miniatur-Almanachan" och "Svea" för 1853, i den förra det lilla oskuldsfulla utkastet *Marionetterna*, i den sednare *Grunddragen af målare- och bildhuggarekonstens historia i Sverge.* Om hans snille ännu kunde sägas vara i sin knoppning, stod deremot hans vackra, starka och fasta karakter redan i full blomma. Författarinnan — som sådan utan fåfänga — hade fästat moderns hela högmod vid sonen och hans lycka. Sedan han skänkt henne den stolta glädjen att med egna ögon se den filosofiska lagern viras kring hans tinning, beredde hon honom i vedergällning utvägar att bese främmande länder. I Paris, förströelsernas paradis, i det sköna Neapel, i Rom, i den eviga staden, hade han ännu tid och tankar för den älskade modern, för hennes make — i tillgifvenhet för Edvard snarare en broder än en stjuffader — för vänner och väninnor i hembygden, väninnor nemligen i ädel mening, ty intet oädelt slog någonsin rötter i Edvards själ. Bland dem alla utdelade han vid återkomsten till fäderneslandet minnen från sin långa färd — minnen egentligen värderika genom hans välmening och smak . . . numera *dyrbara* minnen af en för evigt försvunnen vän!

Med döden i faggorna, men mildhetens leende på sina läppar, återsåg ynglingen i somras sitt kära hem

och trycktes till det varma modershjertat. Förgängelsens mask gnagde redan hans inre. På utländsk botten hade han för läkare yppat sitt lidande och äskat oförbehållsamt svar om utsigterna till räddning. Öppet blef det honom sagdt att hans onda, beroende af något organiskt fel, var obotligt och att hans dagar voro räknade. Utan att bäfva ofhörde ynglingen sin dödsdom och gick dess motsedda fullbordan till mötes med en själsstyrka, ett lugn, som skulle hedrat det honom oförgätliga Roms forntida stoiker. För att i det längsta skona anhörigas och vänners sinnesfrid, dolde han de qval, som rasade i hans inre, och var, sedan de tvingat honom att intaga det läger, från hvilket han aldrig mer skulle uppstå, ett mönster af ståndaktighet och tålamod. Han skämtade under plågornas mellanskof, yrkade enständigt att slippa se kring sin säng dystra anleten och sorgdrägter och glömde sina marter, när ur pianot i hans skjukrums grannskap en honom systerligt tillgifven hand framlockade harmoniska toner.

Oskarsdagen, Edvards sista födelsedag, hade hans ömma moder kring hans sjuksäng samlat kretsen af hans unga väninnor, hvilka på hans uttryckliga begäran aflagt all sorg *). Som ett barn fröjdade han sig åt deras små tillställningar att förströ honom. Från den stunden blef hans enda, ifriga önskan att få öfverlefva julafton för att ännu en gång upplifva minnet af sin barndomsglädje. Han hade redan föranstaltat om de sedvanliga skänkerna till sina närmaste; . . . men, ack! sjelfva julaftonen inbröto dödens skuggor. Han öfverlefde visserligen tvenne timmar denna efterlängtade dag, men . . . då öfvergaf den himmelske gästen Edvard Flygares bräckta stofthydda."

. . . .

Hans efterlemnade skrifter följa härefter **). De

*) Sorgdrägten efter prins Gustaf.

**) Såsom icke hörande till det romantiska elementet är bland

hafva i sig sjelfva ett betydligt värde, sådana de äro, men då man besinnar att de äro författade af en blott 23-årig yngling, vinna de ännu större märkvärdighet såsom prof på hvad han kunnat uträtta, om han fått lefva längre och samla mera erfarenhet. Visserligen ser man att stora fransyska mönster föresväfvat honom, men hvilken målare har sjelf blifvit mästare utan att förut efterbilda erkända föredömen! Han var mera fri och sjelfständig i sina arbeten, än någon annan författare vid hans ålder.

Det finnes många vittra verk som berömmas allmänt, men aldrig läsas, ty de äro *tråkiga*. Edvard Flygares stycken äro alldeles motsatsen: de väcka uppmärksamheten, roa och lifva; de skola bestämdt blifva mycket lästa, huru de än må bedömmas. Jag är öfvertygad att dessa skrifter skola ådagalägga att han var, icke som hans mera ytliga vänner trodde i hans lifstid, blott originel och kall, utan snillrik, innerlig, lifvad af stora tankar, varm för det goda, för friheten och äran. Hans *reseskildringar* äro korta men ovanliga. Han fäster sig icke slafviskt, såsom andra resebeskrifvare, vid sådant som står i deras "*guides*", såsom naturföremål, bygnader och konstalster, hvilka alla menniskor känna förut, utan han anmärker och skildrar med noggrannhet menniskor och deras lif samt sådant, som undfallit andra resandes ögon. Han nöjer sig icke att vara blott resebeskrifvare, utan blifver sedeskildrare och framställer scener ur sin främmande omgifning. Så borde alla resebeskrifningar göras. En sådan scen se vi i skizzen om Paris på Pantheon, en far och en son, hvilken sednare berömt sig sjelf såsom flitigt studerande

---

dessa icke inrymdt det omnämnda utkastet öfver *Grunddragen af målare- och bildhuggerikonstens äldre historia*, ej heller hans gradual-disputation *Om tendensromanen*. En större novell, benämnd *En blaserad man*, är af allmänheten känd genom det i Norrköping utgifna «Originalbiblioteket»

juridiken, men dock befinnes obekant med huset, der undervisning gifves i denna vetenskap.

I *Frankrike* framställer han sin vän Poliveau och dennes älskarinna Louisanne alldeles lifslefvande, lättsinniga, älskvärda, äkta fransyska. Sig sjelf ställer han i bakgrunden som en helt obetydlig person. I Frankrike är han ännu sjelf med i leken, men i *Italien* synes han blott några ögonblick på första scenen, liksom i gamla skådespel prologen; sedan försvinner han alldeles och låter sina italienare ensamna handla och tala. För honom är Italiens storartade bygnader och minnesvårdar, dess konstskatter, dess rika natur icke, såsom för andra resebeskrifvare, hufvudsak, utan blott dekorationer på den scen, der han framställer italienare och italienskor. I hans romerska novell skildrar han ypperligt italienska karakterer. Prinsessan Montefiore och hennes son Giulio representera förfallet i Italien, Gaëtano och Anunciada det unga på framtiden väntande Italien, Cecco och Marietta folket. På flera ställen finnas drag af fin, äkta komik, såsom damernas konversation i prinsessans salong om den helige fadern. Lustig är hela lord Stoutheads och hans vurm för åsnan. Denne engelsman är en typ af sina i Italien kringresande landsmän, men tecknad af författaren med fransyska glasögon. Fransmannen Ville-Rosny är utförd med särdeles urskillning, på en gång lättsinnig och ridderlig.

Den florentinska novellen är troligtvis hans mästerstycke. Den är helt och hållet florentinsk, blomstrande, genomträngd af solsken och italienska lidelser. Författaren synes mer än vanligt bekant med qvinnohjertat: det märks att han uppfostrats af en snillrik och ädel moder.

I *hemlandet* rör han sig naturligtvis lika qvickt som en fisk i sitt eget vatten.

Under hans sjukdom brukade hans moder förströ honom med att berätta romantiska, men *verkliga* till-

dragelser från sin gamla på sådana rika hembygd. Bland dessa valde han en, hvilken — enligt hvad mig blifvit berättadt — genom sin djupa och allvarligt genomgripande anda slog an på honom. Knappt några veckor före sin död önskade han att gifva lif åt dessa flydda bilder, och samlande dem i sin fantasi, började han diktera för modern *Historien om de svarta hönsen* och dikterade med en sådan feberaktig hastighet, att modern — så van att föra pennan — knappt förmådde få halfva orden öfver papperet. Men han hann icke långt, innan han afbröts . . . . af hvem känna vi. Helt nyligen har fru Carlén afslutat denna sin sons påbörjade här införda berättelse, hvilken jag ännu icke fått läsa.

Orsaken hvarföre Edvard Flygares arbeten först nu efter åtta års förlopp utgifvas är den oro och djupa mjeltsjuka, som hållit hans moder tillbaka, hvar gång hon velat genomgå och ordna den dyrbare aflidnes efterlemnade papper. Till de under hans lifstid för utgifning i större skala beräknade utländska minnena, som då skulle hafva burit titeln "*Borta är bra . . .*", sluta sig nu de inhemska bilderna, dessa sednare till en del förut synliga i en och annan julkalender.

Mycket mera vore att säga om dessa i sitt slag så märkvärdiga stycken, på många ställen vittnande icke blott om finheten af hans iakttagelseförmåga, utan ock om den barnsliga och derjemte sedliga anda, som genomgick hela hans väsende; men vi vilja icke längre uppehålla våra läsare och läsarinnor med omdömen om författaren, utan bedja dem sjelfva läsa och njuta det älskliga arf, som han lemnat åt sina vänner och hela den svenska allmänheten.

Stockholm i November 1860.

J. A. Kiellman-Göranson.

FRÅN UTLANDET.

I.

Från Stockholm till Paris.

Den 25 September 1851 lemnade Gauthiod Skeppsbrohamnen, belastadt med en väldig mängd Kalmar-, Ystad- och Lybeck-farare, hvilkas kappsäckar nedhalades i lastrummet, under det att deras nattsäckar och hattfodral trängdes i salongerna och på halfdäcket, väntande att bli instufvade på sina behöriga platser.

Klockan var 12 på dagen, en vacker, solglänsande dag. Det väldiga Gauthiod skar sin väg öfver de blanka böljorna i majestätiska kroklinier, följdt af den lilla smärta Ägir, hvars skarpa stäf ständigt var riktad mot Gauthiods bakstam, från hvilken presidenten Westerstrand med miner och gester kommunicerade med sina ordensbröder. De glada riddarne af Par Brikol's lysande samfund följde nemligen sin chef ett stycke på väg. Han reste till Paris och de ville så sent som möjligt skiljas ifrån honom.

Vi andra svenskar ombord på Gauthiod, såväl brikolister som icke-brikolister, följde med intresserade ögon den lifliga scenen ombord på ångslupen. Der trängdes en munter skara omkring väldiga bålar, sånger omvexlade med instrumental-musik, ljudliga hurra-rop med klingande fanfarer. Ibland var Ägir oss helt nära, han tycktes samla alla sina krafter, hjulen plaskade förtvif-

ladt, och snabb som en pil sköt han förbi sin storväxte följeslagare, tätt snuddande invid dess sida; ibland tycktes han ha uttömt alla sina krafter och blef, utmattad, ett långt stycke efter. Då hördes ljuden af sång och musik otydligare från Ägir, vinden förde blott några enstaka förklingande toner till oss, vi fruktade att mista vår fantastiske följeslagare; men snart hördes ett döfvande rop, trumpeterna skrällde högljuddare än någonsin och den skarpa stäfven var åter blott ett par alnar ifrån oss.

Slutligen tycktes dock Ägir tröttna på fullt allvar. Han hade redan följt oss förbi Waxholms fästning. Sångerna blefvo allvarsammare, musiken ljöd litet melankolisk, de muntra fanfarerna gåfvo rum åt långdragna, bortdöende ackorder. Stunden var inne för skiljsmessan. Par Brikols lysande stormästare utsträckte sina armar liksom ville han sluta alla bröderna till sitt bröst. Hip — Hurrej... Hip, hip — Hurrej, hurrej... Hip, hip, hip — Hurrej, hurrej, hurrej... Ägir sackade af, Gauthiod skyndade framåt med full machin, och inom några minuter voro vi ensamma.

Sedan Ägir öfvergifvit oss, började också tankarne på Stockholm och hvad man der lemnat qvar småningom skingras; man tyckte sig nu först riktigt lössliten från land och tiden var inne att vända tankarna på resan och dess mål. Till en början sökte en hvar att taga reda på sina reskamrater och formera bekantskaper bland dem. Grupper bildades på däck, böcker och reskartor framtogos, kaptenen och styrmannen besvärades af ideliga frågor om de kringliggande ställenas namn. Det fans ej en holme så liten, en landtkyrka så aflägsen, ett hus så undangömdt bland löfträden på stranden, att ej holmens gran-dungar, landtkyrkans tornspira och husets röda tegeltak väckte någon qvinlig passagerares nyfikenhet. En och annan annoterade namnen med stor noggrannhet i sin resjournal; men de flesta åtnöjde sig med ett »Jaså!» eller »Kors, det var ett vackert namn», eller

»Åh, kan man se det härifrån», eller »Der bor ju herr A—», eller någon annan lika intressant anmärkning, hvarpå holmen, huset och kyrkan, deras namn, innevånare och läge öfverlemnades åt glömskan.

Jag har alltid beklagat ångbåtskaptenerna, och jag har hört ett par sjelfva beklaga sig öfver dessa evinnerliga frågor om ting, som ej intressera hvarken den, som frågar, eller den som svarar. Jag har hört en kapten på ett kanalfartyg, till den yttersta grad uttråkad af en gammal efterhängsen dams förfrågningar, falla på den idéen att uppfinna nya namn åt de efterfrågade ställena för att slippa upprepa hvad han hundra gånger förut berättat. Han fann ett slags tröst i dessa diktade namn, hvilka han gjorde så underliga och mångstafviga att den gamla damen slutligen märkte oråd och tystnade.

Jag förklarar på det bestämdaste, att jag ej har någon anledning att tro det kapten Nylén tillät sig något så elakt skämt. Han undvek dessutom frestelsen genom att hålla sig på höjden af spången mellan bägge hjulhusen, hvarifrån han utdelade sina order åt besättningen och mannen vid roret.

På denna plats var han oåtkomlig för alla besvärliga frågor och tycktes ha valt den till sitt högqvarter, ända tilldess att vi kommo ut på öppna sjön.

Men då ångbåten lade till vid Kalmar, kunde han ej längre rädda sig. Hvar och en ville ha särskilt uppgift af kaptenen om hur länge man skulle dröja; ingen ville nöja sig med andras uppgifter eller ens kapten Nyléns svar, då det adresserades till någon annan. Ombord på ångbåten är befälhafvaren en gud eller åtminstone en profet; man tränges, knuffas och är ohöflig, för ett par ord af honom, och hans ord ha en vigt, en tillförlitlighet, som öfvergår hvarje annan auktoritets. Jag är öfvertygad om att en ångbåtskapten gör flera eröfringar än någon gardeslöjtnant, att han får flera för-

troenden än någon läkare och att ingen monark är så älskad i sitt rike som han.

Mellan Kalmar och Ystad öppna sjön, dimma, kyla, blåst, glest middagsbord, bleka ansigten, raglande promenader på halfdäck, jemmerrop, pustande suckar från alla vrår — sjösjuka, rusk och otrefnad.

Säkerligen utropade icke Xenofons tiotusende vid åsynen af hafvet sitt *talatta* med mera entusiastisk förtjusning än den gamle herrn, som, raglande upp från soffan, der han legat som en liflös massa, framdundrade sitt »Ha, Ystad!» vid anblicken af denna stad. Kort derpå framkröpo ur vrårna bleka gestalter med en stråle af hopp i de dufna ögonen; dörrarne till kojerna drogos undan och fruntimmerna började visa sig i toaletter värre tilltygade än om de tillbragt natten på en ursinnigt munter landtbal och sedan sofvit på golfvet i syskonsäng.

Som jag fruktade ett dygn till af samma slag, gick jag i land för att skaffa mig någon lektyr och påträffade riktigt nog en boklåda. Men Ystadboernas smak måtte vara bra egen, att döma efter de litterära alster, som lågo framme på disken. Julkalendrar, ett rikt och väl sorteradt lager från de tre eller fyra sista åren, tycktes bilda den egentliga kärnan. Vidare kokböcker, drömböcker, virkböcker och skolböcker. Derjemte brefställare, »nya och oumbärliga» rådgifvare i åtskilliga lifvets förhållanden, samlingar af lekar och sällskapsspel, grötrim, julklapps-deviser och album-verser. Slutligen en mängd broschyrer med titlar sådana som: Ingen tandvärk mer! ... Ingen kolera mer!... Ingen hufvudvärk mer!... Ingen podager mer! ... &c. Af »Bibliotek för herrar» såg jag äfven några häften. Det torde dock vara möjligt att detta just utgjorde ett bevis på Ystadboernas goda smak. Månhända hade de köpt bort alla de goda böckerna och lemnat skräpet qvar.

Jag höll på att gå utan att köpa något, då jag i en vrå påträffade första bandet af Örsteds »Anden i Na-

turen.» Den låg der undangömd och dammig, andra bandet saknades och bokhandlaren smålog hälften medlidsamt, hälften satiriskt, då jag köpte den och gick.

Med undantag af posthuset, som verkligen är en ståtlig byggnad, består Ystad mest af små ruckliga hus, hvilka hota att störta ned öfver den oförsigtige främlingen, som vågar sig in på de smala, krokiga gränderna Detta hindrar dock ej att Ystad i förhållande till sin folkmängd är en af Sverges rikaste städer, och efter hvad en passagerare försäkrade mig, räknar den ett par millionärer och flera karlar på några hundratusen bland sina respektabla innebyggare.

Huru som helst, gjorde dock Ystad att jag med mindre saknad lemnade fosterjorden; och då Gauthiod följande dag lade till vid Travemünde, var jag ingalunda känslolös för de små behagen hos denna lilla ort, den första jag beträdde på utländsk botten.

Trawemünde ser ut som om det härstammade från en ask med nürnbergska leksaker, hvilka på någon mäktig trollkarls bud utvecklat sig i alla dimensioner med bibehållande af sin ursprungliga karakter.

Parallelt med hamnen, på några famnars afstånd från den, utbreder sig en temligen lång, brokig rad af små en- och tvåvåningshus af träd, hvita, blå, gröna, rose- och lilas-färgade, genomskinliga i följd af de många, stora fönstren, med platta tak, fladdrande kulörta gardiner för fönsterna och präktigt blomstrande krukväxter uti dem. Utanför dessa svala, luftiga paviljonger sitta familjerna i skuggan af verandorna och lummiga lindar, lugnt blickande på hvimlet vid ångbåten och helt ogeneradt smuttande på en kopp the eller ett glas lemonad, medan sömmen eller tidningsbladet hvila på bordet. På ett ställe såg jag en herre sitta och läsa högt för ett par unga fruntimmer, på ett annat en gammal man, med silfverbågade glasögon och en mycket grann rökmössa, som satt och skref bref, då och då afbrytande sig för att i en mumlande ton genomläsa

den nyss nedskrifna perioden. Under hvarje veranda, utanför hvarje dörr någon huslig scen, otvunget öfverlemnad åt alla förbigåendes blickar.

En diligens förde mig inom ett par timmar till Lybeck. Den gamla hanseatiska staden var lika dyster som Trawemünde var leende; det kunde ej falla någon in att likna de gamla, mörka, spetsgaflade husen vid nürnbergska leksaker: allt bar prägeln af den fordna stränga, punktliga köpmanna-andan, bakom hvarje dammigt fönster anade man en grönmålad pulpet med sina aflånga kantors-böcker, ofantliga bläckhorn, linialer och gåspennor. De förbigående voro bestämdt utan undantag dryga köpmän, beskäftiga profryttare eller allvarsamma kontorister — ty i Lybeck är kontoristen ej såsom i Stockholm ett lejon af prima sort, hufvudsakligen skapad för maskrader och besök på utvärdshusen.

Från Lybeck till Hamburg förde mig en gammal forman, fullkomligt liknande dem, hvilka jag sett afbildade på porslins-piphufvuden i herr Tjäders tobakshandel. Bemälte forman underhöll mig på en något svårfattlig platt-tyska om vägens eländiga tillstånd för några år sedan, om de underbara förbättringar han sedan undergått, om Hamburgs glans och herrlighet, om nödvändigheten att stanna hvarje halftimma för att äta en smörgås med salt kött eller ost på och dricka ett glas af det suraste röda vin, som Tyskland frambringar. Såsom skäl för de oupphörliga dröjsmålen vid alla möjliga krogar och »kneipen» anförde han den höga accisen för matvaror, hvilken tvingade honom, som var bosatt i Hamburg, att såvidt möjligt var tillfredsställa sin hunger utom staden. Det var först sednare på qvällen, då det började mörkna, som han anförtrodde mig sin farhåga att vi ej skulle hinna fram förr än stadsportarne stängdes, i hvilket fall vi voro tvungna att tillbringa natten utanför Hamburgs murar.

Lyckligtvis undslapp jag ett så oblidt öde: vi hunno fram i god tid, och sedan jag högtidligen förklarat

det jag ej medförde några skinkor eller ostar, slapp jag utan någon visitation genom tullen.

Hamburg är en herrlig stad i allt, som rörer det materiella välbefinnandet. Man bor beqvämt och rymligt, man äter förträffligt vid hvilken tid man behagar, skräddarne täfla om att lemna goda varor för godt pris, ostronhållarne erbjuda till frukosten färsk hummer och friska ostron, porter af Bachlays fabrik, odöpta Porto- och Madeira-viner, champagne, som enkan Cliquot ej skulle förneka och »delikatesser» af alla slag. Oräkneliga äro till antalet bier-källarna, af hvilka ett par rymma flera hundra personer, oräkneliga de offentliga förlustelse-ställena för koncerter och dans, promenader — »vid ljus och lampors sken» och mörka bersåer till förtroligare samspråk. Cigarrhandlarna sälja äkta »Havaneser-Laden» och blomstrande Vierländskor i de bizarraste drägter bjuda ut doftande buketter och saftiga frukter. Beqväma hyrvagnar stå till ens disposition för billigt pris, och föredrar man en liten båtfart på Alster-bassinen, så finnes intet hinder deremot.

Men söker man någon andlig vederqvickelse, så blir förhållandet alldeles motsatt.

Jag var en afton på spektaklet. Man bjöd först på ett par tyska komedier eller farcer, tröga och krystade. De bekräftade fullkomligt ett yttrande, som jag någongång hört eller läst om det tyska skämtet: man värderar det på samma sätt som en violin-koncert på *en* sträng, som vissa equilibristers konststycken, som fångens med en rostig spik affilade bojor — icke för skönheten eller förtjensten hos produkten, utan för svårigheten i producerandet. Derpå gafs en balett af en fru — jag har glömt hennes namn; men hon anförde en trupp af ungefär 40 barn, gossar och flickor, få öfver 8 år gamla. De stackars barnen kommo inhoppande, alla klädda i lika kläder, mycket grannt utstyrda, men magra och bleka, med ansigten, hvari man läste smärtan af lidna misshandlingar eller fruktan för nya. De ordnade

sig i långa rader och utförde en mängd konstiga evolutioner, lyftade vexelvis på armar och ben, vredo på höfterna och på hufvudet och sågo dervid så ängsliga ut, att man ej visste om man skulle skratta eller gråta. Hamburgarne klappade, stampade, vrålade och tjöto af förtjusning, orkestern skramlade med trummor, trianglar, tallrikar och andra skrällande instrumenter, mellan hvilka blott sällan fiolerna och blåsinstrumenterna kunde skaffa sig ljud. Det var ett infernaliskt spektakel, med hvilket jag ej kunde uthärda en half timma.

Så mycket herrligare var det att vid återvändandet från teatern spatsera omkring Alster-bassinen, i hvars lugna, klara yta de kringliggande praktfulla hotellerna afspeglade sig, upplysta af oräkneliga gaslågor. Här ligger den ryktbara Jungfernstieg, som med rätta gör anspråk på att heta en af Europas ryktbaraste promenader. Och här ligga alla dessa hoteller, som likna lika många slott, byggda i god stil af de utmärktaste moderna arkitekter. De uppfördes nästan samtidigt och så fort att den ene byggmästaren ej hann att betrakta de andras arbeten; också erbjuda de mycken omvexling i afseende på de rika ornamenterna.

Jag hade svårare att leta upp en boklåda i Hamburg än i sjelfva Ystad. Hvad innehållet beträffar, hade de mycken likhet Jag frågade efter ett par moderna tyska arbeten i stats-lära och national-ekonomi. Sådant fanns icke, men i stället en oändlig mängd kalendrar och antologier i granna, granna band. Fina stålstick och vackra stycken i färgtryck prålade öfverallt, men föreställde nästan utan undantag badande skönheter, dryckes-scener, »upphålls-väder» och dylika ämnen. Jag såg ej en enda gravyr efter någon klassisk tafla, icke en enda af dessa madonnor eller heliga familjer, åt hvilka jag sedan i Rom fick fröjda mina ögon.

Hamburgarne äro präktiga karlar, skickliga affärsmän, utan att dock ha det ringaste mot en oskyldig förströelse vid middagsbordet, biermuggen, spelbordet

eller hos Peter Ahrens under ett förnöjdt kontemplerande öfver någon lättfotad skönhet. Då man besinnar huru olyckligt våra Tivoli-bolag i Stockholm slå ut, kan man ej annat än förvåna sig öfver mängden af dylika i Hamburg och den stora rol de spela i nöjenas verld. Men också förstå tillställarne att puffa för sig, och det för saker, som man ännu i Sverge ej är nog fiffig att sätta på programmerna. I de stora hotellerna kringskickas glänsande affischer. Jag fick några sådana, tryckta med guld på finaste velin, med ornamenter i kanterna, föreställande nymfer i den lättaste toalett, med champagneglas, gitarrer eller blommor i händerna.

Jag afskrifver här ordagrant en, men tar mig friheten att förse den med några nödiga kommentarier.

NATIONAL HOTEL.

Motto:

«Frisch, Frei und Fröhlich».

Heute

Dienstag

Festino Siciliano.

Introduction Ballmusik[1], Gesellschafts-Cirkel[2], Gesangs-Conservatoire[3], Tabaks-Collegium[4], Pfeife-Polonaise[5], Dolce farnienti[6] ed altri divertimenti[7].

Der Salon

in einen Italienischen Garten umgevandelt, ist mit entsprechendes Eleganz decorirt[8].

à 1 Mark. Ploth jr.

1) Introduction (dansmusik) varade hela aftonen. Dansen bestod deruti att midt i salen fyra eller fem tjog unga qvinnor, grant utstyrda och med lockande leenden, promenerade och derunder genom allehanda rörelser sökte visa sin växt på det fördelaktigaste. Något afseende på musiken fästades icke, så vidt jag kunde märka.

2) Enskilda kabinetter finnas för slutna sällskaper.

3) Den som är road af att sjunga behöfver ej genera sig.

4) Karlarne ligga stilla på sofforna, röka sin cigarr eller pipa och betrakta flickorna med samma lugn som en turk i sitt harem.

5) Skulle någon af herrarne vilja dansa, så gör han det med pipan i mun för att gifva tillkänna sitt förakt för den, med hvilken han dansar.

6) Tycker någon att det blir för tråkigt, så kan han lägga sig att sofva

7) eller söka roa sig bäst han gitter.

8) Det är sant. Lyx och elegans råda på dessa ställen, men tonen är rå och ytterst motbjudande. Ögat bländas, hvaremot skönhets-sinnet lider.

Under det jag på en ångbåt passerade Elben för att från Hamburg begifva mig till Harburg, der jernvägen vidtager, satt jag och stirrade ned i det rödgula vattnet och önskade mig en »läsares» anda för att i rätt slående ordalag uppstämma en klago- och fördömmelse-visa öfver Hamburg, detta moderna Babylon. Men som jag ej kunde befalla öfver en sådan anda, blef det ej någon klago- och fördömmelse-visa. I stället åtnöjde jag mig med att säga det Hamburg var en bra materialistisk stad.

Sedan jag nu en gång lemnat Babylon, tänkte jag ej på något annat än att fort hinna till Paris, tills vidare målet för min resa. Brüssel, Aachen, Hannover och Cöln for jag igenom utan att se någonting, och om jag af Cöln har ett jemförelsevis redigare minne, är det för den oändliga förargelse jag der måste utstå. Jag talar

nu ej om huru många gånger jag fick fara fram och tillbaka mellan Cöln och dess förstad Deutz innan jag fick reda på hvar jernvägen till Brüssel vidtog, icke huru jag tog in i tre hoteller på en eftermiddag, det första i Deutz, som jag lemnade, emedan det var för långt från jernvägen, det andra i Cöln, som jag lemnade i akt och mening att fortsätta min resa samma afton, och det tredje nära invid jernbanan, hvilket jag nödgades anlita, då jag fick veta att turerna voro förändrade och att trängen redan för en halftimma sedan afgått. Jag beklagar mig ej heller så mycket öfver att ett par åkare läto mig betala dubbelt, eller att de tre värdshusräkningarne stego till samma belopp som sex vanliga. Jag skulle till och med kunnat tiga med min förtviflade vandring utåt Rhenstranden, då jag oafbrutet stötte på tillstängda stadsportar och ej slapp in förr än efter en halftimmas promenad i den djupaste smuts, med hvilken mina stöflar någonsin gjort bekantskap. Men hvad jag omöjligen kan afhålla mig från att framställa, det är den stora missräkning, det enorma bedrägeri, för hvilket jag var ett offer i afseende på Cölns beryktade katedral. Hur många gånger har jag ej i arkitektoniska planschverk, i samlingar af vyer, ja till och med på eau-de-cologneflaskor beundrat detta herrliga mästerverk af medeltidens byggnadskonst! Väl hade jag hört att det var med den som med de fleste andra af de förnämsta götiska kyrkor, att den nemligen aldrig blifvit fulländad eller ens kunde fulländas, men jag trodde att blott en obetydlighet fattades, åtminstone hade jag aldrig på planscherna kunnat upptäcka någonting ofullkomligt. Jag var full af glädje att ändtligen få se detta underverk i verkligheten och jag lät visa mig dit, hur trött jag än var och ehuru aftonen redan började bytas i natt. Till en början hade jag svårt att få reda på kyrkan, emedan den ligger inmurad mellan en mängd andra hus, hvilka skymma den från flera sidor. Slutligen fann jag dock en öppen plats, hvarifrån jag kunde betrakta den. Jag

stod en stund stilla helt bestört. Nog såg jag skeppet af kyrkan, ehuru oredigt, emedan det var beklädt med en massa af upptimrade murarställningar. Men tornen! Försvunno de i molnen? Väl möjligt, ty bra höga hade de sett ut på planscherna. Men jag borde väl åtminstone kunna se nedra delen af dem. Förgäfves ansträngde jag mina ögon. Af torn fanns intet spår: de existerade blott på papperet, såsom projekter af hvad man möjligen i framtiden skulle kunna komma att bygga, om man blefve ense om ritningarne och kunde skaffa penningar att utföra dem. Åt dessa torn hade jag dock gladt mig så mycket. Jag hade väntat mig att i dem få se värdiga representanter af den kristna byggnadskonstens egendomliga tendens, det sublima uppåtsträfvandet, som söker nå det oändliga och höja sig från stoftet här nere Hvilket bitttert misstag!

Jag kunde ännu ej rätt trösta mig deröfver, då jag i Brüssel på »Hotel de Cologne» för första gången gjorde mitt val i en fransysk matsedel, öfver hvilken Cölns katedral prålade med skyhöga torn, hvilka ej saknade någonting utom motsvarighet i verkligheten.

Någon ersättning fick jag dock i den präktiga kyrkan S:t Gudule, Brüssels Notre-Dame. Men hvarken den eller rådhuset, det kungliga slottet eller någon annan af det glada, lifliga Brüssels märkvärdigheter kunde qvarhålla mig. Jag köpte min jernvägsbiljett och fortsatte vägen genom bördiga, ehuru kuperade trakter, der de rika sädesfälten endast lemnade rum åt vidsträckta linodlingar, och jättehöga, rökande skorstenar så ofta tittade upp öfver vägen att jag var färdig att tro det hela Belgien ej var bebygdt med annat än fabriker. Det hade redan lidit ett stycke på eftermiddagen, då trängen afgick från Brüssel; och klockan 5 var på morgonen, då jag anlände till Paris, försänkt i en så djup sömn att jag ej hade något annat intryck af ankomsten än ett hastigt uppvaknande.

II.

De första timmarne i Paris.

Så tidigt på morgnen ville jag ej störa den svenska familj, hos hvilken jag skulle bo under mitt vistande Paris. Jag qvarlemnade derföre mina saker på tullkammaren och beslöt att göra en promenad till klockan 8. Till en början företog jag mig att vandra nedåt den långa Rue de Faubourg S:t Denis, vid hvilken embarkadèren är belägen. Jag kunde ej välja en förträffligare väg, ty efter en stunds gående befann jag mig på sjelfva boulevarderna. Jag hade verkligen svårt att tro det i början, ehuru jag på beskrifningen kände igen den oerhördt långa sträckningen af ett slags gata, bred som ett torg och der trottoarerna skildes från körvägen genom flerdubbla alléer af lummiga träd. Men hvar voro de praktfulla butikerna och den hvimlande strömmen af eleganta promenerande? Här såg ju ut som om hela verldens Hötorg och Kornhamn, Gröna Gång och Röda Bodar utgjutit på asfalt-trottoarerna och chåssén alla sina förråder af grönsaker och fisk, frukter, fjäderfän, blommor, köttstycken, äggkorgar och potatis-tunnor, tillika med den stojande befolkningen af säljande och köpande pigor och slagtardrängar, bondfolk och gaminer, fisk-madamer och trädgårdsmästare. Bodarne voro stängda, ända upp i sjette och sjunde våningarne voro luckorna tillskrufvade, rullgardiner nedfällda, jalusier fördragna, likasom vore staden försänkt i den djupaste sömn. Och likväl var här ett lif så bullrande att det borde kunnat uppväcka döda, ett skrikande, hojtande och grälande, som uppblandades med kacklandet af gässen, som utstucko sina långa halsar mellan spjelorna på sina burar, med gnäggandet af hästarne, skriandet af

åsnorna och bullret af lastvagnar, som sökte sig väg framåt den fullproppade gatan.

Jag hade öfverraskat det lysande, eleganta Paris i dess morgon-toalett, ännu litet yrvaket och helt och hållet sysselsatt med hushållsbestyren och sina uppköp för dagen. I andanom bad jag den höga personligheten förlåta mig en så ogrannlaga påflugenhet, som med skäl kunde ådraga mig dess onåd. Sedan jag med mycket besvär armbågat mig fram tvärs öfver boulevarden och flera gånger hållit på att halka omkull på den slippriga marken, fortsatte jag min väg i samma riktning utaf Rue S:t Denis, som går ned till käerna. Klockan var nu 6 och det var ett helt annat lif på gatorna. Luckorna skrufvades ifrån butikernas fönster, portvaktarne togo de sista tagen med sopqvasten, ett och annat fönster öppnades i andra och tredje våningarne och högst uppe vid taket hängde grisetterna ut sina nytvättade bomullsstrumpor och tyllmössor att torkas i morgonsolen. Bålstora omnibusar började föra in till staden en mängd folk, som ha sin sysselsättning i Paris, men som för det billigare priset bo utom barriererna. Utroparne började sin rund kring gatorna och tittade allt emellanåt uppåt fönstren för att se om ej deras skrik gjorde någon verkan. Arbetare i blå bluser och unga karlar med pappersbundtar under armarne utgjorde flertalet af de passerande. Syrnumerärerna i Paris äro tidigare ute än Stockholms extraordinarier. Vid dörrarna till kafféerna visade sig garsongerna med sina hvita förkläden, inbjudande vandraren att taga sitt morgonkaffe.

Som jag hade god tid och var temligen hungrig, steg jag in och begärde så hemmastadt som möjligt *café au lait*. En några och femtio-års »garçon» serverade mig i en jättestor kopp en tredjedel kaffe, svart som kol och starkt som lut, samt två tredjedelar sjudande mjölk. Rostadt bröd, smör och rädisor fullbordade denna parisarnes vanliga morgonanrättning. Under tiden läste jag morgontidningarne, som invigde mig i dagens opinion

om revisionsfrågan, och ögnade äfven som hastigast i småbladen, sådana som Charivari, Tintamarre, Corsaire, m. fl., en hel labyrint. Och en labyrint blef äfven dess varierande pikanta och satiriska innehåll för den oinvigde. Allt hvad jag trodde mig så första som sista dagen kunna säga var, att det fanns förnuft i deras skämt och att deras qvickhet var graciös och naturlig.

Sedan jag sålunda kunde anse mig ha skäligen tillfredsställt kroppens och själens fordringar, fortsatte jag vägen och stod om några ögonblick på Quai de la Mégisserie.

Det står klart för mig, som hade det varit i går, det ögonblick, då jag första gången kom ned på käerna, som sedan förblefvo min älsklingspromenad, i trots af Boulevardernas prakt, de Elyseiska fältens omvexlande förströelser, Luxembourgs- och Tuilerie-trädgårdarnes skuggiga alléer.

Solen kastade sina glänsande strålar på Seinen, som majestätiskt flöt fram under alla dessa broar, vid hvilka så många minnen äro fästade. Den mäktiga floden var innesluten mellan käernas massiva quaderblock i en ofantlig sträckning. Midt framför mig ledde Pont au Change, hvars grundstenar lades på 13-hundratalet, till kärnan af Paris, Ile de la Cité, öfver hvars gråa, urgamla stenmassor höjde sig Palais de Justice med sitt spetstak och sina oformliga, koniskt afrundade torn. Philip August uppbyggde dem som värn åt det gamla konungapalatset.

Straxt till venster om bron är Marché aux Fleurs, fyldt af blommor och frukter, hvilkas fägring och doft locka dit köpare nu såsom för århundraden sedan. Från andra ändan af ön resa sig de fyrkantiga, tvärt afhuggna tornen af Notre-Dame, sjelf ett mästerstycke af den götiska byggnadskonsten och ämne för den nyromantiska litteraturens första mästerstycke. Jag kan aldrig skilja dem åt i min tanke, arkitektens och skaldens verk, bägge en af Frankrikes mest lysande perlor.

Seinen, som grenar sig i tvänne väldiga armar, hvilka längre bort åter flyta tillsamman, innesluter utom Ile de la Cité ännu en ö Ile S:t Louis. Bägge äro med en mängd broar förenade såväl med hvarandra som med bägge Seine-stränderna.

Tankfull vandrade jag utåt Seine-stranden och skulle troligtvis alldeles ha glömt af att mina saker stodo i tullen och att jag ännu ej hade något rum, om icke en liten episod återfört mig till verkligheten. En ung blusman, med något slägttycke af Blanche's *Armand*, ehuru ej fullt så heroisk, uppehöll mig med en förfrågan huruvida jag ej skulle köpa af den nya, ryktbara fläcktvålen, som han hade till salu i en liten låda, hvilken stod på barrieren. Jag var nog oförsigtig att stanna ett ögonblick för att höra hans loftal öfver sin vara; men jag fick ångra det, ty han upptäckte ögonblickligen en fläck på min resrock och öfversmorde den, innan jag hann förekomma honom, med någon hvitaktig substans. Hur förargad jag var, nödgades jag dock stanna för att låta honom torka bort tvålen, men derunder fann han tillfälle att ånyo applicera den på ett annat ställe af rocken. På detta sätt narrade han mig tre eller fyra gånger, och under goda tio minuters tid gned han med en utomordentlig ifver på min rock, under det han vädjade till min rättvisa om ej den efter hans operation såg helt frisk ut. För min del trodde jag att aldrig några fläckar funnits, men erbjöd honom några sous för sitt besvär. »Nej, min herre», förklarade han, »jag är handlande; jag lefver på förtjensten af de varor jag säljer, men jag tar ej emot några drickspengar.» — Jag fann mig således tvungen att betala den tvål, som han till en god del slösat på min rock; och sedan jag erlagt det fastställda priset, ville jag aflägsna mig. »Men, monsieur, ni erbjöd ju mig några sous.» — »Ja visst, men ni ville ju ej ta emot några drickspengar.» — »Icke då, ty det hade varit en förolämpning. Men nu, sedan

ni behandlat mig såsom köpman, kan jag väl ta emot en liten biförtjenst.»

Jag lade leende det lilla silfvermyntet i hans hand och begärde i stället att få veta vägen till Rue Croix des Petits Champs, n:o 23. Det var ej svårt att hitta, och en half timma sednare hade jag gjort bekantskap med en älskvärd svensk familj och befann mig installerad i ett trefligt rum med en svensk kakelugn och en vy af Stockholm på väggen.

III.

Paris på venstra Seine-stranden.

Seine-floden skiljer Paris i tvänne delar af olika storlek. Den delen af staden, som ligger höger om floden, är väl ej dubbelt så stor som den andra, men den är oändligen mycket lifligare och tätare befolkad. Också har den blifvit indelad i nio arrondissemanger, då venstra stranden räknar endast tre.

Dessa tre arrondissemanger, omslutna af floden och de södra boulevarderna, bilda en figur, liknande en långsträckt, skarpt afsmalnande ellips. I den vestra af de begge smal-ändarne ligga Champ de Mars, École Militaire och Hotel des Invalides; i den östra ligger Jardin des Plantes med Hospital de la Salpétrière på ena och Halle aux Vins på den andra sidan. Den mellersta och bredaste delen innesluter tvänne vida skilda befolkningar: Faubourg S:t Germain's lysande aristokrati och Qvartier Latin's revolutionära ungdom.

Låtom oss börja i östra ändan! I sjelfva spetsen är en halfcirkelformig plats, der käerna och boulevarderna sammanstöta. Åt bägge hållen har man ett vackert och lifligt perspektiv. Midt emellan höjer sig la Salpêtrière's dom öfver den enorma massa af byggnader, hvilka tillhöra hospitalet. Det grundlades för tvåhundra år sedan och har under denna tid oupphörligen blifvit påbygdt och utvidgadt, så att det nu sträcker sig öfver en yta af 110,000 mètres.

Icke långt från hospitalet mellan rue *Cuvier* och rue *Buffon* ligger dessa bägge naturforskares skapelse, den ryktbara *Jardin des Plantes.* Hufvudingången är på den sidan, som vetter åt käerna. Man inträder först i en park, genomskuren af trenne präktiga alléer, hvilka fortsättas genom trädgårdens hela längd. Mellan alléerna äro friska gräsplaner, afdelade i inhägnader för de särskilta djurfamiljerna. Här och der äro ofantliga blomster-rabatter, om hvilkas rikedom man kan dömma, då man vet att Jardin des Plantes innehåller icke mindre än fjorton-tusen olika slag af lefvande växter.

Vid trädgårdens sidor ligga en mängd byggnader, af hvilka några begagnas till föreläsningar, andra äro inrymda åt mineralogiska, zoologiska och botaniska samlingar. Jag önskade mig vara aldrig så litet naturforskare för att rätt kunna njuta af dessa herbarier, med femtiotusen olika slägten, dessa gedigna stycken af ädla metaller, dessa oslipade juveler och dessa svarta meteorstenar, dessa oändliga rader af uppstoppade fåglar och denna mängd af frukter och svampar, afbildade i vax. Men med bästa vilja i verlden var det mig omöjligt: jag föredrog de lefvande samlingarne i fria luften.

Dessa äro också anordnade med en sådan smak, sinrikhet och omvexling, att man utan att tröttas flera timmar kan vandra omkring, betrakta, njuta och beundra.

I beundransvärda kristallpalatser, sammanhållna af lätta och eleganta jernställningar, blomma söderns yppi-

gaste växtalster. Praktfulla, guldglänsande blomkalkar höja sig på smärta, böjliga stänglar; ofantliga, skarlakansröda rosor flamma mellan buskarnes svartgröna löfverk; ståtliga träd utsträcka sina grenar svigtande af gyllne frukter; mjuka, svällande, saftiga kaktusarter krypa utåt marken i fantastiska, ormlika slingringar.

Menageriet för vilddjuren är en rymlig byggnad af enkel och regulier arkitektyr. I tjuguen loger, belägna utåt dess långsida, förvaras de fruktansvärda fångarne. En mängd menniskor trängas ständigt utanför logernas galler och betrakta med bäfvande nyfikenhet de oroliga gästerna. Alla dessa mäktiga djur, af hvilka ett enda skulle skrämma på flykten hela den nyfikna hopen, äro fjättrade inom de väldiga gallren, och tämda genom hunger och stryk nödgas de fördraga sina herrskares hån och skämt. Då och då hör man ett doft rytande af undertryckt vrede eller ett vildt tjut af ängslan och smärta. Man känner sig på samma gång intagen af medlidande och fruktan för skogens vilda barn, hvilkas råa styrka ej kunnat försvara deras oberoende. Långsamt vandrar lejonet omkring i sin bur, den fläckiga pantern tar ansats för ett enormt skutt och faller tillbaka en half aln derifrån, den svarta hyenan trycker nosen emot jerngallret och blickar med sina glödande ögon på barnskaran derute.

Å ömse sidor om det egentliga menageriet äro tvänne paviljonger, inneslutande burar för de mindre och oansenligare vilddjuren.

På ett annat ställe förvaras ormarne, ty Jardin des Plantes har på de sednare åren lagt sig till en ganska vacker samling af sådana, både giftiga och icke giftiga. Bland de förra är skallerormen, bland de sednare Boasormen de mest ansedda. För dessa aktningsvärda gästers trefnad och komfort har man sörjt med den mest rörande gästvänlighet; och som de flesta af dem äro älskare af stark hetta, har man uppfunnit ett sinnrikt

system af värmningsapparater, hvilka bibehålla luften i samma temperatur som i främlingarnes eget hemland.

På bottnen af djupa grafvar, beklädda med stora quaderstenar, ligga björnarne i trög overksamhet. Insvepta i sina svarta eller hvita, präktiga pelsar, rulla de sig i maklig ro på ryggen och blicka med lugna, allvarsamma blickar upp mot himlen, liknande astrologerna i orientens sagor, som från djupet af en brunn följde stjernornas tysta gång på himlahvalfvet. Någongång kan man dock genom en frukt eller annan lockmat fästad vid ett långt snöre förmå dem att lemna sitt komtemplativa lugn och utföra några tunga, otympliga språng. Men detta måste ske i all obemärkthet, ty det är förbjudet; direktionen vill troligen ej att nallarna skola frånträda den värdighet, som döljer deras dumhet under en mask af djupsinnigt lugn.

Lika tröga och ohjelpliga som björnarne äro, lika lätta och lifliga äro dessa ståtliga gazeller, antiloper, hjortar och renar, som med graciösa rörelser utföra sina lekar på sammetsmjuka gräsplanar. Hvarje familj har sitt eget område inhägnadt med lätta, men starka spalierer. I fonden af inhägnaderna ligga deras hus, nätta hyddor, skuggade af träd från deras hemland. Hvar och en af dessa inhägnader är en tjusande idyll med sin täcka, fridfulla natur och sitt älskvärda familjlif, föräldrarna hvilande vid hyddans dörr och barnen lekande på gräsplanen framför dem. Icke blir denna familjscen mindre intagande derföre att familjens medlemmar gå på fyra ben och nyttja horn på hufvudet. Benen äro så nätta och snabba, och hornen utgrena sig till den ståtligaste hufvudprydnad.

Aporna bebo ett luftigt palats bestående af en ofantlig rotunda med väggar af ett glest gallerverk. Derinne resa sig höga stänger med sina tvärslåar och hängande tåg, alldeles som i en modern gymnastik. Och under ett oupphörligt gällt skrikande utföra aporna der sina muntra lekar, klättra uppför masterna, hänga och

gunga i tågen, förfölja harandra med de besattaste krumsprång och täfla med hvarandra i de befängdaste upptåg.

I sydöstra ändan af trädgården ligger en liten kulle, kallad labyrinten, i medelpunkten af en liten engelsk park, der smala gångstigar slingra fram mellan täta, lummiga trädgrupper. Under det starkaste solsken är här temligen svalt, och det täta löfhvalfvet bereder en skugga, liknande den mörkaste skymning. Från foten af kullen till dess spets leder en i spiral sig krökande gångstig mellan höga och täta häckar, hvilka i allt trängre och trängre kretsar böja sig inom hvarandra, ända tilldess man oförväntadt befinner sig uppe på spetsen af en ansenlig höjd hvarifrån man har en vacker utsigt af Paris. Af sjelfva trädgården, i hvilken man befinner sig, kan man deremot ej se annat än ett böljande haf af gröna trädtoppar.

Vid foten af denna kulle reser sig den ryktbara cedern, Libanons majestätiska son, Jussieus fosterbarn, parisarnes stolthet och glädje. Detta omätliga träd, hvars grenar utsträcka sig horizontelt och betäcka marken vidtomkring med en mörk skugga, var för några år sedan af en utomordentlig höjd; men en stormil afbräckte dess topp, och det var till och med fråga om att utdömma hela trädet samt ersätta det med ett annat. Då höjde sig ett allmänt rop af ovilja mot ett sådant barbari, och den gamle fick stå qvar, för att beundras af ännu många generationer såsom ett af de skönaste monumenter inom växt-riket.

Ljuf och herrlig är den blomstrande, grönskande, doftande parken; men man kan ej hindra sig från att betänka, det Paris inom sina murar räknar hundratusen menniskor, som frysa och svälta Helt visst skulle *de* vara glada att få bo i de prydliga boningar, der man har logerat alla dessa djur, hvilka lefva der i allsköns öfverflöd, lika förmögne rentierer, som dragit sig ur af-

färerna, eller statens pensionärer, som hvila sig efter sina ansträngningar för fäderneslandets väl.

Hur triviala dessa reflexioner än må vara, trängde de sig dock ovilkorligen på mig, då jag från Jardin des Plantes begaf mig till Pantheon. Den väg jag hade att passera, stryker fram genom de eländigaste qvarter i Paris. Öfverallt förfallna byggnader och smutsiga, krokiga gränder, hvilkas befolkning tycktes kämpa mot den hårdaste nöd eller ha öfverlemnat sig åt lastens och brottets försoffande inverkan.

En särdeles effekt ofvanpå denna uselhet gjorde anblicken af det praktfulla Pantheon, ett lysande monument åt de menskliga dårskaperna och den menskliga fåfängan.

Påbegynt under Ludvig XV:s regering, helgades detta tempel åt den heliga Genoveva, som fordom haft ett kapell på samma plats. Revolutionen, som ändrade så mycket annat, ombytte äfven kyrkans bestämmelse. Den konstituerande församlingen påbjöd att S:t Geneviève måste taga namnet Pantheon och att den skulle tjena till förvaringsrum åt stoftet af Frankrikes store män. På frontonen ristades med stora bokstäfver den så mycket omtalade inskriften:

Aux grands hommes la Patrie reconnaissante.

Voltaire och Rousseau intogo utan motsägelse det förnämsta rummet i detta »åt alla gudar» helgade tempel. Mirabeau och Marat förflyttades efter hvarandra dit, men fingo gifva vika i följd af den politiska opinionens vexlingar. Det var icke så lätt att afgöra hvilka af Frankrikes ryktbara män förtjenade en så utmärkt hviloplats; men Napoleon gjorde slag i saken, då han befallde att alla hans senatorer skulle begrafvas i hvalfven under Pantheons dom. Så blef då odödlighetens tempel befolkadt *en bloc*, men förlorade i och med detsamma den betydelse, som revolutionen velat gifva det.

År 1822 lemnades Pantheon ånyo åt kulten och invigdes högtidligt af erkebiskopen i Paris. 1830 års revolution medförde ny vexling. Slutligen har nu Napoleon än en gång låtit helga den åt de katolska kyrkoceremonierna, och Pantheon får i det officiella språket heta *sainte Geneviève.*

Få se huru länge denna nya förändring varar!

Emellertid är det ovedersägligt att Pantheon är ett af Paris' skönaste monumenter.

Kyrkan har formen af ett grekiskt kors, bestående af fyra lika stora skepp, förenande sig i en gemensam medelpunkt, öfver hvilken den beundransvärda dômen hvälfver sig. En trappa leder upp till portiken, som utgöres af en peristil af tjugotvå korintiska kolonner. Öfver dem hvilar den triangulära frontonen, prydd med en ofantlig basrelief, föreställande Äran, utdelande sina pris åt medborgare, som gjort sig deraf förtjenta. Hela denna façad erbjuder en både smakfull och storartad anblick: den erinrar starkt om det romerska Pantheon.

Detsamma kan naturligtvis ej sägas om kyrkans interiör, ehuru äfven den är af gripande effekt, särdeles då man skådar upp mot den majestätiska dômen, som, hvilande på fyra trekantiga pelare, lyfter sig till en svindlande höjd. Den består af trenne kupoler, af hvilka den mellersta strålar i en bländande dager, som belyser le Gros' plafond-målning, den heliga Genevièves apoteos.

Från kryptan, der de »store männen» hvila, har man en ganska ansträngande vandring till den kolonnad, som uppehåller den öfversta kupolen och från hvilken man kan skåda ned i kyrkan. Det är en sällsam anblick att från denna ofantliga höjd se ned i djupet, der de besökande främlingarne likna mikroskopiska kryp och ljudet af deras röster når ens öra med ett svagt, oredigt eko.

Högre upp är en cirkelformig balkong, från hvilken man har den vidsträcktaste utsigt öfver Paris och dess omgifningar. Om än åsynen af alla dessa praktfulla menniskoboningar och alla dessa storartade menniskoverk är intressant, har den dock för skönhetssinnet föga lockande. En stad af samma läge som Paris tar sig ej så bra ut i fogelperspektiv. Man ser blott en massa af tak, öfver hvilka några tornspiror resa sig och mellan hvilka några gröna fläckar framskymta.

Helt olika är det att betrakta Stockholm från Mosebacke, Genua från spetsen af Carignani-kyrkan eller Neapel från S:t Elmo. Dessa städer ligga mera spridda och man är i tillfälle att uppfatta de särskilta grupperna af byggnader och träd, hvilka dyka upp ur vattnet, som omfattar dem. Det är vattenytan, med sina solbeglänsta vågor och sina hvita segel, som skänker en dylik tafla den relief och den omvexling, som hänför och tjusar åskådaren. Ett landskap utan vattendrag skulle ej kunna ersätta det, om det än hade dubbelt så pittoreska höjder och dubbelt så leende dalar som omgifningarne kring Paris.

Första gången jag var uppe i kupolen funnos der före mig ett par herrar, af hvilka den ene var högligen förtjust af utsigten.

— Hvilken massa af hus, utropade han, och huru präktiga och välbyggda! Det är annat än i Arles... Och hvilka sköna fabriker... hvilken ståtlig rök ur de långa skorstenarna!...

— Der borta, sade den andre herrn, som var betydligt yngre — der borta synas Notre-Dames tvillingtorn.

— Jo-jo... det är allt ett par riktiga bjessar... Men hvar ligger Invalidkyrkan?

— Alldeles midt emot, pappa!

Det var således far och son. Fadern tycktes vara nyligen kommen från landet, troligen från Arles, och

sonen var påtagligen sedan någon tid hemmastadd i den stora staden.

Såsom en god son egnar och anstår utpekade han också hvar boulevarderna ströko fram, hvar Tuilerierna och Louvren lågo, hvilka torn det var, som sköto upp här och der och annat dylikt, som kan intressera en landsortsbo, hvilken gör sitt första besök i Paris.

— Nå, min son, hvad är det för ett par byggnader, som ligga här nere, alldeles under oss?

— Sannerligen jag det vet, pappa... Troligtvis kaserner.

— Månne det... Att du ej har reda på två så vackra palatser!

— Min tid är för mycket upptagen af studier för att jag skulle kunna hinna med att se och fråga efter allt. Jag promenerar blott, då jag ej är upptagen af föreläsningar och då jag ej för min helsa vågar stanna qvar vid böckerna. Juridiken är ett ansträngande studium, min far!

— Vetenskapernas rötter äro bittra, men deras frukter äro så mycket ljufvare, sade fadern i docerande ton. Du gör rätt i att ej gå för mycket ut.

— Jag gör det mycket sällan... och nästan aldrig åt det här hållet. Annars skulle jag väl kunnat säga pappa hvartill de der båda husen användas.

— Gör ingenting... vi kunna ju fråga någon, när vi komma ned.

— Vi kunna fråga den der herrn, sade den unge juristen och pekade på en parisare, som nyligen kommit upp... Min herre!

— Hvad behagas?

— Skulle ni kunna vara så god och upplysa oss om hvilka de der två byggnaderna äro.

— Alldeles här bredvid?

— Ja!

— Den ena är mairiet...

— Och den andra?

— L'Ecole de Droit.

Den flitige unge juristen, som »nästan aldrig gick åt det hållet», såg något dekontenanserad ut.

— Jag hörde visst miste, sade fadern. Hur kallade ni den andra byggningen, min herre?

— L'Ecole de Droit.

— L'Ecole de Droit, upprepade den gamle herrn. Men det är ju der, fortfor han, vändande sig till sin son, det är ju der som dina föreläsningar hållas, *Fichtre* . . . det måtte ej vara så helt med din utomordentliga flit.

Jag steg ned för trapporna och lemnade detta uppträde, som föreföll mig vara en temligen lofvande inledning till mitt besök i studentqvarteren.

IV.

Det latinska landet.

Qvartier Latin eller — såsom det numera kallas på den ständigt omvexlande, nyckfulla och bizarra jargon, som utgör artisternas, tidningsskrifvarnes, studenternas och rumlarnas egendomliga språk — *le pays latin* utgör i Paris en stad för sig med sina egna seder och traditioner, sin egen promenadplats, sin egen teater, sina egna baler och kaféer och etablissemanger af alla slag, hvilka ega en karakter helt olika den, som de visa i de öfriga delarne af Paris.

Förvånande förefaller det att denna stadsdel, hvars befolkning är den mest bullersamma, oroliga och sjudande, synes allvarsam, gammalmodig och nästan dyster.

Butikerna äro temligen blygsamma: de utveckla icke den lyx i förgyllningar, speglar och stora kristallglas, som råder på boulevarderna och i passagerna; sjelfva varorna tyckas vara enklare och mindre beräknade på öfverflödets än de verkliga behofvens tillfredsställande. Men också ser man sällan någon elegant dam stiga ur sitt ekipasch för att inträda i Quartier Latin's magasiner: vanligen är det någon grisett, som, efter att länge och med giriga blickar ha betraktat grannlåterna i fönstren, tvekande stiger in för att göra sina små uppköp.

På gatorna är rörelsen liflig nog, men tyckes hvarken vittna om en ifrig affärs-verksamhet eller om lysande nöjen och festligheter. Toaletterna blända på intet vis: de flesta tyckas förskrifva sig från magasinerna med fixa priser. Fiakern är allmännare än kupéen, och man ser oftare en enorm omnibus långsamt rulla fram än någon privat vagn dragen af eldiga hästar. Husen se mörka och otrefliga ut. Hur stora och höga de än i allmänhet äro, kan man dock af fönsternas olika dekorering se att de ej innesluta några större våningar, utan äro fördelade i en mängd smålägenheter af ett eller två rum, som särskilt uthyras. Nästan hvartannat hus är också ett hotel garni, och en hvar vet att dessa sällan ha något lockande eller elegant i sitt yttre.

Restaurationerna pråla icke med höga ofantliga salar, der väggarne nästan helt och hållet utgöras af trymåer och der de rika förgyllningarne glänsa i det strålande skenet från bronskronornas hundra gaslågor såsom i matsalarne uti Palais Royal. Lokalerna äro tarfliga och inskränkta, möblerna af enklaste slag och matsedeln ej så särdeles lång — den för dagen skrifna matsedeln nemligen, ty den tryckta utgör en liten bok med hundradetals namn på läckra rätter, hvilka, då de efterfrågas, alltid nyss tagit slut.

Kaféerna äro lika fattiga på all lyx: man skulle

kunna tro att de parisiska studenterna lefde som anakoreter eller brunspatienter.

Så är dock ingalunda förhållandet. Men saken är den, att de besöka sitt qvarters restaurationer och kaféer blott under sådana perioder, då kassan är klen eller studierna hindra dem att gå till aflägsnare ställen. Är studenten deremot oberoende af tid och ekonomi, så gör han utflykter till boulevarderna, till Champs Elysées eller utom barriererna, hvart som helst, der pariserlifvet är som mest rörligt och omvexlande. Men komma flitens eller penningebekymrens dagar, så drar han sig tillbaka i sitt snäckskal — Quartier Latin — och lefver der ett tyst och indraget lif, förljufvadt af en och annan vän och den trogna grisetten.

Ty grisetten bor också i det latinska landet, och det icke blott i egenskap af ordinarie älskarinna såsom madame l'étudiante. Mången grisett bebor ensam något vindsrum i Quartier Latin, som hon lemnar tidigt på morgnarne för att tillbringa hela dagen på verkstaden. Men sällan dröjer det länge innan hon upptäcker, att hon till granne har någon ung man, hvilken hvarje afton har behof af att få sitt ljus påtändt eller att få låna en synål och tråd, ända tilldess att en förtroligare bekantskap uppstår. Ty en sådan uppstår alltid. Förr eller sednare finner studenten alltid *la corde sensible* hos grisetten.

Och sedan lefva de — såsom förlofvade. Han är hennes kavaljer på promenaden i Luxembourgs-trädgården och balerna i la grande Chaumière; hon håller hans linne i ordning, städar hans rum och lagar alltemellanåt en omelett, som med en butelj vin och något kallt kött från närmaste charkuteri utgör en förtjusande måltid på tu manna hand.

Man får ett jemförelsevis ganska fördelaktigt begrepp om Quartier Latin's utseende, om man, efter att ha betraktat boklådorna och antiqvitets-butikerna på käerna, väljer någon af de långa och raka gator, som sluta i

trakten af Luxembourg och Odéon-teatern. Det är genom dessa gator som det latinska landet korresponderar med motsatta Seine-stranden; den inre rörelsen går i en riktning, som skär den förra i rät vinkel och är ungefär parallel med Seinen. Dylika kanaler för rörelsen *inom* det latinska landet äro Rue de l'ecole de Medecine, de l'Université med flera gator, hvilka alla äro krokiga, trånga och ständigt genomkorsade af flockar af studenter med böcker, instrumenter och portföljer under armarne. Bokmånglare, instrumentmakare och läsekabinetter upptaga större delen af de små butikerna, utan att likväl ställen saknas, der man i förbigående kan förfriska sig med en frukt, en pastej, en likör eller ett glas vin. Grisetterna och fruntimmer i allmänhet visa sig endast sällan på dessa gator, och man kan då alltid se på dem att de äro ute i något ärende, icke för att promenera.

Viker man nu in i någon af de till dessa gator hörande gränder, så slutar man sin allmänna öfversigt af Quartier Latin med det eländigaste och uslaste, som qvarteret har att bjuda på. I trakten af Sorbonne äro dessa bakgator mest karakteristiska; ingenstädes utom der får man se dem så korta och förvridna, skärande hvarandra i trubbiga eller spetsiga vinklar, mörka vid middagstiden, med husens murar lutande, smutsiga och drypande af fukt. Här ligger en mängd privata skolor, som förbereda till universiteternas examina. Förolyckade lärde fylla väggarne med affischer, i hvilka de lofva att på 25 timmar inprägla de för baccalaureatet nödvändiga kunskaperna — allt för en måttlig summa. »Lycklig utgång garanteras och sista fjerdedelen af honorariet erlägges först efter examen.»

V.

Min vän Poliveau. Palais Royal. Hvad jag erhöll i stället för de utlofvade historiska anekdoterna.

När jag kom till Paris, voro föreläsningarne ännu icke började, och de började ej förrän i samma vecka då jag första gången lemnade Frankrikes hufvudstad; men detta hindrade mig icke att göra täta promenader i Quartier Latin, ströfva omkring det gamla Sorbonne och spatsera i Luxembourgs-trädgården samt då och då förfriska mig på något student-kafé eller läsa tidningarne i ett çabinet de lecture. Härigenom träffade jag ofta studenter, med hvilka jag kom i samspråk, och med ett par blef jag innan kort närmare bekant. Den, hvars bekantskap i alla hänseenden blef angenämast för mig, var en medicine studiosus, som i andra person tilltalades med ett höfligt *monsieur Poliveau*, men i tredje person af sina vänner vanligen benämndes *le gros Poliveau* eller *ce diable de Poliveau.*

Det var en stor groft byggd ung man, född i södra Frankrike, men som från sina tidigaste år vistats i Paris. De glödande ögonen, de lifliga gesterna, det tätkrusiga svarta håret och en knappast märkbar egenhet i accenten förrådde dock ännu hans sydländska ursprung. Hans egendomliga ansigte uttryckte den underligaste blandning af snille och sinnlighet, fast vilja och lättsinnig likgiltighet, slughet och godmodighet. Skarp och bitande, sade han mig minst tio gånger om dagen saker, som jag ej skulle kunnat förlåta, om de ej varit så qvicka och glada i all sin oförskämdhet och om jag ej vetat

att han snarare ville roa än såra. Hans förråd på historier angående de sista stats-omhvälfningarne, styrelserna i alla former, den närvarande isynnerhet, var outtömligt. Dessemellan gaf han mig en mängd goda anvisningar för de studier jag här ärnade företaga. — Jag skulle vara en förträfflig mentor för andra, yttrade han ibland, men för mig sjelf är jag oduglig. Men när jag blir trött vid hela det här virrvarret, återstår mig att uppsöka en kast, som jag mycket älskar, nemligen Italiens lazaroner. Sedan jag skrattat ut i Frankrike, skall jag lägga mig på en solig trappa inom den heliga staden och hvila ut, medan jag orörligt betraktar ruinerna efter den högsta menskliga storhet.

Jag fick aldrig något slags egentlig reda på hans enskilta förhållanden, förmögenhets-vilkor eller sysselsättningar, i ty, hvad medicinen beträffade, han åt den egnade blott »lediga stunder». Men jag tror att han var anställd i någon tidningsbyrå, emedan det ett par gånger hände mig att i ett blad läsa omdömen, hvilka han fällt dagen förut i redogörelser för teatrarne och nyheter inom de sköna konsternas verld. Jag hade fått hans adress och sökte honom några gånger, fyra trappor upp i ett hus vid Rue S:t André des Arts. Men två gånger bultade jag förgäfves på dörren, tredje gången öppnades den af ett ungt, särdeles friskt och täckt fruntimmer, som utan alltför mycken förtviflan förklarade att han ej legat hemma på tre nätter, och fjerde gången underrättade mig portvaktaren om att han flyttat.

Sjelf kom han aldrig hem till mig, utan träffades vi vanligen i Palais-Royal, dit jag ofta nog styrde mina steg, emedan det låg helt nära det hus, der jag bodde, eller på något kafé eller promenad. Och vanan vid hans samtal hade redan på den korta tiden blifvit mig så dyrbar att jag just kände en lättnad, då jag, ett par timmar efter det jag möttes af underrättelsen om hans flyttning, åter fann honom sjelf på det kafé, der vi båda bäst trifdes. Vid detta tillfälle lofvade han mig

intressanta och fullkomligt äkta anekdoter om Palais-Royals öden, och vi satte möte till två dagar senare på en viss plats inom denna verld för sig. Under mellantiden träffades vi ett par gånger.

Palais-Royal är icke mera hvad det fordom var. Det är mest främlingar eller provinsbor som promenera i dess galerier, och den stora borggården upplifvas hufvudsakligen af lekande barn. Men glädja sig kan det åt sina rika minnen. Det har ombytt namn lika många gånger som någon grånad skälm. Grundlagdt af kardinal Richelieu, benämdes det först *Palais-Cardinal;* men då kardinalen dog, testamenterade han det åt Ludvig XIII och man nämde det för första gången *Palais-Royal.* År 1692 afstod Ludvig XIV det åt sin ende bror, hertigen af Orleans, och under namn af *Palais de la Régenu* var det scenen för många af regentens utsväfvande fester. Under den första republikens tid bar det namnet *Palais-Egalité* och *Palais de Tribunal.* Restaurationen återgaf det sitt fordna namn *Palais-Royal.* Revolutionen år 1848 förändrade det till *Palais-National,* och sednast har 1851 års statskupp återställt den mest kända af dessa benämningar.

Det fans en tid, då Palais-Royal uttryckte qvintessensen af alla njutningar, sammanträngda på en punkt. Det fans ej en böjelse, en nyck, en last, som man ej för guld kunde tillfredsställa inom dess murar. Dess butiker lyste då med det dyrbaraste, som den menskliga industrien kunde frambringa; de ryktbaraste restaurationer och kaféer erbjödo läckerheter från alla verldsdelar, fuktade af drycker, som kunde reta den mest blaserade gom; sång och musik genljödo i de festliga salarne; sköna synderskor kastade berusande blickar på de lyckliga spelarne, som med fickorna fullproppade af guld kommo ned från de gröna borden i den öfra våningen.

Numera är palatset rensadt från de lastens tillhåll, som förr frodades der. I lyx öfverträffas det af många

ställen i Paris, men det är dock mycket qvar af dess fordna glans, och ingen försummar att någon gång ta sin demi-tasse i »Cafe foy» eller äta en utsökt middag hos »Trois fréres Provençeaux».

Palais-Royal, som har flera innevånare än de flesta af våra medelstora städer, består af många sammanhängande byggnader, hvilka innesluta flere borggårdar. Den ena af dessa, en ofantlig rektangel, begränsas på tre sidor, af 4-våningshus och på den fjerde af ett högt galleri med hvälft glastak. Såväl detta som de andra tre sidornas bottenvåningar bestå af breda gångar eller gallerier, hvilka löpa fram mellan de långa raderna af glänsande butiker, inom hvilkas spegelglas de parisiska fabrikaterna fresta den förbivandrandes blick. De öfre våningarne upptagas af en mängd restaurationer, der man för ett fabulöst godt pris erhåller fantastiska rätter med klingande namn, retande utseende, förförisk lukt, men mycket besynnerlig smak. Utåt gården, som är prydd med blomsterrabatter, marmorstatyer och en springbrunn, löpa arkader, hvilkas yttre sida blott är försedd med ett glest gallerverk och lemnar fritt tillträde åt luften. Den inre sidan är garnerad med butiker.

Efter att ha gått ett par slag genom arkaderna, köpte jag mig dagens »Presse» och satte mig att läsa den på en stenbänk, just mötesplatsen der jag skulle få se min vän Poliveau komma fullrustad med de utlofvade historiska bidragen. Men en god qvart öfver tiden — som var utsatt till klockan 4 — hade han ännu ej kommit.

Nu såg jag i stället till min obeskrifliga förvåning ett vackert, synbarligen upprördt ungt fruntimmer hastigt och med utseende af bekantskap komma emot mig.

— Hvad, ropade hon med den mest ogenerade enkelhet, jag tror ni icke känner igen mig — är det möjligt? Det försäkrar jag er, herr utländning, skulle aldrig händt en Frankrikes son.

— Också, mademoiselle, skyndade jag mig att svara,

händer det icke ens en svensk att glömma ert ansigte, sedan man en gång haft den lyckan att se det. Och denna lyckan hade jag, då jag för några dagar sedan sökte min vän Poliveau.

— Det svaret skulle jag vid ett annat tillfälle gifvit er ett leende och en komplimang för, men jag har nu, för Gud vet huru lång tid, minst en månad, egnat mig åt sorgen. Ni ser väl på mig att mina känslor äro derangerade.

— Ack, jag gissar, Poliveau har sjuknat och ni har värdigats å hans vägnar komma att inställa vårt möte.

— Nog har jag kommit å den grymme barbarens vägnar... men sjuk är han ej...

— Han har då åter flyttat... och kanske utan er?

— Nej, min herre, det är icke så heller. Poliveau den otacksamme har låtit... enlevera sig.

— Detta är säkert ett hugskott af er uppskrämda fantasi... Jag träffade honom sednast i går.

— Vid hvad tid?

— Samma tid som nu.

— Och han sade?

— I morgon så dags — Palais-Royal.

— Allt det der vet jag. Men mellan 4 på eftermiddagen och 4 på morgonen kan mycket hända, som omstörtar högre intressen än ett möte mellan två karlar.

— Således, mademoiselle, är det sanning?

— Läs detta bref, som den *gruflige* blott för sitt löfte till er kanske skrifvit. Läs och säg om ni tror att någon stackars flicka varit mål för en djupare hjertlöshet. Jag sätter mig på samma bänk ett stycke ifrån er. Var nu ogenerad!

Det smärtade mig mycket att se huru under hela samtalet den unga flickan gjorde ett aktningsvärdt våld på sig för att beherrska sina tårar och sin lifliga rörelse. Jag var riktigt missnöjd med Poliveau.

Derefter öppnade jag det erbjudna brefvet och läste följande:

»Täcka rosensky!

Blekna icke, försvinn icke derföre att en högst oförsvarlig och oefterrättlig beundrare råkat få en häftig, oemotståndlig nyck af... otrohet.

Ah, det var ett verkligt Herkules-arbete att trycka ned pennan till det ordet. Jag ser dig, vackra Louisanne, kasta bort brefvet, trampa på det och skrika med din intagande röst i alla toner: »Den afgrundsdemonen — är det möjligt, är det möjligt?»

Tag upp brefvet, min vackra engel, och läs till slut, så får du se att det finnes något, som vid domstolarne kallas mildrande omständigheter.

Jag hade kunnat föra dig bakom ljuset, jag hade kunnat tala om ett bref från min far, som insjuknat — en ganska vanlig undanflykt — äfven hade jag kunnat direkt meddela dig sanningen, dock, såsom blifvande läkare och närvarande studiosus af den medicinska vetenskapen, känner jag att ett slag, som faller på en gång, då det måttas med en hand både säker och lätt, vida hastigare återger de sårade känslorna sin spänstighet än det slag, som sargar genom tusen nålsuddar.

Jag är stolt i medvetandet att kunna bedömma din karakter och ditt lynne bättre än du sjelf. Utan att du visste det, älskade du mig ej mera så högt; men trogen, redlig och ädelsinnad som du är, skulle du aldrig haft mod att tillstå detta för dig sjelf, så länge du trott dig nödvändig för min lycka. Å min sida förhöll det sig på alldeles samma sätt, med undantag att *jag* icke ville blifva dig trogen, så länge jag var nödvändig för *din* lycka, så framt ödet skulle kasta någon oförutsedd fortyn i min väg. Männerna äro alltid sämre, det vet du, mitt barn... Och till min död får jag aldrig dricka sådant kaffe du kokat, ej heller skall jag tillerkänna någon företrädet att sjunga så näpna och roliga små visor som du: de utgjorde min högsta förtjusning, då jag

låg på soffan och rökte den cigarrett, dina hvita händer räckt mig.

Föreställ dig icke att detta blifvit nedskrifvet för att vinna tid — det värsta är ju redan sagdt. Nej, jag ville gifva dig ett afskedsbref, som påminner om den vackra oskyldiga ros, som kallas vänskap. Vänskapen är öpppen, enkel, ärlig och uppriktig. Och mitt samvete är blankt som min börs i afton, ty jag vet med den fullkomligaste säkerhet både att du *tröstar* dig och att du blir ännu lyckligare än du var hos mig, när du fått öfvervinna det första intrycket, som utgör det beska medikamentet.

I går eftermiddag, att systematiskt börja min historia vid början, hade jag sammanträffat med den unge svensken, som du vet jag åtagit mig att gifva några nya vyer öfver Paris och lifvet i allmänhet. Jag ville ha honom med på en liten tillställning — men han hade ej någon rätt disposition, och jag gick ensam. Så var ödets bud.

Nå, Louisanne, visa dig nu värdig att vara uppfostrad af lika mycket en broder som en älskare. Ingenting skulle harma mig mera, än om du i det fallet bedroge mitt hopp — men det gör du ej: jag skulle då uppfostrat dig illa, och det är omöjligt.

Jag träffade alltså, nedfallen från skyarna till mina fötter, en oväntad fortyn. Och fortynen bar skepnad af en ung modist från landsorten, som kommit till Paris att uppköpa sitt lager. Ett ord mer skulle såra dig och komma mig att tro det jag icke vore jag sjelf.

I morgon klockan 6 föra mig angelägna affärer åt precist samma trakter der denna dam har sitt etablissemang. Men när jag en dag återkommer till Paris för att taga hand om mina medicinska studier, helsar jag på dig. — Emellertid ålägger jag dig att du icke då med ett ord vidrör hvad som passerat.

Du håller naturligtvis till godo det nyhyrda rummet för så lång tid kontraktet varar. Dess inventarier

håller du till godo för lifstid — jag tror att de i alla fall snart äro räknade.

Ett uppdrag till slut, som jag är säker du ska uträtta: gå och sök upp min svenske vän i Palais-Roya (— platsen nämd —) och säg honom att det enda, som verkligen gör mig ledsen är att jag måste så tvärt afsluta våra trefliga dispyter och hela vår angenäma bekantskap. Han skall icke bli glad. Den hederlige gossen höll af mig, men hvad skall man göra! Mellan vänskap och kärlek, mellan förnuft och dårskap blir alltid segren på kärlekens och dårskapens sida: den maximen är gammal. Må han förlåta att jag ej i allt detta virrvarr hittar någon nyare . . . jo, ännu en: lifvet är ingenting annat än ett möte och ett farväl — må han minnas mig som jag honom!

Farväl, min f. d. lilla rosensky . . . Blif aldrig annat än en god och i allt redlig flicka, som du hittils varit! Det skall ärligt glädja din gamle

Poliveau.

P. S. Du kan visa min svenske hela brefvet, så får han kasta en blick i ett litet stycke pariserlif, som är utan flärd och glitter. Det skall intressera honom som turist.»

Sedan jag slutat detta bref, kände jag mig vida mindre ledsen för Poliveaus flyktighet. Det var påtagligt att han varit för den unga flickan en god broder, som, på samma gång han hyllade den fransyska lefnadsåsigten, hvilken tillåter dessa efemera förbindelser, dock ville bevara henne på sedlighetens och hederns väg. Sådant kan låta löjligt, men steget från grisetten, den lilla täcka sömmerskan, som sträfvar och arbetar och för sin kärlek får blott (hvad hon dock högst eftersträfvar), en promenad vid älskarens arm och en liten mager kollation i gröngräset om söndagen — steget från en sådan liten anspråklös och i sin trohet högst ärbar varelse ned till den glänsande »courtisanen», som har vagn och loge, är ofantligt. Den förra kallar sig med fastaste öfvertygelse

en hederlig flicka, då den senare endast vill gälla för den eftersöktaste dam i sin genre...

— Min herre, ärnar ni alldeles glömma bort mig i er tankspriddhet?

— Ah, mamsell, jag ber tusen gånger om förlåtelse!

— Nå, trösta er! Sådant här är nytt för er. Studenterna i ert land, som man sagt mig ligger någorstäds mellan isar och björnar, har kanske inga egna små hushåll?

— Om någon skulle finnas, som har en liten hushållning på kammare, har han åtminstone ingen husmor att sköta den. Såsom ni inser, är det allvarsamma kalla Sverge icke det glada varma Frankrike... Men för att nu återkomma till Poliveau, så kan hvad som skett ej ändras, och hans blick i er kraftiga natur har lugnat mig.

— Det var en god och ändå elak menniska min stackars Poliveau. Men jag vill icke svika hans förhoppningar om mig. Luisanne, brukade han säga till mig, äfven om jag hade godt om penningar i stället för att jag med nöd drar mig fram, så gåfve jag dig ändå inga stora eller lysande presenter, ty på det sättet skulle du få smak för fåfängan, och fåfängan, mitt barn, är qvinnans fall, arbetsamheten och enkelheten och den putsade lilla finheten deremot hennes ära. Jag skulle gråta, Luisanne, om jag såg *dig* som en fallen flicka, fal för nedriga anbud. Ja, min herre, så talade denne stränge mentor, och var säker jag vill ställa mig så att, om jag en dag träffar honom, jag kan taga emot hans helsning.

— Ni blir honom då för alltid trogen?

— Åh, min herre, (hon log med en förtjusande skalkaktighet) de svenskarne måtte då vara alldeles bortkomna! Skulle jag sitta och sucka bort ett helt lif? Jag är bara 18 år. Nej, en månad är den tid jag anslagit att begråta min mans förlust — ty ni förstår vi betrakta oss som hustrur. När denna månad är till ända, skall jag torka mina ögon, lägga af min svarta

klädning och ingå något nytt halft äktenskap eller kanske helt, ty ni kan vara säker, min herre, att det ej fattas mig anbud för någondera delen.

— Jag förstår, ni tänker kanske gifta er på allvar.

— Det fins en ung tapetserare, som icke skulle veta till sig af förtjusning, om jag nästa månad kallades madame Rouget.

— Hvad detta steg äfven komme att förtjusa vår vän Poliveau! Er ställning vore då tryggad, och det skulle vara särdeles angenämt att få dricka en kopp thé hos madame Rouget.

— A la bonne heure! När månaden är slut och jag aflagt sorgen, träffas vi åter, och då skall jag tala om för er. . . men egentligen vet jag icke hvarför jag ej ibland kan komma hit till Palais-Royal. Jag går ofta hem med mina blommor åt detta håll, och om ni ej har någonting emot att återse mig. . . så kunde jag visst icke ersätta er Poliveau, men vi kunde tala om honom — och så finge jag gifva er några vyer, äfven jag, öfver många hundra saker.

— Jag tackar er tusenfallt, mamsell! Jag står redan i skuld hos er för en särdeles angenäm timma, och jag har ingenting emot att få denna skuld ökad.

— Bra, då är det afgjordt... Men säg, är ni verklig svensk?

— Helt och hållet.

— Poliveau trodde att er far måtte varit engelsman och er mor tyska, som nedsatt sig i Sverge.

— Hvarför det?

— Emedan, sade han, ni är en ung filosof ur tyska skolan, men en gammal engelsman i tröghet och. . . nej det ordet kan jag icke säga, men jag skall öfversätta det för er.

— Jag är er oändligt förbunden, mamsell, ni intresserar mig mycket.

— Det var det jag sade Poliveau: tag blott mig med dig, så skall jag gifva din svenske vän en lektion.

Nå, det der ordet betydde att ni saknade all spirituel lyftning. Ni hade icke en enda fransk idé, icke en enda fransk tanke eller gest, med ett ord ingenting annat än en tung flegmatisk engelsk rustning. Nå, ni är väl icke ledsen på mig — jag vill hjelpa er att fullborda den del af er uppfostran, som man icke förstår i ert land...

— Ni är en intagande fé. Men likväl fruktar jag att ert arbete blir lönlöst.

— Visst icke. Dessutom var jag i förlägenhet om en passande förströelse under enketiden. Sedan, om jag gifter mig, kan jag ej komma. Derför passar det alltsammans. Och nu skall ni, ifall det behagar er, få följa mig ett litet stycke på hemvägen och bjuda mig ett glas, om ni är vid kassa.

— Jag har endast afvaktat er tillåtelse att få anhålla om båda delarne.

VI.

En syrpris och ytterligare en syrpris.

Sedan jag så der temligen, som jag hoppas till den blifvande madame Rougetz tillfredsställelse, uppfyllt mitt åliggande och vid porten till hennes hem lemnat henne att i vindskammarens enslighet börja sitt långa enkestånd samt än en gång emottagit hennes försäkran att hon helsade som en välgerning den förströelse, min ofullbordade uppfostran skänkte henne, spatserade jag i ett särdeles allvarsamt lynne hem och kände mig redan trött vid början till den blifvande angenäma episoden.

Också kunde jag icke gerna betrakta den lilla Luisannes naiva umgänge som någon ersättning för min vän Poliveaus qvicka och skarpa samtal. Det var alldeles som om jag i hast blifvit lemnad ensam i Paris — jag kände de första symptomerna till tråkighet och ledsnad.

Man har påstått att endast likartade figurer passa tillsammans, att hvarken genom kärlek eller vänskap olika karakterer låta förena sig. Detta är säkerligen ett misstag — motsatsen låter snarare bevisa sig.

Tvänne elektriska kroppar stöta hvarandra tillbaka, motsatta poler söka deremot närma sig hvarandra. En verklig vän bör vara ett slags komplement till oss sjelfva. Han bör ega de egenskaper, som fattas oss, och han bör till och med i en viss grad sakna dem, hvilka vi i en hög grad besitta. Han bör — för att nyttja en djerf bild — hafva utstående kanter, der vi hafva fördjupningar, på det att, när förhållandet sådant medgifver, sambandet må blifva fast och föreningen varaktig.

Alla dessa ömsesidiga defekter gjorde mitt umgänge med den nu förlorade sällskapsvännen så kärt. Må man då föreställa sig hvilken behaglig öfverraskning det skulle vara, när jag vid hemkomsten erhöll ett bref, undertecknadt med hans namn.

Dess innehåll var följande:

»Se här ännu ett afsked, och se här rätta orsaken hvarföre jag måste afstå från fortsättningen af en bekantskap, hvilken, ni vet det väl, varit mig agreabel.

Ni får nu ett intryck af mig, olika de öfriga. Men jag är i dag i ett begrundande och sorgset lynne.

Orsaken är den, att jag just fått bref från en gammal tant att min fars helsotillstånd väl ännu icke är hopplöst, men högst betänkligt och aftynande.

Jag måste alltså resa. Men hade jag sagt Luisanne rätta orsaken, skulle hon tro mig hafva bedragit henne i hemlighet. Jag föredrager således att spela den

öppne bedragaren utan att vara det. Sådana äro qvinnorna. För vår otrohet eller försummelse finnes ingen annan naturlig förevändning än en annan qvinna. De skulle snarare tro på hvad underverk som helst än att man kan tröttna på dem utan att hafva sett någon, hvars inbillade företräden verkat en sådan rubbning. Kärleken är deras hufvudsak, och alltså är det blott den de förstå.

Louisanne är en täck, god och renhjertad flicka. Jag håller mycket af henne; men som jag, huru mycket tid jag än lemnade henne, icke fann vår granne tapetserarens ärliga frieri avanceradt en tum, hade jag i alla fall beslutat att på något sätt låta Louisanne tappa bort en otacksam och fordrande älskare för att i stället få sig en tacksam och ärlig äkta man.

Det lärer väl ej heller dröja länge, innan det går så.

Om jag ej intresserade mig så mycket för er, skulle jag icke nu uppehålla mig med att skrifva.

Paris är egentligen icke den plats, der ni kan göra er mycket nöje eller nytta. Era national-ekonomiska studier kan ni sköta hvar som helst; och det bullrande, hvirflande och hvimlande lif, som här föres, kommer aldrig att tillfredsställa er... Jag har sett er med ängslig trötthet mäta slutet af dessa gator, der fransmannens blick längtande flyger fram. Hvarför valde ni Paris? Välj icke Tyskland, icke England heller. Det finnes ett land, som kan tillfredsställa alla lynnen. I Italien skall ni finna er väl, och innan nästa vår blir ingenting märkvärdigt i Paris. Då, om ni kommer tillbaka, skall ni troligen återfinna den vän, som nu med saknad skiljes vid er. *Poliveau.*

P. S. Naturligtvis gäller alltid för Luisanne historien om den improviserade landsorts-modisten. Prata med den unga flickan ibland! Hon har ett godt naturligt, ehuru oslipadt förstånd».

Jag satt ännu med brefvet i hand och begrundade dels den nya pikanta vändningen i den franska galanteri-episoden, dels min vän Poliveaus hjertlighet att midt uti sin sorg och sina husliga arrangemanger gifva sig tid att tänka på främlingen — då jag fick besök af en landsman.

Herr B., som redan någon tid varit i Paris och så der på affärs-manér sett allt i flygten, ville nu ge sig af någor annorstädes, hvart som helst, och sökte öfvertala mig att göra sällskap. Men han skulle nödvändigt lemna Paris dagen derpå.

— Till södra Frankrike då, sade jag, och sedan på en tid till Italien.

— Det blir bra.

— Men jag behöfver ännu en dag.

— Må vara!

Och sålunda fann jag mig midt inne i den plan, jag knappt hunnit upptaga, men hvilken dock alltid föresväfvat mig som ett lämpligt mål, hvars behag ökades af Poliveaus råd. Men att resa ifrån föreläsningarna, just då de nyss börjat? Kanske hade jag icke bort hasta. Dock hade jag icke hört tillräckligt för att finna att dessa föreläsningar ej voro sådana som jag väntat. De största snillena, de djerfvaste tänkarne, de friaste andarne äro bragte till tystnad i landsflykt eller fängelse. Man kan ej inhemta deras idéer annat än i deras skrifter, tryckta under monarkiens för pressen långt friare tider. Visserligen har man ännu talangfulla föreläsare, men deras föredrag bära en tydlig prägel af tvång och ängslig försigtighet. De söka roa genom ordlekar, fyndiga vändningar och skarpa distinktioner, emedan de ej mera våga hänföra genom ett kraftigt snilles fria utgjutelser. Dessa erinringar lugnade mig åter i afseende på den så hastiga afresan.

Följande afton skref jag till Louisanne:

»Er älskare blef enleverad af en modist, er nye vän

har blifvit det af en svensk turist. Då ni värdigas taga notis om dessa rader, är han redan på väg till Italien.

Ni kan lätt föreställa er, mademoiselle, att jag med djup saknad lemnar de nya förträffliga vyer, ert fortsatta umgänge skulle hafva öppnat för mig, men jag återkommer snart, och jag skall då taga mig friheten uppsöka madame Louisanne Rouget etc. etc.»

Och sålunda hade från Poliveaus resa ej mera än ett dygn förflutit, då jag, utan att knappt kunna tro på denna sista öfverraskning, verkligen var på väg till det land, efter hvars luft, hvars minnen och konstalster så många längtande suckar ständigt sändas.

Min bortrera tycktes i öfrigt såsom enkom beställd för min gamle religionslärare kyrkoherden Bergvall, som kort derefter ankom till Paris och hos den svenska familjen fick mitt rum, der han efter några månaders plågsam aftyning slutligen helsade förlossningen ur de tunga banden.

VII.

Konturerna af resan mellan Paris och Genua.

Den 8 november lemnade vi Paris och foro på jernvägen till Chalon. Om denna liksom andra jernvägsresor har jag intet att säga. Jernvägar äro i allmänhet eminent prosaiska och enformiga, så framt man ej råkar ut för något föga efterlängtadt förfärligt äfventyr, såsom till exempel då 2:ne träner möttes i tunneln

vid *** och krossade hvarandra i smulor — knappt blef väl dock en menniska öfrig, att för en bleknande åhörare förtälja om de romantiska fasor, som ensamt äro förbehållna en jernvägsfarare, då n. b. han tvingas att råka ut för dem.

Chalon är en liten stad, hvilken icke syntes ega något, som kunde ingifva saknad öfver den korta vistelsen der. Vi uppehöllo oss endast en natt och en morgon för att invänta ångbåten till Lyon.

Man far till Lyon utåt Saônefloden på långa smala ångbåtar, hufvudsakligen beräknade för varor och följaktligen högst obeqväma för passagerare. Men de kroppsliga obehagen få en ersättning genom strändernas skönhet och den njutning, de skänka hvarje öppet sinne.

Anblicken af Lyon för den, som nalkas denna stad utåt Saônefloden, är fullkomligt jemförlig med Stockholm från Mälarsidan och erinrar derom på ett öfverraskande sätt. En del af Lyon ör nemligen byggd terassformigt på en hög bergås, liknande Södermalm, och den majestätiska floden har en bredd, som uppgår mot flera af Mälarens farvatten mellan skären. På sätt och vis finnes till och med i floden ett slags skärgård. Den grenar och delar sig på flera ställen och innesluter små öar på hvilka man byggt boningar i de mest fantastiska former.

Alla möjliga byggnadsstilar äro här representerade på hvar sitt lilla område. Några likna grånade ruiner från medeltiden, andra leende, hvita, italienska villor, schweiziska hyddor, kinesiska pagoder och byzantinska tempel.

I fonden och på sidorna presenterar sig sjelfva staden, i ståtlig höghet omslutande dessa små älskliga boningar, hvilka tycktes vara foster af den allvarsamma idoga stadens ungdomssvärmerier.... Om Lyon och Rhônefloden till Avignon på annat ställe *).

---

*) Tvänne skizzer: *Vinterträdgården i Lyon* och *Korsaren på Rhône-*

I Avignon dröjde vi ej länge. Jag fick knappt i flygten uppfatta dess ruiner och antiqviteter. Under en promenad omkring den lilla staden betraktade jag likväl med en viss rörelse af nyfikenhet de hermetiskt tillslutna fönstren i vissa hus, de låga murarne kring en dyster klosterträdgård och dylikt mer, erinrande om påfvarnes residensstad under *deras* »babyloniska fångenskap».

Från Avignon till Marseille — jernvägen.

Om Marseille vore mycket att säga, ifall ämnet ej vore vidrigt. Der råder ett förvånande djupt sedeförderf, tio gånger svårare än hvad jag upptäckte i Paris, och det eländigaste prejeri på hotellen.

Det enda sköna jag såg i arkitektoniskt hänseende var det inre i Café Turc, hvars inredning kostat 80,000 francs, ehuru lokalen blott utgöres af ett enda rum — men hvilket rum!

En ofantlig sal af nära tre våningars höjd med en präktig kupol, hvilande på fristående pelare. Om aftnarne, när gaslysningen bröt sig mot en utomordentlig lyx i speglar, förgyllningar och purpursammet, när man hörde ett oredigt mumlande af hundradetals personer på minst ett tjog olika språk, då man såg turkiska och armeniska kostymer bredvid pariserfracken, sjömanskavajen och arbetarens blus, då var man försonad med vistelsen i en stad, hvilken eljest, liksom Hamburg, erbjöd föga eller intet åt konstsinnet.

Efter en veckas vistande i Marseille reste vi till Toulon. Vägen går oupphörligt öfver precipiser. Utsigten genom diligensfönstren var ny. Det var afton. I skymningen såg man rundt omkring sig gröna kullar från en grundyta af ringa areal, brandt uppstigande till

---

floden, jemte åtskilliga andra anteckningar, förlorades af författaren under en landstigning.

ofta betydlig höjd. I fjerran bergspetsar, allt efter afståndet och den olika belysningen skiftande i blå, grå och violetta färgnyanser. Småningom föll mörkret allt djupare, och landskapet blef en tafla målad i det bekanta maneret »grått i grått».

Toulon är en mörk och dyster stad. Trånga, smutsiga gator. I stället för torg små platser, sällan uppnående Oxtorgets storlek, planterade med träd, hvilkas tvinsjuka och slokande utseende endast förökade det dystra mörkret utan att åstadkomma det behagliga intryck, som eljest ett träd eller en blomma uppväcker i en stad, emedan de erinra om naturen midt ibland det förkonstlade. Hvarje af dessa små torg hade dessutom en fontän, men äfven dessa hade tvinsot. Vattnet skummade ej upp i skimrande gnistrande strålar, utan flöt trögt och liksom tillfruset ur gapet på en oformlig fisk eller en vanskaplig vattennymfs vinkrus.

Varfvet, arsenalen och modellkammaren betraktades, men hvad der sågs uppväckte inga intryck, som förtogo ängsligheten af det hela. — Från Toulon gick det till Nissa — denna de »lefvande dödas» älsklingsstad och sista tillflykt för uppehållandet af tynande krafter. Hvem känner ej, hvem har ej hört beskrifvas Nissa... I Genua lade vi oss i qvarter för minst en månad. Men om Genua, dess seder och folk särskilt *). Jag inrycker här blott några bitar ur dagboken.

Således i Italien.

I Paris, medelpunkten för det s. k. friska och glada lifvet, kände jag mig föga värmd eller lifvad. Jag försökte studera hvad jag såg, men beundrade mycket *litet* och blef ej entusiast för *något*. Jag lemnade Paris utan saknad, jag skall återse det utan längtan. Felet att jag

*) Denna skizz saknas äfven.

ej erfor den uppryckande rörelse, som Paris bör verka, ligger förmodligen deruti att jag ej är emottaglig för det lif, som kommer på stormens vingar, som glöder i hvarje andedrag, hvarje pulsslag och rullar fram öfver tiden, menniskorna och händelserna med en fart, som gör att man ständigt väntar på omstörtningar. Om en sådan nu verkligen är att förvänta, vore jag likväl missnöjd att ha rest derifrån. Men nej, huru välgörande ligger ej Italien med dess herrliga luft framför mig! Italiens arma folk, som oupphörligt sträfva efter enhet och frihet, har redan mina sympatier, som bortblandat det intresse jag hyst för fransmännen, hvilka såsom Macchiavalle säger »hvarken kunna fördraga förtrycket eller bibehålla sin frihet».

1 Dec. Materialismen besvärar alls icke Italien — man äter enkelt, stundom sundare och betydligt billigare än i Paris, äfven besväras man ej af dessa sagolika matsedlar, som franska hotellen kunna prestera utan att prestera innehållet. *Det* egna anmärkte jag likväl, att mackaronen, som anses utgöra Italiens förnämsta spis, der ej brukas annorlunda än i resbeskrifningar, romaner och matsedlar. En mycket ledsam soppa, betäckt med en massa små degklimpar, fuktade af köttspad, tycktes vara en lifrätt.

På aftonen besökte jag S:t Agostino-teatern, som ursprungligen varit ett kloster, derpå en kyrka, vidare opera och slutligen dramatisk scen. På S:t Agostino gafs »Le marquis de Létoriére» af en fransysk trupp. Denna trupp hade flera verkligen utmärkta skådespelare, också lära tvänne af dem vara från »Teatre Historique» i Paris (Dumas' teater), hvilkens personal var så utvald att efter dess upplösning en »komparsinna» blef primadonna vid teatern i Marseille.

2 — Fotvandring utåt vägen till Toscana med en matsäck af ost och bröd och frukt i rockfickan. Angenäm dag.

3 — Regnväder. Hemma och studerat Mazzini. Han är en ypperlig skriftställare, som förstår att kläda

nutidens idéer i den gamla romerska vältalighetens enkla och ädla språk.

4 — Promenad på Acqua Sola, Genuas förnämsta promenadplats. Vädret var herrligt, mild luft, glänsande solsken, blommande törnrosor och nerier, frisk gräsmatta på några fläckar, cypresser, lagrar och pilar med mörk grönska, blå himmel utan en enda molnfläck, promenerande damer i eleganta kostymer med en tunn mantilla öfver axlarne och långa, hvita, fladdrande voaler nedhängande från hjessan, betäckande panna, skuldror och armar med sitt luftiga, genomskinliga flor, barbenta barn i nätta fantasidrägter, trasiga tiggare solande sig på bänkarne eller spelande ett slags damspel med små svarta och hvita stenar. Voila!

5 — Post och bref. Mazzini blef behagligt aflöst. På aftonen såg jag *fjerde* afdelningen af Monte-Christo. Den har gifvits här helt och hållet i serie af 4 aftnar. Lyxen i dekorationer och kostymer är stor, utförandet mästerligt. Dumas skulle sjelf gladt sig, om han sett huru värdigt hans fordna artister uppburo mästarens ära.

6 — Nyheten om Napoleons statskupp har ankommit. Huru kunde jag väl tro att en revolution liksom en teater-representation skulle komma att exeqveras på utsatt dag och timma. — Ack, hvarför lemnade jag Paris nu!

7 — Här i Genua är folket i en feberaktig rörelse. Man slåss om tidningarne. Klockan 12 uppklistrades en demokratisk tidning, sista bnlletinen från Paris. Folket tränges omkring dessa afficher, läser och kommenterar. Man gnolar marseljäsen och önskar att republiken måtte stå sig och att monarkisterna ej må begagna tillfället och göra en divertion i orleanistisk eller legitimistisk anda.

Den 12 far jag och min reskamrat till Rom.

VIII.

Ett par penndrag öfver julen i Rom.

Rom — jag har då gjort mitt inträde i denna det stora förflutnas stad, och redan erfar jag att mina intryck här komma att bli djupt inverkande. Jag har redan lärt känna Skandinavien i Rom, d. v. s. gjort mitt inträde på Café Africano — de nordiska artisternas samlingsrum — men härom ingenting förrän jag en dag måste taga farväl af hvad jag redan börjat älska: då återkommer jag till Skandinaviens artister.

Julen firades icke på julafton, utan på juldagen med en fest bevistad af några och femtio skandinaver, hvaribland äfven fruntimmer. Skålar föreslogos och för tillfället hopskrifna verser afsjöngos. Derpå bortlottades en mängd julklappar. Jag fann allt detta oändligen fadt och tråkigt, tilldess fruntimren och en större del af den manliga societén — icke konstnärer förstås — dragit sig undan, då man vid ett oerhördt stort antal flaskor af orvietto-vin började tala raskare, förtroligare, friare. Lyckligt att ej den romerska polisen förstår de skandinaviska språken!

Sjelfva julaftonen deremot, vid samma tid då vi i hemlandet samlas kring thébordet, låg jag i mitt fönster och lyssnade till kyrkklockornas klingande och dånande. Något melankolisk tog jag min hatt och gick ut. Jag vandrade omkring en stund på gatorna, som voro ovanligt tysta, ehuru en mängd folk var i rörelse. Derpå gick jag in i kyrkan santa Maria Maggiore, der påfven officierade. Kyrkan (till rangen den andra i Rom) var präktigt upplyst och öfverflödigt rikt dekore-

rad. Det hela var ett underhållande virrvarr af fransyska och påfliga uniformer, prester och munkar af alla färger, svarta frackar, fruntimmer i glänsande toaletter, trasiga tiggarpojkar och landtfolk i bruna yllekappor. Öfverallt hviskningar, skratt, gäspningar, smäktande ögonkast, knuffningar, halfqväfda svordomar, suckar och tårar, inspirerade ansigten, hånande leenden, köpslående om platsen vid en pelare, ett par pojkar, som med knappnålar hopfästade tvänne prester, påfven, kardinalerna och Christusbilden, som i högtidlig procession tågade genom massan, och det enformiga, söfvande ljudet af de mässande presterna. Det der kan vara roligt nog att ha bevistat.

Ett exemplar bland de många verser, som vid skandinavernas julfest afsjöngos, kan jag ej neka mig att anföra.

Julafton i Rom 1851.

Fordom från norden väldiga skaror
tågade ned till orangernas land,
råa barbarer, älskande faror,
blodiga strider, plundring och brand.

Klangen af svärd och nordmännens lurar,
hemska och olycksbådande ljud,
dånade kring de urgamla murar:
kejsarne skälfde i gyllene skrud.

Romare-staden föll — för att stiga
upp mera stolt, mera mäktig än förr.
Än för dess maktspråk verlden fick tiga:
konungar trängdes vid påfvarnes dörr.

Äfven från norden pilgrimer drogo
hit emot södern till Tibern, till Rom.
Och deras hyllning påfvarne togo,
ech skandinaven knäböjde from.

Än några sekel... Påfvarnes stjerna
bleknande sjönk för sanningens ljus.
Roma ej mera sjelf kan sig värna,
och Vatikanen faller i grus.

Ej Europa mera ses dyrka
kejsarnes spira, påfvarnes kors.
Borta är Romas frejdade styrka,
lamad af tidens svallande fors.

Ännu på härnad nordmannen drager,
än lifvar Roma hans hopp och hans mod.
Nu dock han strider om konsternas lager,
rusas ej mera af guld och af blod.

Än i sankt Peters ståtliga kyrka
ses skandinaven som fordom — men nej!
Upplyst och fri vill *nu* han här dyrka
Gud uti konsten — påfvarne ej.

IX.

Vandringar i Rom.

Det finnes bestämdt icke en stad i hela verlden, der man flanerar så mycket som i Rom. Öfverallt annorstädes ser man på de menniskor, hvilka man möter på gatan, att de äro ute i affärer, mer eller mindre angelägna göromål — här åter utvisa de förbigåendes blickar, min, gång och alla rörelser att de gå blott för att gå, utan bestämdt mål, öfverlemnande åt slumpen att skaffa dem någon sysselsättning, det vill säga förströelse.

Men hvilken annan stad än Rom har så djupt och storartadt intresse att erbjuda åt vandraren! Jag har hört personer, som i tjogtals år vistats der och nästan dagligen varit ute för att beundra och studera, försäkra mig att ännu mycket återstod, som förtjenade att ses. Man skulle ej tro det, om icke så många öfverensstämde i detta yttrande.

Men må man betänka att Rom inom sina murar innesluter lika många kyrkor som dagar i året och att af dessa kyrkor ingen enda finnes, som ej eger något anmärkningsvärdt konstalster, hvaremot de flesta gömma rika konstskatter i sina kapeller! Och alla dessa palatser med sina samlingar, af hvilka ett enda rum uppväger ett helt museum, med sina praktfulla fasader och borggårdar, arkader och portiker! Och alla dessa fontäner med deras sinnrika omvexling i gruppering och form! Hvarje fläck, hvarje punkt visar för den uppmärksamma blicken någon dold skönhet, erinrar om någon förfluten händelse. Öfverallt ruiner, med hvilka verldens historia är sammanknippad, ruiner, der hvarje sten ger ett ämne till betraktelse icke blott för antiqvarien och konstnären, utan äfven för historieskrifvaren, filosofen, poeten, ja, hvarje tänkande menniska.

Jag vill icke neka att man i Rom genom detta ständiga betraktande och reflekterande lätt kan gå till öfverdrift, särdeles om man har någon fallenhet för ett stilla och kontemplerande lif. Man blir också smittad af infödingarnes indolens och tröghet. Jag har sett mången sittande på något nedfallet stenblock i Coliseum eller i Constantins basilika uppmärksamt betraktande jorden framför sig, likasom vore den en af Rafaels taflor eller någon antik basrelief. I allmänhet märker man huru dylika personer länge betrakta hvarje nytt föremål, endast småningom flytta blicken från en punkt till en annan och förlänga åskådningens njutning ända till det otroliga. Det är samma fenomen som observeras hos gastronomen. Man kunde göra den motsva-

rande liknelsen mellan storätaren (gurmanden) och dessa resande, som bese Rom på en veckas tid och med guiden i hand rusa från den ena platsen till den andra, skänkande blott en blick åt hvarje föremål.

Men, för att återvända till de romerska flanörerna, kan man genast vid första anblicken igenkänna en dylik. De förnämsta kännetecknen äro följande:

Han går alltid vårdslöst klädd. Drägten må nu för öfrigt vara elegant eller smaklös, dyrbar eller tarflig, prålande eller enkel, modern eller fantastisk, det säkra är att den är vårdslöst pådragen och vårdslöst buren. Detta kommer sig deraf att flanören ej det ringaste bekymrar sig om den yttre verldens tankar om honom: han är blott medveten om sina egna tankar om den yttre verlden.

Han röker oftast, emedan ingenting så mycket som rökande gynnar ett dylikt tänkande utan bestämdt mål och bidrager att qvarhålla själen i ett visst sjelfförnöjdt lugn.

Hans blick är egen nog. Det finnes i den på en gång likgiltighet och nyfikenhet, den öfverhalkar med lätthet ting, som ådraga sig vanliga personers uppmärksamhet, och fäster sig envist vid de skenbart obetydligaste ting. Om ni ser på honom, betraktar han er med en lugn, förnäm liknöjdhet, liksom tillhörde ni en annan verld än han.

Gången är långsam, vårdslös, ojemn, likasom tvekande. Härifrån bör undantagas de tillfällen, då flanören söker följa yttersta raden af trottoaren eller den rad af stora stenar, som bruka ligga midt i gatorna.

Men nu torde det vara nog sagdt om flanören, särdeles som ämnet längre fram torde återtagas.

Af den stora rymd, som inneslutes inom Roms murar, är icke fullt tredjedelen ordentligt bebyggd. Både på vestra, östra och södra sidan får man genomvandra långa trakter, använda till köksträdgårdar och vinplanteringar, der man högst sällan stöter på något enstaka

hus, en osteria, en kyrka eller en villa — ty många villor ligga här inom stadens murar.

Då man går framåt de djupa hålvägarne, som leda fram i dessa trakter mellan täta häckar af höga buskväxter, när man ser sig sjelf ensam på vägen och tystnaden sällan afbrytes af något aflägset ljud, kan man väl ej annat än tro sig vara långt ute på landet med flera mil till närmaste stad. Om man då efter en half eller hel timmas vandring stöter på en hög mur med sin krenelering och sina skottgluggar, vakttorn och väldiga portar, framför hvilka en skara soldater göra vakt eller ligga utsträckta i solskenet, händer det väl någon gång att man med en viss förvåning ser sig om efter en stad, som de der murarna skydda. Och är lyckan god, torde man då upptäcka långt bortom de ödsliga vinfälten en väldig kupol eller ett af dessa fyrkantiga torn, hvarpå Rom är så rikt, höjande sig öfver de mellanliggande föremålen.

Åt norra sidan af staden tyckes allt dess lif vara sammaudraget. Från piazza del Popolo, som ligger längst i norr, utgrena sig trenne långa gator, hvilka liksom utgöra Roms pulsådror. De bilda med hvarandra en mycket spetsig vinkel och omfatta derföre i sin början föga rymd, inom hvilken dock en så mycket större lifligheit herrskar. Der via Condotti skär de tre gatorna, vinkelrät mot den mellersta af dem, har lifvet och rörelsen sin kulmination. Ju mera de trenne gatorna sedan skilja sig från hvarandra och innesluta större rymd, desto trängre och krokigare bli de mellanliggande gränderna, desto dystrare och öfvergifnare qvarteren.

Der il Corso slutar upphör allt lif. Man kommer först till ruinerna, till Forum och Colosseum, sedan vidtaga vinfält och trädgårdar. Öster om via Babuino och dess fortsättningar är det på samma sätt. Vester om via di Ripetta flyter Tibern, på hvars andra strand Peterskyrkan, Vatikanen och S:t Angelo trängas högst upp i norr, under det att blott några få förfallna hus

äro spridda i den öfriga rymden mellan murarna och vestra flodstranden.

Om nu Roms befolkning står i en påtaglig missproportion till stadens område och ifrån en otroligt hög siffra (fyra millioner menniskor) nedsjunkit till ungefär 140,000, så har dock i ett annat hänseende »de sju kullarnes stad» märkligen förkofrat sig. Utom de 7 verldsberömda kullarne innesluter den numera inom sina murar ännu 8. Dessa 8 kullar indelas uti naturliga och artificiella. De förra äro trenne till antalet: monte *Gianicolo*, som omtalas i Roms äldsta historia, monte *Pincio*, den förnämsta promenaden, och il *Vaticano*, egentligen en kedja af kullar. De fem artificiella kullarne ha uppstått af ruiner efter ramlade byggnader, hvilka seklerna öfvertäckt med jord och grönska. Namnkunnigast af dem äro monte *Testaccio*, som påstås hufvudsakligen bestå af en massa sönderslagna lerkärl och andra husgeråd, ditkastade under och efter barbarernas plundringar. Man skulle ha svårt att tro på möjligheten af dylika kullar, om man ej visste att hela det nuvarande Rom hvilar på spillorna och gruset af det fordna. Man promenerar nuförtiden mellan 10 och 20 fot öfver den gamla staden, och det är blott här och der man upptäcker någon ruin, något stort monument, uppskjutande ur jorden liksom de uppgräfda lemmarne af ett till hälften begrafvet jätte-lik.

Rom är i flera riktningar genomkorsadt af breda och raka gator, hvilka gifva en ovanlig rikedom af vackra perspektiver. I fonden presenterar sig vanligen ett torg och på dess midt en obelisk, kolonn eller något annat monument. För dylika perspektiver tyckes man här ha sörjt mera än på något annat ställe. Den ståtliga obelisken på piazza del Popolo presenterar sig lika från hvarje punkt af hvar och en af de tre gator, som föra till torget. På en punkt, der dessa gator skäras af via Condotti, har man derjemte den praktfulla utsigten af piazza di Spagna med sin fontän, den deröfver sig hö-

jande majestätiska trappan och i fonden, på spetsen af kullen, kyrkan Trinitá del Monte med sina bägge torn och obelisken på den öppna platsen framför templet. Samma obelisk presenterar sig äfven från via Frastina och via Felice. Går man åter denna sednare gata rakt fram, så kommer man till ett af de präktigaste vägmöten i verlden. Tvänne gator skära hvarandra här vinkelrätt och erbjuda åt alla fyra hållen ett ståtligt perspektiv. Platsen har fått namnet le Quattro Fontane (de fyra källorna) af de fyra fontäner, som pryda hörnen, bevakade af lika många liggande flodgudar. Man står på en upphöjd punkt, och gatorna slutta åt alla håll. Bakom sig har man nu kyrkan Trinitá del Monte och dess obelelisk. Rakt fram ligger santa Maria Maggiore, och midt framför den står en obelisk af granit. Der bakom synes ej annat än den blå himmelen. Till höger ett liknande perspektiv. Äfven der står en obelisk och å ömse sidor af den tvänne kolossala marmorgrupper. Platsen, hvilken de pryda, är monte Cavallo, och det Quirinalska palatset höjer sig der bredvid. Till venster är utsigten olika, fonden utgöres af porta Pia och bakom den Campagnan.

Så ser det dock icke ut öfverallt. På högra Tiber-stranden och i trakten af piazza Navona finnes ej annat än små mörka, trånga, krokiga och smutsiga gränder, som upplysas — om man ens kan kalla det upplysning — mera af det fladdrande skenet af lamporna framför de talrika madonnabilderna än af de sparsamma lyktornas rödgula lågor. Husen äro här i allmänhet ruskiga och förfallna, linne och sängkläder hänga ut genom fönstren för att vädras, gatorna sopas endast till påsk och jul. Någonting så stinkande och vämjeligt som judarnes Ghétto, det enda qvarter der de få bo, torde knappast ens i Neapel kunna uppletas.

Den osnygghet, som i allmänhet råder här, i förening med malarian och de fuktiga dimmorna från Tibern, skulle inom kort decimera befolkningen, om icke

Rom gynnades af tvänne ting: en rik tillgång på friskt vatten och ständigt vexlande vindar.

Öfverflödet på vattenledningar, reservoarer, bassiner, fontäner, springbrunnar och dylikt af alla slag är förvånande. Man må befinna sig hvar som helst i staden, behöfver man aldrig gå många steg, innan man kan tillfredsställa sin törst med det friskaste, klaraste vatten. De gamla konungarne, som kände sitt folks ringa passion för snygghet, började i god tid att bygga kloaker och fontäner. Sedan ha konsuler, kejsare och påfvar fortsatt deras verk. Hela Campagnan är uppfylld af långa sträckor aquedukter, somliga ruinerade, andra i full verksamhet. På hvarje öppen plats inom stadens murar är åtminstone en fontän, der vattnet sprutar fram i en aldrig trytande stråle eller brusar ned öfver klippblock likt en kaskad. Fontana di Trevi är vida berömd för sin enorma rikedom af svallande, brusande vatten, hvilket i en ofantligt stor genomskinlig skifva hvälfver fram under ett praktfullt monument, derifrån störtar ned i bassinen, krossas och stänker upp i milliarder skimrande droppar. Dånet liknar det af ett vattenfall och höres under natten på flera hundra stegs afstånd.

Om romarne förbruka föga af allt detta vatten för sin toalett, så tyckas de dock fullt uppskatta dess fördelar såsom dryck. Omkring hvarje fontän tränges vanligen en mängd folk, som hemta vatten i ämbar eller i dessa klassiska vaser, som italienskorna veta att bära på hufvudet med så mycket behag.

Ett par pojkar äro vanligen uppkrupna på tritonerna, sfinxerna, sjöhästarne eller hvad det annars kan vara för figurer, som pryda fontänerna. Med armen lindad kring vidundrets hals söka de i sin mun uppfånga vattenstrålen, som springer fram ur dess gap. Vid denna manöver få de väl sällan mycket att dricka, men i stället öfverspolas deras ansigten af strålen, och ibland tumla de ned förblindade af det yrande skummet. En-

ligt all sannolikhet utgör detta tillika deras toalett för dagen.

Går man utåt Corso'n, skulle man möjligen kunna tro sig vara i hvilken annan af Europas hufvudstäder som helst. Husen äro i allmänhet prydliga och vackra, men af en ganska vanlig stil, med undantag af tio eller tolf palatser, hvilkas makar väl knappast kunna uppletas annorstädes. Kyrkorna stå här också icke sä tätt som öfverallt annars: om jag minnes rätt, kan gatan ej skryta med flera än fem, högst sex sådana. Detta är dock jemförelsevis småsaker. Hvad som egentligen gifver Corso'n en mera europeisk, civiliserad, modern karakter än de andra gatorna, är menniskorna, som visa sig der. De likna i allmänhet dem man får se på Paris', Berlins eller Stockolms gator, mer eller mindre klädda efter fransyskt mod, putsade och fina, med svarta hattar och hvita handskar. De spatsera fram och tillbaka på trottoarerna, betrakta hvarandra eller butikerna. Kort och godt, de se ut som vanligt folk och tala engelska, tyska, fransyska, allt utom italienska. Hvad butikerna beträffar, äro de temligen eleganta, och i fönstren äro uppstaplade fransysk granlåt och andra utländska varor. Det tyckes som funnes der ett spår af industrielt lif, men det är blott ett sken: de der varorna äro betalta med klingande mynt, icke med landets egna produkter *). Också är det blott resande och förmögnare personer som komma i åtnjutande af dem. Folket får nöja sig med alstren

*) Roms enda exportation är jord, trasor och antiqviteter. Puzenlan-jorden hemtas i Rom och föres till aflägsna länder: den begagnas till ett förträffligt cement. Man exporterar äfven en mängd trasor, i hvilka man under vintern insveper ömtåligare träd, vinrankor och oranger. Hvad antiqviteterna beträffar, finnes det i Rom ett torg, dit bönderna komma på bestämda dagar för att sälja hvad de funnit i jorden under veckans arbete.

Michelet.

af landets egna fabriker, hvilka äro otroligt dåliga. För öfrigt ser man knappast i hela det återstående Rom en enda butik i den mening, som vi äro vana att gifva ordet. I trånga, mörka kyffen säljas några få artiklar, såsom skodon och eländiga klädespersedlar, stengods och simplare glasvaror, enkelt husgeråd och kokkärl. De, som ha verkstäder, sälja uti dem. De flesta slå sig ned på trottoarerna eller vid träbänkar, som de ställa ut på torgen. Men också här är det hufvudsakligen främlingarne och de rikare, som handla något. I fattigare familjer söker man hjelpa sig sjelf och, så vidt möjligt, tillverka allt inomhus. Dervid kan just ej arbetets fördelning komma till sin rätt och yttra sin välgörande inflytelse.

Då man från den moderna Corso'n begifver till det antika Forum och dess omgifningar, passerar man såsom ett slags förberedelse palazzo di Venezia, en värdig representant af medeltiden. Uppbygdt, såsom så många andra bland Roms palatser, af spillror från Colosseum, är dess arkitektyr lika främmande för den klassiska forntidens storartade smak som för den modernare byggnadskonstens prydlighet. Liksom ville det imponera endast genom sin massa, saknar det hvarje spår af dessa kolonner och ornamenter, som i allmänhet äro slösade på Roms palatser. De väldiga massiva murarna ha en dyster gråröd färg. Fönstren äro anbragta med ytterlig sparsamhet och likna, oaktadt sin storlek, skottgluggarne på en fästning. En enda väldig fris pryder taklisten, och öfver den höjer sig den mörka kreneleringen, en hotande krona öfver den österrikiske ambassadörens residens.

Bakom palazzo di Venezia leder en krokig och trång gata till foten af Capitolium, och man ser framför sig det gamla Forum Romanum.

X.

Monte Pincio.

Romarne älska ej att promenera på det gamla Forum Romanum, lika litet som på någon annan af dessa klassiska platser, der så många ruiner erinra dem om deras fordna storhet och deras nuvarande elände.

De romerska notabiliteterna lemna ruinerna åt det lägre folket och nyfikna främlingar. Bankirerna och ädlingarne promenera på Monte Pincio, der de omgifvas af leende grönska och der utsigten öfver Rom ännu kan bibehålla dem i deras illusioner om den eviga stadens storhet och glans.

Monte Pincio är också *icke* en af de sju kullarne, som så ofta nämnas i Roms gamla historia. Det har först sednare blifvit bebygdt, och de minnen, som fästa sig dervid, äro af långt sednare dato.

En stor del af berget upptages af en promenadplats, en ganska vacker anläggning, för hvilken dock naturen gjort oändligen mycket mera än konsten.

Luften är der frisk och behaglig att inandas, bullret från gatorna af vagnarne och den larmande folkhopen hinner ej dit upp; solen tyckes der lysa gladare och vänligare än nere i staden; de fuktiga dimmor, som uppstiga från Tibern, skingras ögonblickligen af de friskt spelande vindarne, och, framför allt, man har der en hänryckande utsigt öfver Rom och en del af dess Campagna.

Också, då värmen ej är alltför besvärlig, kan Monte Pincio i förhållande till sin storlek täfla med Champs-Elysées i rikedom på lysande ekipager och eleganta toaletter, och utan tvifvel öfverträffar det den parisiska

promenaden genom mängden af sköna ansigten. Mången målare har här sökt och funnit inspiration, och mången främling har här ändrat sin resplan, tjusad af någon ädel romarinnas blixtrande ögon.

Jag tror att, om jag skulle kunna räkna efter huru många timmar jag tillbragt på Monte Pincio, jag skulle upptäcka det bemälte promenad upptagit en ganska vacker procent af tiden för mitt vistande i Rom. Men jag var der vid så många olika timmar på dagen, under så varierande belysningar och temperaturer, i så olika sällskaper, i så skiftande sinnesstämningar, vid så olika tillfällen och af så skilda anledningar, att jag nästan ständigt tyckte mig emottaga nya intryck.

Från Monte Pincio öfverblickade jag för första gången den eviga staden, från Monte Pincio tog jag afsked af den. Från dess platå har jag betraktat de fransyska truppernas revyer och varit vittne till en arkebusering; jag har derifrån sett likprocessioner tåga öfver piazza del Popolo och den hvimlande karnavalen några timmar sednare fylla samma plats med yrande upptåg. Monte Pincio är sig icke likt i det matta skimret af den uppstigande morgonsolen och i den hastiga öfvergången mellan dag och natt, icke i belysningen af fullmånens klara, men milda sken och i det bländande ljuset af middagssolens glödande strålar. Med hvarje timma på dagen, hvarje ny årstid, hvarje förändring i väderleken tyckes det erhålla ett nytt utseende, en ny karakter.

Min älsklingsplats var en platå, som skjuter öfver de terrasser, på hvilka man från piazza del Popolo uppstiger till promenaden.

En afton, då jag stod der, lutande mig öfver balustraden för att betrakta den herrliga utsigten, stannade en grupp af promenerande nära intill mig. Som jag ej hade något annat att göra, betraktade jag dem med en flanörs sjelftagna rättighet att anse allt utom sig existerande blott för sin förströelse.

Gruppen utgjordes af fem personer. Tre af dem voro tydligen romare: en gammal qvinna, som såg mycket högmodig och mycket bigott ut, en ung man, med blekt ansigte och en ytterst sjelfkär min, samt en ung dam, en äkta romersk skönhet, insvept i en hvit mantilj och med en fin halmhatt beskuggande det ädla ansigtet. Dessa tre tycktes vara slägtingar, kanske mor och barn. De bägge andra personerna voro tydligen främlingar. I följd af den enes lifliga rörelser och sätt att vara antog jag honom för fransman, hvilket ock besannade sig. Att den andre var engelsman, derpå kunde enhvar tryggt aflägga ed, då man såg hans styfva, tätt åtdragna halsduk, långa och smala ben, instuckna i svarta pantalonger, och de bakom ett par gröna glasögon framtittande blågrå ögonen. Alla fem talade fransyska, och deras olika accent öfvertygade mig om riktigheten af mina gissningar i afseende på deras hemland. Ljudet af deras röster trängde tydligt fram till mig, så att jag, utan att egentligen vilja det, fick höra hela samtalet.

— Hvilken herrlig januaridag, sade fransmannen, hvars blick ofta med synbar beundran sökte den unga romarinnans

— Den är verkligen vacker, svarade den gamla damen. Äfven under vintern är Italiens himmel leende och klar.

— Jag vågar till och med tro, inföll engelsmannen, att nordbon helst bör bese södern under den kallare årstiden.

— Är det för att slippa frysa hemma, mylord? frågade fransmannen.

— Nej, vikomt, det är derföre att jemförelsen då helt och hållet utfaller till det sydliga klimatets fördel, och en alltför brännande sol kommer oss icke att sakna hembygdens mildare, om än mindre glänsande sommar.

— Jag delar ej er åsigt, svarade den yngre romarinnan. Om jag någonsin komme att besöka norden,

ville jag göra det under vintern, då floderna stelnat till is, marken är betäckt af snö och träden fällt sin grönskande beklädnad. På samma sätt föreställer jag mig att nordbon borde vilja se södern, då dess sol är som mest glödande, dess vegetation rikast och dess sköna natur visar sig i sin fulla blomstring.

— Jag måste medgifva att ni har rätt i allmänhet, men hvad Rom beträffar...

— Jag förstår hvad ni menar, afbröt romarinnan med ett leende, som föreföll mig bittert. Den resande besöker ej Rom för dess natur, för dess folklif, med ett ord, för hvad det *är*. Han intresserar sig endast för hvad det *har varit* och betraktar det som ett ofantligt museum, som man kan bese när som helst utan afseende på väderleken.

Härpå uppstod några ögonblicks tystnad, under hvilka mina fem promenerande gingo närmare och ställde sig utåt balustraden alldeles invid mig. Liksom jag tycktes de helt och hållet upptagna af den tafla, som utbredde sig framför dem.

Vid foten af den kulle, på hvilken vi befunno oss, ligger piazza del Popolo, utan tvifvel ett af de vackraste och mest reguliera torg i Europa. Det omslutes af tvänne halfcirklar, hvilka dock ej vidröra hvarandra med sina motsvarande ändar, utan å ena sidan lemna rum åt porta del Popolo, genom hvilken en rak och bred väg leder ut i Campagnan. Å andra sidan är mellanrummet större: här afslutas halfcirklarne med tvänne präktiga palatser, mellan hvilka ligga tvänne symmetriska kyrkor, skilda från hvarandra och palatserna af lika afstånd. De trenne öppningar, som sålunda uppstå mellan de fyra byggnaderna, utgöra mynningar åt trenne af Roms förnämsta gator, via del Babuino, il Corso och via di Ripetta, hvilka, utgående från samma punkt, genomskära staden i trenne särskilta riktningar. Torget sluttar från alla sidor åt midten, och dess derigenom konkava yta gör att det ser ännu större ut än det verk-

ligen är. I medelpunkten reser sig en väldig obelisk af röd granit, som af Augustus fördes till Rom från Heliopolis, der den för några årtusenden sedan restes af någon egyptisk konung. Kring obeliskens fot hvila fyra lejon, som oupphörligen framspruta en hög stråle af det kristallklaraste vatten. Den ena af de bägge halfcirklarne är planterad med höga cypresser, hvilka bilda en mörkt grönskande ram åt platsen. Den andra halfcirkeln, som bildar uppgången till Monte Pincio, är med ett utomordentligt slöseri prydd af bildstoder och grupper. Kolossala flodgudar och fantastiska hafsvidunder bevaka ständigt spelande fontäner, hemlighetsfulla sfinxer hvila på balustraderna, marmorstatyer, föreställande nymfer och heroer, framskymta mellan grönskan på de sig öfver hvarandra höjande terrasserna.

Om man från Monte Pincio blickar rakt fram öfver torget, ser man bakom de mörka cypresserna ett temligen glest bebygdt fält, der blott enstaka villor sticka fram mellan vingårdarne och lunder af ständigt grönskande träd. Men öfver fältet resa sig de kantiga konturerna af kastellet sankt Angelo, Vatikanen och sankt Peterskyrkans väldiga kupol med sitt i solskenet glimrande guldkors, som aftecknar sig mot himmelens genomskinliga azur. Till venster ligger jättestaden utbredd, de lägre delarne insvepta i dimma, medan kullarna ännu belysas af den sjunkande solen. Till höger bördiga slätter, begränsade af en kedja af kullar. Der slingrar Tibern fram i oupphörliga bugter, och den beryktade Ponte Molle visar sina gråa hvalf, som figurera i minst tiotusen albums.

Men betraktarens blick återvänder alltid gerna till Peterskyrkan. Dess kolossala kupol tyckes, sedd mot denna klarblå himmel och i denna fulla belysning, ega någonting luftigt och lätt, som på en gång tjusar och förvånar nordbon, van att tänka sig dessa egenskaper uteslutande tillhöra den götiska eller byzantinska arkitekturens spetsiga, uppåtsträfvande torn och kantiga, fan-

tastiska konturer. Också skulle dessa omätliga dômer med sin majestätiska hvälfning kanske synas tunga och dystra under nordens gråa himmel och mera sparsamma belysning.

Jag hade under en stund alldeles förglömt sällskapet bredvid mig; men som de nu började tala om Peterskyrkan, lyssnade jag till dem.

— Hvad tänker ni, frågade den sköna romarinnan, vändande sig till fransmannen, hvad tänker ni, då ni betraktar detta jätteverk, som började af Konstantin och fortsattes under tjugofyra påfvar och till hvars förherrligande Italiens alla stora konstnärer bidragit med sitt snille och jordens alla folkslag med sitt guld?

— Jag funderar på hvad som hände min landsman Paul de Musset, då han besåg basilikan i Vatikanen, svarade fransmannen, tydligen så hänförd af att betrakta den romerska skönheten att han i flygten måtte gripit till hvad som föll honom in.

— Och hvad hände er landsman?

— Han hade stigit upp på platformen, som, enligt hans beskrifning, i storlek lär kunna mäta sig med ett ganska försvarligt torg.

— Det är sant: öfverdriften är icke stor.

— En mulåsna med sin lilla lastvagn existerar deruppe, och man har i en vrå byggt ett stall och ett vagnsskjul åt dem.

— Det är också sant... Kanske er landsman föll på den idén att med detta besynnerliga ekipage köra omkring på platformen.

— Det hade varit en originel idé, utbrast engelsmannen. Jag har god lust att försöka den.

— Paul de Musset, återtog fransosen skrattande, kom ej att tänka derpå: han gjorde i stället reflexioner öfver att det olyckliga djuret på detta sätt är dömdt att lefva och dö flera hundra fot öfver marken. Han föreställde sig att åsnan, om hon förstode uppfatta sin

ställning, borde tänka att menniskorna äro bra underliga och elaka djur.

— Det är troligt... men sedan?

— Sedan, signora, vände min snillrike landsman sin uppmärksamhet på sjelfva kupolen. Under det han beundrade dess majestätiska form, kom han att erinra sig ett af Diderots bref till mademoiselle Voland, der det är fråga om detta Michel Angelos arkitektoniska mästerverk. Känner ni detta bref, madame?

— Ni glömmer, svarade matronan med ett sötsurt leende, ty frågan ställdes till henne, ni glömmer att kyrkan förbjuder oss en så gudlös lektyr.

— Det är skada... I sitt bref behandlar den store encyklopedisten läran om medfödda idéer och deras utvecklande genom erfarenheten, och han nedlägger deri lika mycket djup och kraft för att några ögonblick roa sin älskarinna som om det varit fråga att försvara en filosofisk sats mot den Holbachska skolans alla tänkare. För att utveckla huru han tänker sig snillets verksamhet och de medfödda idéernas kombinationer, påstår Diderot att Michel Angelo, under det han endast tänkte att gifva kupolen den möjligast vackra hvälfning, på samma gång, så att säga, ofrivilligt fann den mest solida kroklinia. Stödjande sig på detta exempel, låter Diderot sig hänföras af sin fantasi och bygger ett helt system, som söker bevisa den innerliga harmonien mellan lagarne för det sköna och det solida — en harmoni, genom hvilken ensamt det skönaste mästerverk inom arkitekturen på samma gång kan vara det mest varaktiga.

— Allt detta är mycket bra, vackert och rätt, sade den unga romarinnan. Men hvart tog då Paul de Mussets händelse vägen?

— Händelsen ... ah ... sjelfva händelsen ... den bestod i upptäckten af att Diderots resonnemang, om det än var vackert, alldeles icke var sant. Sedan Musset vandrat omkring öfverallt och klifvit upp och ned i

trapporna, märkte han arbetsfolk, verktyg för murare, högar af lera och sand och stenblock, som gnisslade under sågen. Man höll på med reparationer... Kupolen var allt utom solid och började remna på flera ställen. Troligen har den redan störtat tillsamman, då ruinerna af Colosseum ännu stå upprätta, och detta grofva materiella faktum kullstörtar Diderots vackra system.

— Om än kupolen hvarje dag hotade att ramla, sade engelsmannen, som med fullt intresse upptog det ämne, den unga damen endast med ett lätt och spetsigt leende besvarade, så kommer jag dock ej att neka mig det nöjet att se mulåsnan uppe på platformen. Bestämdt måtte hennes ovanliga lefnadssätt ha intryckt en prägel af originalitet på hennes fysionomi... hon bör erinra om orientens styliter, som tillbragte hela år, stående på spetsen af en pelare, orörliga och utsatta för den glödande solhettan och nätternas isiga kyla.

Den gamla matronan såg förvånad och missnöjd ut. Hon fann sig troligen skandaliserad af denna förbindelse mellan en åsna och forntidens svärmande helgon. Men de andra skrattade ogement, och den unga romerska skönheten kunde ej hindra sig från ett nytt småleende.

Det värsta var att liknelsen och den gamla damens *min* föreföllo mig, som blifvit tvungen att åhöra konversationen, till den grad besatta att jag ej kunde hindra mig från att äfven skratta.

Nu vände sig alla åt mitt håll, liksom om de ej förut märkt att platsen var upptagen eller som de trott att jag ej förstode dem. Den unge romaren, med det bleka ansigtet och den sjelfkära minen, tog för första gången till ordet och yttrade några fraser på italienska till sin mor. Följden deraf var att snart nog hela sällskapet aflägsnade sig, under det jag inom mig harmades öfver att jag just i dag skulle vara i en sinnesstämning, som gjorde mig känslig för det löjliga i hvarje form. Man har sådana dagar. Men jag påminde mig Horatius:

»Menniskan aktar sig aldrig nog för hvad hon vid hvarje särskilt tillfälle bör undvika».

Under förmiddagarne är Monte Pincio vanligen uppfyldt af lekande barn med deras väktare. Det är rätt lustigt att se de små springa omkring med sina tunnband, stöta på hvarandra och göra min af att ingå bekantskap, men bestörta tystna, då de upptäcka att de ej begripa hvarandra, att de ej tala samma språk. Då är det sköterskornas eller mödrarnes tur att komma fram och tjena som tolkar. Ibland slå de små sig ihop om någon lek, i hvilken ett större antal deltager, och det är då förvånande med hvilken ensemble lekar utföras, ehuru ingen begriper hvad den andra säger. Den stora sandplanen genljuder då af fransyska, italienska, tyska, engelska, spanska och ryska ord, hvilka låta helt underliga framsagda af barnens späda röster.

Någonting mera underbart skönt än Monte Pincio i månsken kan man svårligen se. Marmorbilderna tyckas då lefvande i det ovissa sväfvande ljuset, och då man ser ned på torget, tyckes den urgamla obelisken stiga upp ur ett omätligt djup och med sin spets förlora sig bland skyarne. Hur månskenet spelar i de fradgande, silfverhvita vattenstrålarne, som oupphörligt uppstiga för att åter nedfalla i bassinen med ett eget fantastiskt ljud! Huru de mörka cypresserna stå der på andra sidan torget, likt en dyster spetsgård af väldiga jättar, hvilka vakta detta förtrollade ställe! Hur balsamiskt doftande luften, huru angenämt svalkande vindfläktarne, hur skönt och tjusande allt — allt!

Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet.

(Denna fläck af jorden ler för mig, skönare än alla andra.)

SISTA ÄTTLINGARNE.

1.

Palatset Montefioris små hemligheter.

Genom en af dessa tillfälligheter, som inträffa liksom de vore beställda, fick jag några månader sednare vid min återkomst från Neapel till Rom kännedom om en historia, hvilken så nära rörde de personer, som jag sett och hört på Monte Pincio, att jag helt intresserad upptecknade den så troget som en berättelse ur tredje eller fjerde hand kan bli.

Palazzo Montefiori ligger i samma stadsdel som palazzo Spada och palazzo Farnese, men icke som dessa på en öppen och fri plats, utan inkiladt mellan en mängd små och förfallna hus, hvilkas gråa, smutsiga murar, med sina fönster, ur hvilka oftast nytvättadt linne enligt det italienska bruket hänger ute till torkning, erbjuda en föga behaglig utsigt.

Palatset är uppbygdt under den tidpunkt, då Hernini och hans skola despotiskt herrskade öfver allt, som hörde till den sköna konstens område, vare sig målning, skulptur eller byggnadskonst.

Också vittnar det i all sin vidsträckthet och rikedom på ornamenter af alla slag om en förskämd smak, och man ser med förtrytelse huru antika kolonner och basreliefer, som grymt plundrats från ruinerna af forntida mästerverk, här och der blifvit använda som prydnader. Man nästan beklagar deras öde, liksom de vore lefvande och medvetande af sin förödmjukelse.

Från gatan kommer man in i en vestibyl, prydd med statyetter af några gamla medlemmar af ätten. En gallerport afskiljer vestibylen från gården, i hvars fond en fontän, omgifven af fantastiska figurer, sprider svalka med sitt friska, sorlande vatten. En rad af pelare löper rundt omkring gården och bildar ett slags portik, under hvilken man äfven under sommarens hetaste timmar finner svalka och skugga.

Från vestibylen leder en bred trappa, hvars steg bestå af väldiga slipade marmorblock, upp till första våningen, af hvilken prinsen af Montefiori och hans familj knappast bebodde tredjedelen.

De många präktiga salarne med sina antika möbler och gallerierna, hvilkas väggar pryddes af en mängd målningar, till en del af stort värde, voro sedan flera år tillstängda, och familjen åtnöjde sig med några smårum, belägna åt gården. De öfre våningarne stodo alldeles obebodda.

Morgonen efter promenaden på Monte Pincio vandrade prinsen af och an på golfvet af det rum, som han nyttjade till sängkammare.

Han var tydligen vid dåligt lynne, att dömma af hans häftiga rörelser, mulna panna och sammanbitna läppar.

Allt emellanåt frammumlade han några afbrutna och osammanhängande ord, under det han stannade framför kaminen, öfver hvilken familjen Montefioris vapen var anbragt i upphöjdt arbete.

Derpå återtog han sin promenad med ännu hårdare steg, tilldess han uttröttad kastade sig på en stol.

Prinsen af Montefiori hade ännu icke uppnått trettio år och tycktes likväl vida hafva öfverskridit denna ålder. Ansigtet, hvars drag voro fina och buro spår af en nästan veklig skönhet, var något blekt, och den svaga rodnad, som för ögonblicket färgade det, härrörde ögonskenligen af en häftig sinnesrörelse. Läpparne voro

tunna och nästan färglösa, den höghvälfda pannan hade djupa rynkor. Håret var glänsande svart och lent som silke, men sparsamt och glest. Ögonen voro vanligen matta och sänkta mot marken; någongång lyftades de upp, och en olycksbådande eld flammade då från de stora mörka pupillerna.

Utan att egentligen för tillfället ha någon särskilt anledning till dåligt lynne, hade prinsen denna morgon vaknat missnöjd med sig sjelf och hela verlden.

Måhända kom det sig af den jemförelse han ofrivilligt måst anställa mellan de bägge främlingarnes ställning och hans egen.

De, ehuru på långt när icke af så ädel börd som han, kunde tillfredsställa alla sina nycker, resa omkring hvart de behagade, hålla sig hästar, ekipager och mätresser, spela huru högt spel som helst och i allmänhet på ett lysande sätt upprätthålla sin rang, under det att han, en prins af Montefiori, nödgades småaktigt öfvertänka och beräkna hvarje utgift, för att ej alldeles blifva ruinerad. Egare af ett praktfullt palats, nödgades han inskränka sig till några futtiga kyffen, emedan han ej hade råd att underhålla de glänsande salarne. Han, hvars förfäder hållit sitt eget hof, måste åtnöja sig med tre eller fyra domestiker.

Medgifvas måste att allt detta ej kunde ingifva tillfredsställelse och att prinsen hade rättighet att vara vid dåligt lynne. Hade han ändå varit filosof — men det var han ej.

Emellertid tycktes han ledsna vid sina obehagliga betraktelser. Han utsträckte handen och ringde på en klocksträng.

En gammal trotjenare, en öfverlefva af den sista ståten, inträdde och bugade sig vördnadsfullt.

— Är min mor uppstigen, Pietro?

— Ja, excellensa.

— Gå och fråga henne om hon tillåter mig att önska henne en god morgon.

— Ja, excellensa, sade den gamle och aflägsnade sig. Efter ett par minuter återkom han.

— Prinsessan ber ers nåd vara välkommen.

Prinsen reste sig genast upp och begaf sig till sin mors rum.

Detta var ännu mindre, mörkare och dystrare än hans eget. Icke ens en vänlig eld flammade i kaminen, och en luft af isande kyla och otrefnad rådde i hela rummet.

Prinsessan satt i en antik länstol, sysselsatt med sin bönbok, ur hvilken hon då och då frammumlade några meningar.

— Förlåt mig att jag stör er, min mor, sade prinsen, i det han lutade sig ned och kysste en af hennes händer.

— Du är välkommen, Guilio... tag plats!

Hon pekade på en stol, lika ålderstigen som hennes egen.

— Jag hoppas att ni befinner er väl efter promenaden i går, min mor! Med denna ingress satte sig sonen.

— Ja, rörelsen och den friska luften hafva varit välgörande... jag behöfver verkligen någon gång lemna denna enslighet... för min helsas skull.

— Ni behöfver det ej blott för er helsas skull, min mor: liksom er kropp fordrar rörelse och ombyte af luft, fordrar er själ någon gång förströelse.

— Förströelse... du kallar det förströelse, att en gång i veckan göra några slag på Monte Pincio i en vagn, passande för en borgarhustru, under det jag ser mina jemlikar i rang rulla fram i lysande ekipager... att vara utsatt för nyfikna, kanske medlidsamma blickar... att mottaga halft ironiska helsningar... Åh, du bedrar dig... vore det icke för Annunciadas skull, på det att *hon* ej skall alldeles tvina bort i vårt ödsliga palats, så skulle jag aldrig visa mig på Monte Pincio för personer, hvilkas sällskapskrets vi tillhöra genom

vår börd, under det att vår fattigdom ej tillåter oss att deltaga i den.

— Ni har olyckligtvis rätt, min mor, men, som ni säger, för Annunciadas skull... stackars syster...

Prinsen använde halfva meningar, i förhoppning att hans mor skulle gå honom till mötes genom att fylla fraserna och således hjelpa honom in på det ämne, dit han ville vända samtalet; men som prinsessan icke gjorde min af att yttra sig, återtog han:

— Hvad skall väl hennes framtid blifva... Hon kommer att tråna bort obemärkt och glömd, ehuru hennes skönhet och hennes börd berättiga henne till en lysande plats i samhället och hennes ädla egenskaper göra henne förtjent af en lyckligare lott.

Prinsessan såg upp, förvånad öfver dessa ovanligt deltagande uttryck af den broderliga ömheten.

För att säga sanningen, hade prinsen hittills aldrig visat det ringaste intresse för sin syster och hennes framtid. Så mycket mera oväntadt kom detta utbrott, hvars motiver prinsessan ej straxt genomskådade.

— Det är mer än troligt, sade hon suckande, att Annunciada ej finner en henne värdig man, då hon ej kan erbjuda någon hemgift. Vår nuvarande adel dyrkar blott penningen, och den förnämsta ädlingen är ej den, hvars namn oftast och ärorikast förekommer i historien, utan den, som ärft eller skrapat ihop det mesta guldet. Man tränges utanför en Torlonias dörr, under det att det furstliga Montefioriska palatset står öde.

— I alla fall, sade prinsen, återförande samtalet till den för honom vigtigaste punkten, i alla fall har min syster svårt att finna en make i den tillbakadragenhet och enslighet, hvari vi lefva. Vi umgås ju blott med några få gamla slägtingar, hvilka vi knappast se en gång i månaden.

— Men det är oss ju omöjligt att lefva i en större sällskapskrets. Vi skulle då nödgas gifva fester, skaffa oss dyrbara toaletter och tvingas till tusen utgifter,

hvilka vi ej kunna bestrida, allra minst efter din kostsamma, men onyttiga resa till Baden.

Guilios penslade ögonbryn rynkades litet vid denna obehagliga hågkomst.

För ett par år sedan hade han förmått sin mor att sälja en landtgård nära Frascati, sista återstoden af slägtens besittningar, för att skaffa honom medel till en resa i Tyskland. Han hade hoppats vinna en förmånlig plats vid något af de mindre tyska hofven, men hade inskränkt resan till Baden-Baden, der han några månader lefvat som grand-seigneur, tilldess förlusterna vid spelbordet nödgat honom att med oförrättade ärenden återvända till Rom.

Från denna briljanta period af sitt lif hade prinsen numera endast qvar smärtande minnen, alltid väckta genom de stickord, som modern någon gång lät höra under ekonomiska debatter. Men då lord Stouthead — engelsmannen, som deltagit i promenaden på Monte Pincio och hvars bekantskap med den unge romerske ädlingen grundlades i Baden-Baden — tyvärr återlifvat minnet af prinsens efemera glans, återvände i dubbel grad saknaden deraf, och Guilio Montefiori svor att på ett eller annat sätt, om än blott för en kort tid, lefva upp igen och ännu en gång föra ett lif, som kunde nämnas lif.

Utan penningar lät dock detta ej verkställa sig, och prinsessan disponerade ännu den lilla återstoden af deras förmögenhet. Frågan var således att förmå henne göra ännu en uppoffring, och det var i denna afsigt prinsen besökt sin mor.

— Visserligen, återtog Guilio, skulle allt detta vara nödvändigt, om vi ville finna en make åt Annunciada bland Roms adel... vi vore då tvungna att återknyta umgänget med de familjer, hvilkas söner kunde komma i fråga. Men vi behöfva ju ej inskränka oss till våra landsmän... någon ädel och rik främling...

— Jag förstår... du tänker på de bägge utländningarna, som du presenterade mig i går afton... engelsmannen, som du förut kände, och hans vän den fransyske vikomten. Men förhållandet blir ju detsamma med dem.

— Långt derifrån. De ha ej här några familjer, och vi behöfva således ej för dem tillställa några lysande fester eller skaffa oss en större sällskapskrets... det är nog att vi mottaga dem hos oss och söka göra dem vårt hem så angenämt som möjligt. Dessutom äro de resande, och om någon af dem fäster sig vid Annunciada, skall hans kärlek fortare utveckla sig och snarare leda till ett resultat än under vanliga förhållanden.

— Men bristen på hemgift?

— Sedan de en gång lärt känna Annunciada, tages detta ej i för noga betraktande. Det är en annan sak med vår egen kast, som på förhand känner hennes fattigdom och derföre aldrig kommer att ens tänka på henne.

— Du har kanske rätt, och min pligt befaller mig att göra något för min Annunciadas framtid... Ställ som du vill... jag är öfvertygad om att du endast kan ha goda afsigter.

— Jag uppsöker då lord Stouthead och vikomt de Ville-Rosny och ber dem besöka oss... till exempel i morgon afton?

— Icke förrän i öfvermorgon ... det blir nödvändigt att göra några tillredelser. Vi måste låta städa upp gallerierna.

— Och den stora salen med familjporträtterna.

— Jag skall se öfver möblerna under förmiddagen... det torde vara mycket att laga.

— Vi måste äfven bjuda några slägtingar... och våra få återstående bekanta...

— Men inga unga flickor.

— Än Gaetano, min mor... skall jag äfven säga till honom.

— Det lär väl ej kunna undvikas... ehuru jag icke tycker om honom... Han lär ha dåliga bekantskaper och högst klandervärda åsigter. Men såsom din kusin går det ej an att utesluta honom.

— Det torde dock vara nödvändigt att påminna Annunciada om att hon ej visar sig för mycket förtrolig med honom.

— Åh, hon betraktar honom ännu såsom sin barndoms lekkamrat. Det är allt.

— Måtte blott intet allvarsammare vara att befara!

— Nej, visst icke. En gång sade hon till och med på skämt att han var hennes ende älskare... Så skämtar ingen ädel flicka, om hon har allvar i sinnet och glöd i hjertat. Hon har ju dessutom icke varit i tillfälle att lära känna några andra unga män.

— Således, min mor, hvad Gaetano beträffar, tror jag att vi kunna vara lugna. Han trifves bäst bland det kotteri af artister, med hvilket han sympatiserar, och kommer sällan hit... Men jag skall gå nu för att träffa mina vänner hemma.

— Jag vill ej uppehålla dig, min son!

Prinsen steg upp och tog några steg mot dörren. Derpå vände han om och yttrade:

— Det går ej an att jag är utan penningar... De bägge främlingarne äro rika och vana vid öfverflöd... om någon utgift för ett nöje eller dylikt skulle komma i fråga, kan jag ej draga mig undan.

— Äro dina penningar redan slut?... Det är dock ej längesedan jag gaf dig en temligen stor summa.

Prinsen teg, men såg mycket bedröfvad ut.

— Se här, sade modern suckande, i det hon öppnade ett schatull, se här... men var sparsam så vidt du kan.

— Tack, min mor! Ni är mycket god... men det är ej för min egen skull... jag måste upprätthålla vårt namn...

Han bugade sig, kysste sin mors hand och lemnade den lilla mörka och kyliga kammaren.

Några minuter sednare kom Annunciada för att helsa godmorgon på modern.

— Mitt barn, sade denna, jag har en nyhet att berätta dig, som jag tror skall göra dig glädje.

— Hvad då, cara madre mia?

— En fest.

— En fest, utropade flickan och klappade händerna. En fest... och hos hvem?

— Hos oss sjelfva.

— Åh, här hemma, återtog Annunciada med en ton, som röjde betydligt mindre förtjusning.

Hon längtade just ej mycket efter dessa små familjmöten af gamla tråkiga slägtingar, som sqvallrade, förtalade och spelade »lotto», der alla ansigten voro högtidliga och stela, der hennes lifliga rörelser och fria uttryck häcklades och der hon oupphörligen måste anstränga sig för att återkalla konvulsiviska gäspningar.

— Denna gång blir det ej som vanligt, svarade prinsessan. Vi komma att öppna stora salen.

— Stora salen!... men hvem kommer då hit?

— De bägge utländningarne, som din bror presenterade för oss på Monte Pincio.

— Åh... de komma hit... och ni ställer till en fest för dem, min mor?

— Ja... men du tyckes ej vara glad deröfver. Det är dock för din skull vi göra dessa kostnader, ty du förstår väl att vi ej kunna ha det så anspråkslöst som vanligt.

— För min skull... men tror ni då, min mor, att jag så mycket intresserar mig för dessa främlingar att jag finner ett så stort nöje i att återse dem?

— Naturligtvis... Vid din ålder måste du längta efter förströelser och sällskap af jemnåriga. Hittills har du ju nästan aldrig sett annat än gamla personer, hvilka väl hålla af dig, men med hvilka du ej kan sympatisera.

— Men jag kan ännu mindre sympatisera med dessa främlingar. Jag kan till och med säga att de båda hafva något motbjudande.

— Och hvad har du då emot dem?

— Jag har det emot dem att de... att de komma hit för att med en likgiltig, alldeles icke ädel nyfikenhet betrakta vår stad, våra minnen, våra ruiner, våra seder och bruk, liksom alltsammans vore ett spektakel, der hvar och en har rättighet att klandra, att kritisera, att håna och hvissla, blott han har råd att betala sin biljett. För en romarinna, min mor, måste det — om hon ännu i hjertat verkligen är romarinna — vara smärtsamt att se alla dessa turister, jägtande engelsmän och tillgjorda fransmän komma och med kall, slö eller medlidsam min analysera hennes fäderneslands förtryck, förfall och lidanden. Utan minsta grannlagenhet vidröra de de ännu öppna såren och vanhelga våra dyrbaraste minnen... Jag hatar dessa främlingar... det är *de* som ha förstört Italien genom att sprida tvedrägt mellan dess särskilta stater, då de ej sjelfva med sina härar öfversvämmat dess jord, slagtat dess ungdom och bortfört dess rika konstskatter... det är de som tvinga våra styrelser till en desp...

Annunciada afbröt sig sjelf. Hon märkte för sent att hon låtit hänföra sig till ett af dessa oförsigtiga utbrott, som så ofta ådragit henne skarpa förebråelser eller hån. Utan att veta det, hade hon öfvergått från de resande främlingarne till de främmande staterna och gjort en liten politisk filippik, som hennes sunda fönuft nödgades erkänna här icke vara på sin plats.

— Ah, hvem har lärt dig allt det der? frågade modern iskalt. Kanske den token Gaetano... Eller är det frukten af din uppfostran hos hans far, din farbror?

Annunciada rodnade.

— Gaetano, återtog prinsessan, är icke en rätt god ädling... du bör akta dig att fästa dig vid honom.

Han kan för dig aldrig blifva annat än en kusin, men det vore önskligt att han vore mindre.

— Huru, min mor?

— Han har högst tadelvärda vanor och idéer, och jag fruktar uppriktigt att han ärft sin fars gudlösa åsigter. Jag har erfarit att han hufvudsakligen lärer umgås med främmande målare och bildthuggare... engelsmän, tyskar, danskar, som dessutom äro protestanter och föra ett högst gudlöst och oordentligt lif. Han har alldeles dragit sig ifrån sin egen slägt, och jag vet ej hvaraf det händer att han ännu ibland kommer hit.

Annunciada visste det nog hon, men hon insåg tystnadens vigt.

— I goda afsigter måtte det icke vara. Min dotter, du bör akta dig för honom!

— Men han talar alltid skönt och på ett rent och ädelt språk. Jag håller af honom från min barndom. Vi hafva lekt tillsammans, och äfven under de sista åren ha vi umgåtts förtroligt.

— Det der måste taga slut. Du är nog gammal att förstå det en dylik förtrolighet ej mera är passande. Låt mig derför erinra dig att i öfvermorgon, när han kommer, hålla honom på afstånd, ifall han som vanligt skulle börja samtala med dig.

— Ja, min mor!

— Deremot bör du vara artig och förekommande mot din brors vänner. De äro resande. Gästfriheten fordrar det.

— Ja, min mor!

— Och framför allt akta dig från att låta höra så kompletta dårskaper, som du nyss yttrade... jag hoppas det var endast af barnslighet.

— Ja, min mor!

— Kom nu, så skola vi göra en rund och se till huru vi kunna rangera allt, så att ej våra inskränkta tillgångar blifva alltför påtagliga.

— Ja, min mor, upprepade Annunciada för fjerde gången, glad att slippa undan för så godt pris.

Under det att de båda fruntimren höllo revy med möblerna i den stora salen, hade prinsen uppsökt lord Stouthead, som han träffade färdig att företaga sin »secunda giornata».

Denna inställdes dock, och i sällskap med vikomt de Ville-Rosny gjordes en promenad på il Corso, hvarpå man intog en riklig frukost hos Bertini.

Slutligen fördrefs tiden till middagen med ett parti lansknekt, från hvilken prinsen skildes med vinst, hvarföre han också i det bästa lynne i verlden återvände till sitt gamla palats, der han fann allt i rörelse i och för tillredelserna till den blifvande festen.

Återstoden af dagen sysselsatte han sig med att skrifva bjudningsbref till alla möjliga slägtingar och bekanta, Gaetano icke att förglömma, samt att efter bästa förmåga hjelpa damerna med den förfallna herrlighetens förnyelse ur möglets natt till dagens sol.

2.

Soaréen.

En lysande samling trängdes i palazzo Montefioris praktfulla salar...

Underkastande oss en gammal och loflig plägsed, börja vi med ofvanstående fras redogörelsen för hvad som försiggick under prinsessan af Montefioris fest för de bägge främlingarne.

Men den nakna nödvändigheten tvingar oss på samma gång att underkasta nämde fras trenne maktpåliggande korrektioner.

För det första hade prinsen, oaktadt alla sina ansträngningar, ej lyckats få ihop «en lysande samling». Med undantag af ett par officerare vid »guardia nobile» såg man blott anspråkslösa svarta frackar jemte soutaner af samma allvarsamma färg, och de få fruntimren voro samt- och synnerligen gamla och tycktes, att dömma af toaletten, redan ha afstått från all verldslig fåfänga.

För det andra behöfde de 30 eller 40 personer, som denna afton infunnit sig hos prinsen, ingalunda »trängas». De upptogo så liten plats att de nästan försvunno i den »stora salen», der beqvämt ett tiodubbelt antal kunnat röra sig.

För det tredje kunde oftanämde stora sal icke mera kallas »praktfull». De rika förgyllningarne hade längesedan mistat sin glans, sammetsöfverdragen på de antika fåtöljerna röjde spår af mal och gulnade fläckar, freskomålningarne i taket voro till hälften utplånade af fukt. Allt bar prägeln af en storhet i sömn, förvånad att ha blifvit uppväckt.

Å andra sidan var societeten, om än hvarken lysande eller talrik, dock ädel till börd: der fans ej en enda person, som icke bar eller hade rättighet att bära titeln af principe, marchese eller conte — och detta var en omständighet, som imponerade på vikomten och lorden, hvilka ofta inom sig sörjt öfver bourgeoisiens inträngande i Londons och Paris' förnämsta salonger.

I öfrigt: om den stora salen hvarken kunde skryta af dagens lyx eller komfort, inneslöt den dock många mästerverk af mejseln och penseln — mästerverk, samlade under loppet af sekler och hvilkas historia nära sammanhängde med familjens egen...

I ett litet rum och i en liten samling äro kotterier omöjliga. Under motsatta förhållanden äro de nödvändiga.

Också redan en halftimma efter samlingens början kunde man särskilja tre hufvudgrupper.

I den första presiderade den gamla prinsessan Montefiori, omgifven af de flesta fruntimren — oändligen aktningsvärda, men stela och tråkiga damer, alla af »högt blod», oklanderligt rykte och erkänd gudaktighet Framför dessa dels stodo, dels sutto tre fjerdedelar af representanterna af det andliga ståndet samt några verdsliga embetsmän.

Något till venster satt Annunciada, en hennes tant och en dam »i blomman af sin *medel*ålder». Rundt omkring grupperade sig officerarne vid guardia nobile, ett par unga attachéer vid någon af legationerna (hvilka prinsen haft otrolig möda att anskaffa) samt tre eller fyra abbéer — ty i Rom äro abbéerna ännu hvad de voro i Frankrike för ett århundrade sedan.

I andra ändan af salen stod prinsen i midten af den tredje gruppen. Här funnos mest gamla män, slägtingar till prinsen, lika förnäma och lika fattiga som han, till hvilka slöto sig ett par högre f. d. embetsmän, som tagit afsked efter Gregorii den sextondes död samt en biskop och lord Stouthead.

Hvad vikomten beträffar, höll han sig midt emellan Annunciada och hennes mor. Ehuru hans böjelse fängslade honom vid den förra, var han dock för klok, för grannlaga och för mycket fransman att försumma den gamla prinsessan och utomdess för nyfiken att ej med intresse lyssna till konversationen inom hennes grupp. Denna konversation bestod hufvudsakligen af entusiastiska loftal öfver Pius IX.

— Genom sina dygder, sade prinsessan, skulle den helige fadern vinna allas vår beundran och kärlek, om han än icke hade rättighet att fordra den.

— Ja, han är en engel, sade en fyllig matrona i helig extas.

— En engel i vishet och godhet, bestyrkte en annan.

— I helig kärlek till Gud, tillade en tredje.

— I ödmjukhet...
— I mildhet...
— I rättvisa...
— I menniskokärlek...
— I frikostighet...
— I sparsamhet...

Vid nämnandet af denna sista förtjenst tystnade alla och blickade med förvåning på den, som yttrat sig. Men denna, en gammal mager contessa, lät ej förvirra sig, utan upprepade med eftertryck:

— I sparsamhet... sträng sparsamhet i allt, som rör hans egen kropp. Erinren er blott det rörandet draget med lemonaden.

— Hvad var det? frågade prinsessan artigt.

— Hans helighet kände en dag efter ett långvarigt och strängt arbete i kyrkans angelägenheter behof af något läskande och begärde en lemonad. Hans första kammartjenare lät i hast tillreda tvänne stora brickor, belastade med alla möjliga förfriskningar, med hvilka han ögonblicket derpå infann sig. »Jag har ej begärt annat än en lemonad», sade vår helige fader. Kammartjenaren erinrade om det dittills brukliga ceremonielet, som föreskref att vid dylika tillfällen anrätta alla möjliga sorter af förfriskningar. »Det är bra», svarade hans helighet, »gå och skaffa mig en citron!» Kammartjenaren hemtade inom en sekund den begärda frukten. »Gif mig nu socker och ett glas vatten». Och kyrkans öfverhufvud värdigades sjelf lägga sockret i vattnet och krama saften ur citronen, och under det han drack denna enkla dryck, tillade han: »Bär bort dessa brickor och fördela deras innehåll mellan de första behöfvande, som ni finner på piazza di Monte Cavallo, samt gif dem dessutom hvar och en tio bajocci. Kom sedan ihåg att aldrig servera mig mera än jag sjelf begär, hvarken mer eller mindre».

Ett sorl af beundran följde på denna berättelse, som slog särdeles an på damerna.

— Denna sparsamhet, sade en abbé, utsträcker sig äfven till hans omgifning. Han har indragit en mängd öfverflödiga och kostsamma poster vid sitt hof, för vis att söka sin glans och ära i samma fåfänglighet som verldsliga furstar. Han skulle äfven ha upplöst schweizer-gardet, om ej ett gammalt kontrakt tvunge honom att bibehålla dem ännu i sex år. Lyckligtvis fanns i kontraktet en klausul, som gjorde det möjligt för honom att tillfredsställa sin önskan, åtminstone till en del, utan att bryta sitt ord. Det är nemligen stipuleradt att alla schweizare, som taga tjenst i den romerska arméen, skola vara katoliker; och som från den högstsalige Gregorii tid funnos ett par tusen man, hvilka ej fullgjort detta vilkor, började vår helige fader med att afskeda dem.

Nytt sorl af beundran öfver denna sinnrika utväg.

Vid denna period af konversationen kring hotellets gamla herrskarinna drog sig vikomten, som hittills hållit medelvägen, närmare den unga stjernan, och detta verkställdes så mycket obemärktare som från andra gruppen lord Stouthead hördes med släpande, svärmande förtjusning tala om det nöje, han väntade sig af åsnan och hennes lilla lastvagn på Vatikanens platform, hvilken intressanta företeelse han ville bese följande dag, ehuru han härigenom dock något fruktade konfundera sig, då han bestämdt afvek från den väg, som hans *tryckta* vägvisare utstakade, en kär vän, den lorden bar med sig öfverallt och studerade öfverallt.

Ett småleende krökte vikomt de Ville-Rosnys läppar, och då hans blick i detsamma sökte och träffade den stolta romarinnan, den sköna Annunciada, som ock för en sekund sett på engelsmannen, sade den liflige fransmannens blick så tydligt som möjligt: »O, mon dieu, att tänka på en åsna, då man har typen af det ädlaste och herrligaste framför sig!»

Men den vackra ögonfrasen gick förlorad, ty Annunciada, som varit upptagen af tvänne abbéer och tvänne

officerare, reste sig trött upp. En bekämpad oro, en dold längtan brann inom henne. Hon plågades, ty hon väntade på Gaetano, som ännu icke kommit. Hon anade att denna narraktiga fest misshagade honom.

Då hon stannade i skuggan af ett fönster, nalkades vikomten för första gången.

— Jag vet icke, sade han med ett tonfall i rösten, beräknadt att visa den högsta vördnadsbetygelse, förenad med en känsla af djup beundran, jag vet icke, signora, om ni värdigas erinra er att jag hade haft den lyckan att se er en gång förr än jag såg er på Monte Pincio, ehuru jag, då jag fick den äran att bli presenterad för er, icke egde mod att göra samma frågor som nu.

— I händelse, svarade Annunciada med en helt förnäm likgiltighet, det verkligen skulle erfordras något mod för att göra en så enkel fråga — jag vill erinra mig att jag dagarne förut såg er på Capitolium — så inser jag ej hvad som sedan kunnat ingifva er det.

Det var icke på detta sätt vikomt de Ville-Rosny var van att bli bemött af de damer, som han bedrade med sin närmare uppmärksamhet. Men för det pikanta i nyhetens skull kände han att den iskalla rosen i denna förisade atmosfer egde för honom långt mera tjusning än någon af Provences glödande rosor i deras prunkande och varma omgifningar.

— Ni är strängt patriotisk, ädla signora! Man märker tydligt att allt främmande misshagar er, och dock önskar jag ingenting högre än att ni icke alltför bestämdt fasthåller er vid denna stränghet. Då jag såg er på Capitolium, hindrade ni mig ifrån att sedan se något annat; och när jag återfann er på Monte Pincio, blef jag utom mig af glädje, då lord Stouthead, som jag händelsevis nyss förut träffat, lofvade presentera mig för prinsen af Montefiori, som han första gången återsåg efter deras möte någorstädes i Tyskland.

— Jag trodde att ni och lorden reste tillsammans.

— Huru ... ni har kunnat tänka att jag dagligen

skulle lefva och trifvas med en man, som studerar hvarje föremål i sin »guide», innan han sett det och, se'n detta är verkstäldt, studerar om igen för att icke tappa vägvisarens intryck — sina egna gömmer han, om de ej slå honom med någon synnerlig attraktion.

— Det der var en sida hos lorden, som jag särdeles värderar, återtog Annunciada enkelt. Ni skizzerar med talang, herr vikomt! Hvad kan också vara otillständigare än att lägga bördan af våra intryck på andra, som troligtvis, i bästa fall, icke höra dem hvarken med intresse eller tålamod.

Vikomten rodnade starkt.

— Skulle ni måhända, signora, behaga säga mig hvilket det *värsta* fallet kunde vara, om detta vore det *bästa* för en stackars dåre, som vågade vara uppriktig?

— Det är något som jag förmodar beror af olika länders sätt att se och taga sakerna. Om vi föreställa oss att det vore fråga om en romare, så skulle han utan gensägelse anse som det värsta, ifall han väckte t. ex. en viss trötthet. Det skulle såra hans fina grannlagenhet.

— Utan tvifvel skulle fransmannen icke gifva romaren efter i denna hedrande känsla. Men långt ifrån att minska er stränghet, synes ni fördubbla den. Ni älskar starka uttryck för era tankar.

— Är något deruti som misshagar er, så tillräkna detta min obekantskap i afseende på umgänget med utländningar. Det tycktes mig som om ni sjelf med förkärlek nyttjade starkt målande uttryck, och jag hoppades vara artig, då jag besvarade er på samma sätt.

Det var ytterst obehagligt för den unge vikomten att finna sig på detta sätt tillbakaslagen af den skarpsinniga, all courtoisie föraktande romarinnan, och det värsta var, att hon hade den grymheten att med ett småleende, hvars make han aldrig sett och som han hoppades aldrig mera få se, liksom gifva tillkänna att

hon ansåg deras lilla tête à tête nu ha varat tillräckligt länge.

Uppbragt, sårad, men alltid beherrskande sig, steg vikomten tillbaka.

Annunciada sökte ett annat fönster. Hennes blod brann och flammade på kinden.

Fransmannens lättsinniga påflugenhet förnärmade henne, och hon var glad att ha befriat sig ifrån honom. Men Geatanos frånvaro smärtade henne — hvarföre infann han sig icke just nu, då hon skulle varit så lycklig att få liksom krossa dessa utländningar genom åsynen af en verklig romare, alltför stor och högtänkt att, lik hennes bror Guilio, vilja lysa med spillrorna efter det förflutnas väldiga skeppsbrott och liksom bedraga de godtrogne. Geatano förstod att vara långt stoltare och mera vördnadsbjudande i sin icke dolda fattigdom än Guilio i sin narraktiga lyx, underhållen för några dagar och sedan betald med oräkneliga försakelser.

Redan ett par minuter hade den gamla prinsessans blick med illa doldt missnöje följt dottern. Hon hade midt under samtalet i den krets, der hon sjelf var medelpunkten, sett allt, som tilldrog sig, och hade fullkomligt uppfattat den min af sårad känsla, hvarmed vikomten aflägsnat sig.

Ett par gånger hade den oroade modern kastat ögonen på sin son för att begära hans biträde, men lord Stouthead hade lagt handen på hans arm, och det var ej möjligt att slippa undan.

Det var denna moderns motgång som midt under sällskapslifvet gaf Annunciada tid att drömma — drömma utgjorde hennes älsklingsnöje — och som äfven gaf henne tillfälle att obemärkt emottaga en hoprullad biljett, den hotellets hofmästare eller allt i allo, den gamle Pietro, bjöd henne på samma gång han serverade henne glace.

Med en lätt blekhet, alstrad af fruktan att bli sedd, drog sig den unga flickan bakom en af kolon-

nerna, der hon under sprittande hjertklappning uppbröt det dyrbara lilla papperet och läste följande:

»Min sol!

Förgäfves kämpar jag i dag emot mitt mörka sinnne.

Jag vet — ty jag vet alltid mera än du anar — att den fransyske narren sett och förälskat sig i dig på Capitolium. Han har till och med vågat göra Cecco, ciceronen, frågor, som förråda hans hänförelse. Sedan har han återfunnit dig på Monte Pincio: det har din bror sagt mig... Nej, nej, jag kommer icke.

Annunciada, du den fattige Geatonos enda blomma, hans berusande ljufva blomma, hans enda dyrbara skatt, jag förgås af längtan att återse dig. Men att återse dig, medan vikomt de Ville-Rosny djerfs att låta sina blickar hvila på din gudasköna gestalt, det vågar jag ej, ty ännu eger jag ingen rättighet att rycka sig undan andras hänryckning... O, hur jag lider och brinner!

Guilio har afsigter, som jag afskyr att utforska. Men snart, min själs brud, min Annunciada, skall jag bedja dig att gifva mig ett möte, ett möte beviljadt — din kusin.

Gaëtano.

P. S. O, hvad denna afton blir lång! Om du ofta går till fönstren, får jag kanske se dig. Jag smyger förklädd omkring. Blicka ej mildt och ljuft på någon annan än din brudgum.

Jag är ingen vild, ingen blodtörstig tyrann. De familjer, som fläckat historien med sina grymma hämdedåd, äro ej af mina, och ändå beder jag att denne fransmans väg ej må korsa min.» — — — — — — —

I en flyktig sekund öfverflög Annunciada biljetten, derpå gömde hon den under sitt skärp och återvände till fönstret. En skugga gled i detsamma förbi, men den syntes otydlig, så noga insvept som den var. An-

nunciada tyckte sig likväl, i villa eller verklighet, se ett finger tryckt mot läpparne.

Hennes svarta ögon blixtrade, ett stjernskott flög utåt den dunkla platsen framför palatset, och hennes klara bernstensfärgade hy blef öfvergjuten af en ännu klarare purpur, het som söderländskans hjertblod.

Hon väcktes af sin brors röst. Han hade ändtligen lyckats att få återtaga sina öfriga pligter, och nu lemnade han systern åt den välvillige lorden, hvilken genast på en barbarisk blandning af fransyska och italienska började underhålla henne med sitt tilltänkta besök hos den remarkabla åsnan, något som så synbart roade Annunciada, att vikomt de Ville-Rosny kunde hafva bitit sönder sina läppar i förtreten.

Men nu torde vi haft nog af prinsessans soiré. —

— — — — — — — — — — — — — — —

Hennes sista ord, då hon tog godnatt af sonen, för att återvända till sina smårum, voro dessa:

— Kom ihåg, det går icke an att fortfara med dylika depenser, om ingenting uträttas. Jag är rädd, Guilio, att du obetänksamt inledt ett vågspel, som försätter oss i ännu värre omständigheter.

— Tro icke det, min mor! Vikomten är kär, allvarsamt intagen, och han är rikare än lord Stouthead — åtminstone blir han det i framtiden, då han efter sin far ärfver markistiteln och egendomen.

— Nå, jag vill ännu lita på dig. Men Annunciada såg ej uppmuntrande ut. Tänk om...

— Ack, min mor, låt oss nu icke sjelfva skapa mörker, då himlen vill ljusna!

3.

Mellan lorden och vikomten.

Samtal under hemvägen.

— Prinsen är en verklig gentleman, utlät sig lorden. Skada blott att han talar så dålig engelska!

— Den är icke sämre än vår italienska, svarade vikomten.

— Jo, tio resor. Men det är äfven skada att hans affärer äro ännu sämre än hans engelska. Om det icke varit opassande, hade jag gerna velat proponera honom att jag finge inköpa en del af det gamla intressanta palatsets numera öfverflödiga och ytterligt vanvårdade tillhörigheter. Det skulle blifvit en herrlig acqvisition för mitt hus vid ***.

— Förlåt att jag afbryter er, mylord! Men huru kan ni tala om eller tänka på något annat än prinsens bländande syster?

— Åh ja, jag såg att ni var starkt upptagen på det hållet. Hon är verkligen hvad hon bör vara som den sista nobla dottern af det murkna huset. Hade hon någonting mer än sin skönhet och sin stolta romerska värdighet, skulle jag öfverse med att hon är italienska och katolik och göra mig allt omak med att förmå henne åtfölja de öfriga konstsakerna till England... ty angående dessa skall jag göra mig mycket omak.

— Ni har kanske originella idéer, mylord, men de ha det felet att vara mördande. Annunciada, detta lefvande mästerstycke af den förste mästaren, *hon* skulle »följa med» någonting! Jag bekänner öppet, ty jag önskar ej dölja mina tankar i denna sak, att jag skulle lägga allt hvad jag eger och allt hvad jag kan komma att ega för hennes fötter, om jag någon dag finge minsta anledning tro att hon bevärdigade mig med sin uppmärksamhet.

— Talar ni allvar, vikomt?

— Det måtte icke vara svårt att höra. Jag är ursinnigt intagen.

— Så tag henne då, svarade lorden flegmatiskt.

— Jo, så lätt är det verkligen. Försök blott att e på henne!

— Det försökte jag, och jag försäkrar er att, utan

att smickra mig sjelf, hon hörde mig alldeles icke ointresseradt.

— Hvarföre, min bäste lord? Jo, derföre att ni talade om er abominabla passion för åsnan. Hade ni deremot haft något att förkunna om er sjelf...

— Jaså, ni tror det slagit mindre väl ut? Hade jag tid, skulle det kunna falla mig in att visa er motsatsen.

— Mylord, ni har erhållit mitt förtroende... jag ber er erinra er det.

— Vikomt, ni erhöll *mitt* förut. Tror ni icke att jag förstår uppskatta denna perla? Hon skulle, då hon uppträdde i societén, göra hvarenda man afundsjuk på den, som egde rättighet att föra henne vid sin arm.

— Allt det der behöfver ni icke upprepa för mig. Här är endast fråga om att ni torde påminna er, det ni erkände att hennes fattigdom hindrade er att föra henne till England med de öfriga konstsakerna. Jag svarade er då att jag ville lägga allt för hennes fötter. Alltså anser jag mig ha gifvit er, mylord, en förklaring, som tillåter oss att här stanna.

— Bra... Jag förhastar mig aldrig. Emellertid kan jag gifva er ett godt råd, som det står er fritt att följa, medan jag besinnar mig.

— Nå, det lyder?

— Ni vänder er icke till henne, utan till brodern. Han skall bli förtjust, emedan han får utsigt att låna penningar. Vidare insinuerar han saken hos modern, som också blir förtjust, och hon säger till den höga damen, hennes dotter: »Palatset Montefiori blir ett fullkomligt kloster med tiden, och ett kloster är ett mörkt hem mot ett solljust slott i Frankrike. Välj... vi ha blott två alternativer!» Nå, tviflar ni på utgången?

— Ja, vid Gud! Hon älskar sitt Rom och föraktar med ensidighet allt annat.

— Kanske blott för att intaga er desto mer.

— Och dertill skulle en sådan varelse nedlåta sig!

— Godnatt! sade lorden tvärt. Jag har de engelska nyheterna i Times i afton. Förlåt således att jag ej längre kan njuta af ert sällskap. Sådan jag i afton är sinnad, säger jag: Lycka åt ert företag! När jag kommer till Frankrike hoppas jag bli presenterad för vikomtessen. Kom sedan ni till England, så skall jag göra er samma tjenst hos lady Stouthead. Min kusin är icke vacker, men hon är rik och ärfver en af de största och vackraste konstsamlingar. Apropos, om det blir ni som ärfver palatset Montefiori, så måste ni sälja mig först och främst...

— Godnatt, mylord! afbröt nu helt tvärt vikomten. I morgon träffas vi troligen icke.

— Nej, det är så mycket säkrare som jag använder morgondagen för den der öfverläggningen, ni vet.

Vikomten låtsade icke höra.

De båda herrarne skildes.

4.

Rivalernas första möte.

Ett par dagar hade förflutit efter festen hos prinsessan.

Solen hade nyss börjat titta in genom fönstren hos vikomt de Ville-Rosny, då han väcktes af ett par eftertryckliga slag på dörren.

— Hvem är det? ropade han, gnuggande sina ögon.

— Sono io.

— Det är jag, upprepade fransmannen... hvilken jag?

— Cecco.

— Ah, jaså... Kom då in!

Cecco, den unge romaren, hvilken vikomten antagit till vägvisare, hörsammade kallelsen och inträdde.

— Ni ligger, utropade han med den naiva förtrolighet, som en facchino tillåter sig mot den, som betalar honom, en förtrolighet, som för öfrigt ingalunda bör anses som brist på tillbörlig vördnad.

— Visst ligger jag... du väckte mig i min djupaste sömn.

— Lei dorme troppo... Bisogna levarsi... son le nove.

Skrattande åt Ceccos bestämda ton, reste sig vikomten upp och började sin klädsel, vid hvilken romaren ej gjorde den ringaste min att biträda som kammartjenare, ehuru han allt emellanåt påskyndade den genom påminnelser om att solen stod högt på himlen, att man borde begagna tiden, emedan det tidigt skulle bli mörkt och så vidare.

Facchinon hade goda skäl att påskynda vikomtens toalett: han fruktade att detsamma kunde inträffa, som hade händt dagen förut.

Han hade då kommit sednare och nära en timma väntat på Ville-Rosnys uppstigande. När denne slutligen var färdig och promenaden skulle företagas, kom prinsen af Montefiori. Cecco afskedades då och fick åtnöja sig med en paulo i skadeersättning, i stället för de fem, på hvilka han kunnat göra anspråk, om han fått uppfylla sin funktion såsom vägvisare.

Att så der förlora 80 procent af en beräknad inkomst måste vara obehagligt för en hvar, men framförallt för en facchino, som lefver helt och hållet för dagen och ej alltid träffar på en rik främling att ledsaga. Också hade ynglingen nu, för att vara säker på sin sak, infunnit sig en timma tidigare än öfverenskommet var, med fast föresats att hvarken låta en prins eller lord beröfva sig den påräknade förtjensten.

Snart färdig och följande sin vägvisare, begaf sig vikomten, att börja med, rakaste vägen till Agrippas pantheon och derifrån öfver Trajani torg till det gamla Forum romanum, hvarifrån han, sparande Colosseum till en annan dag, återvände till Corso.

Vägen leder genom trånga och smutsiga gränder och företer just ingenting märkligt, med undantag af Caji Bibuli grafvård, framför hvilken vikomten också stannade.

Den består af några väldiga block af tiburtinsk sten, inmurade i ett gammalt förfallet hus, hvars uppbyggare troligen ej fann sig litet belåten med att kunna begagna dessa gigantiska materialier, hvilka ej kostade honom någonting.

Formen är enkel, men ädel, och monumentet bär en lycklig prägel af en vördnadsbjudande ålder.

— Hvad är det der? frågade vikomten.

— E il sepolcro di Cajo Poblicio Bibulo.

— Ah, der är en inskription... hvad står der?

— Senatus consulto atque populi jusso, började Cecco, och fortfor att uppläsa den gamla latinska inskriften, för hvilken vi dock vilja förskona våra läsarinnor, hvilka — efter hvad man sagt oss — hysa en oöfvervinnelig afsky för Virgilii och Ciceros språk.

— Vet du också hvad det betyder? frågade vikomten, småleende åt det sätt, hvarpå romaren uttalade latinet.

— Certamente, signor, svarade Cecco stolt. Det betyder att på senatens *inrådan* och folkets *befallning* Publicius såsom belöning för sina förtjenster erhöll denna plats till begrafningsställe åt sig sjelf och sina efterkommande.

— Hvar har du inhemtat all denna lärdom? frågade vikomten skämtande och utan att fästa någon uppmärksamhet vid den tonvigt, ynglingen hade lagt på de

första orden, hvilka erinrade om folkets makt och majestät i den gamla romerska republiken.

— Jag har lärt det af...

Facchinon hejdade sig liksom han varit nära att förråda något, som försigtigheten bjöd honom förtiga.

— Nå... af hvem?

— Af... af någon... jag minnes ej rätt hvilken... någon resande engelsman, som öfversatt det för mig.

Saken intresserade föga vikomten, och han fortsatte sin väg. åtnöjande sig med det svar han fått.

Framkommen på Corso, gick han in på ett kafé och frukosterade med en kopp chokolad, under det att hans vägvisare depenserade en half bajocco på stekta kastanier.

Derefter lät han föra sig nedåt Tiber-stranden, beundrade Vestas tempel och erinrade sig vid betraktandet af Borca della verità och Foro Boario, der fordom ara maxima stod, sagan om Herkules och Evander.

Borca della verità befinner sig i portiken utanför kyrkan S:a Maria in Cosmedia och består af en rund stenskifva, som föreställer en oformlig mask och i hvars midt ett rundt hål är anbragt på det ställe, der munnen skulle sitta En sägen hotar med stor olycka hvar och en, som, sägande en osanning, skulle våga att sticka in sin hand i denna »sanningens mun»: handen skulle ovilkorligen krossas af sten-maskens tänder.

Icke långt härifrån ligger »la casa di Cola di Rienzi», ett litet tvåvåningshus af ett dystert och förfallet utseende. Det är uppmuradt af ett slags små tegelstenar, hvilka arkitekten konstrikt hopfogadt, så att yttre sidan är beklädd med fantastiska basreliefer, skilda af kolonner med kapiteler, hvilka ej tillhöra någon antagen ordning.

En långt utspringande fris (om man får begagna ett så oegentligt uttryck) öppnar sig i midten framför ett litet hvälfdt fönster, det enda, som man kan upptäcka på de tre fristående väggarne af byggnaden. Från

detta fönster säger man att den olycklige folktribunen ofta hållit tal till folket.

På den krökta arkitraven läser man en latinsk vers, hvilken man antager vara författad af Rienzis vän Petrarca:

»Adsum Romanis grandis honor populis».

I sitt halfförstörda skick och alldeles öfversålladt med bizarra arabesker och nyckfulla prydnader, tyckes det lilla huset vara en passande symbol af folktribunen Cola di Rienzi och hans utsväfvande planer till återupprättandet af Roms fordna glans och frihet.

Detta var åtminstone vikomtens tanke, då han återupplifvade i sitt minne historien om Rienzi, hvilken med allt sitt snille och sin kortsynthet, sin sjelfuppoffrande fosterlandskärlek och sin gränslösa fåfänga, sitt djerfva mod och sin olycksbringande obeslutsamhet, sin skepticism och sin vidskepelse, huru man än må bedömma honom, dock alltid skall framstå som en af medeltidens mest intressanta och mest karakteristiska personligheter.

Dessa reflexioner slutade den unge fransmannen med att frammumla något om *»vilain parvenu»*.

I detta ögonblick vek en högväxt man, insvept i en vid kappa, om hörnet och stannade en sekund framför Ville-Rosny, på hvilken han kastade en föraktlig, forskande blick beledsagad af ett ironiskt småleende.

Vare sig att detta härrörde deraf att han hört och ogillat vikomtens yttrande om Rienzi, eller att det kunde tillskrifvas någon för denne helt och hållet främmande tanke — nog af, för fransmannen gick det alldeles förloradt, emedan hans uppmärksamhet i detta ögonblick blef upptagen af en liten mörkögd och förfärligt smutsig flicka, hvilken från spetsen af en sophög, som stödde sig mot la casa di Rienzi, af alla krafter ropade:

— Bajocco, signor . . . signor, bajocco!

Som den lilla flickan, oaktadt sin önskan att erhålla en bajocco, dock ej gjorde min af att lemna sophögen, och som vikomten icke kände någon kallelse att

uppsöka henne der för att öfva barmhertighet, vände han sig om och frapperades nu af mannen med kappan, som i ögonblicket aflägsnade sig, efter att ha nickat åt Cecco, som å sin sida blottade hufvudet med särdeles vördnad.

— Hvem var det der? frågade vicomten.

— Il marchese di Montefiori, sade Cecco med någon förlägenhet. Han är kusin till den sköna princessan, som ni såg på Capitolium.

— Vikomten rodnade — kusin till ... Nå, huru känner du honom då?

I stället för att besvara denna fråga, visade facchinon på de tre brustna hvalfven af Ponte Rotto, hvilka dock icke kommo fransmannen att glömma Annunciadas kusin och hans bekantskap med vägvisaren.

Efter att med helt och hållet splittradt intresse — ty Cecco ville ej tala om annat än det, som tillhörde hans befattning — hafva betraktat Ottavias portik, som fordom var ett af Roms praktfullaste monumenter och i hvars hvalf man nu säljer fisk, efter att ha snuddat öfver Chetto, judarnes tillflyktsort, och efter att ha passerat Isola Tiberina, kastade vikomten sig in i Trasteveres smutsiga och krokiga gränder.

Här befann sig Cecco i sitt element — han var sjelf trasteverianare — han rätade på sig, upplyfte hufvudet och såg sig omkring med stolta ögonkast i det smickrande sjelfmedvetandet om att vara född på andra sidan Tibern.

Trastevere är för Rom hvad Castilien är för Spanien.

Trasteverianaren är väl icke såsom castilianaren född adelsman, men han smickrar sig dock med att i hans ådror flyter det renaste romerska blodet, han berömmer sig af att ingen af hans förfäder beblandat sig med barbarerna, han tror ej ens att dessa någonsin satt sin fot på andra sidan Tibern.

Huru än härmed må vara, det säkra är att traste-

verianaren bibehållit den vackraste och renaste romerska typen i kroppsbildningen, och hvad själsegenskaperna beträffar, har han från forntiden bevarat en okuflig stolthet och ett vildt mod.

Han betraktar med ett visst förakt romarne från stadens 13 andra regioner och med misstänksamhet de få främlingar, som våga sig in på hans område, der det för öfrigt just ej finnes något särdeles anmärkningsvärdt för nyfikenheten eller konstsinnet.

Vikomten hade valt denna väg för att genom gatan Longara komma till S:t Peterskyrkan, med hvilken han ville sluta dagens vandring.

Ceccos tal liknade en liflig ström. Men vikomtens tankar följde ej *den* strömmen.

- Nå, Cecco, du känner då den unge ädlingen, som talade med dig?

— Ah, så ni talar! Jag känner många ädlingar. Man vet hvem Cecco är, trasteverinaren Cecco. Men ni, en främling, kan ej veta allt.

— Jag tror han såg bra ut ... bättre än prinsen.

— Det beror på tycket.

— Umgås han icke hos sina slägtingar?

— Hvad kan jag känna derom... Huru befaller ni nu er väg, signor?

— Oåtkomlig! mumlade vikomten för sig sjelf... Men bestämdt snuddade ett papper mellan Ceccos och den ädle kusinens händer... Ha, om något hinder finnes från detta håll, då... Och jag återser henne ingenstädes och kan ej göra min uppvaktning förrän i morgon. ... Vet du något ställe der jag kan få mig en flaska orvietto? frågade Ville-Rosny, som slutligen kände törsten lägga band på fantasien.

— Si, signor... Tutto vicino di qui, svarade Cecco och tog af åt en bakgata.

Ehuru det ej var så »helt nära», som facchinon

utlofvat, stannade han snart utanför en bottegha, öfver hvars dörr följande inskrift stod att läsa:

Sale e tabacchi.
Spaccio di vino e di acqua-vite,

hvilket vill säga att man sålde salt och tobak — tvänne varor, på hvilka det är monopol i Italiens flesta stater — samt viner och spritdrycker, hvilka äro öfverlemnade åt den fria konkurrensen.

— Ecco, signor, sade Cecco och pekade på den öppna dörren, è la bottegha della mia sorella.

— Ah, svarade vikomten skrattande, det är din systers butik; då är det ej underligt att du fört mig hit, ehuru vi gått förbi minst tre eller fyra osterior.

— Men här finnes den bästa orvietton i hela Rom, menade Cecco.

På grund af denna försäkran steg vikomten in och begärde en flaska orvietto.

Han hade väntat att Ceccos syster skulle se ut som... som en qvinna bör se ut, hvilken säljer salt, tobak och bränvin — för att ej tala om de italienska drufvornas safter.

Men han fick i stället se en ung flicka med de mest förföriska drag, frisk hy, brinnande ögon och plastiska former. Den röda korsetten slöt sig tätt omkring den yppiga bysten; kjolen var kort och lät se ett par nätta fötter, instuckna i afskyvärdt klumpiga skor; det svarta håret var hopvridet i ett par kompakta flätor, i nacken hopfästade med en nål, prydd med stora brokiga glasperlor.

Hennes röst, då hon helsade på brodern, hade en stark metallklang, som mildrades genom ett uttryck af ömhet.

Ville-Rosny drack med välbehag sitt vin och betraktade flickan med en förtjusning, som hans djupare kärlek ej hindrade, likväl utan att säga något. Derpå betalade han och gick med fast föresats att återvända

dock icke i sällskap med brodern, ty vikomten hade spruttit till vid åsynen af en manöver, som Cecco straxt före afskedet gjort med systerns hand, i hvilken tydligt ett papper blifvit instucket.

— Jaså, det der var din syster. Hvad heter hon?

— Marietta, signor!

Nöjd med denna upplysning, lät vikomten sin vägvisare föra sig direkte till det hotell, der han bodde, för att dinera och hvila sig och framför allt för att i enslighet söka utgrunda om det sista papperet kunde vara detsamma som det första, hvilket han sett markisen af Montefiori så försigtigt lemna Cecco.

— Således en hemlighet, en korrespondans, och posten går genom den vackra försäljerskan.

Vikomtens hufvud var fullkomligt i olag. Han åt utan att äta, han sof utan att sofva. Han hade nu funnit den verkliga orsaken till Annunciadas köld; och kär och svartsjuk, önskade han att han aldrig sett detta Italien, hvars äfventyr han förut i inbillningen så mycket älskat.

5.

Vid foten af altaret.

Vikomt de Ville-Rosnys ögon och instinkt hade ej bedragit honom, och om han sent på aftonen af samma dag kunnat blicka in i signora Annunciadas innersta kammare, så hade han fått se hennes barndomsleksyster, den vackra Marietta, Ceccos syster, med beställsam omsorg upptaga och framlemna ett bref, ännu vigtigare än det Annunciada mottog under den märkliga afton, när man ännu en gång såg en sällskapscirkel samlad i huset Montefioris salonger, ty *detta* sista bref angick det *då* vidrörda mötet, nu med utsatt plats och tid.

— Ack, Marietta, min goda engel, du kommer att häfva min oro och att i aningen sända mig till paradiset. Säkert glömmer jag att somna i natt.

Annunciada uttalade dessa ord, medan hon öppnade och uppvecklade brefvet.

— Ni gör mig alltid lycklig, signora, med edra vänliga ord. Ni vet huru högt jag tillber er. Ack, ni skall förstå det, då jag säger er att mitt samvete ibland pinar mig grufligt, när min biktfader frågar om jag ej har något mera på hjertat. Men snarare kan jag draga den synden att föra den nådiga exellensan bakom ljuset än förråda er; och när ni sjelf låtit slöjan falla, så att er slägt får se kärleken mellan er och er kusin, då skall jag kasta hela samvetsbördan på min biktfader. Han skall bära den, och jag hoppas att jag slipper med en dags fasta och ett litet bidrag åt hans fattiga, ty min biktfader har många sådana. Den heliga jungfrun välsigne honom för hans fromhet!

Marietta kunde hafva fortsatt att tala huru länge som helst. Annunciada hörde ingenting.

Men icke förr hade den unga qvinnan läst och besvarat sin älskares bön med ett bifallande ord, hastigt gömdt i vecken af Mariettas mantilla, än den gamla prinsessan, som sällan eller aldrig besökte sin dotters rum, trädde in och såg sig omkring med misstänksamma blickar.

— Har du besök vid denna tid, min dotter?

— Jag hade några utvalda oranger att bjuda min herrskarinna, skyndade Marietta med en djup och ytterst ödmjuk nigning att förklara.

— Vi tacka dig, men du bör icke försumma din tid hemma i försäljningsmagasinet, svarade prinsessan kärft... Farväl, mitt barn, kom ihåg att min dotter och du sjelf nu kommit till den ålder att era vägar skiljas af sig sjelfva.

Marietta såg just lagom nedslagen ut vid denna kalla och stränga tillrättavisning.

— Som hennes höga nåd befaller. Jag bedyrar jag är slagen till jorden öfver mitt omedvetna fel och skall icke våga förnya det. Jag ber hennes exellensa

nådigast förlåta mig att jag djerfdes tala med signoran om en ung främling, som druckit en flaska orvietto-vin i mitt magasin.

— För din uppriktighet och ödmjukhet vill jag öfverse med denna otillbörlighet... Men säg mig sanningsenligt främlingens namn? Jag vill veta det... se dig före huru du svarar!

— Stränga, nådiga exellensa, det var en fransman, en vikomt Ville-Rosny, som Cecco, min broder, vanligen är vägvisare åt. Han hade sett fröken allra först på Capitolium, och hans hänryckning var så stor att den kanske icke blifvit större, om han fått se madonnan sjelf . . . Men det passar icke en stackars flicka sådan som jag, tillade den listiga Marietta, att tala om så förnäma personers känslor.

Prinsessans drag ljusnade allt mera; och då den lilla vinförsäljerskan tystnade, värdigades hon med ganska mycken nedlåtenhet säga:

— Farväl, lilla Marietta! Du får väl ha lof att besöka Annunciada ibland. Men missbruka icke min godhet!

Leende flög Marietta bort, öfvervägande om hon egentligen begått *någon* synd. Det var ju sanning allt hvad hon sagt, utom det lilla obetydliga att hon ännu icke hunnit tala med fröken om vikomten. Och som prinsessans ord »att ej missbruka hennes godhet» bestämdt betydde motsatsen, så kunde det aldrig blifva en *farlig* synd att en smula bedraga den, som sjelf gaf tillåtelse att låta bedraga sig, förstås, på annat sätt.

Förödmjukad i sin stolta, all list föraktande själ, stod Annunciada nedslagen qvar. Hon hade genom sanningen velat så godt framkalla stormen med detsamma, men hon måste lyssna till den varnande iustinkten, som bjöd henne vänta.

Prinsessan misstog sig på sin dotters utseende, och nöjdare än hon på länge varit, försvann hon under det ett ovant leende krusade hennes läppar...............

Den kyrka, till hvilken Gaetano förlagt mötet med sin älskarinna och dit den unge romaren följande förmiddag inträdde, liknade, liksom de flesta katolska kyrkor, mera en elegant budoar än ett Guds tempel.

Det bländande solljus, som rådde ute, mildrades då det genomträngde fönstrens målade glas och röda sidengardiner och kastade en oviss, hemlighetsfull dager öfver marmorpelarne och de glänsande altarne.

Denna underbara belysning, i förening med doftet från rökelserna och den djupa tystnaden, som endast afbrytes af qväfda suckar eller tyst frammumlade böner från någon vrå, frambringar en sinnestämning, som mindre är andakt än en ljuflig slapphet, en mysteriös dvala.

Gaetano, enkel och skön, med antika drag och värdig och lugn hållning, nalkades sakta ett litet kapell, framför hvilket en ung qvinna knäböjde vid foten af det rikt smyckade altaret.

Hennes långa, svarta klädning låg i rika veck utbredd på golfvets brokiga mosaik och gömde hennes fötter; men mantillan, som var tätt åtdragen kring det smärta lifvet, skylde icke den hvita plastiskt bildade halsen, hvilken uppbar ett hufvnd, hvaraf man dock nu ej kunde beundra mera än de rika, mörka hårflätorna. Ansigtet doldes af tvänne händer, så fina, så små och så ädelt formade att man icke behöfde se mera för att veta det den knäböjande tillhörde patriciernas klass.

Romaren betraktade med en blick af outsäglig ömhet och vemodig hänförelse den unga qvinnan, som tycktes helt och hållet fördjupad i en brinnande bön eller någon ljuf dröm. Derpå nalkades han henne ännu ett par steg och hviskade sakta:

— Annunciada!

Hon spratt häftigt till och lyftade upp sitt rodnande ansigte.

— Ack, är det du, Gaetano, sade hon. Min Gud, hvad jag har väntat dig!

— Förlåt mig, svarade han och tryckte en brinnande kyss på hennes hand, som hon räckte honom utan att resa sig upp. Om jag hade kunnat, skulle jag ej ha låtit dig vänta en sekund.

— Och hvad har då uppehållit dig? Du är ju fri, du kan komma och gå som du vill; du behöfver icke såsom jag förnedra dig till tusen förevändningar och osanningar för att få tillfälle till ett flyktigt möte, för att få njuta några sekunders lycka och frihet. Du är en man...

— Men just derföre att jag är en man, har jag pligter, för hvilkas uppfyllande jag mången gång måste uppoffra mitt hjertas eldigaste önskningar... Men låtom oss ej tala härom, dyra Annunciada! Hvad gjorde du, då jag kom. Bad du?

— Ack nej, jag tänkte på dig.

— Med en förebråelse?

— O, icke så, det är blott, då du är närvarande, som jag har mod att förebrå dig något... När du är borta, kan jag ej tänka på dig annat än med längtan och kärlek. Nu drömde jag till hälften, jag lät min inbillning visa mig en glänsande tafla ur vår framtida lycka. Jag såg oss vandra vid hvarandras sida i en doftande lund, der rosor och nerier stucko fram sina glödande blommor mellan myrtrarnes och lagrarnes mörka grönska. Klarblå hvälfde sig himleu öfver oss, på afstånd hördes sorlet af en bäck, hvars silfverklara vatten framskymtade mellan träden. I fjerran en kulle, på hvars spets syntes ruinerna af något gammalt tempel, hvars saga du förtäljde mig med din klingande, manliga stämma, under det att jag... men, min Gud, Gaetano, hvarför ler du så bittert... misshagar dig denna heliga dröm? Tänker icke äfven du på en sådan framtid? Din ärelystnad målar kanske en stoltare, lifligare tafla.... Hur du vill, med dig blir jag alltid lycklig, min älskade! Säg, huru hoppas du att vår framtid skall gestalta sig?

— Låtom oss ej tala om det tillkommande, min

Annunciada! Den tafla, *du* målat, tjusar mig lika mycket som dig; men hvartill gagnar det att bygga luftslott för en aflägsen framtid, då det *närvarande* är så osäkert.

— Just derför, Gaetano, söker jag bedraga min oro och mina farhågor genom att tänka mig in i ett lyckligare kommande. Kan du förebrå mig det?

Utan att svara lutade Gaetano sig ned för att trycka en kyss på hennes panna. Men med en romarinnas frimodighet böjde hon upp sitt ansigte och räckte fram sina friska, glödande läppar, under det att hennes strålande svarta ögon med en fast och tillitsfull blick sökte hans.

— Hvad du är skön, min Annunciada, mumlade han och sjönk ned på knä bredvid henne. O, du tjusande engel, *min* heliga jungfru, när skall din dröm blifva sanning?

— Stig upp, Gaetano! Någon kunde komma.

— Ah, hvad skulle man kunna säga? Få då ej tvänne menniskor på en gång dyrka den heliga jungfrun?

— Men ej vid foten af samma altare.... man skulle kunna tro... man skulle kunna gissa...

— Sanningen, ja. Men då sanningen ej är ett brott, hvarför skall man nödgas dölja den? Men du har rätt, jag skall resa mig upp... jag kan då med ett par steg aflägsna mig tillräckligt långt från dig, om någon skulle komma hitåt; men för ögonblicket finnes ej någon mera än vi i kyrkan, och det buller, som en kommandes steg skulle göra, skyddar oss från öfverraskning.

— Snart kommer min mor och hemtar mig. Jag bad henne att få dröja här, medan hon besökte ett par af sina gamla vänner. Kanske uppehålla de henne, kanske också icke... Och när träffas vi härnäst?

— Om vi ej hade den trogne Cecco och hans syster, skulle vi till och med knappt kunna skrifva. Men det närvarande dyrbara ögonblicket får icke försvinna utan att vi vidröra det vigtigaste ämnet.

— Fransmannen?

— Ja, jag har nu sett honom, ett vekligt, obetydligt exemplar af ättlingarne efter dessa normander, som fordom skakade Italien med sina väldiga härtåg. Men må den opåkallade stoltheten tystna! Dessa fransmän äro jemförelsevis fria, medan *romaren* ligger slafbunden i förnedrande fjettrar. Ah, vore det ej derföre att *du* finnes i verlden, ville jag gå att uttala vår skam och vårt elände för Brutus och mina stora förfäder, men jag ser dig, och begäret att öfvergå den spång, som gör slafven fri, tystnar och dör. Låt dock denne fransman, hvars blod jag ej önskar eller eftertraktar, få veta att han ej bör besöka palatset Montefiori — det misshagar och plågar mig.

— Men huru skall det ske, innan han förklarat sig? Min mor och Guilio fruktar jag ha en och samma tanke.

— Snart nog lärer förklaringen komma, ifall den ej afböjes. Jag observerar och forskar tyst och hemligt. Din bror börjar åter spela. Han vill lefva stort, han skall låna och insnärja sig, och dig, min Annunciada, beräknar han som lösepenningen.

— Aldrig! *Du* i lifvet eller *du* i döden. Din brud känner blott *ett* löfte.

— Liksom din brudgum också känner blott ett... men skall man ej anlita din biktfader?

— Måhända, men han älskar ej fransmännen ens ur kristlig synpunkt; och anlitade man än den helige fadern sjelf, så tager jag hellre en kopp förgiftad lemonad än jag förgiftar min själ genom ett löftesbrott, som skulle kosta mig en lifslång kamp.

— Jag visste det, min ädla perla... Och låt mig nu säga att jag tror det innan kort för oss skall slå sällhetens och befrielsens timma. Marchesen di Montfiori är blott som skuggan i sina fäders salar, men romaren Gaetano har studerat den gudaburna målarekonsten. Han

älskar och värderar den enkle artistens lif och tarfliga bröd. Lider han af att trampa den jord, der nobla fattiga skuggor, liksom han sjelf, men skuggor åldrade i fördomarnes ännu icke multnade band, sända honom sina hånande och föraktliga blickar derföre att han arbetar i stället att svälta — nåväl, då kan han resa. Konsten är den nyckel, hvarmed han öppnar dörren till ett annat hem. Men ensam vill han ej gå. Säg, dyrkade, om målaren Gaetano går ut i verlden, skall Annunciada följa honom? Skall hon blifva den fattige, men frie och lycklige konstnärens maka... Ah, bättre hade dock anstått dig, ädla romarinna, om din kusin, din älskare och make varit kallad och buren att blifva Italiens befriare. Men Italien måste ånyo sofva en lång sömn, tills en väldig befriare vaknar. Då blir det äfven tid för mig att bortkasta paletten och rycka svärdet från väggen. Men tilldess... Hans ögons blixtar mötte tvänne andra blixtar.

— Tilldess, o min Gaetano, skall Annunciada hjelpa dig att rifva och blanda dina färger. Hon skall vara lika säll och stolt att med egen hand laga konstnärens torftiga middag som hon en dag skall vara att som värdinna representera vid det bord, dit krigaren Montefiori bjuder sina vapenkamrater att prata om de stora händelserna, under hvilka de tillsammans stridt som hjeltar. Men som dessa händelser ännu icke varsnas, ens vid horisonten, så låtom oss skynda att fatta den stilla lyckan.

— Tack, tack! Detta svar var oss båda värdigt och värdigt det land, hvars högsinnade dotter du är. Men ännu måste vi vänta litet, tills fransmannen spelat ut sin rol och min Cecco lyckats sälja några taflor, som han just nu underhandlar med ett par tyskar om.

— Godt, du må bestämma tiden. Ack, hvad jag skall älska dina taflor!

— Ännu anser jag mig ej kunna frambringa sådana verk att jag törs utsätta det namn, som är och

skall blifva Annunciadas. Men då du — som, tack vare din stora själ, icke försmår det lif jag bjuder dig — med din helgade närvaro inspirerar mig, då vet jag hvad det kan bli, och redan tjenar jag mitt fulla lifsuppehälle.

— Tst... jag hör steg... Farväl, min Gaetano! Nu kan jag vara lycklig för flera veckor, om vi ej förr skulle mötas. Den heliga jungfrun beskydde dig!

— Och hennes son och alla helgon beskydde *dig*, Gaetanos enda lycka!

Så lätt och ohörbart som en dimfigur gled den unge romaren undan mellan pelarne och försvann vid en vinkel.

Emellertid var det icke prinsessan som kom. Det var den täcka Marietta, som uppsökt Annunciada för att tillhviska henne en underrättelse, den Cecco gifvit henne på morgonen. Men nu hördes verkligen den gamla prinsessans steg, och då försvann äfven Marietta.

— Du har fått vänta länge, mitt barn, men jag blef hindrad på vägen. Låt oss hastigt förrätta vår andakt, min dotter! Den gamla damen knäböjde, under det hon fortsatte: »Den intagande fransmannen»... här mumlade hon något sakta på bönformuläret... »var just den som kom i min väg. Det är en förtjusande man; och, vid mitt skyddshelgon, jag drömde i natt att jag såg dig vid det nya franska hofvet, der din skönhet och dina anors glans omgaf dig med en stark hyllnings gloria»... Åter bön, suckar, tårar... »En ljuf dröm, min dotter»... Amen, i den heliga jungfruns välsignade namn amen!

— Jag fryser, min mor! hviskade Annunciada.

— Kom!

Damerna stego upp och gingo genast derefter ut.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Straxt härpå syntes Gaetano och Marietta nalkas samma plats... den unge romaren var upprörd. Han forsatte samtalet:

— Du sade henne således hvad jag redan anat, att Guilo tillbragt största delen af natten hos vikomten, att han förlorat mycket penningar på spel till de franska officerarne och att han måst låna en ansenlig summa af sin värd? O, vanheder, förnedring... Och Cecco såg det?

— Han såg det, signor Gaetano, ty han hade stannat qvar för att efter vikomtens önskan servera gästerna. Vikomten tycker mycket om Cecco och hade förmodligen ämnat att efter sällskapets bortgång språka med honom. Men Cecco är en graf, det vet ni, ädle signor!

— Och det andra, det som mina läppar vägra uttala, det hörde han äfven tydligt?

— Fullkomligt tydligt... sedan de franska officerarne gått och prinsen med så pass hjertlighet, som han kan visa, tackat vikomten, sade denne halfhögt: »Tala ej härom! Ifall lyckan ville gynna mig, skulle jag med glädje stå i långt högre och vigtigare skuld till er». Och prinsen tryckte hans hand och svarade: »Var alltid välkommen i palatset Montefiori, min käre vikomt! Vi räkna på er».

— Nog, goda Marietta, nog! Tack och farväl... Blifva vi en dag lyckliga, så skall äfven du blifva det, om vi något förmå.

— Ack, exellensa, svarade Marietta med ett skalkaktigt småleende, jag ärnar icke vänta så länge på lyckan Den klass, som jag tillhör, gör icke så många omvägar och...

— Ah, jag förstår, du har redan valt?

— Ja, signor, en värd för mitt försäljnings-magasin — det blef alldeles nödvändigt.

Och snabb som en fågel flög hon bort.

Gaetano stod ensam. Han böjde dock snart sina knän på samma plats som Annunciada nyss innehaft.

Det heta italienska blodet böljade inom honom... Skulle han tillåta detta, skulle denne nedrige broder få köpslå om sin enda juvel... Ah, mellan honom, kusinen, den icke erkände friaren, stod tyvärr moderns och broderns makt. Han nödgades tiga och ännu se på. Men snart torde han likväl framträda på scenen och begära sin andel i skådespelet. Ville-Rosny *måste* bli betald utan så högt pris. Den ruinerade ädlingen finge först tillgripa förfädrens säljbara minnen.

— O, Italia, Italia, hvad har det blifvit af dina söner! mumlade han. Högheten, rikedomen och glansen kunna de försaka, men gif dem åter en ställning, ett samhällsskick, som de ej behöfva blygas för... Arma Roma, allt skall kränkas, der ingen säkerhet finnes. Men hvarföre fråga den höga sjunkna? Jag vill ej teckna dig nu, böjd under väldet af den lutande tiaren, sjelf förtyngd af utländsk prydnad, om denna ock består af blott liljor. Arma Roma, se alldrig tillbaka genom seklerna förrän i samma stund, då det stora verlds-urets visare har skridit till den punkt, der befrielsens timma börjar!

3.

Den stora förklaringen.

Sex veckor hade förflutit efter mötet mellan den unga romarinnan och hennes älskare.

Samma kyrka och samma altare hade sett dem flera gånger söka dess helgade beskydd, men ännu hade ej Gaetano ansett stunden vara inne för ett samtal med sina verldsligt sinnade slägtingar, Annunciadas moder och broder, hvilka alltjemt hoppades få föryttra palatset

Montefioris dyrbaraste ädelsten åt en afnämare från främmande land.

Under denna tid hade den franske vikomten oafbrutet uppvaktat Annunciada. Guilio hade gifvit honom ett bestämdt löfte om systerns hand. Och i förlitande att han skulle kunna inlösa detta löfte, hade han satt sig i allt flera och flera penningeförbindelser till de Ville-Rosny, hvars officiella förklaring dröjde i följd af en liten stötesten, som råkat komma i dagen.

Denna stötesten var föranledd af lord Stouthead, som efter en tre dagars besinning fattat det beslutet att blifva vikomtens rival. Det hade förnärmat hans egenkärlek att Ville-Rosny tviflat på hans framgång, och under de tre dagarne, hvarunder han ej såg Annunciada, växte hennes behag och fullkomligheter till en sådan höjd att lorden trodde både lif och välfärd bero på sin framgång hos den sköna romarinnan.

Alltså begaf han sig af till palatset Montefiori, men handledde sitt tilltänkta frieri med en så grannlaga flegma att ingen utom vikomten anade rivalskapet.

Förtviflad började den unge fransmannen grubbla på medel att mota bort detta jättehinder — Anunciada var synbart ganska road af lordens lugna småroliga väsende — och slutligen hittade han på ett, som han ansåg borde slå an.

En morgon besökte vikomten sin engelske vän, och sedan man en stund pratat om hvarjehanda, yttrade han vårdslöst:

— Hur länge stannar ni qvar, mylord? Mina angelägenheter kalla mig snart hem till Frankrike.

Lorden, som varit sysselsatt att med sin blick förfölja en stackars fluga, som hängt sig i ett spindelnät, såg tvärt upp.

— Huru vikomt, var icke er vigtigaste angelägenhet här?

— Icke numera.

— Huru så... törs jag fråga det?

— Hvarföre icke! Jag litar på ert hedersord, om ni lofvar tystnad.

— Jag lofvar det, och mitt ord är en borgen för att jag bevarar hemligheten.

— Nåväl, jag har kommit underfund med en sak angående den stolta Annunciada, den nemligen att hon sätter en rival framför mig.

— Ah, vikomt, ni smickrar ... Jag har så fint bedrifvit denna sak, att jag trodde ni knappt observerat huru pass jag vunnit af terrängen.

— *Ni*... jag förstår er ej, mylord!

— Mins ni ej vårt samtal då vi gingo hem från prinsessans lilla fest? Jag sade er...

— Aha, jag erinrar mig nu, att ni skulle besinna er. Nå, det vore på min ära lustigt, om vi varit rivaler utan att jag vetat derom.

— Men hvad var det då ni nyss gjorde mig den äran att säga mig?

— *Er*, mylord?

— Att ni sjelf sett någon annan föredragen.

Vikomten utbrast i det mest hjertligt sårande skratt. Ni är förträfflig, mylord, i logiken. Det fattas blott att den stödjer sig på en verklighet... Ack, nej, det är hvarken ni eller jag som kunna smickra oss. Hemligheten är den, att vår sköna romarinna älskar sin kusin markisen Montefiori, fattig som hon sjelf, men skön som antikens ideal, det får jag tillstå, och med denna litet löjliga gammaldags romantik, som förflyttar de unga ättlingarne tillbaka in i den gamla tiden.

Lorden syntes allvarsamt stungen. — Ni tror då att hon älskar denna stackars patrisiske tiggare.

— Jag vet att de brefvexla. Jag har sett Gaetano smyga omkring hennes boning, sedan natten inträdt.

— På ert hedersord?

— På mitt hedersord! Men märk: jag vet icke en bokstaf mera. Jag är obekant med hvad välde förhållandena kunna hafva på henne eller om hon eger min-

sta hopp för denna förening, hvilken synes mig ej anstå henne. Måhända skulle hennes familj öfvertala henne att...

— Det må *ni* pröfva, om det anstår er, vikomt, icke *jag*. Ingen öfvertalas att bli lady Stouthead. Jag skall i förbigående denna afton nämna hennes kusin, och om jag då af hennes sinnesrörelse märker någonting, så är det slut. Jag har ej komprometterat mig.

— Nej, på intet sätt.

— Godt. Men ni sjelf? Reser ni verkligen?

— Önskar ni ha den fullständiga sanningen, så säger jag er att jag vill resa och icke resa tio gånger i timman. Kanske är jag borta innan morgonen, kanske stannar jag qvar.

— Sådant narrspel tillåter jag icke mitt förstånd att drifva med mig... Har ni varit uppe och sett åsnan ännu? Det är utan fråga den beundr...

— A revoir, mylord... jag uthärdar ej så hastiga vexlingar i ett samtal. Om jag är qvar, skall jag helsa på er i morgon.

Men redan samma afton fick Ville-Rosny en biljett från lorden af innehåll:

»Min käre vikomt!

Res eller blif qvar. Hon rodnade ända upp öfver hårfästet. Er förbundne

Stouthead.

P. S. Om ni kan säga mig huru jag skall komma åt palatsets antika dyrbarheter, skulle jag anse er hafva gjort mig en ny väsentlig tjenst.»

Vikomten jublade. Der var åtminstone *en* rival bortröjd. Hans hyllning tog nu en starkare fart, en bestämdare färg.

En morgon vid denna tid begärde prinsen, som nu i allmänhet tillbringade mindre delen af dagen hemma,

ett samtal med sin mor, och vi återfinna dem båda i samma rum, der vi afhörde deras första öfverläggning om huset Montefioris angelägenheter och utländningarnes emottagande.

— Nåväl, min son, sade prinsessan, jag har länge hoppats att vi skulle komma till någonting bestämdt. Icke en vecka till förmår jag underhålla det här spelet.

— Det skall ej heller behöfvas! Jag är nu af vikomt de Ville-Rosny permitterad att begära Annunciadas hand af hennes mor, och vid första ord att allt går efter önskan, infinner han sig sjelf för att erbjuda alla de garantier, som vi kunna önska och fordra.

— Det är bra. Låt då kalla hit din syster!

— Nej, vänta, min mor! Vi böra förut förstå hvarandra rätt.

— Hvad menar du? Vi önska ju båda samma sak, att Annunciada må besluta sig att blifva en fransysk markisinna.

— Häruti skilja vi oss, och det vigtiga består uti att *vi* måste vara eniga.

— Fortsätt!

— Annunciada får icke ha något *val*, någon *vilja:* hon *måste* bli vikomtens maka.

— Icke genom tvång. Dessutom lärer det ej behöfvas. Hon hade troligen föredragit lord Stouthead, liksom jag sjelf skulle gjort. Men den tillstymmelse till giftermålsplan, som jag en kort tid trodde mig märka, upplöste sig lika oväntadt som den kom.

— Det var en engelsk nyck utan betydelse, om det ens var något. Men att återkomma till vikomten, så tror jag hon tänker att neka. Men jag har sagt att hon ej får ha något val.

— Men *jag* har sagt, att huru mycket jag än skattar de yttre förmånerna af detta parti, sätter jag det dock icke öfver min samvetsfrid, och *den* skulle lida, om jag tvingade henne.

— Munkprat, sofismer!

— Guilio, akta dig, du respekterar illa kyrkan!

— Det kommer deraf, min mor, att det fins något, som jag sätter öfver både kyrka och samvetsfrid, det vill säga huset Montefioris heder.

— Du skrämmer mig. Här är då någon olycka å bane?

— Min mor, jag måste vara fullt uppriktig. Det bittra marterande lidande, som vår fattigdom födt i min själ, en stolt romares själ, har uppbringat onda lidelser. Jag älskar att spela. Jag ville vinna penningar, mycket penningar. Men jag har förlorat, nästan alltid förlorat, och *den* som aldrig nekat att fylla den tomma kassan, är de Ville-Rosny, som längesedan har mitt löfte. Inse då, min mor, att det nu måste infrias. Han yrkar derpå, och besinna sjelf om Annunciada får neka.

— Min son, din bekännelse uppfyller mig med fasa. Du har då kunnat sätta dig i denna förnedrande förbindelse hos en främling. Du vill sälja din syster?

— Låt oss hålla oss vid ämnet, min mor! Jag är olycklig, nära nog vansinnig... Ännu en hemlighet ... han sänkte rösten djupare... gör det till en nödvändighet att sätta er och Annunciada under ett säkert skydd.

— O, hvad är det då mer?

— Lyft upp ditt hufvud, moder! Du behöfver icke blygas. Det finnes åtminstone *en* man af huset Montefiori, *en* romare, som ledsnat på förtrycket, *en*...

— Tyst, tyst olycklige! Jag förstår nu allt: du är medlem i någon sammansvärjning?

— Medlem... en Montefiori, hvad tänker ni på? Jag är ej skapad att som den obetydlige Gaetano måla taflor utan att förmå känna min förnedring... jag är född till *ledare*, och om allt...

— Icke ett ord mer vid min stränga befallning! Vill du i öfrigt höra och antaga din mors råd?

— Höra kan jag åtminstone.

— Om jag lyckas öfvertala Annunciada, svär du vid dina förfäders obefläckade ära att följa din syster till Frankrike och att genast *helt och hållet* draga dig ifrån ditt parti?

— Då skulle jag svära min vanheder. Dessutom huru kunna lemna er ensam, min mor, att tvindö i detta förfallna och ödsliga hem?

— Sörj ej för mig! Jag känner med visshet att mina dagar äro räknade. Jag vill dö, der jag lefvat, och jag dör med glädje i min enslighet, då jag vet mina barn vara omgifna af lyckan och friheten. Dessutom ha vi goda slägtingar, som ej skola öfverge mig.

— Min resa är omöjlig. En Montefiori bryter icke sitt ord... Men kalla nu Annunciada! Jag känner en feberaktig oro innan denna sak blir afgjord. Hon älskar Geatano, det är säkert. Men utan att vidröra detta måste hon tvingas eller öfvertalas.

Tio minuter sednare stod den fasta och ädla unga qvinnan inför sin mor, som antagit en strängt högtidlig och ceremoniös hållning.

Guilio satt med korsslagna armar orörlig i fönsternischen. Hans anletsdrag syntes förisade, och hans min återgaf bilden af en orubblig hårdhet.

— Min dotter, började prinsessan, det är icke till ett vanligt samspråk jag kallat dig. Jag har att underrätta dig om en lycka, som vederfarits det från sin höga glans längesedan nedstigna huset Montefiori. Den ädle franske vikomten de Ville-Rosny har behagat hos mig anhålla om min dotter Annunciada de Montefieris hand.

— Jag har verkligen väntat på denna underrättelse, svarade Annunciada med mycken fattning.

— Den är dig då angenäm, återtog modern med en glädjestråle i de skarpa ögonen.

— Ja, så till vida, min mor, att jag derigenom får en klar och bestämd anledning att göra mig utaf med vikomtens hyllning. Han har ej velat förstå de vinkar, som jag hittills kunnat tillåta mig.

— Du talar som ett barn. Du är utan alla förhoppningar till giftermål, om detta slår felt.

— Det anser jag mig icke vara. Men i alla hänseenden ville jag hellre förblifva den fattiga ogifta dottern af vårt grusade hus, än jag vill taga en rol i det moderna och glada Frankrikes sällskapskretsar eller blifva husfru på ett af dess slott. För en sådan sfer föddes jag ej. Den fattiga romarinnan öfverger icke sitt Rom af så lumpna orsaker som ett giftermål för rikedom, glans och prakt.

Prinsessan såg på sin son. Hans min var lika orubblig, hans ställning lika stel. Han tyckte ännu icke anse tiden vara inne att blanda sig i affären.

Modern tog då en annan ton.

— Min Annunciada, om ditt hjerta för vikomten icke hyser en enda af dessa känslor, som eljest icke misspryda stolta qvinnor, om du försmår kärlek, lycka, solsken och ståt, om du försmår att blifva firad, beundrad och beprisad i kretsar, som förstå att bedömma en sådan skönhet som din, så vet jag dock att din känsla är för varm att tiga, då pligten vädjar till dig och att Montefioris höga blod uppreser sig emot att stå i skuld hos utländningen.

— Hvad menas härmed? frågade den unga qvinnan, rodnande och anande.

— Din broder Guilio ... Han tillåter mig visst att vara uppriktig. Prinsessan nickade åt sin son, som med en rynkning af de mörka ögonbrynen gaf ett ofrivilligt bifallstecken ... din broder har ådragit sig stora, mycket stora skulder till fransmannen.

— Och min broder begär att jag skall betala dem?

— Han anropar en kärleksrik syster.

Annunciada såg uttrycksfullt på Guilio, som med sträf röst ändtligen sade:

— En Montefiori kryper icke i stoftet. Han säger till den, för hvilken han är i faders ställe: Lyd nödvändigheten, och belöningen skall icke utebli. Den unge fransmannen är en älskvärd och god man. Han vill göra dig lycklig.

En blekhet delade rosorna på Annunciadas kinder.

— Detta språk, svarade hon, om det någonsin tillhörde vår familj under dess stolta dagar, passar föga nu. Jag är ömt tacksam för det sätt, hvarpå min moder uppfyllt sitt värf, men jag tillbakakastar med förakt Guilios sjelftagna rättigheter, medan denna moder ännu lefver. Jag betalar icke Guilios skulder med uppoffringen af mitt lifs hela sällhet.

Den gamla prinsessan for häftigt till, ty hon såg huru hennes sons ansigte blef blyfärgadt.

— O, Annunciada, min dotter, hvad gör du?

— Var lugn, dyra moder! Jag vet ett annat sätt att inlösa dessa hedersförbindelser... Får jag tala?

— Javäl, huru skulle det gå till?

— Vi hafva ännu inom våra gamla salar många saker af nog högt konstvärde att uppväcka en engelsmans lystnad. Jag har sett lord Stoutheads blick med otrolig ihärdighet fastsuga sig dervid. Vår kusin Gaetano, som förstår bedöma dessa sakers värde, skall åtaga sig att med lorden uppgöra härom.

Annunciada hade ej förr slutat än Guilio vildt sprang upp.

— Ha... sälja, prångla ut våra förfäders sista arf, och det vågar du, vanslägtade dotter af Montefioris ädla stam, att föreslå?

— Alltid är detta bättre, broder, än att sälja lefvande kött och blod med en själ uti.

— Tyst... du *måste* lyda!

Annunciada gick tre steg mot sin broder.

— Guilio, sade hon med stark kraft, tala icke till

mig, en romersk qvinna, om lydnad! Jag dör hellre än jag förnedrar mig.

Den gamla prinsessan reste sig och utsträckte handen. Guilio störtade bort. Annunciada sjönk till moderns knän.

7.

Sista scenerna i dramen.

Tre dagar gingo förbi.

Ville-Rosny hade förgäfves sökt att bli emottagen i palatset Montefiori. Icke heller hade han sett till prinsen eller afhört bref eller bud. Då han besökt palatset, hade han endast träffat den gamle tjenaren, som sett ytterst nedslagen ut, men ej kunnat förmås att tala.

Vikomten hade äfven besökt den vackra Marietta i hennes försäljningsmagasin, han hade nedlåtit sig till böner för att förmå henne framföra en biljett eller gifva minsta underrättelse om Annunciadas familj, men han kunde lika gerna ha lockat klippan att tala. Marietta såg äfven bedröfvad ut. Det var således någon olycka.

Cecco var jemt anlitad, men Cecco sade ingenting annat än hvad han ville säga, tills på tredje dagens afton han förkunnade att följande morgon skulle medföra upplysning för signor vikomt.

Det egnaste var att de Ville-Rosny under hela tiden förgäfves sökt få tag i sin engelske vän. Han tog slutligen för afgjordt att denne, som nu åter var alldeles förryckt i åsnan på Vatikanens plattform, hade flyttat upp dit för att närmare studera henne.

Ändtligen randades för den bekymrade, af alla öfvergifne vikomten fjerde dagens morgon. Och han hade just slutat att för syns skull intaga en lätt frukost, då Cecco med stor ceremoni anmälde marchesen Gaetano di Montefiori.

Ehuru fransmannen fullkomligt visste att han nu

fick emottaga sin rival, den som säkert skulle bestrida honom rättigheten att göra den sköna italienskan, som han så högt älskade, till en fransysk komtess, så gick han dock med hela den belefvenhet och utsökta elegans, som tillkommer en Frankrikes son, emot den allvarsamme och kalle romaren.

Efter några fraser utan betydelse och sedan Gaetano intagit den erbjudna platsen, yttrade han:

— Det är på min slägting prinsessan de Montefioris vägnar, som jag kommer för att uppgöra hennes sons förbindelser till er, herr vikomt!

— Hvad vill det säga? Om prins Guilio anser sig ha förbindelser till mig, hvarför kommer han ej sjelf? Af hvilken anledning hafva vi behöft en medlare?

— Af det skäl, min herre, svarade romaren bittert, att Guilio Montefiori sedan tre dagar icke står att finna. Man talar ej gerna om sådana saker här. Då en man försvinner från sin familjkrets, afvaktar man hans återkomst. Några underrättelser inflyta vanligen, som kunna vägleda.

— Min gud, har någon olycka händt honom?

— Olycka... hvad tänker ni på! Hända sådana i vårt land? Hvem vet hvad som hindrat honom att bli synlig? Prinsessan har uppdragit mig att visa er denna papperslapp, som hon på de ovanligaste omvägar fått sig tillsänd... Läs, emedan *hon* önskar det.

Med en lätt darrning öppnade vikomten papperet och öfverflög följande rader:

»Min mor, bäfva icke, vi ha ej anledning dertill! En vårdande hand, som jag ej får nämna, har ryckt mig bort från den ort, hvartill jag tog min tillflykt, då Annunciada så grymt afslog att blifva min goda engel hos den ädelmodige fransmannen. Huru förnedrande att lemna honom i tron att jag bedragit honom! Det är mig omöjligt att säga när jag återkommer. Men när helst det sker, är jag för alltid botad från den villa, som under en kort tid beherrskade min nedtryckta själ.

Lef väl, min mor! Vi återse hvarann förr eller sednare. Er *Guilio.*»

Ville-Rosny betraktade med tyst och djup häpnad den unge markisen.

— Italien, Italien, sade han sakta, man hade sagt mig att dess hemligheter ofta sköttes så tyst att de nästan aldrig återljödo . . . men den arme Guilio . . .

— Lemnom detta! Ni ser att en »vårdande hand» leder honom. Guilio skall icke mer försöka att konspirera. Detta är blott en varning.

— Ah . . . han var misstänkt . . . Förlåt, min herre, men jag inser att jag eger lika litet rättighet att inblanda *mig* i detta ämne som att beklaga mig öfver det sätt, prinsessan valt att svara på min anhållan . . . Den sköna Annunciada föraktar Frankrike och vill ej gifva ett mildare afslag.

— Ni misstager er, herr vikomt! Annunciada föraktar intet land och ingen menniska, värd hennes aktning. Men må ni förlåta henne att hon icke kunde eller ville rubba den heliga förbindelse, hon längesedan ingått med mig, hennes kusin, för att utan kärlek följa en främling till den mera lysande lycka, som han förmådde bjuda henne. Annunciada skickar er sin varmaste helsning. Om ni så önskar, vill hon sjelf tacka eder för den heder, ni bevisade den fattiga dottern af en utfattig familj.

— Nej, svarade vikomten hastigt och med en hög färg på sitt förställda ansigte . . . Nej, jag begär icke detta. Jag reser redan i morgon. Må den stolta Annunciada bli lycklig! Detta är den sista önskan jag medför från Italien. Och må ni, min herre, gifva mig er hand på att ni ej hatar en man, som kanske sårat er utan att veta deraf.

— Aldrig har ni det gjort. Jag visste att Annunciada ej kunde älska två gånger, men det gläder mig att få trycka er hand till tecken af öppen vänskap . . Och nu till affärerna.

— Herr markis...

— Hör mig. Prinsessan hade under dessa dagar, då sorgen och oron öfver Guilios gåtlika försvinnande mycket angripit hennes helsa, kommit till den öfvertygelsen att, hur obetydlig min ställning än är i förhållande till er, det dock är bättre att Montefiorerna förena sin fattigdom, än att längre skilja den åt. Så snart hon gifvit detta bifall, har hon skyndat att eftersända lord Stouthead, hvilken under dessa sednare dagar varit snart sagdt bosatt i palatset, der han utsett de konstskatter han önskade som sällskap på sin återresa till England. Summan för dessa har satt prinsessan i stånd att honorera sin sons förbindelser, och ni skulle öfver all beskrifning såra oss, om ni dervid ville göra någon invändning.

— Jag eger ej den ringaste rättighet dertill, min herre... Se här prinsens reverser. Med ett penndrag, som angår en summa penningar, gör jag ett slutstreck öfver alla de dåraktiga förhoppningar, som under ett par månader utgjort *min* villa... Är ni nu nöjd?

— Fullkomligt! svarade Gaetano, och då han fått Guilios papper på fickan, mildrades fullkomligt det kalla uttrycket i hans ansigte.

— Förlåt Italien, herr vikomt, hvad ni der lidit, men tro att ni lemnar qvar vänner, som mången gång med djupt intresse skola påminna sig er och det värdiga slutet af ert uppträdande inom en familj, som snart förlorar den andra eller rättare första af sina representanter, ty prinsessan är mycket svag.

Här åtskiljdes de båda unga männen. Vikomten hade lyckats dölja sin förtviflan och Gaetano sin svartsjuka, som ändock brann på djupet.

Fjorton dagar sednare hade prinsessan Montefiori gått att förena sig med sina höga förfäder, men dessförinnan hade hon välsignat det af kyrkan afslutna för-

bundet mellan sin dotter och sin nu värderade son Gaetano.

En afton, då prinsessans sista jordiska önskan ifrigt föresväfvade henne, den nemligen att än en gång få återse sin Guilio, gick detta i fullbordan.

Guilio inträdde sakta, obemärkt, med lutande gång och sänkt öga. Knäböjande vid moderns säng, emottog han hennes välsignelse och gaf henne sin hemlighet, den hon förde med sig i grafven.

Straxt derpå försvann den unge prinsen ånyo; och först efter flera veckor, då Gaetano med sin unga maka lemnat Rom för att under en tid med kärleken, konsten och poesin till följeslagare svärma i andra delar af Italien, återsyntes i det nästan utdöda palatset Montefieri skuggan af dess fordne egare, siste ättlingen af denna gren.

Den gamle trotjenaren Pietro var nu den enda betjeningen; och prinsen, som nästan aldrig gick ut, ej sällskapade med någon och icke emottog en enda menniska, hjelpte sjelf till med det lilla, som var honom behöfligt.

En eremit kunde ej lefva tarfligare och strängare. Det enda, som saknades för att göra illusionen fullkomlig, var heligheten.

Ett missnöjdt knot hördes ofta sakta undfalla den unge mannens bleka läppar, men med hvarje sådant utbrott följde alltid en rysning och en rädd blick åt väggarna. Sedan var han tålig, men de brinnande ögonen talade ett annat språk.

En dag erhöll han ett bref från Gaetano och Annunciada. De förtäljde om sin sällhet, sin frihet och frid. De bjödo honom komma till sig och uppmanade honom att afkasta fjettrarne af det förflutna.

— Nej, sade han bittert, jag vill hafva mitt fängelse i dessa salar. Jag kunde ej upprätta deras glans . . . jag vill multna med dem.

XII.

POMPEJI.

Jag hade ej varit många dagar i Neapel, innan jag erinrade mig att konungariket »de bägge Sicilierna» var nog lyckligt att ega jernvägar och att en af dessa jernvägar förde till Pompeji.

Det var tidigt på morgonen, en vacker solskensdag, som jag gjorde denna observation, och en halftimma sednare var jag redan vid stationen, hade köpt mig biljett och väntade blott på trängens afgång.

Under denna väntan hade jag tillfälle att iakttaga en underlig företeelse.

Jernvägen, som — enligt hvad allmänt är kändt — icke bär sig, har dock lyckats ruinera fiakrarne och hyrvagnarne. Dessa, som i fordna tider hade uteslutande privilegium på alla lustresande till Herkulanum, Vesuvius och Pompeji, göra förgäfves de mest förtviflade försök att täfla med sin fruktansvärde konkurrent — de resande föredraga den billigare och hastigare färden på la strada ferrata. Också utbjudas vagnar för ett orimligt godt pris, och kuskarne trängas kring den resande, underbjudande hvarandra. En ville köra mig till Pompeji för 8 carliner, men slog genast ned till 6. En annan begärde 4 carliner och en tredje utbjöd sina krakar »per una bottiglia», det vill säga för blotta dricks-pengarne. Jag förmodar att man skulle ha slutat med att erbjuda mig betalning för att följa med. Olyck-

ligtvis var tiden för afresan inne, och jag var således ej i tillfälle att lära känna slutet på denna aftagande serie.

Men för att icke lemna ett fullkomligt falskt begrepp om de goda priserna på fortskaffningssättet i Neapel, måste jag tillägga att billigheten uteslutande gäller resorna till de ofvannämde orterna, hvilket förmodligen härleder sig af icke blott begäret till konkurrens, utan äfven af begäret att på bästa sätt söka återfå en del af det jernvägen borttager.

Åt alla andra håll i de underbart sköna omgifningarne måste man taga vagn eller båt, och båda delarne utmärka sig för en fabelaktig dyrhet: man skattar den resande efter behag såväl i den utgift, sjelfva resan gör, som i de enormt tilltagna drickspengarne, hvilka neapolitanarna ha en beundransvärd förmåga att summera.

Men i Neapel är allt, ända ifrån polisen, som tycks ha till sitt förnämsta syftemål att utplundra resande, intill ficktjufvarne, hvilkas outransakliga händighet befinnes omöjlig att motstå, ställdt på prejeri. Värdshusvärdarnes samvetsgrannhet tillåter dem ej att vara mindre patriotiska. Ett rum med blott uppassning: 8 karliner (4 francs) om dagen. Middagar och kaffe i proportion. En månad i Neapel kostar lika mycket som tre i Rom.

Men i trots af allt detta, inbegripet falskt mynt i vexeln, erinrar jag mig ändå med förtjusning Neapel, ty om också i sjelfva staden, med undantag af musée Bourbon, icke är så särdeles mycket att beundra, så skulle jag denna resa förutan ej fått se det underbara Pompeji, ej bestigit Vesuvius, plockat oranger i Sorentos trädgårdar, sett tarantellan dansas af sjömän och landets tärnor, rott omkring på Neapels golf och påmint mig Andersens „improvisatör i Capris blåa grotta.

Men jag återvänder till min lusttur.

Under den korta resan genomgick jag i minnet allt hvad jag visste om Pompeji. Det var ej mycket, och det lilla var dessutom ej riktigt klart och sammanhängande. Jag påminte mig ha läst hos flere historieskrifvare om en gammal stad Pompeji, som under Titi regering blifvit begrafven genom ett utbrott af Vesuvius. Det der borde ungefär vara samtidigt med Jerusalems förstöring.

Bulwer har skrifvit ett vidlyftigt arbete om denna tilldragelse — detta arbete hade jag läst för ett halft tjog år sedan; men jag hade blott ett dunkelt minne af en hemlighetsfull Isis-prest och en älsklig blind flicka . . . Nydia tror jag hon hette.

I »Lördags-magasinet» hade jag för mycket längesedan inhemtat att några bönder, som arbetat i en vinplantering vid floden Sarno, råkat på lemningar af samma Pompeji och att detta föranledt Carl III att låta anställa gräfningar. Man skulle då ha anträffat en hel stad, hvilken under 17 sekler varit nog blygsam att dölja sig under jorden.

Slutligen föreföll det mig som om jag i vårt kongliga museum sett flera hyllor fyllda af diverse småsaker af lera och brons, hvilka lärer vara hemförda af Gustaf III, minnen från hans konstresa till Italien.

Trängen stannade. Jag steg ut och började se mig omkring. Ingenting, som angaf förstörelse eller ruiner. Vackert, leende landskap, tätt bebygdt med hvita hus, nära intill mig det inbjudande Albergo della strada ferrata, på hvars trappa en kypare med servetten vinkade välkomsthelsningen åt hungrande resande. Flera grupper af välklädda promenerande styrde sin kosa uppåt en grönskande kulle, andra trängdes kring jernvägens biljettkontor. Ett par neapolitanare lågo i solskenet halflofvande, ett par andra sutto hopkrupna och spelade morrha, en skock tiggande barn gjorde anspråk på min menniskokärlek under anropande af alla helgon, hvilkas namn voro dem bekanta.

— Dove sono i scavati, frågade jag en pojke, i det jag räckte honom en slant.

— Andate su, exellensa!

— Skall jag gå *upp*?

— Si, signor . . . qua sopra.

Han pekade på höjden, dit jag sett de promenerande rikta sina steg.

— Men det är omöjligt, tänkte jag. Pompeji ligger ju begrafvet under aska och lava. Man måste då naturligtvis stiga *ned* för att se uppgräfningarne. Rom har ej blifvit begrafvet genom en vulkans utbrott, och likväl ligger den gamla marken flera famnar under den nuvarande Kanske vill man inbilla mig att Pompeji flutit ofvanpå lavaströmmarne och att det nya Pompeji är bygdt *under* det gamla. Här måste finnas en nedgång.

Någon sådan fann jag dock icke, utan måste resignera mig att klifva uppför en ganska ansenlig höjd för att få se den »underjordiska» staden.

Efter att ha passerat några vinplanteringar, genom hvilka gångstigen slingrade sig, befann jag mig helt oförväntadt på en öppen plats, som erbjöd mig en så imposant anblick att jag ej kunde återhålla ett utrop af bestörtning.

Det var Pompejis forum.

Betäckta portiker, bestående af marmorkolonner med stora och eleganta terrasser, ämnade till promenad, omgåfvo på tre sidor ett aflångt torg, hvarifrån flera gator utgrenade sig, flankerade med tempel, palatser och enskilta hus. Midt emot mig reste sig tvänne triumfbågar; på sidorna lågo en mängd tempel med sina kolonner, altaren och piedestaler. På ett ställe tycktes portiken vara under reparation. Man syntes vara sysselsatt med att ändra dess arkitektyr och förvandla arkaderna till en dorisk kolonnad med pelare, dels murade af tegel, dels af travertin. Några piedestaler fyllde platserna mellan kolonnerna, färdiga att emottaga statyerna af

stadens berömdaste män. På en läste jag Sallustii namn — måhända var det historieskrifvarens. Men statyerna voro troligen ännu ofulländade och väntade i bildhuggarens verkstad på det sista mejselhugget.

Tydligen hade jag bedragit mig i min föreställning om Pompeji. Historien, Bulwer och Lördags-magasinet hade alla misstagit sig. Det var ju ej ruiner jag såg, icke uppgräfningar — jag befann mig ju på en höjd, i det klara dagsljuset och hade framför mina ögon en fullständig stad med sina torg och gator, hus och kyrkor, handelsbodar och promenadplatser.

Men innevånarne?

Det var sannt: staden tycktes ej vara folkrik. På forum var jag för tillfället ensam; men på afstånd hördes buller af steg och menniskoröster, och i ändan af en lång ståtlig gata tyckte jag mig upptäcka ett par kärror förspända med åsnor. För öfrigt vore det ej underligt om Pompejis innevånare, ledsna vid den despotiska regeringen och Neapels hårda öfvervälde, hade öfvergifvit sin stad och flyttat ut på sina landtgårdar. Skada blott att de ej först fullbordat en mängd påbörjade reparationer och nybyggnader, som utan tvifvel skulle ha i hög grad bidragit till stadens förskönande.

Men kanske hade de med skäl ledsnat vid att arbeta alla dessa herrliga marmorstatyer, dessa graciösa figurer i brons, som ej få qvarstanna i Pompeji, utan skoningslöst sköflas för att pryda det kongliga museum i Neapel eller någon enskilt samling.

Hur som helst — omöjligt är det att tro på den der gamla sagan om Pompejis förstöring genom en eruption af Vesuvius. Man har förtalat det hederliga berget. Ligger det ej der så fredligt och grönskande med sin lilla plym af hvit rök på den klufna spetsen. Det är ju löjligt att vilja inbilla oss det Vesuvius kunnat begå det brottet att qväfva ett halft dussin städer med förpestande svafvelrök, dränka dem i strömmar af glödande lava och begrafva dem under berg af aska och grus.

Vesuvius är en vulkan det är sant — men han använder hela sin verksamhet på att mogna de drufvor, som skänka traktens innevånare lycka och välstånd. Vesuvius, såsom Nilen, är en välgörande gudomlighet, och man bör lika litet fördömma den ene för dess eruptioner som den andre för dess öfversvämningar.

Dessa reflexioner gjorde jag i Jupiters-tempet, hvarifrån man har en hänryckande utsigt öfver staden och hafvet.

Derpå började jag en promenad i staden. Efter ett par minuter stötte jag på en ung pompejanare, som utbjöd en karta öfver sin födelsestad, och som jag förut hade köpt en plankarta öfver Paris, öfver Genua, öfver Hamburg, öfver Rom, öfver Neapel etc., fann jag det i sin ordning att äfven lägga mig till en öfver Pompeji. Den liknade fullkomligt alla andra och tycktes blott utmärka sig derigenom att den var mera fullständig och exakt.

Pompeji, liksom Neapel, har förträffligt stenlagda gator — de pompejanska äro blott något äldre. De äro belagda med platta stenar af oregelbunden form, men passande tätt tillsamman. Kullriga gator äro försedda med höga trottoarer och ha en bredd af ungefär 15 à 16 fot. Nästan alla äro prydda med fontäner, dit vattnet ledes genom en mängd aquedukter, kanaler och rör.

Husen likna hvarandra i allmänhet. Åt gatan ligga butiker, vestibyler och en eller flera ingångar till det inre af byggnaden. Murarne äro beklädda med en hård, glänsande stuck, som oftast har någon klar och liflig färg i rödt eller gult. De flesta hus ha blott tvänne våningar, dock voro trevåningshus ej mycket sällsynta. Öfversta våningen afslutades med ett tak, som innehöll vindskammare, eller också en terrass, prydd med vinrankor och blommor. Som likväl den öfre delen af husen i allmänhet är totalt ruinerad, kan man blott sluta sig härtill af de öfverblifna spåren.

Under min promenad gjorde jag bekantskap med

en pompejansk medborgare, hvilken troligen för att visa mig en artighet, aflagt sin toga och i dess ställe pådragit en svart frack och ett par randiga byxor, som voro alldeles för trånga åt honom. Med en rörande finkänslighet undvek han att tala latin till mig, och det var på en någon svårfattlig fransyska som han erbjöd mig sin tjenst såsom följeslagare i den främmande staden.

Genom hans välvilllga upplysningar, ett grundligt betraktande af plankartan och framför allt upprepade vandringar i alla delar af staden började jag småningom känna mig någorlunda hemmastadd.

Pompeji var bygdt på en upphöjning, i fordna tider bildad af vulkaniska produkter från Vesuvius. Utbredande sig i form af ellips öfver kullen, dominerade det på tvänne sidor den kringliggande slätten, under det de bägge andra sidorna omslötos af hafvet, som på flera ställen sköljde murarne. Men i följd af den eruption, som begrafde staden i aska, drog sig vattnet två italienska mil tillbaka, och jernvägen stryker nu fram, der fordom främmande nationers handelsfartyg lade till vid Pompejis hamn.

Egentligen är hittills icke stort mera än en fjerdedel af den gamla staden uppgräfd, nemligen den trakt, som ligger närmast hafvet. Men man har dessutom afröjdt ett par långa gator, som leda åt de andra sidorna och gå ända fram till stadsportarne. Vid slutet af den ena af dessa gator ligger amfiteatern, hvilken också är fullkomligt uppgräfd.

Det är en praktfull byggnad af oval form, hvilande på en väldig krypto-portik, genom hvilka trappor och korridorer leda in på arenan och till de särskilta platserna.

Man beräknar att amfiteatern rymmer ungefär 20,000 åskådare, det vill säga betydligt mera än antalet af stadens innevånare någonsin varit. Men vid de stora skådespelen strömmade dit en otalig mängd af det

kringboende landtfolket, och äfven de närliggande städerna skickade många nyfikna till Pompejis amfiteater.

Platserna äro af tre slag. De lägsta och följaktligen närmast scenen voro bestämda för magistratspersonerna och de förnäma. Bakom dessa komma tolf rader af trappsteg, hvilka intogos af de förmögnare, och ännu högre upp aderton rader för det egentliga folket.

Alla platserna voro begränsade med streck och märkta med siffror, ty liksom hos oss utdelades biljetter, hvilkas antal och nummer svarade emot platsernas.

Sådana biljetter eller märken finnas i mängd i Neapels museum. De äro oftast af ben och erinra om våra spelmarker. De äro märkta med platsernas nummer, ibland äfven med korta inskriptioner och figurer, hvilka alludera dels på de skådespel, som skulle uppföras, dels på de arrangemanger, som utlofvades för åskådarnes beqvämlighet.

Jag försökte sätena och fann dem fullt ut lika beqväma och betydligt mera rymliga än dem man åtnjuter på de moderna italienska teatrarnes parterrer. Hvarje trappsteg har på sin inre sida en fördjupning för den ofvanföre sittande åskådarens fötter. Man sitter nemligen på yttre kanten af ett trappsteg och håller sina fötter på det närmast lägre, hvilket i sin ordning är upptaget af en åskådare.

Högst uppe äro betäckta loger för fruntimren, hvilka hade sin egen uppgång. De gamle romarne älskade ej att störas af qvinnor, då de betraktade gladiatorernas och vilddjurens strider.

Då man från amfiteatern begifver sig till den i dagen liggande delen af staden, passerar man ett temligen vidsträckt vinfält. Allt efter som vägen höjer eller sänker sig och allt efter dess olika krökningar har man de mest varierande utsigter. Än möter blicken Vesuvius, än Sorentos ljufliga kullar, än framskymta gamla tempel och kolonnader mellan vinrankorna, än kan man

öfverse hela den tjusande golfen med sina förtrollande öar Capri, Ichia och Borida.

Vid ändan af vinfältet och i de egentliga gräfningarnes början ligga stadens bägge teatrar och det så kallade Forum nundinarium, ett torg, der man höll marknad hvar nionde dag. Torget är omgifvet af en bred portik, under hvilken äro ingångar till några och fyrtio särskilta rum. En del af dessa voro troligen butiker, ty man har i dem funnit tygstycken, guldgaloner, bitar af förgyld brons, tvål, en handqvarn, mynt af brons med mera dylikt. Ett rum var fängelse: der hittades kedjor, som förvaras i det kongliga museet. I de andra rummen har man påträffat ända till 63 skeletter, troligen soldater, som voro förlagda der och ej fingo öfvergifva sina poster.

På ena sidan om ofvannämde torg ligger den tragiska teatern på sluttningen af en liten kulle. De gamle valde alltid en dylik belägenhet för sina teatrar, emedan sluttningen underlättade uppförandet af de öfver hvarandra sig höjande bänk-raderna. På spetsen af kullen är en portik, dit åskådarne togo sin tillflykt vid regnväder.

Teatern har formen af en halfcirkel, liksom de flesta moderna. Mellan scenen och salongen (cavea) är en afskrankning med sju nischer för musikanter. Detta var de gamles orkester. Den del af teatern, som låg der närmast och svarar mot vår parterr, var bestämd för dekurionerna, presterna i Augusti tempel och de förnämsta magistratspersonerna. De öfriga platserna voro fördelade på samma sätt som i amfiteatern.

Till venster om den tragiska teatern ligger en mindre, som kallas Odeum. Den nyttjades till uppförande af komedier samt vid poeternas täflingar. Den rymmer 1,500 åskådare.

Helt nära teatrarne ligger Isis-templet. Det är bygdt af tegelstenar, i en mera behaglig än ädel stil, men med en mängd intressanta och väl bibehållna detaljer.

Man fann här en mängd af de saker, som begagnades vid de hemlighetsfulla ceremonierna, lampor och vaser af brons och lera, kandelabrar, som till formen imiterade lotus-plantor och dess blommor, kärl, i hvilka offrens inelfvor förvarades, och en mängd underliga redskap, utsirade med Isis' och andra egyptiska gudomligheters attributer.

Uti en sal, hvars väggar voro prydda med de mest fantastiska målningar, påträffades skelettet af en prest, ännu sittande till bords. Öfverlefvor efter måltiden, äggskal och fågelben, ett glas och en vinkruka lågo på golfvet. Bredvid honom funnos äfven några kokkärl. Från salen kommer man in i ett kök, der man hittade flera kärl, ben af djur och en hög snäckskal samt fjäll och ben efter något slags fisk. Bakom köket fanns ännu ett rum, mot hvars mur stödde sig skelettet af en annan prest, hvilken med en yxa i handen sökt genombryta väggen.

Midt uti templet är ett slags kapell eller högaltare, dit man uppstiger på sju trappsteg af hvit marmor. Der stod en liten Isis-bild, hälften förgyld och hälften rödmålad. Under altaret är en löntrappa, dit presterna gingo att gömma sig, då de afgåfvo sina orakelsvar i gudinnans namn.

Vid ingången till templet fins en låda, der gåfvorna nedlades, och tvänne kärl för renings-vattnet.

Ett stycke utanför låg en tredje prest, belastad med en otrolig mängd mynt och dyrbarheter. Han hade begifvit sig på flykten, plundrande templet och lemnande kamraterna åt deras öde, men öfverraskades af döden få steg från de andras lik.

Såväl uti detta qvarter som i trakten rundtomkring Forum Civile finnas få enskilta hus. Man ser ej annat än tempel, basilikor, kurior och andra offentliga byggnader. Men från Forum leda en mängd breda och långa gator åt de qvarter, hvilka upptogos af butikerna och de privatas boningar.

Butikerna hafva oftast på väggen utåt gatan målningar eller skulpterade figurer, hvilka alludera på handelns beskaffenhet och tjenade till skyltar. Utanför ett apotek ser man en orm, som slukar en tallkott: ormen var försigtighetens och helsans sinnebild, och tallkotten var helgad åt Eskulapius. En basrelief, föreställande vinskördare, är skylt åt en vinhandel. En get är målad utanför ett mjölkmagasin, och Ulysses, i det ögonblick då han skjuter ifrån sig den trolldryck, som Circe förrädiskt bjuder honom, pryder ett försäljningsställe för varma drycker.

Omvexlingen och mängden af de föremål, som man funnit i alla dessa butiker, är otrolig. I Neapels kongliga museum, der de förvaras, kan man göra en fullständig kurs i den romerska arkeologien.

I en bildhuggares atelier fann man en mängd marmorstatyer, ett par nästan fulländade, några nyligen påbegynta och tvänne, hvilka endast voro ebåcherade. En fullständig samling af för konstnären nödiga verktyg påträffades äfven. Denna upptäckt har lemnat rika upplysningar i afseende på de gamles skulptur.

På ett annat ställe ligger ett hus tillhörande en pastejbagare (*pistor dulciarius*). Butiken, der bakelserna försåldes, ligger åt gatan. Bakom en gård låg verkstaden med fyra små qvarnar och en ugn af egen konstruktion. Den hade tvänne rum öfver hvarandra. Det undre, som var eldstaden, uppsläppte värmen genom en oval öppning i dess hvalf till den öfre afdelningen, der degen insattes för att stekas.

I en fabrik för kläders färgande och tvättande tycktes allt ha tillgått i stor skala. Der funnos stora bassiner, i hvilka kläderna tvättades, vaser fyllda med kalk, en mängd tvål, glasflaskor innehållande flytande ämnen, ugnar och stora kittlar. Väggarne voro betäckta med målningar, som alludera på yrket.

I Pansas hus bodde en försäljare af färger för freskomålningar. Man fann en mängd färger af olika slag,

temligen väl bibehållna. Några af dem voro naturliga och igenkändes lätt, men de sammansatta ha varit ett föremål för kemisternas och konstnärernas ifriga undersökningar och diskussioner.

En annan butik i samma hus var en bagarbod med sina qvarnar, ugnar och vedmagasin. I ett apotek funnos vaser innehållande torkade medikamenter, piller och kärl för tillblandningar.

Mycket ofta förekomma i Pompeji butiker, der man sålde varma drycker. Detta slags bodar kallades termopoler. De äro försedda med sin disk, beklädd med marmor, flera hyllor och en spis, der dryckerna höllos varma. Man har funnit spillror efter glas och koppar, och på disken synas ännu ringar, der de fuktiga kopparne smutsat marmorn.

Dessa ställen voro, att dömma efter de gamle författarne, icke särdeles väl beryktade. Man kan också just icke draga några fördelaktiga slutsatser af de målningar, som pryda väggarne af en termopol. De föreställa karlar, som sitta till bords med qvinnor, hvilka ha hufvudet insvepta i dylika kapuschonger som Messalina bar, då hon ej ville bli igenkänd. På andra taflor förekomma män, som dricka eller spela. Rummet har flera diskar och hyllor för dryckesvaror och födoämnen. En dörr leder till ett rum med särskilt utgång åt gatan. Ett par små portar föra till tvänne kabinetter, hvilka kommunicera med ett närbeläget hus. Det hela utvisar att etablissemanget hade mer än en bestämmelse.

Alla dessa butiker och krogar voro vanligen försedda med inskriptioner, i hvilka deras egare anropade någon hög herres beskydd. Detta kan ungefär svara mot nutidens skyltar och annonser, der man finner titlarne hofskräddare, hofjuvelerare, etc, och alla dessa Jenny-Lind-cigarrer, Kossuth-handskar, prinsessans thébröd, prinsens droppar, halsdukar à la Metternich och nyckelknippor à la drottning Victoria.

De gamles lif var i främsta rummet offentligt, och

med undantag af de timmar, som egnades åt sömnen och måltiderna, tillbragte de nästan hela dygnet på forum eller under portikerna. Deraf bära deras bostäder tydliga spår. Deras atrium var väl på sätt och vis ej annat än ett forum inom hus, der de mottogo sina vänner, klienter och gäster och der de fortforo att lefva i fria luften.

Med undantag af atrium, en stor sal eller kanske rättare gård i midten af huset, som oftast var obetäckt eller åtminstone hade en öppning på taket, bestod den öfriga byggnaden af små trånga och obeqväma rum, der man ej gerna kunde uppehålla sig för annat än att sofva eller äta. Ett talande skäl för rummens ytterliga litenhet låg deruti, att hvart och ett användes till blott ett enda, en gång för alla bestämdt bruk, och mängden af dessa olika bestämmelser var hos de förmögnare ganska stor.

Den delen af huset, som låg närmare gatan hade en mera offentlig karakter. Der voro vestibyler och atrium med sina små salar, der gästerna väntade. Den andra sidan af huset inneslöt fruntimrens sängkammare, badet och matsalen samt en mängd små rum, bestämda för egarens enskilta bruk och med högst varierande ändamål. Huset vette vanligen på denna sidan åt en trädgård med blommor och fontän. De flesta af rummen hade inga fönster, utan fingo sin dager genom dörröppningarne.

Under all denna obeqvämlighet förnekade sig dock icke de gamles skönhetssinne. Väggarne voro betäckta med målningar och golfven med mosaiker, ibland föreställande mytologiska ämnen, ibland husliga föremål eller scener, alluderande på rummens bestämmelse, ibland rent af arkitektoniska dekorationer eller fantastiska arabesker.

Samma skönhetssinne återfinnes i den utomordentliga noggrannhet och elegans, med hvilken alla, äfven de simplaste husgeråd, äro förfärdigade. I sådana saker,

der *vi* numera blott se på soliditet, ändamålsenlighet och godt pris, sågo pompejanerna på skönheten, och det icke i sista rummet. På en nyckel, en hammare, ett enkelt lerkärl, ett lås nedlade de ett arbete, som vi skulle anse förspildt. De ansågo att intet, äfven det obetydligaste, husgeråd borde vara smaklöst eller klumpigt. De sökte att sätta en stämpel af skönhet och elegans på hvarje föremål och derigenom förädla dess bestämmelse. Detta fina konstsinne, som är fritt från all affektation, är ett af de gamles mest karakteriserande drag.

XIII.

INTRYCK AF NEAPEL, ROM OCH FLORENS.

Med hvilken känsla af djup trefnad befinner jag mig ej åter i Rom! Ej en enda dag i Neapel erfor jag en sådan.

Detta jäktande, fragmentariska, besvärande lif, alltid på språng, eger på visst sätt mycken romantik, men hela fysionomin af Neapel har någonting som starkt erinrar om tyranner och banditer, framför allt om historier af den mest midnattssvarta färg, der det fantastiska och det rysliga förenas för att bilda en tvungen, ofta blodig helhet.

Att tänka sig ett vänligt hem i denna stad förefaller omöjligt. Öfverallt lysa forskande, misstänksamma ögon, öfverallt anas spejare, öfverallt ligger slafveriets tyngd, och man måste bort till det sköna herrliga Sorento för att finna hem, frid och luft.

Också fläkta milda och glada minnen tillbaka från Sorento och de personer, som jag der lärde känna.

Men Rom ensamt är Rom. Man skådar der i allvarsam stillhet hvad man vill skåda: man går så småningom, man intränger med hela själen i det förflutna eller det närvarande, man lefver med behaglig rörelse inom de höga konsternas verld utan stora sensationer,

men också utan att bortryckas af otrefliga och ointressanta afbrott, man njuter den kontemplativa tillvaron, man är lycklig, både drömmande och vaken, om, notabene, man anser detta för lycka.

Några veckor efter min återkomst från Neapel företog jag mig, såsom jag ofta nog brukade, på egen hand en något lång fotvandring. Denna gång var målet Campagnan fram till Albano.

Klockan 9 på morgonen, en vacker Marsdag, vandrade jag ut genom Porta S:t Sebastiano med en god karta öfver Roms omgifningar under armen, Horatius i en den mest älskvärda miniatyr-upplaga uti ena sidfickan på rocken och en käpp, bestående af en lätt, men stark palm-gren, i högra handen. Ett rikt förråd af kopparslantar nedtyngde venstra bakfickan, under det att cigarrfodral och elddon hvilade i den högra. Sålunda utrustad och med fast föresats att ej låta nedslå mig af några motgångar eller besvärligheter, mätte jag den klassiska via Appia med långa och temligen snabba steg.

Oaktadt den klarblå himmelen och morgonsolens vänliga strålar var det mig omöjligt att undvika en viss känsla af dysterhet, ja nästan melankoli under första delen af min vandring. Rundt omkring mig låg den flacka, ödsliga Campagnan, hvars jordmån, uttorkad af solens brännande strålar och utmärglad genom vanskötsel, ej frambragte annat är torftiga tistlar, här och der omgifna af några gula, tvinsjuka grässtrån. Icke ett enda grönskande träd erbjöd skugga, ej ett spår syntes af odling.

På kartan var utmärkt en bäck, och jag passerade verkligen en bro, som borde leda öfver den — men vattnet hade försinat, och jag såg endast ett par qvarter djupt grumligt vatten i bottnen på en mörk, gapande graf. På bräddarne lekte spräckliga ödlor, som vid bullret af mina steg förskräckta kilade undan.

Med ryggen vänd emot Rom och i en tystnad, som hvarken afbröts af menniskoröster eller fåglars qvittran-

de, skulle jag kunnat tro mig i en ödemark, om jag ej öfverallt sett storartade spår af mensklig verksamhet.

Men dessa spår voro ruiner, och denna verksamhet hade upphört sedan årtusenden.

Å ömse sidor af vägen höjde sig en nästan oräknelig mängd af monumenter från de gamla romarnes tid — mest grafvar, men längre bort äfven ruiner af tempel och långa rader af brustna hvalfbågar, tillhörande de jättestora vattenledningarne.

Från denna dystra, högtidliga anblick af förödelse var det så mycket angenämare att vända ögonen bortåt bergen, hvilkas skarpa spetsar och grönskande sluttningar aftecknade sig med bestämda konturer mot den klara himmelen. Det lif, som öfvergifvit Campagnan, tycktes ha koncentrerat sig der: öfverallt bröt sig solljuset mot hvita leende villor, och här och der låg en liten stad vid sluttningen af ett berg eller ännu oftare på spetsen af någon brant klippa.

Luftens klarhet och den starka belysningen gjorde att jag tyckte mig vara helt nära målet af min vandring, men kartan rättade synsinnets misstag och påminde mig att jag hade ännu ett dussin italienska mil att tillryggalägga.

Ungefär 7 mil från Rom afbröts den appiska vägen helt hastigt: innan jag fästat någon uppmärksamhet dervid, hade den försvunnit undan mina fötter och gått att dölja sig under ett tjockt lager af jordgrus och stenar från ramlade byggnader.

Ett par tjog tröga arbetare voro sysselsatta med att uppgräfva den; men som jag hvarken ansåg det tjenligt att afvakta resultatet af detta arbete, som dessutom ej bedrefs med särdeles ifver, och ej heller tilltrodde mina fötter nog stor känslolöshet att kunna fortskaffa mig öfver ett fält besådt med skarpa småstenar och här och der fåradt af diken och grafvar, stannade jag och framtog min karta för att göra slut på min villrådighet.

Jag insåg nu mitt fel.

På plankartan var visserligen hela den gamla via Appia, som i en enda rak linea förer från Rom ända till Albano, utprickad, men i den medföljande beskrifningen fanns mycket riktigt anmärkt att blott hälften af vägen är farbar — den del nemligen, som ligger mellan Rom och ruinerna af Roma Vecchia. Deremot går en modern väg, den så kallade Nova Via Appia, till venster om den antika, och ehuru hvarken så rak eller rik på monumenter, har den dock den fördelen att kunna begagnas både af åkande och fotvandrare.

Jag hade ej annat att göra än att gå tvärsöfver fältet och söka upp den nya vägen, hvilken jag verkligen upphann efter en halftimmas högst tröttande vandring. Sedan jag kommit hem och fått tillfälle att hvila ut, kunde jag dock ej beklaga mig öfver ett misstag, som låtit mig göra en fullständigare bekantskap med denna gigantiska kyrkogård, hvars dystra och höga minnen föra åskådaren tillbaka i tider, som väl kunna komma honom att glömma mer än beskrifningen till den karta, hvarefter han bör vandra.

För att nu återkomma till sjelfva Rom, måste jag tillstå att der ändock finnes för den resande ett farligt ondt. Det är slarfvet på posten. Ett för mig utomordentligt vigtigt bref erhöll jag först 5 veckor efter dess ankomst, och jag hade troligen aldrig erhållit det, om det ej vid postkontorets flyttning kommit tillrätta.

Men ett vigtigt eller kärt bref må komma när som helst, så kommer det dock alltid till vår högsta glädje, och jag firade mitt genom att på allvar tänka öfver en ny utflygt, denna gång till Florens. Emellertid ville jag låta det komma an på om ödet gynnade mig — och det gjorde så.

Den 25 Mars middagstiden utkom jag just från Lepris (restauratören), då jag träffade en särdeles human

vetturin, som mycket välvilligt erbjöd mig plats till Florens. Jag antog genast förslaget och gjorde mig färdig till den 27, då resan var utsatt.

Mina skandinaviska vänner uttryckte förvåning öfver att jag lemnade Rom så kort före den heliga veckan, nästan alla resandes, särdeles alla engelsmäns, förtjusning, den förnämsta perlan bland deras reseminnen. Men af dessa granna ceremonier ansåg jag mig haft nog under julens kyrkofester, och hvad musiken beträffar, är den erkänd för att vara temligen medelmåttig. Hvad som underhåller dess rykte är det afskyvärda bruket af kastrater, men dessa har jag en gång hört och är fullkomligt belåten dermed.

Kortligen: denna tid fann jag fördelaktigast att lemna Rom.

Ur dagboken.

Florens den 3 April 1852.

Jag har haft en oändligt treflig och behaglig resa.

Beqväm vagn, goda hästar, hederlig vetturin, hyggliga värdshusvärdar, som ej varit alltför tilltagsna i sina pretentioner, korta uppehåll för pass och tullvisitationer, men deremot mycket långa för beseendet af de många märkvärdiga platser, som man passerar; vidare: angenämt ressällskap, präktigt väder, gudomliga utsigter, intressanta smååfventyr, godt lynne, god helsa, »med mera sådant».

Och nu känner jag mig högst belåten att befinna mig i ett litet trefligt rum med en blomsterprydd terrass utanför fönstret och en ofantlig säng med hvita draperier, som upptaga nära hälften af kammaren.

Det är ej mer än två timmar som jag varit bosatt här och ej mera än tre timmar som jag varit i Florens.

Jag måste således dröja till i morgon för att säga något om den glada staden, ty Florens är glädjens, blommornas och de sköna konsternas stad.

Den 4 April.

Efter att i 7 à 8 timmar ha sprungit omkring på gatorna, efter att ha varit inne i 6 à 7 kyrkor, efter att ha druckit mitt kaffe på ett ställe, ätit middag på ett annat och tagit eftermiddags-kaffet på ett tredje, efter att ha talat med minst ett dussin olika personer och ha läst trenne olika toscanska tidningar, efter allt detta kan jag med en resandes allmänt kända vana att dömma efter första intrycket högtidligen försäkra att Florens är en vacker och välbyggd stad, som i det hänseendet öfverträffar alla de italienska städer, hvilka jag haft tillfälle att se, att florentinarne äro vänliga och och hederliga menniskor, att florentinskorna äro täcka och ha småleenden i beredskap för alla mötande, att lefnadskostnaderna äro billiga, att tryckfriheten är stor, så vida det ej är fråga om sociala eller politiska eller religiösa ämnen, att Arno är en bred och präktig flod med klart vatten och ståtliga käer, att . . . men det kan nu vara nog med i flygten tagna omdömen.

Den 5.

Jag har nu sett nog af Florens för att vara öfvertygad att jag skall komma att trifvas förträffligt under den tid jag stannar.

Ehuru jag befinner mig här alldeles utan bekanta — för närvarande är jag troligen den ende svensken i Florens — förskräcker mig icke alls detta hastiga afbrott från Café Africano och de många bekantskaperna i Rom. Jag har en tid riktigt längtat att befinna mig fullkomligt ensam och kunna öfverlemna mig åt den fulla känslan af en sådan tillvaro. Jag vill också studera och skrifva. Jag älskar italienarnes språk och vill blifva ännu mera förtrolig med deras vanor, förhållanden och verldsåskådning.

Den 7.

Huru orätt hade jag ej att säga det jag icke egde någon bekantskap här — en enda, som dock kan motsvara flera.

Det är en signor Poggio Signorini, till hvilken jag hade rekommendationer från Rom. Han har varit representant under Florens' korta frihetstid och är en af de få, hvilka ej blifvit tvungna att fly. Hans frisinnade åsigter äro allmänt kända, men hans oberoende ställning och den allmänna aktning, som han åtnjuter, gör att han tolereras af regeringen. Det är en äldre man, allvarsam, lugn och kärnfast. Han talar blott två språk, italienska och latin, han känner blott två historier och två litteraturer, den gamla romerska och den italienska, men dessa känner han i grund.

Han mottog mig högst vänskapligt och lofvade låna mig så många böcker jag vill komma och hemta ur hans bibliotek — mest bestående af arbeten i historia och statistik.

Längre fram.

Huru jag nu njutit af alla dessa herrligheter, så är dock summan att jag stundom gripes af en viss hemlängtan, icke så mycket till Sverge som till hemmet. Hvad det skall kännas godt att hvila ut der och efter de många förströelserna börja ordna ett allvarsamt arbete. Bägge delarne harmoniera så väl: de nästan fordra hvarandra.

Jag känner äfven att Rom, dit jag snart återvänder, och Café Africano med stark makt locka min håg. Sedan går det till Paris, hvars offentliga nöjen väl då äro i sitt högsta flor. Men de ha ej större lockelse för mig nu än förut, och skulle jag ej skaffa mig några böcker, hvilka jag endast der kan välja och köpa, skulle jag ej hemta min kappsäck, som aldrig kom att göra sällskap på resan till Italien, under hvilken jag lefvat i nattsäck — hvem kunde och tro att en resa på en månad eller 5 veckor skulle utdragas till 5 månader —

så fore jag visst direkte till Sverge... men det var sant, jag skulle ju också dricka kaffe hos den blifvande madam Luisanne Rouget. Kommer väl den lilla fransyskan efter så lång tid i håg Poliveaus vän? Skall väl Poliveau sjelf åter träffas?

Min reskamrat, med hvilken jag lemnade Paris, har för längesedar återrest. Jag glömde mig qvar i Rom.

Ett blad från det sköna Florens medför jag, hvilket medelas i nästa skizz.

XIV.

BLOMSTERFLICKAN.

Jag hoppas att en hvar, som under de sednare åren vistats någon tid i Florens, med mig erkänner det Café Civico-Militare nära invid Piazza del Granduco har sina stora förtjenster.

Utom det att kaffet är oklanderligt och de rostade brödskifvorna ega en hög grad af fullkomlighet, står det er fritt att i Journal des Debats eller Monitore Toscano inhemta dagens politiska nyheter, såvida ni ej föredrar att blicka ut på gatan och betrakta det rörliga, vexlande folkhvimlet.

Eller om ni ej känner er böjd för någotdera, så påtänder ni er cigarr, lutar er bakåt i soffan och uppgör en plan för dagens förströelser...

Eller genomgår ni i minnet den föregående dagens händelser...

Eller förflyttar ni er med inbillningskraften till *hemmet* och undrar hur der månde stå till...

Eller gör ni ett öfverslag öfver er reskassa och söker att bringa tillgångar och utgifter i harmoni...

Eller förtär ni i allt lugn och utan alla bitankar ert morgonkaffe.

Hvilken än er sysselsättning må vara — det vissa är att den innan kort blir afbruten.

Icke derigenom att er cigarr slocknar...

Eller att någon »seccatore» kommer och rycker i er tidning, frågande om ni ej ännu har slutat den...

Eller att någon ställer sig framför dörren och skymmer utsigten...

Eller att någon tiggare besvärar er med böner om una piccola elemosine, under det han med giriga blickar betraktar er frukost...

Eller något annat afbrott af samma obehagliga slag.

Jag vill visst icke påstå att ej allt det der kan inträffa — jag har gudnås sjelf alltför ofta haft erfarenhet deraf — men alla dessa afbrott äro mera accidentella och förekomma dessutom öfverallt, i Rom, i Paris, i Stockholm, i Neapel... Det afbrott, hvarom jag talar, är något väsentligen karakteristiskt för Florens, något...

Men ni har säkert redan gissat att jag menar:

Blomsterflickorna.

Blomsterflickorna, dessa unga, lätta, smidiga, mörkögda och leende florentinskor, som hastigt sväfva genom rummet och försvinna, lemnande efter sig doftande blommor och behagliga intryck.

Blomsterflickorna, som med älskvärd påflugenhet störa er i er frukost, störa er i er lektyr, störa er i era politiska, ekonomiska eller erotiska funderingar, för att sticka en bukett violer i er hand eller fästa en glänsande jonkill i ert knapphål.

Blomsterflickorna, som ej sälja, utan gifva, som aldrig begära någon ersättning af er, som mottaga er gåfva utan att se på den och som småle lika vänligt, om ni ej gifver någonting alls.

Medgif mig att ni aldrig känt er förargad öfver ett dylikt afbrott, att det tvärtom ofta varit välkommet, att det mången gång utjemnat skrynklorna på er panna och gifvit era tankar en angenämare riktning.

Åtminstone var detta förhållandet med Romanelli, en ung artist, utan förmögenhet och utan namn, som

hvarje morgon gjorde sin frukost i Café Civico-Militare, innan han företog sin dagliga rund i gallerierna eller Palazzo Pitti.

Det hände ofta att Romanelli med en viss nedslagen min stack tummen och pekfingret ned i sin portemonnaie för att upptaga den mezzo-paolo,[1] som hans kaffe kostade och som ibland hade ganska få sällskapare — men kom Angiolina, den vackra blomsterflickan, så ljusnade hans ansigte, och han såg helt lycklig ut, då han i utbyte mot violetterna släppte i hennes hand något litet mynt.

Men Angiolina var också drottningen för alla blomsterflickor. Högväxt, smärt, med spänstig gång och plastiska former, brinnande svarta ögon och ett förtrollande leende. När hon sväfvade genom salen, med den bredskyggade fina halmhatten öfver de rika, mörka lockarne, med bara armar, och fötterna knappast skylda af ett par nätta skor, följde henne allas blickar med välbehag. Också hade hon ett leende och en bukett för en hvar, men det ljufvaste leendet och den friskaste buketten sparade hon alltid för Romanelli, hvilken hon en gång för alla tycktes ha utvalt till favorit.

Hvarföre?

Det är ej lätt att säga.

Romanelli var icke rik — det syntes nog på hans tarfliga drägt, anspråkslösa frukost och sparsamma dricks-pengar till garçongerna.

Vacker var han ej heller — snarare ful. Hans ansigte hade icke ens denna själens skönhet, som ersätter kroppens: der låg ingenting ädelt, upphöjdt, snillrikt i hans drag. En frenolog skulle ha tilldömt honom ihärdighet, formsinne, förmåga af teknisk färdighet, men frånsagt honom organet för idealitet, som dock i första rummet karakteriserar ett snille, en konstnär af första rangen.

Men måhända var Romanelli qvick — man behöfver ju ej vara snille för det? Kanske hade han intagit

Angiolina med ett fint skämt, med en väl sagd komplimang. Äfven en blomsterflicka förstår att uppfatta dylikt. Men nej, efter hvad man försäkrat oss, hade Romanelli från början af Mars till slutet af Juni månad år 1850 låtit traktera sig hvarje morgon med buketter, leenden och blickar utan att säga någonting. På sin höjd hade han frammumlat några *mille grazie* och hviskat ett eller annat blygt *quanta e graziosa!*

Bland dem, som mest förvånade sig öfver Angiolinas nyck för Romanelli, var en ung österrikisk officer, som allt emellanåt besökte kafét. Men som han ej för nämda nyck kunde upptäcka någon förnuftig grund, var han fullkomligt öfvertygad att den snart skulle upphöra och misströstade icke att inom kort vinna den sköna blomsterflickans vänskap. Tills vidare åtnöjde han sig med att stå på samma fot som de andra, ehuru han adresserade dubbelt så många artigheter till florentinskan och begåfvade henne med dubbelt så stora silfvermynt.

Nu hände det sig en vacker dag att Romanelli satt på sin vanliga plats nära dörren och österrikaren ett stycke från honom vid ett bord midt i rummet, då Angiolina inträdde, mer än någonsin strålande af ungdom och skönhet.

Hon började sin rund i andra ändan af rummet och hoppade omkring mellan borden, utbytande sina blommor mot tacksägelser, smicker eller mynt. Men vare sig att Café Civico-Militare i dag hade flera gäster än vanligt, eller att Angiolina försett sig med för få buketter, nog af: hennes korg började tömmas, och innan hon slutat sin rund, var den fullkomligt tom.

I detta ögonblick stod hon midt emellan österrikaren och Romanelli, af hvilka ingendera erhållit några blommor.

— Tjusande Angiolina, sade den förre, har du ej någon bukett åt mig i dag?

Hon vände upp och ned på korgen för att visa att den var tom.

— Och du har ej sparat en enda viol åt mig?

— Nej, men om tio minuter är jag här tillbaka med friska blommor.

— Då är jag kanske ej qvar. Jag vet något bättre.

— Hvad då?

— Skänk mig den röda rosen der, som du har i ditt skärp.

— Nej, den vill jag behålla sjelf.

— Ah, du kan ej neka mig den.

Han framtog en blank gul respore och vände den mellan fingrarne.

Romanelli började vrida sig oroligt på sin plats vid dörren. Skulle väl Angiolina motstå en sådan frestelse?

Den vackra florentinskan skakade på hufvudet och yttrade till tysken med fast, men mild röst:

— Icke ens guld kan köpa den blomman.

— Jag får väl söka eröfra den då, sade österrikaren och sträckte ut armen för att rycka till sig rosen.

Men Angiolina förekom honom. Med en hastig rörelse lossade hon blomman ur skärpet och kastade den leende till Romanelli. Han uppfångade den, tryckte den till sina läppar och ville derpå återlemna den. Men Angiolina gjorde en afböjande rörelse med handen och sväfvade ut.

Österrikaren vred upp sina mustacher och kastade en hälften harmsen, hälften föraktlig blick på artisten, som satt der helt förlägen öfver den uppmärksamhet, för hvilken han såg sig vara föremålet. Han vände en stund rosen fram och tillbaka mellan händerna, lade den ifrån sig på bordet, luktade på den, satte den i knapphålet på rocken och kunde dervid ej undgå att jemföra den sednares tarfliga utseende med österrikarens hvita guldbroderade uniform. På det hela taget var Romanelli mera generad än glad, och det dröjde ej länge innan han smög sig sin väg, rätt belåten med att ej den kejserlige officeraren tilltalat honom.

Artisten gick i dag ej till något museum, utan han begaf sig hem till sin anspråkslösa bostad på via de Benci, hvilken från santo Croze går ned till Arnofloden.

Romanellis atelier låg fyra trappor upp i ett gammalt dystert hus. Den bestod af ett temligen stort rum, upplyst af ett ensamt fönster, hvilket upptog nästan hela den ena väggen. Golfvet var belagdt med stora flata stenar, hvilka dock numera icke bildade en enda sammanhängande yta, utan ömsom höjde sig öfver, ömsom sänkte sig under den fordna nivån. Det fordrade mycken uppmärksamhet och sinnesnärvaro hos den, som vågade vandra fram och tillbaka i rummet: det behöfdes så litet för att klifva miste och vricka en fot.

Tapeter funnos icke. I stället voro väggarne betäckta med stora suddiga figurer i krita och kol samt några hyllor, på hvilka voro upplagda händer, vador, hufvudskålar, fötter, armar, fingrar och andra delar af den menskliga kroppen, afbildade i gips. I en vrå stod en mannequin, ståtligt draperad med ett stort smutsigt linneskynke. Samma vrå utgjorde förvaringsrum för en mängd effekter, gipsstycken, trasor, lerklumpar, en glödpanna, ett vattenämbar samt en kista eller lår, som innehöll ett sammelsurium af småsaker i samma genre, sammanvräkta utan den ringaste ordning eller aktsamhet. Bakom en afskrankning var Romanellis säng samt hans gaderob, dit han nu hängde in den rock, han hade haft på sig, hvarefter han anlade ett slags nattrock, som vid hvarje rörelse hotade att falla sönder.

Innan Romanelli hängt in promenadrocken, hade han dock lösgjort ur dess knapphål Angiolinas ros, hvilken han stack in mellan armarne på en faun af terracotta, som stod på en af hyllorna. Det var en statyett, knappast alnshög, men hittills det mest fulländade af Romanellis arbeten. Han var också rätt bra, ehuru de krokiga benen hade samma ställning som på hundra andra fauner, och den lustiga grinminen erinrade om

ett oändligt antal dylika, alla imiterade efter någon af de klassiska förebilderna. Men hvad kan man begära? Det är icke så lätt att producera något nytt, då nästan allt på förhand är bestämdt både i afseende på uttryck och form.

Nog såg artisten med sjelfförnöjelse på sitt verk, och faunen sjelf tycktes muntrare än vanligt med den röda, doftande rosen hvilande mot hans bruna, ludna bröst, under det att några gröna blad voro vikta öfver armen och bildade ett underligt draperi, på en gång stelt och otvunget.

— Inte illa, mumlade florentinaren, verkligen inte illa! Jag är rätt nöjd med den der armen ... Hm, venstra foten borde kanske vara litet mer framflyttad, men det är dock ej så nödvändigt. Kroppen har i alla fall sin fullkomliga jemnvigt, ja det har den bestämdt... Men hvad tänkte Angiolina, som kastade rosen till mig i allas ögon? Hon kunde ha ådragit mig ledsamheter. De der österrikarne äro ej för trefliga att ha att göra med. Och hon menar ju ändå naturligtvis ingenting med det. Hvad bryr hon sig om mig.

Här tystnade han för att allvarsamt fundera på huruvida den sköna blomsterflickan »brydde sig om honom» eller icke samt, i sednare fallet, hvad som kunde vara anledningen till de små gracer, som hon slösade på honom.

— Jag kan ej vara henne annat än likgiltig, denna tanke blef resultatet af skulptörens funderingar. Jag ser visserligen ej illa ut (han strök det svarta håret ur pannan och antog en graciös ställning), men hon vet nog att jag är fattig, och hon är ej någon gift dam, som fritt kan följa sitt hjertas böjelse.

(Fruarne äro i Florens de friaste varelser under solen.)

— Det är emellertid skada, ty bra skön är hon... Hvilken modell hon skulle vara!

Han suckade och betraktade rosen.

— Ack, om jag vore faunen, och Angiolinas ros vore hon sjelf!

Han insåg då icke att så var. Faunen var ju ett verk af hans snille, ett uttryck af hans själs tankar, hans hjertas känslor, hans fantasis idealer, hans arbete, sträfvande och verksamhet såsom konstnär. Och den glödande rosen var ej den en gåfva af Angiolinas kärlek... Är ej konstnärns verk en del af konstnärn sjelf och är ej qvinnans kärlek hela qvinnan?

Faunen var Romanelli och rosen var Angiolina. Men hur kunde då faunen stå der så stel och grina så meningslöst med den rodnande tjuserskan i sina armar!

— Hon koketterar blott för österrikaren, tänkte Romanelli vidare. För att reta honom låtsar hon gynna mig. Det är påtagligt. Diavolo!

Han vände både faunen och rosen ryggen och gick framåt fönstret för att arbeta.

Till en början framdrogs en ställning, som rullade på hjul och kunde vridas omkring utan svårighet. Denna ställning utgjorde basen till en massa af lera, på hvilken Romanelli arbetade, men som nu tycktes fullkomligt formlös, emedan den var insvept i en mängd våta trasor från spetsen ända ned till foten. Skulptörerna insvepa alltid sina utkast med dylika bindlar för att hålla leran fuktig. Nu lossade Romanelli försigtigt det våta omhöljet och man började skönja konturerna af en hög qvinnofigur.

Skulptören arbetade sedan en tid på en allegorisk staty, föreställande Florens under bilden af blomstergudinnan, Flora. Idéen var just hvarken ny eller särdeles originel, men han var sjelf fullkomligt belåten med den och hoppades slå an på florentinarnes patriotism. Antika förebilder saknades icke, några emblemer behöfde blott tillsättas för att man skulle kunna se hvad meningen vore.

Olyckligtvis går det ej an att rent af kopiera antiken — ehuru man kan sträcka imitationen i afseende

på ställning och uttryck bra långt. En lefvande modell var oumbärlig vid statyens utarbetande.

Men det är ej så godt om vackra modeller och de få, som finnas, äro dyra.

Redan medelmåttorna begära en francescone för hvarje seance. Sedan stiga anspråken i geometrisk serie liksom priserna på diamanter och perlor.

En fullständig skönhet är ytterst rar. Den, hvars byst är förträfflig, har felaktiga ben, och en skön vad är ofta allt hvad en modell kan skryta af. Somliga lefva på sina vördnadsbjudande gråa skägg, andra på ett bröst liknande den farnesiske Herkules', en bjuder ut en välformad midja och en annan sina händer och fötter. Bildhuggaren har att af dessa fragmentariska förträffligheter lappa ihop en helgjuten bild, det må nu vara en Bacchus, en Venus, en faun eller en nymf. Allt är ej rosenfärgadt inom konstens verld.

Det hade väl ändå gått an, om Romanelli hade haft godt om pengar. Han hade då efter hand sökt ihop sin Flora bland ett dussin florentinskor. Men hur skulle han kunna betala en hel mängd modeller, när han ej visste hvar han skulle taga en enda?

Romanelli betraktade sitt verk en stund och började derpå omforma vissa delar. Men han upphörde snart dermed och kastade verktyget ifrån sig på golfvet.

— Jag kan ej göra något vidare utan modell, tänkte han. Jag måste ha en, huru dyrt det än blir. Jag får väl draga in det på något annat.

Härvid betraktade han sorgset sin magra börs och besinnade att han redan dragit in på allt möjligt så långt, att det ej gerna kunde förknappas vidare. Men hvem uppoffrar ej gerna sin beqvämlighet, jag nära nog det nödvändiga, då det gäller den idé, för hvilken man lefver.

Också funderade artisten ej länge. Promenad-rocken togs åter fram, besågs, borstades och pådrogs, bör-

sen gled ned i bröstfickan och de våta trasorna lades ånyo omkring statyn.

Romanelli gick ned till floden och vandrade utåt dess strand, mönstrande med en kännares blick de förbigående florentinskornas former. Det hände honom ett par gånger att han mötte ganska uppmuntrande blickar; men ehuru dessa blickar kommo från rätt vackra ögon, tillhörde dock ej ögonen personer af det slag, som han sökte. Han fortsatte derför sin vandring ihågkommande att han ej gått ut på kurtis, utan i affärer.

Vid Ponte-Vecchio påskyndade han sina steg för att upphinna ett ungt fruntimmer, som han tyckte sig igenkänna. Det var en välväxt flicka i en skrynklig klädning, med en svart sidenmantilj, som hängde långt ned på axlarne och en urblekt hatt, hvars band voro nya och brokiga.

— Få se om det ej är Violetta, sade Romanelli för sig sjelf. Jag tror mig känna igen henne på gången och den ojemna kostymen... Hon vore kanske den bäst passande... Bara hon icke är för dyr.

Han var nu helt nära och lät höra ett långdraget *st*, ett ljud, som vi i Sverge nyttja för att uppmana till tystnad, men hvilket i Italien användes för att väcka någons uppmärksamhet, kalla på en kypare och så vidare.

Violetta, ty det var hon, vände sig om och nalkades tvekande. Hon var stor och välväxt, med ett vackert, men något stelt ansigte.

— Hvad vill ni? frågade hon och betraktade artisten utan någon särdeles aktning.

Såsom modell var hon invigd i sina kunders förmögenhets-vilkor.

— Jag behöfver er för en staty.

— Hvad skulle det bli?

— En Flora.

— Flora! upprepade modellen föraktligt. Om det

vore en Juno ändå. Men det är i alla fall en småsak. Huru många gånger behöfver ni mig?

— Jag kan ej säga bestämdt... Fyra eller fem gånger.

— Det är bra lite. Gud vet om jag kan engagera mig för sådant lappri. Åtminstone vill jag sjelf bestämma dagarne.

— Ja, vi kunna ju komma öfverens om dem för hvarje gång.

— Nå, huru skall jag stå, påklädd eller bar?

— Ni får blott ha ett lätt draperi.

— Lyckligtvis är det sommar, annars finge jag väl frysa ihjäl hos er. Ni bor ju qvar i det der ruskiga hålet på Via del Benci.

— Ja.

— Godt. Jag skall komma till er i öfvermorgon klockan 12. Ni betalar för hvarje gång på förhand. Fyra francesconer är det vanliga.

— Fyra francesconer, upprepade artisten förskräckt.

— Ja, har ni något att invända deremot?

— Det är för mycket. Jag kan omöjligen betala så mycket.

— Jaså, låter det på det viset. Adjö med er då!

— Men betänk...

— Jag låter aldrig pruta med mig. Nu har jag ej tid, men om ni ångrar er, så vet ni hvar jag bor.

Och dermed gjorde hon en kort nickning och fortsatte sin promenad på Ponte Vecchio.

Artisten gick vidare långs floden utan att märka det han haft ett vittne till sitt samtal.

Det var Angiolina, som från dörren till ett närbeläget café sett huru han tilltalat modellen och derpå aflägsnat sig med bedröfvad min. Hon anade föremålet för samtalet, ehuru hon ej hört det. Emellertid beslöt hon att förvissa sig derom.

Hon gick derföre emot Violetta, som fortfor att spatsera på bron, seende omkring sig med stolta blickar.

De bägge flickorna voro gamla bekanta, emedan modellen förut varit blomsterflicka och ännu fortfor om morgnarne att utöfva sitt gamla yrke.

— Buon giorno, Violetta!

— Ah, se Angiolina... Hur mår du, carrissima mia?

— Ypperligt, tack vare madonnan! Och du?

— Äfven jag, etc. etc.

Nu började ett samtal om diverse småsaker, som icke höra hit.

— Hvad var det för en ung herre, som du talade med? frågade Angiolina vid en paus.

— Ah, det var en fattig artist, som ville ha mig till modell, men som ej hade råd att betala hvad alla menniskor gifva mig.

Blomsterflickan visste nu hvad hon ville veta och svarade ingenting, inbegripen i tankar, för hvilka modellen var helt och hållet främmande.

Den sednare missförstod dock Angiolinas tystnad och yttrade i stucken ton:

— Åh, jag förstår, du är lika högmodig som förut. Du tycker, bevars, att det icke är hedrande att vara modell.

— Nej, jag försäkrar dig att jag ej tänkte något dylikt.

— Så mycket bättre för dig sjelf, om du förändrat dina tankar. Du torde nog komma behöfva anlita samma yrke som jag.

— Kanhända, sade Angiolina suckande.

Hon tänkte på hur ofta hon af sin mor fått uppmaningar att lyssna till de anbud, som stadens förnämsta artister och rikaste amatörer ställt till henne. När som helst kunde hon erhålla så många engagemanger, som hon kunde uppfylla, och dervid räkna på frikostig ersättning; men hennes blygsamhet hade hittills hindrat henne från att tänka på dylika förslager annat än såsom en resurs i den yttersta nöd.

Romanelli hade undertiden vandrat omkring, funde-

rande på sitt missöde med Violetta. Han kände att hon var alltför högmodig att nedsätta sina anspråk, och uppfylla dem kunde han ej. Fyra francesconer var ungefär hvad han hade att lefva på under hela veckan.

Efter en halftimmas promenad, som ingalunda gjorde hans tankar ljusare, återvände han hem och aftäckte statyen för att trösta sig. Men det lyckades ej. För att afleda tankarna från det obehagliga ämnet, ställde han sig då att åter betrakta faunen och rosen. I denna sysselsättning afbröts han af ett sakta slag på dörren.

Med ett lugn, som bevisade att han, ehuru fattig, dock var skuldfri, ropade han ett ljudligt: »Stig in!»

Det var Angiolina som inträdde, rodnande, men vänlig och glad.

Romanelli helsade på henne både förvånad och förlägen.

— Ni kommer väl icke för att återfordra er ros? frågade han.

— Sätter ni då värde på den? Eller har ni kanske redan kastat bort den?

— Hur kan Angiolina fråga så? Jag skall gömma den som ett minne af er, om ni tillåter det.

— Mycket gerna. Vet ni, jag kommer för att bedja er om en sak.

— Hvad då? Är jag nog lycklig att kunna göra något för er, så kan ni vara öfvertygad om att jag skall göra det med förtjusning.

— Lofvar ni mig det?

— Jag svär det vid alla gudar.

— Nåväl, ni behöfver en modell. Låt mig blifva den.

— Ni? utbrast Romanelli helt bestört.

— Ja ... tror ni kanske att jag ej skulle passa?

— Det finnes icke en qvinna i hela Florens, som jag hellre ville ha till förebild. Men jag vet att ni förut blifvit ombedd af stora konstnärer att stå för dem.

— Jag afslog dem då, men nu erbjuder jag mig sjelf. Hvad finner ni för underligt deri? Ni vet hur nyckfyll qvinnan är. Och dessutom skulle jag ej vilja göra det för någon annan än er.

Det skimrade för Romanellis ögon, så glödande var den blick, som hon sände honom. Han teg ett ögonblick och sade derpå med osäker röst:

— Men, Angiolina, jag är fattig, jag kan ej betala er som ni förtjenar. Gå till Barranti eller Forrini, de äro rika och ryktbara.

— Hvad de äro kan ni blifva.

— Men jag är det ej. Ni skulle göra en verklig uppoffring.

— Hvad bryr jag mig derom. Jag *vill* uppoffra mig för er, ty jag.... älskar dig.

— O, Angiolina!

Från detta ögonblick var saken uppgjord.

Romanelli började att arbeta på sin staty, inspirerad på en gång af konsten och kärleken.

De första dagarne kom Angiolina till honom vissa timmar, sedan dröjde hon qvar hela dagen och började att gifva ateliern en anstrykning af trefnad och beqvämlighet. På det att Romanelli ej skulle behöfva gå ut, då han hade brådtom, tog hon ibland hem till honom i en korg vin och bröd, frukter och dylikt. De gjorde då sina måltider tillsamman. På eftermiddagarne öfversåg hon hans linne och kläder. Slutligen flyttade hon till honom på allvar,

Hur lycklig, kär och tacksam Romannelli var under derna tid kan ej med ord uttryckas. Och ännu mindre hur god och kärleksfull och uppoffrande Angiolina var. Hon hade förenat sin ekonomi med hans, och det var ej tvifvel underkastadt det hon mest bidrog till de gemensamma utgifterna. Tåligt bar hon sin mors förebråelser att hon så der bortkastade sig; och med stolt-

het afvisade hon dem, som alltför mycket litade på ordspråket: »Det är blott det första steget, som kostar på.» Från klockan 7 till 11 på förmiddagarne var hon blomsterflicka, sedan egnade hon sig helt och hållet åt sin älskare. Och aldrig kunde väl någon älskarinna vara mera intagande än hon, då hon, liflig och täck som en fågel, hoppade omkring på de ojemna stenarne eller beskäftigt sysslade med måltiden eller antog en min af mild värdighet för att representera det personifierade Florens.

Ute i staden visste man nog af detta förhållande, men hennes fullkomliga oegennytta och florentinarnes öfverseende i dylika fall gjorde att ingen sårade henne med något hårdt uttryck, någon ogrannlaga anmärkning. Sjelfva österrikaren låtsade ej om något; han upphörde blott med sin öfverflödiga kurtis och hämnades genom att betala hennes buketter dubbelt så högt. Men nog tyckte han att den ädla flickan slösat bort sin kärlek på en stackare.

I Angiolinas ögon var likväl Romanelli en stor konstnär, och hon var öfvertygad att han skulle vinna rykte och lycka. Dock fanns det ej en skymt af beräkning i blomsterflickans kärlek, tvärtom älskade hon honom derföre att han var fattig och olycklig; men hon kunde dock icke annat än tänka sig en framtid vid hans sida, delande hans ära och hans lycka, eldande honom till nya ansträngningar och tillbringande hela sitt lif med att förljufva hans hem och förekomma hans önskningar.

Emellertid blef statyn färdig. Den afgöts i gips och blef exponerad för allmänheten. Dess idé slog an på florentinarnes stolthet öfver sin stad. Mera bildade kännare saknade väl den upphöjda skönheten, den sublima prägel, som blott det öfverlägsna snillet kan påtrycka sina alster, men detaljerna voro väl utarbetade, och ingen kunde frånkänna det hela behag och elegans. Måhända verkade ock ryktet om konstnärens romantiska förhål-

lande till modellen ett blidare bedömmande eller åtminstone ett af nyfikenhet väckt intresse hos mången; och säkert är att enhvar med nöje igenkände den sköna blomsterflickans drag och anade hennes former i Firenzes bild.

Slumpen gynnade äfven Romanelli oförväntadt. En af Florens' rikaste ädlingar önskade vinna popularitet och trodde sig förvärfva den genom att beställa ett exemplar i marmor af den omtyckta bilden. Han hoppades att folket skulle förlåta honom hans brott mot demokratien genom den hyllning han bevisade staden. Och bland så konstälskande menniskor som florentinarne äro torde en sådan spekulation ej varit så oförnuftig.

Icke nog härmed. Österrikaren skulle återvända till sina fädernegods och ville på en gång visa sig som mecenat, göra Angiolina ännu en tjenst och medföra ett angenämt minne från de sköna konsternas hembygd. Han begärde derföre äfven en mindre kopia af den staty, för hvilken Angiolina varit modell.

Tvänne dylika beställningar kunde ej utföras i Romanellis gamla atelier fyra trappor upp och i en afläggsen del af staden. Artisten flyttade nu ned till det vackraste och elegantaste qvarteret af Florens, der han hyrde ett par trefliga rum vid Arnoflodens strand samt en rymlig och ljus verkstad i bottenvåningen. Angiolina följde naturligtvis med och var i sjunde himmelen af lycksalighet.

Romanelli skaffade sig ett par skickliga arbetare, och tre unga artister, som nyligen börjat sin bana, anhöllo att få arbeta hos honom såsom elever. Flera förmögna personer, deribland en rik slägtinge, som dittills ej velat veta af honom, erbjödo lån till marmorblockens uppköpande och andra utgifter.

Tvänne fruntimmer, en engelska och en florentinsk grefvinna, kommo i sina lysande ekipager och bådo artisten göra deras porträtt-byster i marmor. Tidningar-

ne *L'Arte* och *La Gazetto Toscana* innehöllo flera verser öfver statyn med anspelningar på Angiolina. För öfrigt naturligtvis entusiastiska loford öfver bildhuggaren. Romanellis porträtt målades af sjelfva professor Martellini, hvarpå det såväl i stålstick som stentryck såldes i boklådorna. Den gamla nattrocken ersattes af en svart sammets-rock med rika broderier. Angiolina förbjöds att gå omkring med blommor på morgnarne, men hon fick fortfara att ensam sköta hushållsgöromålen.

Efter att så der, som vi hoppas, temligen noggrant ha beskrifvit Romanellis lycka, torde det ej förmenas oss att försätta oss några månader längre fram.

De bägge exemplaren i marmor af Firenze äro färdiga och betalta, ett tredje är under huggning. Engelskan har rest af med sin byst, men grefvinnan fortfar ännu att komma till Romanelli en gång i veckan och bese arbetet, som fortskrider långsamt. Hon är en rik enka på några och trettio år, med en ansenlig förmögenhet och fullkomligt oberoende. Hon ser ej illa ut, och det är svårt att säga om det är hennes eller artistens fel att bysten aldrig blir färdig.

I ateliern är man sysselsatt att modellera faunen i något större proportioner. Romanelli har fått en beställning på den. Han ebåcherar under tiden en slumrande Venus, för hvilken Angiolina är modell. Hennes former äro ännu lika vackra, men ansigtet är något blekare och ögonen mindre lifliga än förut.

Efter dessa förberedande upplysningar begifva vi oss till Romanellis nya atelier.

Den har alls ingen likhet med den gamla. Den består af en stor sal, som går upp i entresolen, och derigenom får den en ansenlig höjd. Den har fönster på två sidor åt gatan och åt en trädgård, hvilken äfven hyres af skulptören. Flere arbetare äro ifrigt sysselsatta. Hamrarne genljuda, de hvita marmorskärfvorna falla ned på golfvet och betäcka det med en skimrande snö, borrarne gnissla och huggjernen blänka mot ljuset. Bakom

en skärm står Romanelli och modellerar sin Venus. Ett par engelsmän stå bredvid. Den ene yttrar ett beundrande »very beautiful», och den andre tillägger ett bifallande »yes». Mylorderna gå, och efter dem kommer en af stadens innevånare, en man, som bär sitt hufvud högt och hvilken Romanelli mottager med tecken af mycken vördnad. Men också är det professor Barranti, den förnämste och rikaste af Florens' bildhuggare, en af de inflytelserikaste medlemmarne i akademien.

Sedan Barranti flyktigt besett Romanellis arbeten och yttrat några nådiga ord af bifall, yttrade han en önskan att gå ett par steg i trädgården.

— Ser ni, Romanelli, sade han, i det han satte sig på en bänk under ett hvalf af vinrankor, hvilkas knöliga, bugtiga stammar slingrade sig omkring spalieren och fullkomligt dolde den med sina mörkgröna blad och röda, svalkande drufvor... ser ni, Romanelli, jag ville tala med er ensam.

— Det är alltid ett verkligt nöje och en stor ära för mig, när och huru ni vill tala vid mig.

— I er atelier voro vi icke ensamma, återtog den äldre artisten.

— Det är sant, svarade den yngre och böjde aktningfullt på hufvudet.

— Era elever voro der, och ehuru jag visst icke tror att de äro lyssnare, kunde det ju dock inträffa att de...

Han tystnade en stund liksom för att samla sina tankar.

— ...att de råkade höra ett eller annat ord, ifyllde Romanelli.

— Alldeles... de kunde råka höra ett eller annat ord... måhända äfven hela meningar. Anser ni icke det ganska möjligt?

— Jo, till och med sannolikt.

— Ni gillar då mitt förslag att vi skulle gå hit, der vi kunna vara säkra om att ej höras.

— Ja, fullkomligt, svarade Romanelli något otålig.

— Men ni må derföre ingalunda tro det jag har något att säga, som ej hvilken som helst kunde få höra. Det förstår ni väl.

— Jag är på det djupaste öfvertygad derom.

— Jag hör att ni känner mig... det gör mig ett verkligt nöje.

Han klappade välvilligt Romanelli på axeln.

— Ni är en lofvande ung man, fortfor han.

— Ni är mycket god mot mig.

— Jag tycker rätt bra om er Firenze... och publiken lär ej vara missbelåten... ni har ju fått göra flera kopior... skada blott att de egentliga kännarne skaka på hufvudet... de mena att det ej finnes ett tecken till geni eller originalitet i ert arbete... kanske ha de rätt nog...

Här tystnade han och hostade.

Romanelli visste ej hvad han skulle svara.

— Men måhända äro de också för stränga, återtog professor Barranti. Ni är en nybegynnare, och man bör ej räkna för noga med er... tvärtom förtjenade ni någon uppmuntran. Man rådgör verkligen i akademien om att gifva er ett pris... många äro visserligen mot det, men några äro äfven för det, och mitt lilla inflytande, min obetydliga auktoritet torde nog kunna skaffa er sak seger.

Detta visste Romanelli vara fullkomligt sant, och han utgöt sig derföre i en ström af tacksägelser, på hvilka veteranen inom de florentinska konstnärernas här svarade med ett torrt: »Vi få väl se!»

Nu trodde Romanelli att samtalet var slutadt, men professorn satt ännu qvar, skakande på hufvudet, hostade och upprepade i mycket tviflande ton: »Vi få väl se, vi få väl se!»

— Rätt vacker var hon ändå, er Firenze, började han slutligen... en herrlig kropp, ovanligt felfria former. Ni får göra mig bekant med er modell, Romanelli!

— Men, sade denne förlägen, det är ju Angiolina ... ni har troligen sett henne hos mig flera gånger.

— Det är sant, sade Barranti, liksom han först nu erinrat sig det. Hon bor ju hos er?

— Ja.

— Jaså ... hon bor hos er ... hm ... vacker växt, mycket vacker ... hm. Ni kunde just göra mig en tjenst.

— Om det står i min förmåga, kan ni med säkerhet räkna på mig.

— Åh, det är ej just något svårt ... det vore blott att låna mig er modell.

— Angiolina?

— Ja.

— Jag skulle visst ej ha något deremot, sade Romanelli högst generad, men jag vill minnas att hon flera gånger yttrat motvilja vid blotta tanken på att visa sig för någon annan än för mig.

— Åh, det är väl ej så farligt. Jag tycker hon bör hafva erfarenhet nog att icke mera vara blyg.

— Hon är det dock, återtog Romanelli med en rodnad af harm.

— I alla fall har ni väl ej svårt att förmå henne vara förnuftig.

— Jag skulle ej kunna tvinga henne, svarade den unge artisten i temligen bestört ton.

— Icke just tvinga ... nej, bevars ... endast öfvertala henne.

— Jag kan ej lofva er det, hur gerna jag än vill vara er till behag.

— Låtom oss då icke tala mera derom, sade den gamle bildhuggaren och reste sig upp.

— Men ni blir väl ej ond på mig härför? frågade den stackars artisten ängsligt.

— Visst icke ... icke det ringaste ... Jag önskar er tvärtom allt godt och särdeles priset i akademien. Men

mina önskningar kunna dervid ej uträtta mycket... ni har många vedersakare.

— Men ert inflytande...

— Det är icke stort, och dessutom kan jag ej alltför mycket begagna det. Ni förstår att jag ej vill kompromettera mig genom att visa mig partisk.

— Ni ingaf mig dock förhoppningar?

— Förhoppningar, min unge vän... Visserligen... nog kan ni hoppas, men »jag kan ej lofva er något, huru gerna jag än ville vara er till behag.»

Romanelli kände igen sina egna ord och förstod hvad som var orsaken till professorns köld.

— Jag begär ej något löfte, svarade han, jag räknar på er godhet. Ni kan ej annat än ha märkt min vördnad och beundran för er. Det finnes *intet* som *jag* ej gerna ville göra för *er*.

Barranti stannade och såg vänligare ut.

— Är det verkligen sant? sade han. Jag ville bra gerna tro det.

— Ni må vara öfvertygad derom, och som ett prof derpå skall jag göra allt för att förmå Angiolina att komma till er.

— Ni är bra god... räkna på min tacksamhet.

Romanelli bugade sig ödmjukt och ledsagade sin gynnare genom ateliern ända ut på gatan.

— Jag väntar henne innan veckans slut, var den gamle bildthuggarens sista ord........................

Den middagen åt Romanelli hemma, ensam med Angiolina.

De tillbragte numera ej så mycken tid tillsammans som fordom: artisten var hela dagen i ateliern, der Angiolina numera sällan visade sig, och om aftnarne var han oftast ute, dels bland sina vänner och kamrater, dels uti några högre familjer, i hvilka han fått inträde.

Det var derföre en riktig högtid för Angiolina, när

hennes älskare förklarade henne att han ärnade blifva hemma. Hon gjorde sig också så intagande som möjligt och skrattade och skämtade så muntert som om hon aldrig i hemlighet höjt en suck eller fällt en tår öfver Romanellis förändring. Men i dag var han ju lika uppmärksam och öm som någonsin. Den gamla goda tiden i vindskammaren på via del Benci tycktes vilja återkomma, så när som på de ekonomiska bekymren, hvilka man kunde undvara.

När middagen var slutad, lade Romanelli sin arm kring blomsterflickans lif och drog henne ned bredvid sig på soffan.

— Vet du hvem som har varit här i dag? frågade han.

— Nej, älskade!

— Professor Barranti... Och vet du hvad han sade mig?

— Han berömde väl dina arbeten.

— Ja, och icke nog dermed: han anförtrodde mig att det i akademien vore fråga om att gifva mig ett pris.

— Det förvånar mig ej... Ah, du är nog förtjent deraf. De kunna ej underlåta att gifva dig sitt pris, sedan hela Florens beundrat dina verk.

— Åh, du lilla smickrerska... Men det torde väl kunna hända att jag lyckas... Professor Barranti, som har mycket inflytande, är min vän.

— Hvad behöfver du tänka på andras inflytande, känn dig lugn i förlitande på dina egna förtjenster.

— Hm, sade artisten, som ej var så fullt öfvertygad om dessa. Det är i alla fall bra att ha en inflytelserik gynnare inom akademien... Och han erbjöd mig sjelfmant sin hjelp.

— Verkligen.

— Det är en oändligen älskvärd och intressant man, professor Barranti.

— För dig möjligtvis, men de tvänne gånger jag sett honom i din atelier, har han både med sina blickar

och sina ord förargat mig. Och så tar han en sådan ton af öfverlägsenhet mot dig.

— Han är också den förste af vår stads lefvande skulptörer.

— Snarare kan man väl säga att han varit det, ty jag har ej på flera år hört att han gjort något nytt.

— Jo, just nu håller han på med en stor grupp föreställande storhertigen omgifven, af flere allegoriska personligheter, åkerbrukets, vetenskapernas, de sköna konsternas och handelns genier. Två af dem bli manliga och två qvinliga. Åkerbruket kommer att . . .

— Dyraste, tala ej mer om Barrantis grupp. Den är ju beräknad på det gröfsta smicker. För öfrigt bryr jag mig ej alls om den.

— Den borde ändå intressera dig min egen engel, ty just du . . .

— Nå, hvad kan jag ha att göra med den?

— Jo, ser du, älskade Angiolina, professorn har på ett högst artigt och särdeles smickrande sätt framställt den önskan att du måtte bevisa honom en gunst, den gunsten förstås, att stå modell för en af hans genier.

— *Jag*, utropade Angiolina förtrytsamt, hur har han kunnat falla på en sådan idé!

— Han vet att du varit modell för min Firenze, och . . .

— Det var ju en annan sak . . . För dig, som jag älskar, kan jag göra allt, men för honom . . . en främmande . . . *intet*.

— Han är ej alldeles främmande . . . han är min vän.

— Din vän, då han förolämpar både mig och dig med ett dylikt förslag . . . En sådan elak menniska! Du borde aldrig ha nämnt det der för mig . . . det gör mig bara ledsen. Jag vet väl att det icke kan komma ifråga att du dervid lag har någon annan tanke än jag, men det sårar mig att någon ens vågat yttra en dylik förolämpning till dig. Dock är jag säker att du afvisade honom med värdighet.

— Jag kunde ej stöta mig med honom ... det hade varit oförsigtigt.

Angiolina gaf sin älskare en beundransvärd blick, en blick målande den bedragna förhoppningen, den genomträngande smärtan.

— Du måtte väl aldrig ha nämnt detta i afsigt att öfvertala mig? frågade hon med beherrskning.

— Och om så vore?

— Om så vore — hon reste sig hastigt upp med ögon nu lågande af sårad stolthet. Om så vore... Nej nej, det kan ej så vara!

Hon satte sig åter ned och fattade hans hand.

— Icke sant, fortfor hon med ett ljuft bevekande leende, du har blott velat skrämma mig. En bitter lek, som jag dock kan förlåta — ty Angiolina vill förlåta dig mycket.

Han svarade ingenting. Den sjelfviske mannen, utan lyftning i själen, sammansatt af lumpenheter och oförmögen att offra dem åt en bättre eller finare instinkt, blygdes likväl i detta ögonblick för sig sjelf och saknade mod att inför den högsinnade unga flickan fortsätta ämnet.

— Vi skola tala derom en annan gång, stammade han... Jag har nu ej tid... Jag påminner mig ett möte, som jag alldeles afglömt. Farväl Angiolina!

Han skyndade bort utan att gifva henne tid att säga något.

Morgonen derpå vandrade Romanelli fram och tillbaka i sin atelier. Han hade undvikit Angiolina sedan aftonen förut, emedan han ännu hade svårt att besluta sig för att tala öppet med henne. Han ville hvarken uppoffra det pris, som smickrade hans fåfänga, eller helt och hållet nedsätta sig i sin älskarinnas ögon. Ettdera måste dock ske, och han slets nu mellan de bägge för hans egenkärlek sårande alternativerna.

I dessa funderingar afbröts artisten af ett besök.

Det var en prest, hvilken flera gånger kommit i

sällskap med den rika grefvinnan, hvars byst Romanelli skulle utföra. Han var hennes biktfar och egde hela hennes förtroende.

— Frid med dig, min son, helsade presten.

— Tack, min far, svarade skulptören ödmjukt.

— Det är en herrlig dag... Det skulle vara mig angenämt att vandra i trädgården här utanför.

— Låtom oss då gå, min far!

— Jag har en glädjande underrättelse åt er, sade presten, när de voro utkomna och intagit sina platser. Grefvinnan Chigi har skänkt vår kyrka en summa af 10,000 francesconer.

— En väl använd frikostighet, sade Romanelli, som dock ej fann deruti någonting särdeles glädjande för sig.

— Med sin gåfva förenade hon ett vilkor, eller rättare en önskan.

— Och den var?

— Att man skulle låta använda en betydlig del af summan till att låta förfärdiga en bild af den heliga jungfrun för ett af våra altaren, som saknar en värdig prydnad.

— Ett nytt bevis på den ädla grefvinnans fromhet.

— Hon tillade äfven att hon önskade det bildens utförande skulle uppdragas åt någon af våra yngre konstnärer, på det att med Guds förherrligande äfven måtte förenas uppmuntrandet af fliten och förtjensten. Hon nämnde till och med särskilt er.

— Ah, måtte madonnan belöna den höga damens godhet mot en obetydlig konstnär!

— Ni är en gudfruktig och ödmjuk man, Romanelli... Man har gifvit akt på er och funnit det ni har goda åsigter... Man *vill* gifva er arbetet.

— Ni öfverhopar mig med glädje, min far!

— Olyckligtvis har ett tvifvel uppstått. Ni har gifvit tillfälle till en anmärkning mot er.

— Jag är högst bedröfvad deröfver.

— Men ni har handlat af ungdomlig obetänksamhet, och man vill gerna öfverse med er, om notabene ni bättrar er.

— Ah, var viss derom... låt mig blott veta hvaruti jag förbrutit mig.

— Ni har här hos er en ung flicka, er modell... ni lefver med henne i en klandervärd förtrolighet: ni väcker förargelse bland de trogna.

— Min far, jag erkänner att så är... men jag är henne tacksamhet skyldig... då jag var fattig och obemärkt, uppoffrade hon sig ädelmodigt för mig. Utan henne skulle jag kanhända aldrig lyckats fullborda min staty.

— Jag har hört det der... men hon gjorde det af syndig kärlek till er och bör vara belönad nog i den ära, som tillfaller er genom samma staty, hon lånade sin bild. Det är nu tid att j bägge återvänden på dygdens väg. Hon kan ej dröja hos er. Detta förhållande sårar er ädla och dygdiga beskyddarinna grefvinnan Chigi, och ni tvingar oss att mot hennes önskan uppdraga arbetet åt någon annan, ty den heliga madonnan skulle vredgas, om man öfverlemnade hennes bild i orena händer.

Romanelli hade nu fått en frestelse, större än någon... ty huru mycket innebar ej det budskap han erhållit... Ännu fanns väl en känsla som talade för den arma Angiolina. Men hade han ej i de ord, han sagt, gjort allt för att lugna sitt samvete... visserligen ... och ändå dröjde han tvekande.

— Fatta ert beslut, min son! Ni har en vacker framtid för er, om ni skickar er väl. Grefvinnan är er bevågen, men ni skulle dödligt förolämpa henne, om ni fortfore i ert syndiga umgänge till den der flickan. Jag tror mig veta det med visshet. Och ni bör icke förolämpa henne.

— Ni har rätt, min far! Jag... jag... förlåt min ovisshet... jag skall lyda ert råd.

— Och ni skall ej ångra det. Samma dag, som den der flickan lemnat ert hus, återkommer jag med formligt uppdrag åt er att förfärdiga en marmorbild af den heliga jungfrun åt vår kyrka. Sedan få vi väl se. Ni kan gå långt, äfven utom er nuvarande verksamhetskrets.

Romanellis karakter — ifall han kunde sägas ega en sådan — var, såsom vi sett, alltid beroende af högmodets och sjelfkärlekens ingifvelser. Emellertid behöfdes de bägge förenade besöken af professorn och presten för att beröfva honom all känsla af den kärlek och tacksamhet, han var skyldig Angiolina. Hade patern icke kommit, så skulle han måhända aldrig mera vågat tala med henne om Barrantis förslag, och utan detta skulle han å andra sidan saknat förevändning att uppfylla grefvinnans önskan eller, rättare, befallning.

Nu beslöt han att drifva Angiolina till det yttersta. Antingen skulle hon afslå att stå modell för Barranti, och då hade han en anledning att skilja sig från henne, eller skulle hon gifva vika, och han vore då säker på sitt pris och kunde sedan finna något annat skäl till brytning.

Angiolina sprang med ett glädjerop emot Romanelli, då han kom upp till henne. Hon var blekare än vanligt, emedan hon ej kunnat sofva för ängslan under hela natten.

— Har du tänkt närmare på det, hvarom vi talade i går? frågade Romanelli.

— Ja, jag har ej gjort annat än tänkt derpå.

— Nåväl, hvad har du då tänkt?

— Att det ej kunde vara möjligt det *du* skulle till den grad villja förnedra mig.

— Det synes mig snarare en ära för dig att Florens' förnämste bildhuggare vill föreviga dig i ett af sina verk.

— Hvad bryr jag mig om en så tvetydig namnkunnighet! Jag är qvinna. Jag skulle dö af blygsel, om... Men det kan ju aldrig komma i fråga.

— Din öfverdrifna stolthet ådrar mig mycken och bitter ledsamhet. Jag stöter professorn, om jag ej uppfyller hans önskan. Du vet ej hvad det vill säga att ha en sådan man till fiende. Det minsta är att jag förlorar mitt pris.

— Men hvad gör det... det är ju en obetydlighet mot den ära, som din egen skicklighet förvärfvar dig.

— En obetydlighet... du skulle ej kalla det så, om du älskade mig. Men jag ser att min ära ligger dig föga om hjertat.

— O, Romanelli, huru kan du tala så... var det då icke för din ära som jag uppoffrade mig... jag hade då kunnat välja en annan framtid med mindre bekymmer och försakelser.

— Detta val står dig ännu öppet, svarade artisten med konstlad häftighet. Jag uthärdar inga förebråelser... jag har aldrig sökt locka eller bedraga dig... och ifrån denna stund är du fullkomligt fri.

— Ah, jag förstår dig, ropade florentinskan och flög fram några steg, men stannade hastigt... Du vill vanära mig för att vinna en lumpen tillfredsställelse för din fåfänga, och då jag ej lyder, kastar du bort mig såsom ett onyttigt verktyg. O, min Gud, Romanelli, huru jag bedragit mig på dig! Huru jag straffas för min godtrogenhet... Jag trodde mig ha någon rättighet till din tacksamhet.

De svarta ögonen lågade af ljungande blixtrar, föraktet krökte de stolta läpparne och den eljest marmorklara pannan såg ut som ett hotande moln. Hon var skön och farlig att skåda. Romanelli uppfattade henne med en enda blick, men lät sedan sina ögon söka golfvet.

— Jag glömmer icke allt detta, sade han sakta, utan att se upp. Jag skall aldrig glömma det, och så länge jag eger det ringaste, skall *du* ej sakna någonting. Men kanhända det är bäst att vi skiljas... Mitt samvete... har blifvit väckt till besinning... Vi...

Han stammade och visste ej vidare hvad han skulle säga.

Angiolina betraktade honom med sin öfverlägsna och djupa blick, der ett slags ömkansvärdt medlidande efterträdt de mera brinnande rörelserna.

Tigande tog hon ned från väggen den korg, som hon fordom nyttjat såsom blomsterflicka och som hängt der sedan länge till minne af det förflutna. Derpå löste hon af sig ett armband, den enda gåfva hon mottagit af Romanelli, och lade det ifrån sig på ett bord. Och med korgen på armen aflägsnade hon sig tyst, utan klagan, utan förebråelser.

Skulptören gjorde ej en rörelse att hålla henne qvar.

Då jag var i Florens, såg jag flere gånger Angiolina, som ännu ansågs som stadens vackraste blomsterflicka. Men hon var dock utmärkt blek, och det leende, som hon gaf sina gamla och nya bekanta på Café Civico-Militare var så sorgligt, att man kände sig helt beklämd deraf.

Hvad Romanelli beträffar, hade han verkligen fått utföra den omtalade madonnabilden, men dermed misslyckats i den grad, att detta troligen blef det sista större uppdrag, som lemnades honom. I stället har han god förtjenst genom att i marmor modellera långhalsade engelskor eller högbröstade florentinska damer. Grefvinnan Chigi gynnar honom ännu, och man tror att hon skall lyckas förskaffa honom en plats i Liceo di Candeli.

XV.

Sista blicken på Rom.

... Det är verkligen med en känsla af vemod och saknad som jag ändtligen beslutar mig att öfverge Rom — Rom, den eviga staden, republikens, kejsarnes och påfvarnes stad, Rom, hvars namn är det förnämsta och oftast förekommande i politikens, religionens och konstens historia.

Hvad jag saknar är likväl ej så mycket Roms storartade urgamla minnen — ty jag lefver dock hellre i det närvarande än i det förgångna; det är ej heller ensamt de rika konstsamlingarne, som innesluta skulpturens och målarekonstens förnämsta mästerstycken, och ännu mindre den kyrkliga prakten, de tallösa prosessionerna, de ståtliga templen och alla dessa ceremonier, som ofullkomligt skyla likgiltighet och tvifvel. Nej ... Hvad jag vid min afresa från Rom högst saknar, är *Sverge*, än mera — Skandinavien.

Likheten i språk, karakter och seder, gemensam religion och gemensamma historiska minnen ha förenat de svenskar, norrmän och danskar, som vistas i Rom, till en skandinavisk koloni — en liten republik med sina egna former, plägseder och traditioner.

Kärnan i denna stat består naturligtvis af konstnärerna, som för längre eller kortare tid äro här bosatta; men kring dem grupperar sig en ofta ganska talrik »population flottante» af resande akademici, konstvänner,

litteratörer och andra, hvilka deras lyckliga stjerna fört till Roms klassiska jord.

Styrelseformen är republikansk, dock med någon dragning åt aristokrati — men denna aristokrati är intelligensens, och ingen beklagar sig att män sådana som professorerna Fogelberg och Bissen, konstens meteorer, någon gång göra sina företrädesrättigheter gällande.

Allmänna angelägenheter afhandlas på Café Africano vid Roms Drottninggata, il Corso, berömd i karnevalernas häfder. Hvarje skandinav har rösträtt — debatterna äro vanligen korta och mera upplysande än vältaliga. Majoriteten utöfvar ej något tyranni, och minoriteten respekteras på ett exemplariskt sätt. Så, t. ex., då fråga uppstod huruvida ett visst antal flaskor orvietto-vin skulle tömmas på Palumbella eller Sabina, och meningarne voro delade mellen de bägge berömda platserna, afgjordes saken så att man ena dagen gick till Palumbella och den andra till Sabina. Härvid visade sig ett eget sakförhållande: större delen af de omröstande syntes mera belåten, än om hvars och ens tanke *ensam* blifvit segrande.

Språket är hvarken svenska eller danska: det utgör ett amalgama af bägge — så bildadt att hvar och en med bibehållandet af sitt modersmåls förnämsta egenheter riktar det med ord ur syskonspråket. En längre tid stred danskarnes *de* med svenskarnes omvexlande *herre* och *ni;* numera tyckes det enklare tilltalsordet *du* utthränga de andra.

Offentliga anstalter äro, utom nyssnämde café, ett skanainaviskt bibliotek samt de större atelierna.

I dessa sednare mottaga konstnärerna med förekommande hjertlighet alla landsmän, äfven om de i artistiskt hänseende äro oinvigda.

Jag kan aldrig glömma de angenäma timmar jag tillbragt i några af mina landsmäns arbetsrum. En enkel, osökt välvilja, en lärorik konversation, fri från allt affekterande prål med granna fraser och svårfattliga

konsttermer, rika anledningar till konstnjutning och reflexion, har jag alltid funnit hos dem.

Jag kunde ej på ett mera grundligt sätt blifva vederlagd i de fördomar i allmänhet, med hvilka jag kom till Rom. Jag hade föreställt mig en yngre artist antingen sådan som man finner dem i mängd uti de parisiska atelierna, extravagant i klädsel och lefnadssätt, full af konstnärs-högmod, klädande paradoxa åsigter i bizarra ord, eller mera liknande den romantiska typen, svärmande för ett ouppnåeligt ideal, sluten inom sin sjukliga fantasi och fullkomligt oduglig för det praktiska lifvet. Men efter hvad jag hört och funnit, äro våra skandinavier här vid lag på ett hedrande sätt utmärkta bland den ofantliga mängd konstnärer af alla nationer, som vistas här.

De äro i öfrigt anspråkslösa till sina vanor. På Café Africano hör man sällan begäras några spirituösa drycker: man dricker kaffe, the, limonad eller mjölk, doppar deruti ett par bröd, och en eller annan för till och med i fickan med sig ett stycke ost eller medvurst, köpt i närmaste bod. De flesta hafva små tillgångar och sysselsätta sig dagligen med lösandet af problemet att lefva för bästa möjliga pris. De resande, som komma hit med späckade börser och mindre frugala vanor, få antaga den här rådande seden eller söka en annan umgängeskrets.

Nu några ord särskilt om de svenska och norska artisterna (danskarne äro så många att de skulle erfordra minst ett helt blad för sig).

Professor Fogelberg, som någon tid varit illamående, är nu återställd och har återtagit arbetet med sin Birger Jarl. Liksom de andra fostren af Fogelbergs mejsel har detta en helt och hållet nordisk karakter. Professor Fogelberg är i ordets hela bemärkelse en svensk skulptör; och äfven den, som saknar förmåga att bedömma hans storhet som konstnär, måste dock med tacksamhet erkänna hans konsts fosterländska riktning.

Molin deremot tyckes söka sitt ideal helt och hållet inom den klassiska stilen. Man kan ej undgå att finna det hans genius är öfvervägande antik, då man jemför hans David och ännu mera hans bacchant med den staty af konung Oscar, på hvilken han för närvarande arbetar. Man bör dock ej förbise svårigheterna att idealisera bilden af en ännu lefvande person, särdeles då dertill kommer att statyens storlek till höjd och bredd är betingad af den redan färdiga nischen i Göteborgs börs. — På Molins atelier arbetar Middelton, en ung norrman af ovanligt lofvande anlag och lifvad af en sann konstnärlig eld. En annan norrman, Hansen, har egen atelier och komponerar der lyckliga imitationer efter antikens förebilder.

Den svenska målarekonsten representeras för närvarande af historiemålaren Blommér ensam. Men den har ock i honom funnit en så mycket värdigare representant som han, genomträngd af känsla för nordisk nationalitet och fosterlandets traditioner, sträfvar att på duken åskådliggöra gestalter ur våra häfder och vår mytologi. Nu arbetar han på en större tafla föreställande Freja sökande sin make. Hon har kommit i alfernas region. Älskliga genier omsväfva henne och hjelpa henne att styra det lekfulla spannet. Tankfull, längtande, trofast blickar hon framåt i rymden — en herrlig bild af den äktenskapliga kärleken.

Och härmed har jag omnämnt alla här vistande svenska och norska konstnärer. Det är väl sant att målarne Plageman och Palm först nyligen lemnat Rom, men man kan dock ej annat än förvåna sig, då man besinnar att de härvarande danska konstnärernas antal är ungefär tre gånger så stort som summan af svenska och norska artister.

Men hvad i Danmark är gjordt för konsten är också minst tre gånger mera än hvad i Sverge kunnat göras. Och ehuru det vore i hög grad orättvist att

förneka det konung Oscar gjort mycket för våra konstnärer, finnas dock skäl att tro det detta myckna kunde ha gjorts bättre, om uppmuntringarne tilldelats mera eminenta talanger. För öfrigt tyckes vårt fäderneslaud deri, såsom i så mycket annat, vara i begrepp att höja sig till en värdigare ståndpunkt......

Hvad de politiska förhållandena angår, har man i Rom derom föga kunskap. De, som ej genom sina slägtförhållanden eller embeten ega »källor i närheten af den påfliga stolen», erfara sällan tilldragelserna inom Kyrkostaterna annat än genom främmande tidningar. Så mycket oftare hör man gissningar i anledning af det lilla man vet, och lösa rykten kringlöpa i staden med en hastighet, som står i förhållande till deras brist på all grund. Det enda, hvarom då kunde återstå att tala, vore sinnesstämningen — såvidt en främling kan uppfatta den.

Efter allt hvad jag sjelf sett och hört, och efter allt hvad andra berättat mig, tyckes det romerska folket i allmänhet icke ångra något annat vid den förra revolutionen än att de ej bättre begagnat tillfället — ett tillfälle, som de blott afvakta för att upprepa försöket.

Under sådana förhållanden kunna romarne naturligtvis ej vara särdeles nöjda med fransmännens härvaro; men de trösta sig dock dermed att dessa aldrig komma att aftåga förrän de lemnat rum åt österrikarne — och ett sådant utbyte önskar väl ingen utom det högre presterskapet. Hvad påfven sjelf beträffar, äro hans sympatier för den franska nationen i allmänhet och Louis Napoleon isynnerhet allmänt bekanta.

En österrikisk intervention anses dock af alla såsom ovilkorligen förestående framemot sommaren. Också befästa sig fransmännén af alla krafter i de platser, som de intagit vid vestra kusten. I Rom har man länge arbetat på iståndsättandet af fästningsverk, och det nyligen påbörjade uppbyggandet af stora kaserner i Trastivere tyckes gifva en vink om nya truppers hitsändande.

... Karnavalen i år var mindre död än under de sistförflutna åren. Utåt Corso trängdes en lång rad af lysande ekipager och blygsamma hyrvagnar. Fönstren voro dekorerade med röda och hvita gardiner och fullsatta med herrar och damer. En mängd ärtor, krita och blommor konsumerades, och hästarna sprungo förtvifladt. Allt detta oaktadt såg man dock tydligen att publiken hufvudsakligen bestod af främlingar, fransyska soldater och de öfverallt utposterade påfliga karabiniererna och dragonerna. Af folket såg man ej ett spår, om man icke såsom sådant vill anse de romerska gaminernas ansträngningar att för andra eller tredje gången sälja de buketter, som de upplockat ur smutsen på gatorna. Kostymer syntes i förhållande till *en* på hvar *tusende*. Masker voro förbjudna.

Man sysselsätter sig för närvarande mycket med den engelska episkopal-kyrkans missionsverksamhet här, som har minst lika stor intensitet som den romersk-katolska i England. För att motarbeta protestantismens inflytande fördubblas antalet af processioner och högtider, alla ceremonier iakttagas strängt, presterskapet tillhålles att mera tänka på den yttre anständigheten, och den helige fadern visar sig oftare än någonsin fungerande i sitt öfversteprestliga kall.

Listan på våra resande landsmän, som nyligen uppehållit sig eller för närvarande vistas i Rom, har tillökats med lektor Wennerberg. Länge efterlängtad, har han slutligen anländt och ärnar stanna här en eller ett par månader. Docenten Holmgren har för en tid sedan lemnat Rom för att i Pisa betrakta stjernhimmeln. Löjtnant Liedman, hvars olycka vid en simulacker väckt så mycken sympati, bland hans talrika vänner och inom hufvudstadens societet, har nyligen begifvit sig till Neapel och Sicilien, hvarifrån han ärnar sig till Spanien. Fyra baroner Lejonhufvud hafva tillbragt karnavalen här. Svenska arméen har varit starkt representerad — af 7 eller 8 löjtnanter — och vid ett par tillfällen har den

romersk-skandinaviska mötesplatsen inom sina väggar slutit nära nog hela tjoget af svenskar. Men tiden ilar undan. Café Africanos befolkning ombytes, nya gäster på »lifvets marknad» synas der ett annat år — flyttfåglarne från detta hafva då flugit hem.

P. S. från Paris (ur dagboken).

Jag har således lemnat Italien — kanske för att aldrig mera återse det.

Mina sympatier för detta land äro ännu långt varmare än i början, och jag känner som en lycka att åtminstone hafva lefvat der några månader... Arma Italien, skall en morgonrodnad uppgå, som belyser andra förhållanden? Skall frihetens fulla solsken en gång strömma ned öfver ett ur sina fjettrar löst folk? Skola höga hjeltar åter trampa din jord och främmande legoknektar icke mera finna rum?

Framtiden är den Sibylla som gifver svaret.

. . . .
. . . .
. . . .

Paris med sitt glänsande, brusande lif ligger åter för mina ögon.

Mitt rum hos den svenska familjen hade just jemt hunnit att bli ledigt. Vännen Blanche, som några månader vistats i Paris, hade dagarne förut återvändt till Sverge, men qvarlemnat åt mig en biljett till bal hos presidenten. Denna biljett får ligga orörd. Trött efter resan, skulle det icke alls roa mig att öfvertänka hvilka småsaker, som fordras för en noggrannare toalett.

Jag skyndade i stället att söka upp min bekantskap från Palais Royal och var nog lycklig att träffa ut för den helt oväntade händelsen att se en liten fantasi förvandlad i verklighet.

Mamsell Luisannes påräknade giftermål hade jag icke just ansett som någon trosartikel, men jag fann henne dock, efter den i hennes förra bostad qvarlemnade adressen, såsom den täcka madame Rouget med den beskedligaste man, färdig att säga ja till alla hennes små anspråkslösa, men lifliga förslager.

Som det var söndag, hade hon fullkomligt tid att vara värdinna, och man kan ej vara mera älskvärd, välvillig och gästfri. Hon hade dessutom, jemte madametiteln, lagt sig till en viss ärbar värdighet, som såg helt näpen och ståtlig ut, men hvilken dock för ingen del hindrade hennes glädtighet.

Sedan hon tio gånger förklarat att det var henne omöjligt att förstå huru någon resande vore i stånd att föredraga Italien framför Frankrike, utbrast hon slutligen:

— Nå, men ni frågar icke efter Poliveau... Genera er icke för min man: han känner allt det der och vet att jag aldrig kan bli honom otrogen.

— Ja, min herre, tillade Louisannes okonstlade make, jag och min hustru hysa ett odeladt förtroende till hvarandra. Vi äro *ett*, helt och hållet.

— Nåväl, madame, efter ni tillåter det, så tager jag mig friheten att efterfråga vår gemensamme vän. Mina forskningar i latinska landet ha varit förgäfves.

— Det är helt naturligt, min herre! Poliveau... Hon förde näsduken till ögonen och såg mycket rörd ut... den gode Poliveau...

— Ah, han är kanske borta för alltid?

— Ja, för *alltid*, min herre... men endast från *Paris*, tillade den lilla fransyskan med oefterhärmlig naivitet. Han har begrafvit sig på landet, der han efter sin fars död slagit sig på att odla vin och grönsaker. Det är afskyvärdt... icke sant... men man kan ingenting säga derom, ty han älskar båda delarne med passion och, efter hvad man sagt mig, en kusin till på köpet

— Med så giltiga ursäkter är hans otrohet mot den tilltänkta doktorsgraden begriplig.

— Hans otrohet mot doktorsgraden... Fastän jag är gift, min herre. förbjuder jag ej att man säger mig en oskyldig artighet. Ni hade nu kunnat finna ett tillfälle dertill. Men jag förklarar att ni illa begagnat er af de resurser, som er stora restur bort förläna er.

— Ack, madame, felet ligger deruti att jag icke bort öfverge Frankrike.

— Bra... jag förlåter er också.....

Jag kom ej vidare att besöka det unga paret.

. . . .

. . . .

De första junidagarne nalkas. Långt före midsommar har jag återsett Sverge. Luften i Paris är tyvärr ej den, som jag nyss inandats i Italien... Ack, detta sköna land har på mig gjort samma intryck som en intressant mensklig bekantskap kunnat göra. Det har omstörtat mina idéer och gifvit dem nya riktningar.

FRÅN HEMLANDET.

FRÅN HEMLANDET.

Lilla Förderfvet.

Innan man med ångbåten lägger till vid Upsala, har man att passera trenne högst vigtiga ställen. Å ömse sidor om Fyrisån ligga nemligen Stora och Lilla Förderfvet, hvilka båda, isynnerhet under den vackra årstiden, spela en hufvudrol i den studerande ungdomens lif.

Den resande, som anländer med hufvudet fullproppadt af tidningsartiklar om det ryktiga sedeförderfvet i Upsala, betraktar helt säkert med afsky de tvenne stället, som bära så olycksbådande namn. Han fulägger i inbillningen dit dessa ryktiga orgier, dessa nattsmulskor med champagne, dessa höga spel, i hvilka differensen sällan är mindre än ett par hundra riksdaler, med ett ord: allt de greselgheter, som kommit barnen att gråta för sina söners framtid.

LAGER OCH MYRTEN.

Novell

från

magisterpromotionen i Upsala 1851.

1.

"Lilla Förderfvet".

Innan man med ångbåten lägger till vid Upsala, har man att passera tvänne högst vigtiga ställen. Å ömse sidor om Fyrisån ligga nemligen Stora och Lilla Förderfvet, hvilka båda, åtminstone under den vackra årstiden, spela en hufvudrol i den studerande ungdomens lif.

Den resande, som anländer med hufvudet fullproppadt af tidningsartiklar om det rysliga sedeförderfvet i Upsala, betraktar helt säkert med afsky de tvänne ställen, som bära så olycksbådande namn. Han förlägger inbillningen dit dessa rysliga orgier, dessa »ostronfrukostar med champagne», dessa höga spel, i hvilka differensen sällan är mindre än ett par hundra riksdaler, med ett ord: alla de gräsligheter, som kommit honom att bäfva för sina söners framtid.

Det är dock icke så farligt. Stora Förderfvet är en kägelbana, Lilla Förderfvet en parkanläggning. Det är sant att bland parkens gröna träd döljer sig den så kallade »paviljongen», der man kan dricka sitt kaffe eller sitt glas punsch, under det man inandas den ljumma sommarluften och ser huru ångbåten kommer med nya ansigten och nya tidningar från Stockholm . . .

På det lilla quasi-schweizeriets fordna tak har den uppfinningsrike Lundequist i senare tider uppfört en ny våning, bestående af 8 stycken stolpar, uppbärande några hoptimrade bräder. Genom ett sinnrikt användande af hyfvel och oljefärg har man gifvit dessa anspråkslösa tillrustningar värdighet af pelare och kupol — och så har man skapat ett nytt Bacchi tempel, der den totala bristen på väggar skänker gästerna den möjligast fria utsigt och tillika varnar för öfverflödigt drickande.

Den 15 Juni 1851, straxt efter middagen, hvilken i Upsala gemenligen intages klockan 1, var ett litet sällskap församladt på paviljongens tak. Det var sex studenter, af hvilka de fyra med glaset i hand uppstämde en frisk och glädtig bellmanian, under det att de bägge andra, hvilka tycktes vara något äldre, samtalade med låg röst.

— Snart ha vi ångbåten här.

— Och med den en hel last af föräldrar och syskon till morgondagens hjeltar.

— Jag väntar min mor och min syster.

— Och jag min onkel, min tant och min kusin.

— Du lycklige Victor!

— Än du sjelf då . . . Två så nära slägtingar måtte väl gå upp mot tre aflägsnare.

— Men din kusin är tillika din fästmö.

— Icke ännu, ehuru både min far och Auroras föräldrar önska denna förening.

— Än du sjelf då?

— Jag . . . Visserligen kan jag ej neka att Aurora är en mycket söt flicka.

— Fy, hvilket matt uttryck, hvilken lugn ton! Hon är förtjusande, hänryckande....

Victor smålog.

— Akta dig att jag ej blir svartsjuk! Jag påminner mig huru du var min kusins ständige riddare, när vi i fjol bevistade badet i S., min kära Henning!

— Emellertid, sade den andre rodnande, besvarade du icke min fråga.

— Nåväl, jag tycker rätt mycket om min kusin, men icke nog för att önska gifta mig med henne, så mycket mera som...

— Du afbryter...

— Skall jag vara uppriktig?

— Ja, jag lofvar dig detsamma.

— Jag fortsätter då: Så mycket mera som...jag älskar din syster. Hvad säger du derom?

— Jag säger att du är min bäste vän och att jag älskar din kusin.

— Herrligt! Jag har längesedan gissat det.

— Och jag anade dina känslor redan i fjol.

— Hvarföre ha vi då ej gjort hvarandra detta förtroende förut?

— Endast af falsk blygsel.

— Emellertid, lefve uppriktigheten och förtroendet vänner emellan, äfven om de komma sent.

— Kanske för sent...

— Åh nej, jag har redan en plan....

De båda vännerna började en liflig hviskning och mimik, som fortfor tilldess ett par kanonskott bebådade ångbåtens ankomst.

Qvartetten tystnade. Sällskapet skingrades.

2.

På stranden.

I Upsala är ångbåtens ankomst en händelse, ehuru en händelse, som upprepas alla dagar. Vill man träffa någon, så, om han ej är fängslad af alltför trängande göromål, finner man honom säkert vid stranden bland den böljande menniskohop, som väntar ångbåten.

Man skulle kunna klassificera de väntande ungefär så här:

1:o. En skara borstpojkar, till en del försedda med kärror för att draga de resandes saker.

2:o Några aktieegare, medlemmar af ångbåtsbolaget, som äro intresserade af att se huru många passagerare medföljt och deraf beräkna den sannolika dividend, som kommer att tillfalla dem.

3:o Åtskilliga af stadens borgare med sina fruntimmer.

4:o Studenter. Denna klass, betydligt talrikare än alla de andra tillsammans, lifvas af olika syften. Somliga vänta slägtingar och bekanta, andra paketer och bref. Här gå ett par och söka med ögonen en vän, som varit i Stockholm för att få ett diskontlån på deras borgen; men han synes ej till — affärerna måtte ej ha gått bra... Der går en ifrig politikus, som ej är nöjd med att få se tidningarne blott två gånger i veckan — med ett hopp är han ombord, ett par steg och han är i aktersalongen sysselsatt med att läsa gårdagens Aftonblad... Der på stranden står en och ser på alla med nyfikna, väntande blickar. Han väntar väl hvarken bref eller bekanta, men — hvem vet? Kanske har dock ångbåten medfört något åt honom... Der står en annan

och beställer redan en sexa af fru Roos, ångbåtens restauratris, en sexa för tre personer — i staden äro sexorna blott hälften så goda, men dubbelt så dyra. Derföre belägras också ångbåtarne hvarje eftermiddag af hungrande studenter. Men fru Roos förtjenar dock ej stort derpå, ty efter sexan gå hennes gäster öfver till paviljongen på andra sidan ån: der är punschen bättre ... Här håller en på att gräla med kaptenen, som affordrar honom sin biljett. Det är en student, som, i ifvern att se efter om han har sin fästmö med, helt oförsigtigt sprungit ombord utan att tillsäga kaptenen. Nu vänder han tillbaka med felslagna förhoppningar, blir på köpet tagen för passagerare och får betala ut sina modiga 2 riksdaler banko.

Men bland alla dessa menniskor fästa vi oss blott vid två grupper och gå att redogöra för dem med en grundlighet och ordning, hvilka man blott kan inhemta på professor Delldéns föreläsningar under åhörandet af hans: ”*Pro primo, för det första*, stora A ... *Pro secundo, för det andra*, stora B» ... et cetera.

1:mo. Victors grupp.

A. **Victor Jonas Strömberg.** *a. Utseende:* № 1: Ögon ljusblå, med ett uttryck af redlighet och trofasthet. № 2: Hår linfärgadt, för tillfället brändt af stadens förnämste hårfrisör och glänsande af doftande olja. № 3: Panna låg och bred, tyckes ej vara säte för särdeles djupsinniga tankar. № 4: mun något stor, försedd med friska tänder, omgifven af ett något skälmaktigt leende. № 5: Växt medelmåttig till längd och bredd, händer och fötter ej ovanligt stora. — *b. Karakter:* hederlig karl, vanligt sundt förstånd. — *c. Titlar och embeten:* № 1: Filosofie kandidat. № 2: Extra ordinarie kancellist i ecklesiastik-departementet.

B. **Elof Lago Strömberg.** *a. Utseende:* № 1: Ögon grå, med ett uttyck af lojhet och eftergifvenhet. № 2:

Hår grått. № 3: Panna hög och smal, utan rynkor (n. b. organerna för *idealitet* saknas). № 4: Mun stor, oförarglig, med grofva läppar. № 5: Växt kort och tjock. — *b. Karakter:* En vanlig förmögen landtljunkarens. Den herrskande passionen är riktad på bordets njutningar. — *c. Titlar och embeten:* № 1: Brukspatron. № 2: Kammarjunkare.

C. **Agata Strömberg**. *a. Utseende:* № 1 . . . .

Nej, detta bär sig ej . . . vi afstå från det djerfva försöket att täfla med den vidtberömde professorn. Således på vanligt språk.

Brukspatronessan Agata Strömberg var ett långt magert fruntimmer, hvars ansigte uttryckte mycken stolthet och lättretligt högmod. Man berättade de mest fantastiska historier om hennes strider med en annan brukspatronessa från samma trakt rörande försteget genom dörrar och förnämsta platsen i soffan och vid bordet. Till sluts hade det gått så långt, att ingen vågade bjuda till sig de bägge damerna på samma gång. Det var också hufvudsakligen i förlitande på den värda fruns högmodssynd som de båda vännerna uppgjort sin plan.

Hennes dotter, mamsell Aurora, var en ung vacker flicka, som af modern tycktes hafva ärft en viss portion sjelfförtroende och beslutsamhet. Men detta klädde icke så illa den näpna arftagerskan.

— Nåväl, herr kandidat, frågade patronessan Victor, hvart skola vi låta föra våra saker?

— Till tants rum, naturligtvis.

— Ja, det förstås, men hvar äro de?

Victor syntes helt slagen.

— Det ser ut, inföll Aurora, som om min herr kusin ej hade stort bättre reda på saken än vi sjelfva.

— Men, återtog patronessan otålig, jag kan väl ej vänta här medan ni båda stannar der i förtrollningen. Låtom oss gå!

— Ja, upprepade Victor, låtom oss gå!

Han rörde sig emellertid ej ur stället.

— Hvart skola vi draga sakerna? frågade tvänne pojkar med hvar sin kärra, belastad med hattaskar, nattsäckar och knyten.

— Fråga kandidaten, utlät sig brukspatronen.

— Till gästgifvaregården, kan jag tro.

— Kan du tro... du vet väl sjelf hvar du hyrt rum åt oss. Men du tiger, du säger ingenting... Du måtte väl i Guds namn ej hafva glömt att beställa oss rum?

Victor suckade, såg mycket olycklig ut och bekände slutligen att han till sin blygsel glömt uträtta detta maktpåliggande uppdrag.

— Nå, jag har då aldrig sett på maken. Vi skrefvo dock för fjorton dagar sedan. Jo, du är just en vacker brorson... Hvad är nu att göra?

Patronessan var eldröd i ansigtet af harm.

I detsamma nalkades Henning, som hittills stått på ett obetydligt stycke derifrån och samtalat med sin mor och syster.

— Jag tyckte mig höra, sade han efter en djup insinuerande helsning, att Victor glömt anskaffa rum.

— Ja, gudnås! Kan kandidaten tro att han ej gjort det allra minsta i ordning för oss. Hvart skola vi nu taga vägen? Alla rum äro väl beställda på förhand, och i bästa fall få vi nöja oss med något litet otrefligt kyffe. Och jag, som är van vid min komfortabla våning på Agateholm!...

— Någon sådan kan jag naturligtvis ej erbjuda, men jag tror mig dock i viss mån kunna hjelpa hennes nåd ur sin förlägenhet.

— Är det möjligt? Jag skulle vara mycket tacksam.

— Saken är den att jag hyrt ett par rum åt min mor och syster, men de kunna bo i min dublett, hvilken jag får utrymma, och i stället inqvartera mig hos Victor.

— Och då torde vi få...

— . . . de bägge rummen, som jag hyrt. Ja, såvida jag dermed kan vara till tjenst.

— Ni skulle derigenom hjelpa oss ur en oerhörd förlägenhet, min bäste herr kandidat!

— En verklig lycka för mig.

— Blott icke fru H. och Albertina blifva generade, sade Aurora, rodnande vid Hennings blick.

— Nej, bevars, de bodde i mina rum för ett par år sedan, då de voro på besök här i Upsala, och de voro då rätt nöjda med dem . . . .

— Och hvar äro de rum du hyrt? frågade Victor.

— I fru W:s hus på *** gatan.

Henning bugade sig och skyndade efter sin mor och syster, hvilka gått sakta förut.

Fru H. och hennes dotter Albertine sågo innerligen älskvärda ut bägge två. Vi äro mycket bedröfvade att ej kunna göra modern till en högst intressant personlighet och dottern till en strålande skönhet. Men vi kunna åtminstone försäkra att fru H. i sin sons ögon var den bästa mor och det aktningsvärdaste fruntimmer. Att Victor ansåg den milda täcka Albertine för en typ af qvinlig fullkomlighet, faller af sig sjelft.

— Hvad var det du talade med fru Strömberg om? frågade fru H.

Henning berättade förhållandet.

— Kors, det var ju aldrig fråga om annat än att vi skulle bebo dina rum, sade modern. Hur kommer det sig då att du hyrt andra, särdeles nu då man lär få betala tjugo till trettio riksdaler under promotionshögtidligheterna.

— Jag skall berätta det der för mamma en annan gång.

— Emellertid begriper jag ej hur din vän kunde glömma bort någonting sådant, särdeles då det gäller hans fästmö och blifvande svärmor.

— Victor är ej ännu förlofvad med sin kusin.

Förbindelsen har blifvit uppskjuten tills han hunnit taga graden.

— Men, inföll Albertine i en ton, hvilken hon sökte göra likgiltig, nu, sedan han blifvit magister, torde det väl ej dröja.

— Gud vet. Jag har anledning att tro det ingendera af de unga äro för partiet.

— Huru? Skulle Aurora hysa någon annan böjelse?

— Det torde väl hända, svarade Henning med en viss stolthet. Men i alla fall, tillade han, vet jag bestämdt att Victor är fästad på annat håll.

Albertine såg hastigt åt sidan.

— Är det ej här du bor? frågade hon.

— Jo, jag ser du har godt minne.

3.

Hos Åkerstens. — Bindningen af magisterkransarne.

— God middag, Victor!

— Dito, bror Henning!

— Har du druckit kaffe?

— Nej!

— Mamsell, två koppar kaffe... Se så, hedersbror, låt höra hvad du har för nytt.

— Min tant har varit mycket förgrymmad på mig för min glömska och i samma mån upphöjt din uppmärksamma artighet ända till skyarne. Då vi kommo till rummen, hvilka *jag* hyrt, men hvilka, i enlighet med vår plan, tant trodde sig hafva *dig* att tacka för, gränsade förtjusningen öfver dig ända till exstas. »Huru fint och prydligt och ordentligt och beqvämt och på allt sätt trefligt!» sade tant. »Skada blott att det ej

ursprungligen var ämnadt åt oss!» hviskade min kusin Aurora, i det hon leende tog en blomma ur vasen på kakelugnsfrisen och satte den i sitt skärp. Hon var naturligtvis öfvertygad om att det var du som ditställt blommorna, om än icke direkte för henne. I allmänhet visade hon en belåtenhet med alla arrangemangerna, hvilken hon minsann ej skulle ha yttrat, om hon vetat att det var jag som tillrustat alltsammans. Och under tiden såg hon så vacker, så intagande ut, att jag var nära nog färdig att beröfva dig den falska gloria, som du usurperat på min bekostnad.

— Men jag hoppas att du åtnöjde dig med din rol af en föga ångerfull syndare.

— Ja, jag tänkte på Albertine, och genast upphörde frestelsen. Men jag är dåraktig: jag vet ju ej hvad jag kan hoppas i afseende på din syster.

— Var lugn! Jag tror ej att du är henne likgiltig. Föröfrigt kan du sjelf öfvertyga dig derom inom en halftimma.

— På hvad sätt?

— Min syster kommer då hit eller, rättare sagdt, till salen en trappa upp, der kransarna bindas. Hon skall fläta in några blad i min krans.

— Hvilket sammanträffande! Min kusin lofvade göra detsamma för mig.

— En lyckträff i sanning!

— Icke så stor ändå. De hafva ej kunnat välja någon annan tid för att hinna kläda sig till konserten i afton.

— Emellertid faller det sig förträffligt. Vi kunna härifrån se när de komma ned, och vi skynda oss då genast fram till dem.

— Vi föreslå dem en promenad i Engelska parken.

— Bara det icke ser illa ut, sade Victor, som alltid var noga om det passande.

— Visst icke. Du är förkläde för din kusin och jag för min syster.

— Dessutom är det nödvändigt att vi få tala med vår längtans föremål.

Detta samtal försiggick i schweizeriet, som upptager nedra våningen af f. d. Åkerstenska huset. En trappa upp i en stor sal voro tio eller tolf af stadens yngre fruntimmer sysselsatta med att, under ledning af en fru, binda de blifvande magistrarnas kransar.

Det var en älsklig syn, dessa unga flickor rundt omkring det stora bordet midt i salen. Under deras händer sammansmälte så småningom de högar af grönskande lager och myrten, som lågo framför dem. Arbetet gick lätt och gladt, och af den strålande blicken, de rodnande kinderna på en eller annan ungmö kunde man se att hon visste *hvilkens* krans hon band.

Allt emellanåt kom någon kandidat upp för att låta taga mått af sitt hufvud.

Se blott, der vid fönstret sitter en yngling med ädla uttrycksfulla drag. (Hvilken skada att vi ej tagit honom till hjelte!) Rodnande och småleende står en blomstrande, blåögd tärna framför honom, lindrigt framåtlutad, så att hennes fullkomliga växt framträder i all sin förföriska yppighet. Hennes fina, hvita händer röra sig fram och tillbaka i ynglingens mörka lockar, hvilka hon än stryker tillbaka ur den rena och ädla pannan, än trycker sakta mot hufvudet för att profva kransen. Och han med den druckna blicken fästad på henne, kännande sig omfläktad af hennes andedrägt — hvad tänker han på? Säkert icke på promotionskostnaderna. Fy, hvilken tanke! Nej han drömmer

»— — — någon ljuflig dröm
Om guld och gröna skogar,
Ett trefligt bo, en hälft så öm, etc.»

Men Fru W., »föreståndarinnan för den frivilliga krans-bindnings-anstalten», ser på det unga paret. Flickan spritter till, fulländar i hast sitt uppdrag och sätter

sig helt sedesamt vid bordet bland de andra. Ynglingen vaknar ur sin dröm, tar sin hatt, bugar sig och går.

Men nu till de våra.

Aurora kom först. Rodnande nämnde hon sitt namn och begärde att få infläta några blad i sin kusins, kandidaten Strömbergs krans.

Hon hade knappast hunnit sätta sig, innan Albertine anlände i likartadt ärende, blott med den skilnaden att hon nämnde sin brors namn.

De båda flickorna helsade och satte sig bredvid hvarandra.

— Det är väl din kusins krans? frågade Albertine med en försåtlig rörelse.

— Naturligtvis, och du håller på med din brors?

— Det förstås. Hvilken annans?

— Hvem vet? Men din är bredare.

— Nej, det är din.

— Jag tror bestämdt att jag har rätt.

— Visst icke.

— Får jag se?

De bägge flickorna bytte kransar, för att bättre kunna jemföra deras dimensioner, och började betrakta dem mycket uppmärksamt. Hvaraf kommer det sig att deras ögon nu äro lifligare än nyss?

Och hvad tänker Aurora på? Hon börjar ju infläta myrtenqvistar i en krans, som ej är hennes kusins. Hon måtte hafva misstagit sig, glömt att kransarne äro ombytta.

Och Albertine märker icke förvexlingen. Äfven hon skyndar att sticka in några blad i en krans, som icke är hennes brors.

En minut förgår, kransarne äro färdige.

De unga flickorna se litet häpna, litet förlägna på hvarandra. Derpå småle de. »Deras hjertan hafva förstått hvarandra.»

4.

Engelska parken.

Hvad Upsala än lider brist på, icke saknar den promenadplatser. Vi nämna blott:

Lilla förderfvet, äfven »Strömparterren» kalladt, som har att skryta med Fyrisån och sin paviljong.

Botaniska trädgården med sina snörräta gångar, klippta häckar och pyramidformade granar.

Östgöta-trädgården, som, ehuru ej vidsträckt, dock erbjuder en angenäm hvila på sin friska gräsmatta.

Kyrkogården med sina tårpilar och grafvar, qvittrande fåglar och glänsande blommor — och slutligen dess granne:

Engelska parken, en nyare anläggning, hvars späda grönska kontrasterar mot en midt ibland blommorna upprest uråldrig runsten. Hur mången student har ej begifvit sig hit tidigt en morgonstund med kameralboken eller Boströms kollegium under armen, men nödgats slå igen sina böcker och i stället lyssna på fåglarnes sång, inandas blommornas doft. Säkert har här mången afton hörts ljufva hviskningar, ömma förtroenden — dock kan man ej svära på detta, i betraktande af Upsalaboernas föga erotiska anda.

Engelska parken begränsas på ena sidan af kyrkogården, på den andra af »Carolina» (biblioteksbyggnaden), på den tredje af Botaniska trädgården, på den fjerde — ja sannerligen jag kan erinra mig det. Förmodligen stöter den der till någon äng, något landtligt gärde. Skälet till denna okunnighet är det att jag aldrig gått ända fram till parkens slut vid den sidan: angenämast är att undvika alla staketer och plank och att tro det en vacker trädgård är obegränsad. Också

vänder jag alltid om, då jag misstänker något stängsel, som skulle störa min illusion. Erfarenheten har lärt mig det. Innan jag fattat det visa beslutet att aldrig gå en allé i ända, hände det en gång att bäst som jag promenerade i en herrlig trädgård, der konsten lyckats frambringa en förädlad natur, der intet syntes annat än blommor, träd och det blå himlahvalfvet, intet hördes utom fåglarnes qvitter och biens surrande, der med ett ord jag kunde i inbillningen tänka mig vara i någon paradisisk trakt långt bort från verldens larm och elände — stötte jag hastigt mot ett af busksnår halfdoldt plank och såg genom spjelorna ut på en gata, mörk, smutsig, stinkande. Tvänne vedervärdiga käringar stodo der, stödda mot sina sopqvastar, och grälade om hvilkendera skulle sopa rännstenen. Längre bort ett par stadstjenare med dragna plitar, en missdådare emellan sig och framför sig en skara gatpojkar, skriande som roffåglar, nyfikna och närgångna. Borta var mina illusioner: den paradisiska lustgården krympte ihop till en liten grön fläck midt i ett haf af äfja och smuts . . . . .

Våra två unga par sutto tillsammans på en bänk i en undangömd, skuggrik gång. De samtalade tyst, två och två, och hade redan yppat för hvarandra sina hjertans hemligheter.

— Hvilken ljuf dag blir ej morgondagen! sade Aurora. Du erhåller då lönen för så många års arbete.

— Ej i morgon, älskade! svarade Henning. Min belöning får jag först den dag, då jag får kalla dig min.

— Men dessa vackra ceremonier, ståten i kyrkan, den herrliga sången, blir ej det en njutning?

— Jag anser det der endast för ett tomt och betydelselöst prål. Det enda i alla dessa tillställningar, som jag sätter värde på, är kransen. Såvida den är knuten af kära händer, af den person, för hvilken man sträfvat och arbetat, då erhåller den en djup och vacker betydelse . . . ett löfte om kommande sällhet.

Han fattade den unga flickans hand och såg in i hennes ögon.

— Månne detta löfte kommer att fullbordas? sade han.

— Vi kunna åtminstone hoppas. Jag vet icke huru du och Victor burit er åt, men det säkra är att mamma, ända sedan hon kommit hit, yttrat de mest välvilliga tankar om dig, under det hon tadlar allt hvad Victor företager sig. Vore vi blott säkra på pappas samtycke, så hade vi ej något att frukta.

— Jag hoppas bringa äfven honom på min sida.

— Då återstår endast Victors far, hvilken jag fruktar kommer att yrka på att öfverenskommelsen går i fullbordan. Det är lyckligt att han icke är här.

— Tvärtom, jag skulle anse det rätt fördelaktigt.

— Huru då? Det är väl bättre att ha sina motståndare spridda: man kan då besegra en i sänder.

— Ibland kan det vara så, men när man har brådtom, anser jag bättre att ha sina fiender samlade på en punkt, för att lättare kunna vaka öfver dem och om möjligt afgöra saken på en gång.

— Men om de äro för starka?

— Då lagar man att de bli oense och vända sina vapen mot hvarandra

— Det vill säga?

— ... att om Victors far vore här, skulle han, med sitt lynne, lika häftigt som din mors, helt visst med henne råka i en konflikt, som kunde gagna oss.

— Men nu, då han icke kommer...

— Det är ej säkert. Han kan ännu komma med ångbåten i afton.

— Är det då fråga derom?

— Ja, Victor har hört att han ärnar sig hit för att göra honom en glad öfverraskning.

— Jag trodde verkligen att han aldrig skulle lemna sin egendom.

— Visst har han nu i 15 år oafbrutet vistats der,

men ett så högtidligt tillfälle som hans sons promotion har dock ryckt honom ur sina gamla vanor. Men å andra sidan anser han sin hitkomst för en så utomordentlig godhet mot Victor, att denne nog får egna hela sin tid åt gubben, så länge han stannar qvar.

— Ja, han sätter värde på att bli fjäsad. Också skall jag visa mig så behaglig och artig som det är mig möjligt.

— För Guds skull, gör ej det, dyra Aurora!

— Och hvarför icke?

— Emedan han då skulle önska få dig till sonhustru, hvaremot han, om du lyckas att misshaga honom, sjelf blir för brytningen.

— Ah, nu förstår jag. Victor har väl samma plan med sitt sätt mot mamma.

— Ja, efter du gissat det, få vi bekänna kort. Hans aktning för din mor är lika stor, ehuru kärleken tvingar oss till en liten krigslist.

— . . . i hvilken dock du förbehållit dig den vackraroleu, menade den unga damen med ett gladt leende.

— Men tillika den svåraste, ty det går lättare att såra och stöta en person än att intaga den . . . .

Medan Henning och Aurora sålunda diskuterade sin ställning, var det andra paret inbegripet i ett samtal af mera sentimental art.

Men som det till större delen bestod af tysta hviskningar, afbrutna meningar, längtansfulla suckar och ömma blickar, är det oss alldeles omöjligt att med ord återgifva detsamma.

Slutligen tystnade de båda älskande helt och hållet och åtnöjde sig med att stillatigande betrakta hvarandra.

Man påstår att denna erotiska kontemplation, detta försänkande i en salig förgätenhet af allt utom det älskade föremålet är det mest utmärkande kännetecknet på sann kärlek. De älskande harmoniera så fullkomligt med hvarandra att de ej behöfva ord för att tolka sina känslor.

Vi lemna derhän rättmätigheten af detta påstående, och vilja blott anföra en observation, hvilken vi gjort, den nemligen, att dylika fall af »erotisk kontemplation» oftast och nästan uteslutande förekomma under varma sommardagar. Vi äro långt ifrån att dermed vilja insinuera att den der »saliga förgätenheten af allt, utom», etc., den der heliga tystnaden, i hvilken känslornas språk blott är smäktande blickar, endast och allenast härrör af maklighet.

Men å andra sidan anse vi alldeles för strängt deras omdöme, hvilka påstå att den konverserande kärleken blott är ett flyktigt tycke, som de båda parterna med tillhjelp af sin fantasi och granna ord söka uppskrufva till en skenbar passion. Det medgifves att någon gång detta kan vara förhållandet, men ingalunda alltid. Våra sällskapsförhållanden framkalla såsom nödvändig konseqvens att tvänne älskande på tu man hand söka behaga hvarandra på samma sätt som de göra det i sällskaper, det vill säga genom att visa sig underhållande, fyndiga, qvicka. I samma mån som med civilisationens stigande de stora passionerna försvinna och tycket och kurtisen tränga in på kärlekens plats, måste de älskande nödvändigt konversera för att ej ledsna vid hvarandra.

Vare nu härmed huru som helst, medgifvas måste att den talande kärleken, om den än icke rör oss, åtminstone roar mera än det tysta, drömmande slaget.

Öfverlemnande för öfrigt åt herrar filosofer och psykologer att närmare utveckla förhållandet mellan den konverserande och den icke konverserande kärleken, gå vi vidare i berättelsen.

Victor och Albertine fortforo att stillatigande betrakta hvarandra med det egna lugna välbehag, som är nog isigt.

Henning och Aurora fortsatte sitt samtal, ehuru

detta, från att vara blott en öfverläggning, såsom nämdt är, nu erhållit en mera känslofull anstrykning.

De talade om huru de framdeles skulle inrätta sitt blifvande hem. Henning hoppades att erhålla en lärarebefattning vid ett gymnasium i sin hembygd. Med sin lön och den förmögenhet, han ärft efter sin far, kunde han emotse en i ekonomiskt hänseende betryggad framtid, utan att räkna Auroras långt ifrån obetydliga hemgift. Det är förvånande hvad dylika prosaiska ämnen kunna erhålla för en intressant prägel, då det är frågan om de tvänne älskandes egen framtid. Vid hvarje ekonomisk detalj förbinder sig då tanken på huslig lycka och äktenskaplig sällhet.

Klockan slog 5.

— Nej, afbröt Aurora, nu måste vi gå.

— Redan?

— Vi behöfva tid att kläda oss för konserten.

— Och mamma undrar hvar jag tagit vägen, bifogade Albertine.

— Vi måste då finna oss i vårt öde, sade Victor, och under tiden trösta oss med hoppet att träffas om ett par timmar.

De båda filosofie kandidaterna ombytte nu damer, och åtföljde hem, den ene sin syster, den andre sin kusin.

5.

Konserten.

Gå upp för den branta slottsbacken, vandra genom de mörka gångarne, der Erik den fjortonde vansinnig irrat omkring, träd in i den stolta rikssalen — Josephson, studenternas musikdirektör, ger konsert i dag.

Den sal, der för två sekler tillbaka drottning Christina tronade, omgifven af sitt glänsande hof, är ånyo uppfylld med menniskor. Vackra damer, eleganta toaletter, blommor, juveler, lysande ordnar, brokiga band, granna uniformer visa sig här ännu en gång. Men hvar är då denna vördnadsfulla tystnad och stillhet inför majestätet? Man hviskar ej blott, man pratar och skrattar helt obesväradt i drottningens rikssal. Men, gif akt! Alla tystna... kommer drottningen? Nej, det är konserten, som börjar. Det är konstens majestät, icke kronans, som nu samlat sitt hof i den väldiga salen.

Några gröna qvistar äro här och der instuckna i de grånade väggarnes springor. På annat sätt är salen ej dekorerad. I fonden är en upphöjning, ett slags läktare — derifrån ljuder en väldig kör af karl- och fruntimmersröster.

Sången går dock ej rätt bra. Också är studentkören knappt hälften så talrik som vanligt: en stor del af sångarne höra till årets beväring och ha ej kunnat få permission.

Men en paus uppstår mellan tvänne musiknummer. Låtom oss gå omkring och lyssna på hvad man talar om i de särskilta grupperna.

— Det är rätt löjligt, säger en fru ifrån Stockholm till sin granne, om jag ej vore säker på att jag verkligen rest till Upsala, skulle jag tro mig vara qvar i Stockholm. Jag ser ju öfverallt bekanta ansigten från kongliga teatern, Norrbro och Djurgården. Der sitter ju grefvinnan S., och herr T., och löjtnant U., och fröken W., etc. etc.

— Det har länge varit fråga om att flytta akademien till Stockholm. Nu har i stället Stockholm flyttat till akademien.

— Brukar det ofta hållas konserter i den här salen? frågar en resande.

— Nej, svarar en filosofie kandidat. Den har i många herrans år varit alldeles afglömd och ingen tänk-

te på att begagna den förr än nu för en månad sedan. Saken var den att promotionsbalerna, som hittills brukat hållas på Gillet, lidit af en förfärlig trängsel. Vi voro derföre betänkte att få oss en större lokal och vår outtröttliga komité spårade öfverallt efter någon lämplig sådan. Bland andra kom äfven rikssalen på slottet i fråga, men måste öfvergifvas, enär man ej kunde medhinna att omlägga det ofantliga golfvet, så att det kunde bli tjenligt till dans. Vi togo i stället festivitetssalen i Carolina. Men sedan nu en gång drottning Christinas sal blifvit ryckt undan glömskan, hittade man nog på att använda den, och direktör Josephson insåg att han till den kunde sälja dubbelt så många biljetter som annars. För en konsert kan golfvet gå an sådant det är.

Straxt bredvid samtala några personer ifrigt om den »Almquistska katastrofen», hvarom ryktet med dagens ångbåtar kommit till Upsala.

— Jag anade att så skulle gå, säger en.

— Alla hans skrifter bevisa brist på fasta moraliska principer.

— I hans karakterer råder en märkvärdig dualism. Man kan ej säga om de äro goda eller onda.

— Sådan var äfven hans egen.

— Snillet och originaliteten stannar dock qvar i hans verk, huru det än går med författaren.

Den siste talaren gnuggar sina händer helt förnöjd.

På en bänk utmed ena väggen sitter hela familjen Strömberg.

Brukspatronen halfsofver och drömmer om kalkon med tryffel. Han har hört att matsedeln för promotionsmiddagen kommer att innehålla denna läckerhet. Hans fylliga ansigte har antagit uttryck af belåtenhet med kalkonen, honom sjelf och hela menskligheten. Bestämdt äro gastronomerna de oförargligaste menniskor i verlden. Likasom Achilles kunna de blott såras på ett ställe — det är i magen. Men ve den, som beröfvar dem en läckerbit eller stör dem i deras matsmältning: bättre

vore det honom att han tagit ifrån en lejoninna hennes ungar.

Patronessan sitter stel och rak, med läpparne hopknipna. Hon förargar sig öfver att sitta bredvid ett fruntimmer, hvars anspråkslösa toalett röjer mindre goda omständigheter. Hon föresätter sig att aldrig gå på konserter mera. Man vet ju ej hvem man kan komma att få till granne. På teatern deremot betalar man för bästa platsen och får sitta bland folk af samma stånd.

Men Henning har märkt patronessans hopknipna mun och högdragna blickar på sidokamraten. Han anar grunden till den värda fruns rättvisa missnöje. Med falkögon spejar han omkring sig, upptäcker en ledig stol, bemäktigar sig den och bär fram den till patronessan.

— Herr kandidaten är alltför artig, säger hon förtjust. Var åtminstone så god och tag min plats i utbyte!

Henning har således fått plats bredvid Aurora. »Dygden belönar sig sjelf och blir ytterligare belönad.»

Nu stiger Victor upp och går att uppsöka Albertine.

Sedan vi nu på ett icke så litet antal rader sysselsatt oss med de egentliga föremålen för vår berättelse, torde en ny digression ursäktas oss. Och detta så mycket mera som en dylik är alldeles oundgänglig. Det är väl sant att episoder och digressioner med rätta anses för ett hufvudfel i hvarje komposition, som ej hör till samma genre som »Tusen och En Natt», men »nöd bryter lag.» Vi ha nu en gång för alla föresatt oss att, utom ingressen, skrifva så många kapitel som promotions-programet ger vid handen, men erkänna vår oförmåga att vidlyftigt utarbeta den torftiga plan, hvilken vi lyckats utfundera. Hvad återstår oss då? Att göra digressioner, digressioner och åter digressioner. Dessutom, hvad kan man begära? Titeln på denna uppsats är så sväfvande som möjligt, den lofvar ju ingen-

ting bestämdt. Men konstens fordringar... men estetikens föreskrifter... Bah! Tous les genres sont bons hors le genre ennyeux.....

Se här åter en grupp af resande från Stockholm.

— Det är märkvärdigt, säger en, efter att hafva lorgnetterat musikläktaren, att det kan finnas så många sångare i en så liten stad.

— Det är en för vårt fädernesland högst glädjande företeelse, det visar på huru hög ståndpunkt både konst och vetenskap befinna sig.

— Hm, säger en riksdagsman.

De andra tystna och se på honom med spänd uppmärksamhet.

— I en tid sådan som denna... fortfar han.

Alla riksdagstalare börja så sina föredrag.

— I en tid sådan som denna, då vårt fädernesland frambringar minst lika många näktergalar, som hela det öfriga Europa tillsammataget, kan man med skäl hoppas att bland denna skara af unga sångare och sångarinnor minst tjugu i framtiden skola bidraga till Sverges anseende i främmande länder.

— Och sedan återvända med kappsäcken fylld af bankonoter och entusiastiska recensioner.

— Ja, vår tid är för konsten ett gyllne tidehvarf. Hvar och en, som kan taga någon ovanligt hög eller låg ton, har i sin strupe en guldgrufva mera vinstgifvande än Potosis.

— Hade Esopus lefvat nu, så skulle han ej hafva skrifvit sin fabel om myran och gräshoppan. Den, som nu kan sjunga och dansa halfva året igenom, behöfver ej svälta den andra hälften.

Ungefär då hälften af konserten återstod, uppsökte Victor sin medbrottsling i den stora sammansvärjningen.

— Jag går nu, sade han.

— Till ångbåten?

— Ja, jag förmodar att min far är med.

— Det vore förträffligt. Har du hyrt rum åt honom?

— Naturligtvis icke, då hans ankomst skall vara en syrpris för mig. Jag vet dessutom att han ärnar bo hos sin gamle vän, kapten X., hvilken underrättade mig om hans afsigt. Men hvad tänker du företaga dig i afton?

— Sedan konserten är slut, uppsöker jag några sångare för att anställa en serenad.

— För min kusin?

— Förstås.

— Nå, det är i sin ordning. . . . .
. . . .

När Victor kom ned till stranden, var ångbåten nyss kommen.

Han upptäckte genast sin far, en torr och mager gubbe, som otåligt tycktes söka någon bland de på stranden väntande. Victor skyndade fram, men förekoms af kapten X.

— Välkommen hit, gamle vän, sade denne till Victors far... Men der ser jag din son, som har upptäckt dig till sin stora öfverraskning.

— Hm, sade gubben, du har väl sqvallrat kan jag förstå.

Victor, som emellertid skyndat fram, yttrade lifligt sin glädje och tacksamhet.

— Godt, godt, men låtom oss skynda härifrån, ty jag är mycket trött efter resan.

— Som du lofvade att bo hos mig, sade kapten X., har jag styrt om ditt rum och sagt till att man skulle bädda, så att du genast kan få lägga dig, så snart vi fått oss litet till lifs. Kandidaten är väl så god och följer med.

Victor tackade. Man begaf sig å väg och var snart i full fart med supéen, hvilken kaptenens fru och döttrar hållit i beredskap.

Efter måltidens slut följde Victor sin far tlll dennes rum.

— Mycket beskedliga menniskor de här, sade gubben.

— Ja, mycket artiga. Det är ledsamt att ej kunna göra dem någon tjenst tillbaka.

— Du får gifva dem biljetter till kyrkan. Jag hörde frun beklaga sig öfver att de ej hade några.

— Ja, det har pappa rätt i. Men jag lofvade tant att hon skulle ha mina.

— Huru många har du?

— Sju.

— Nå, det måtte väl vara nog, om hon får fyra, då hon ändå ej kan begagna mera än två. Gif hit biljetterna, så skall jag lemna dem i morgon bittida.

Victor tog fram tre röda kort och fyra hvita.

— Höra de till olika platser?

— Ja, till två olika läktare.

— Jaså! Jag tar de röda, det blir jemt åt frun och de bägge mamsellerna. Gif mig nu biljetten till middagen... du kunde glömma den i morgon under alla högtidligheterna.

— Men hvar i all verlden är Victor? frågade patronessan.

— Jag vet verkligen icke, sade Henning och såg sig omkring.

Patronessan såg mycket stött ut.

— Han måtte väl åtminstone komma till mig med biljetterna för morgondagen.

— Det försummar han helt säkert icke. I alla fall skall jag påminna honom.

— Ja, gör det för all del... Apropos, finnes det flera slags platser, bättre och sämre?

— Ja, det finnes två läktare, den ene för slägtingar eller personer, som man särsklit vill utmärka, den andre för bekanta i allmänhet.

— Nå, det var bra. Men då måste det väl vara något slags skiljaktighet mellan biljetterna för att ej marskalkarne skola misstaga sig vid placeringen.

— Biljetterna skilja sig blott i färgen. De förnämsta äro röda, de andra hvita. Vi ha hvardera tre af det första slaget och fyra af det andra att disponera öfver.

— Jaså, nå ja, sju platser är mer än hvad jag behöfver. Jag vet sannerligen ej hvad jag skall göra med dem.

— Det är ovanligt nu, då man knappast vet huru man skall komma öfver en enda, sade Henning, som inom sig log öfver patronessans säkerhet.

— Också har jag erhållit många tacksägelser af ett par personer, hvilka jag lofvat skicka biljetter för morgondagen.

— Jag föreställer mig deras glädje och tacksamhet. Jag försäkrar patronessan att i detta ögonblick mången äkta man är nedslagen af bekymmer för huru han skall skaffa sin hustru och sina döttrar biljetter. Hvilka intriger hopspinnas ej för att komma öfver en enda plats! Hur mången gammal bekant, med hvilken man ej talat ett ord på åratal, blir ej nu bjuden på punsch och kurtiserad på allt sätt, emedan han har några biljetter att disponera! I detta ögonblick äro de der obetydliga lapparne gångbart mynt — funnes här en börs, så skulle man spekulera på dem.

6.

Serenad (utom programet).

Hören mig, j föräldrar, förmyndare, farbröder, fosterföräldrar och andra, som i faders och moders ställe ären!

Till er ställer jag mitt tal.

Många äro de förförelser, som omgifva en yngling i Upsala. Få komma helskinnade derifrån — förlåt uttrycket — jag menade: få äro de, som lemna denna stad utan »en fläck på hjertats hvita blad». *En* fara är dock värst . . . jag skall framställa den för eder.

Om er son bara läser romaner i stället för Cicero och Tacitus, så misströsta icke! Inom ett år är han öfvermätt: han återgår till allvarsammare studier.

Om er son är en rumlare, så misströsta ej! Han tröttnar väl vid källarlifvet, eller också skyndar han sig att ta sin examen, bara för att få komma till Stockholm, der man får bättre viner för bättre pris.

Om er son är spelare, så förlora ändå ej hoppet! Skicka honom blott ej några penningar. Man har icke lust att spela med honom på kredit.

Men om er son är — sångare, då kan ni öfvergifva allt hopp. Utan ett underverk är han förlorad. Bättre vore honom att han varit född mållös. Ve öfver sångarne, ve! ve!! ve!!!

Jag kände en ung man, son af aktningsvärda och förmögna föräldrar. I åtta år låg han i Upsala för att taga kameralexamen och nödgades dock till slut lemna universitetet med oförrättadt ärande. Och dock hade han godt hufvud och var ingalunda utsväfvande. Men han var — sångare.

Det har på sednare tider blifvit mycket både taladt och skrifvet om sedeförderfvet i Upsala och orsakerna dertill. Hufvudsumman är ungefär följande:

I Upsala äro studenterna i saknad af alla ädlare förströelser. De få familjer, som äro i tillfälle att se någon större societet hos sig, räcka dock ej till för 800 studenter. Någon stående teater kan ej bära sig i en mindre stad. På samma sätt är det med flere andra dylika bildningsmedel.

Deraf inträflar detsamma som i garnisonsstäder och i allmänhet på hvarje ort, der ett oproportionerligt stort

antal unga karlar äro förlagda — kamratlifvet måste ersätta familj- och umgängeslifvet, kortspel och drickande inträda i stället för ädlare förströelser.

Allt det der och mycket dertill vore hjelpt, om universitetet flyttades till Stockholm. Men det låter sig väl ej göra. Alltför dryga kostnader äro nedlagda på universitetsbyggnaderna. Stadens borgerskap, som lefver endast på studenterna, skulle gå under. Professorerna vilja ej komma under ögonen på hufvudstadens press.

Emellertid måste något göras. En stående teater kostar penningar... Men musik?

Ja, musik kunde studenterna göra sjelfva. Också gjorde de det con amore. Sångarnes antal blef ständigt allt större, och man har skäl att hoppas det student-*kören* snart skall räkna lika många medlemmar som student-*kåren*.

Men hvad har man vunnit? Man har skapat en ny klass af olyckliga varelser: sångarne.

Åtminstone är det säkert att man skall hafva god helsa, godt om tid och godt om penningar för att vara sångare i Upsala. Jag menar nu naturligtvis »solosångare», ty i kör sjunger hvarannan student.

Ingens tid är väl mera upptagen än en sångares. Han stiger upp tidigt om morgonen för att skrifva in några nya stycken i sina notböcker. Klockan 12 skall han på repetition — allmänna sångföreningen sammanträder. Eftermiddagen har han stämt möte med några vänner för att dricka ett glas punsch och sjunga igenom sista häftet af »Gluntarne». Derpå skall han hem och kläda sig för att gå på supé, ty sångaren delar med nobiles äran att företrädesvis bjudas på alla supéer i staden. Ingen Upsala-supé får sakna 5 eller 6 nobiles och 4 sångare, jemnt fyra, som bilda en qvartett. Efter supéen skall han sjunga en serenad för en af hans vänners syster eller fästmö. Härtill kommer sång för rektor, sång för inspektor, sång för den nye hedersledamoten i nationen, sång för N. N., som kommit på

besök till Upsala, sång för Gud och hela verlden. Och konserterna sedan..,..

Och sångaren tröttnar aldrig. Egenkärleken, täflingslusten håller honom uppe, drifver honom framåt. Olycklige sångare!

Endast en stark förkylning med ty åtföljande heshet och snufva kan rädda honom.............

Vid konsertens slut uppsökte Henning en qvartett.

— Bror A, bror B, bror C, bror D, får jag ej bjuda er på ett glas hos Lundeqvists!

— Till och med två, sade A.

— Hvem skola vi sjunga för? frågade B.

— Jag är nästan för hes för att sjunga i qväll, sade C.

— Och jag något sömnig, sade D.

— Du skall få så många glas du behagar... Jag ville be er sjunga för mamsell Strömberg... Ett glas punsch skall göra din röst flytande... En flaska sodavatten skall göra dig vaken.

— Hvar bor hon?

— I fru W:s gård vid ***gatan.

— Välan, låtom oss gå!

Man drack några glas punsch hos Lundeqvist och begaf sig derpå till den huldas boning. Qvartetten uppstämde en herrlig serenad.

— Kors så vackert! sade patronessan. Månne det är menadt åt oss?

— Troligtvis, sade Aurora, leende åt detta *»oss»*.

— Kanske jag borde öpppna fönstret och tacka.

— Det tror jag ej är värdt, mamma lilla!

— Jag skall åtminstone se hvilka det är... Minsann är det ej den hygglige kandidaten B. Han är då bra artig och förstår att skicka sig såsom det anstår en ung man vis à vis ett fruntimmer som jag. Gud gifve att Victor vore sådan!

Aurora suckade.

— Sucka icke, mitt barn! Icke vill jag gerna gifta dig med en sådan slarf, men din lycka går framför allt.

— Jag försäkrar att jag lefver nöjd utan den lyckan, mamma!

— Du pratar. Nog håller du af Victor.

— Ja... som en bror.

— Åh ja, jag känner det der. Men han har ju blifvit alldeles bortkollrad här i Upsala.

— Ja, nog tycker jag att det borde hafva varit *han*, som tillställde serenaden. Förmodligen anser han sig så säker på sin sak, att han ej behöfver söka behaga hvarken mamma eller mig.

— Säker på sin sak, upprepade patronessan i försmädlig ton. Jo, det vet jag visst! Ett löst prat mellan hans far och min man måtte väl ej vara hela verlden. Och vore det ej för din skull...

— Tänk icke på mig, mamma lilla... Ack, så gudomliga röster.

— Hvad menar du med det?

— Att om mamma skulle finna skäl till brytning, skulle jag alldeles icke beklaga mig.

— Du är en snäll och förståndig flicka. Men säg mig, är det då någon annan, för hvilken du är mindre likgiltig?

Aurora svarade icke, utan lyssnade i djup uppmärksamhet på sången, som med rena, skära toner höjde sig i den tysta qvällen.

7.

Hvita biljetter och röda biljetter.

Morgonen derpå, klockan mellan 7 och 8, vandrade Henning och Victor utåt gatan, som ledde från den sednares boning till patronessans.

De båda unga männen voro svartklädda, med den gröna kransen hängande på venstra sidan af bröstet och en liten bok i händerna.

Då de kommit till porten, stannade Henning. Victor gick ensam upp.

— Hvart tog du vägen i går afton? frågade fru Strömberg.

— Jag fick veta att pappa skulle komma hit, och skyndade ned till ångbåten.

— Du kunde väl ha underrättat mig derom åtminstone.

— I trängseln förlorade jag tant ur sigte och hade ej tid att leta.

— Nå, jag får väl lof att förlåta dig. Men jag förmodar att du nu kommer för att lemna mig biljetterna.

— Ja, se här äro de.

Victor tog fram de fyra hvita.

Patronessan mottog dem, men fortfor att hålla sin hand utsträckt.

— Än de andra då? frågade hon.

— Hvilka andra?

— De tre andra biljetterna.

— Dem har jag gifvit bort.

— Hvad säger du! utbrast patronessan bleknande.

— Fru X., hos hvilken pappa bor, behöfde dem för sig och sina döttrar, och det var den enda artighet vi kunde visa dem.

— Och du har gifvit henne alla tre?

— Ja, jag trodde ej att tant behöfde mera än fyra.

— Men du har ju gifvit mig hvita biljetter.

— Ja, det föll sig så jemt. Pappa valde de röda.

— O, min Gud! *Hvita* biljetter åt *mig!* Men du måtte väl skämta?

Den stackars frun såg riktigt ängslig ut.

— Nej, jag har verkligen ej några andra att disponera öfver.

— Men du har haft, och du har gifvit bort de

bättre biljetterna åt främmande personer... Du ärnar låta placera oss på en sämre plats... Åh, det är ovärdigt!

— Men, min tant...

— Det är nedrigt!

— Men, min fru...

— Gå er väg, min herre! Efter en sådan skymf är det ej värdt att ni visar er för mina ögon. Att vilja placera mig på andra platsen... att uppoffra mig för en främmande... Inbilla er aldrig att ni får min dotter; ni skulle göra henne olycklig.

— Men, jag försäkrar...

— Tyst, och lemna mig!... Se der har ni edra biljetter tillbaka!

Hon kastade dem emot honom och steg majestätiskt in i det andra rummet.

Victor tog upp sina biljetter och gick ned.

— Nå, huru har det gått? frågade Henning.

— Förträffligt. Hon blef alldeles utom sig, kastade biljetterna så godt som i ansigtet på mig och bad mig gå min väg.

— Men sade ej Aurora något?

— Hon syntes ej till.

— Det var ganska lyckligt, ty hon hade annars nödgats uppträda försonande. Men nu är det min tur att gå upp.

— Under tiden skall jag söka upp min onkel, som lär vara hos en barberare.

— Au revoir! Vi träffas på Gille-salen.

Henning sprang upp för trappan i sin ordning.

— Åh, är det ni, herr kandidat! sade patronessan då han steg in. Ni finner mig i en ryslig alteration eller bättre sagdt konsternation.

— Min Gud, hvad har då händt?

— Jag och min dotter ha lidit en ovärdig förolämpning.

— Hvem har väl vågat något dylikt?

— Min mans egen brorson.

— Victor? Kan det vara möjligt? Men på hvad sätt?

— Biljetterna...

— Har han ej lemnat dem. Jag påminde honom dock derom.

— Kan ni väl tro det? Han har gifvit mig *hvita* biljetter.

— Hvita?

— Ja, är det ej rysligt?

— Men det var kanhända ett misstag!

— Nej, han underrättade mig med den största kallblodighet att han gifvit bort de röda.

— Har han gifvit bort de röda? frågade Henning i en ton af smärtsam förvåning.

— Ja, och i min rättmätiga harm lemnade jag honom tillbaka de andra också.

— Men ni hade ju lofvat bort dem.

— Ah, det är sannt! utropade patronessan, som nu först erinrade sig huru hon på konserten med stolt beskyddaremin lofvat ett par bekanta att skicka dem inträdeskort. Jag skall då äfven nödgas skämmas för andra, nödgas svika mitt löfte. För min egen del gör det mig detsamma: sedan Victor uppfört sig så, har jag ej någon håg att se honom promoveras... Han kan låta sig beskådas af fru X. Men nog är det bra hårdt att ha gjort så stora kostnader för ingenting... Och min dyrbara toalett, som jag skulle ha i kyrkan!

Fru Strömberg pustade och suckade och kastade sig fram och tillbaka i soffan.

Slutligen tyckte Henning att hon hade pinats nog.

— Lyckligtvis, sade han, är jag i tillfälle att reparera Victors försumlighet.

— Skulle det vara möjligt?

— Jag har lyckats skaffa mig ännu en biljett till den förnämsta läktaren, så att, sedan jag af mina tre egna lemnat tvänne åt min mor och syster, jag har två öfver. Dessa, jemte ett par biljetter till den andra läktaren, skulle jag kunna afstå åt fru patronessan.

— Ni skulle göra mig en tjenst, för hvilken jag gerna ville visa min tacksamhet på hvad sätt som helst.

— På hvad sätt som hälst? Ah, hvilken godhet!

— Ja, jag vet verkligen ej hvad jag skulle kunna neka er.

— Nåväl, min fru, ni vet att af de tre biljetter, som hvarje kandidat erhåller, är en beräknad för hans mor, en för hans syster och en för hans fästmö. Det är väl sannt, att detta ej utföres så noga, men hvad mig beträffar, anser jag den der beräkningen i hög grad passande och skulle ej för allt i verlden vilja afvika derifrån.

— Men jag förstår icke...

— Vänta ett ögonblick! Sedan jag lemnat min mor och syster hvar sin biljett, har jag af mina egna således blott qvar den, som skulle bli min fästmös. Hvad den beträffar, som jag dessutom förskaffat mig, har jag bestämt den för min andra mor, min svärmor. Är det ej i sin ordning?

— Ah...

— Välan, vill ni mottaga dessa biljetter för er och er dotter?

— Jag tror mig förstå er och försäkrar att hvad mig beträffar, har jag intet emot att sitta på den plats, som ni bestämt för er blifvande svärmor.

— Och jag tror mig kunna vara öfvertygad om att mamsell Aurora ej skall vägra mottaga fästmö-biljetten.

— Men min man...

— Jag har skäl att hoppas hans samtycke.

— Nåväl, om ni då är så god och lemnar mig inträdeskorten, så kan ni vara förvissad om min tacksamhet och min välvilja.

Henning lemnade tvänne röda och tvänne hvita biljetter, bugade sig, kysste patronessans hand och gick.

Under tiden hade Victor sökt sin farbror och träffat honom hos barberaren Nyström.

— God morgon, min gosse! sade brukspatronen, hvars ansigte sken som en fullmåne och återspeglade

hans glada förhoppningar. Man såg på honom att han var en man, som var säker att erhålla en god middag och redan på förhand njöt deraf.

— Jag kom för att tala med farbror om middagen.

Gastronomen utsträckte sin hand för att mottaga det dyrbara kortet.

— Olyckligtvis har jag nödgats afstå biljetten åt pappa, som i går kom till staden.

Brukspatronen sjönk bleknande tillbaka på stolen. Hans utsträckta arm nedföll slappt.

— Du gycklar väl? sade han sakta och långsamt.

— Nej, långt derifrån. Min far var ju sjelfskrifven.

Och begagnande sig af farbroderns förvirring, lemnade Victor rummet.

Vi vilja ej försöka måla brukspatronens känslor. Blott en gastronom kan fatta dem. Sårad som blifvande svärfar, sårad som gurmand, nedlutade han sitt hufvud. Så satt han öfver en halftimmas tid.

Slutligen reste han sig upp. Hans ansigte uttryckte fast beslutsamhet.

— Jag måste vara med på denna middag! sade han. Skulle jag än nödgas betala min biljett dubbelt, ja tiodubbelt, måste jag dock med.

Han betalade och gick hem för att fullborda sin klädsel och begaf sig derpå till det ställe, der processionen samlades, i förhoppning att af Henning eller någon annan erhålla hvad han så ifrigt önskade.

Ungefär samtidigt begåfvo sig patronessan och Aurora till kyrkan.

8.

Processionen samlas.

Gillesalen hvimlade af menniskor, till större delen svartklädda. Somliga buro stora kransar på brösten — detta var promovendi, andra buro mindre kransar — detta var äldre, redan förut promoverade magistrar. Några buro på sina svarta kläder granna ordenstecken, ända från det blåa serafimerbandet ned till den anspråkslösa vasa-stjernan. Här och der syntes några uniformer, röda, blå, gula och gröna, hvilka togo sig särdeles bra ut bland den svartklädda mängden. Bland den stora massan funnos högst få, som ej på något sätt voro distingerade.

Bland dessa var brukspatron Strömberg, hvilken, såsom vi veta, gått upp i förhoppning att möjligen komma öfver någon middagsbiljett

— Det måtte väl, tänkte han, bland öfver 90 magistrar finnas någon, som kan afstå den biljett han har att disponera.

Till en början såg han sig rundt omkring i salen för att upptäcka Henning, men lyckades icke deruti.

Han vände sig då till en af kandidaterna.

— Ursäkta mig, min herre! Kan ni upplysa mig huru jag skall kunna få köpa en biljett till promotions-middagen.

— Det är troligtvis omöjligt, men om ni vänder er till någon af marskalkarna, så torde de kunna hjelpa er. Ni känner igen dem på deras långa röda skärp.

Brukspatronen tackade för upplysningen och såg sig om efter en af de nyssnämde funktionärerna. Han upptäckte en, som stod vid dörren och utdelade exemplar af de verser, som skulle afsjungas i kyrkan.

— Förlåt, min herre...

— Hvad behagas?

— Jag ville...

— Ni önskar förmodligen ett exemplar... se här!

— Jag tackar, men det var ej det jag ville.

— Var då så god och säg er önskan så fort som möjligt, ty min tid är upptagen.

— Jag ville veta hur jag skall få biljett till promotionsmiddagen.

— Har ni någon bekant bland promovendi.

— Nej... jo... det vill säga min brorson, kandidaten Strömberg.

— Nå, då har han förmodligen antecknat er för en biljett.

— Nej, han har lemnat den åt sin far.

— Jaså, det var rätt ledsamt.

— Men jag förmodar att herrarne ha några biljetter att disponera.

— Nej, gudnås, utrymmet vid bordet är så inskränkt, att sedan de 90 nya magistrarne med hvar sin gäst, således tillsammans 180, akademistaten och honoratiores erhållit platser, finnes ej en enda stol till öfverlopps.

— Men min Gud, hvar skall jag då få en biljett?

— Jag inser verkligen ej någon annan råd än att ni i ordning frågar hvar och en af de 90 unga magistrarne, derpå deras 90 gäster och slutligen alla de andra, som äro utrustade med biljetter, huruvida ingen af dem vill afstå sin. Ibland så många finnes väl någon, som låter förmå sig dertill, särdeles om ni bjuder någon vacker summa. Emellertid för att spara er en del af ert besvär, förklarar jag på förhand att intet i verlden skulle kunna förmå mig att afstå min plats, äfven om jag såsom marskalk vore i tillfälle att göra det.

— Jag tackar er, min herre, sade brukspatronen och gick uppåt salen.

Nu började han mönstra alla der befintliga personer, för att upptäcka någon hvars utseende kunde lofva ett godt resultat.

Han fästade sin uppmärksamhet vid en ung man, hvars luggslitna svarta drägt och bleka, magra ansigte tycktes gifva tillkänna det han med armod och brist kämpat för den lagerkrans, som han nu bar på bröstet.

Brukspatronen lade sin hand på hans axel.

— Hör på, min unge vän, sade han med en ton af vänlig nedlåtenhet, ni är ju en af de blifvande magistrarne?

— Ja, svarade den unge mannen, något förvånad.

— Ni har således naturligtvis tvänne middagsbiljetter att disponera öfver.

— Visserligen.

— Skulle ni vilja sälja en af dem åt mig.

— Nej, sade kandidaten leende, jag har redan gifvit den ena åt min far, och den andra skall jag väl sjelf behålla.

— Ni vill då ej sälja er egen?

— Visst icke.

— Men tror ni ej att er far vill sälja sin?

— Det tror jag verkligen icke, svarade den andre och hade all möda att återhålla sin harm.

— Men ni förstår väl att jag skulle betala bra.

— Åh, verkligen.

— Jag ser ej på styfvern. Jag bjuder 10 banko, 12, 15 ja 20 banko.

— Det är onekligen ganska vackert bjudet.

— Men hvad svarar ni derpå?

— Jag svarar derpå, att det förvånar mig huru en man, som visar en sådan total brist på allt lefnadsvett, all takt och grannlagenhet, vågar visa sig här bland bildade menniskor.

— Men, min herre...

— Se så, lemna mig nu, och tag ett råd af mig: Vänd er ej till någon annan af kandidaterna med samma begäran, ty jag tror knappast att någon upptager det så som jag! Ni kan riskera att blifva utvisad.

Och dermed vände den unge mannen ryggen åt brukspatronen.

Denne pustade och såg högst dekontenanserad ut. Emellertid voro hans tankar mera riktade på det retande middagsbordet, än på den förödmjukelse han nyss utstått.

I samma mån som han utsigter att få vara med förminskades, antog den högtidliga middagen allt mera vällustiga och retande färger för hans uppeldade fantasi. Det fanns ej en läckerhet, ända från de underbara rätter, hvilka uppdukades på Luculli bord, in till Soyers och Crockfords mera moderna läckerheter, som icke brukspatronen tänkte sig förlora på samma gång med promotionsmiddagen.

Men det behöfdes en penna lik den, som målat notarien Jaques Ferrands afroditiska mani, för att teckna de retande bilder, som uppträdde och hvar i sin ordning förledde brukspatronens fantasi.

Han sjönk ned på en stol, och med pionröda kinder, skälfvande läppar, brinnande ögon, svettdrypande panna lät han de läckraste rätter på gyllne fat tåga förbi sin mages ögon.

Men med en våldsam ansträngning ryckte han sig upp ur dessa fantastiska drömmerier, och med ett mod, ett förakt för alla former, som blott en stark passion kan uppväcka, vände han sig till den förste kransbeprydde han såg i närheten.

— Herre, sade han med darrande röst, jag ger er 100 riksdaler för en middagsbiljett.

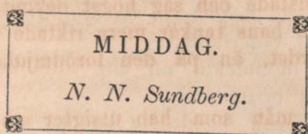
Den tilltalade såg förvånad på honom.

Brukspatronen upprepade sitt anbud.

— Ni skall få en för intet, sade »Apollosonen» skrattande... se här!

Han räckte honom ett litet kort, som han upptog ur sin porte-monnaie.

Brukspatronen betraktade kortet, som hade nedanstående utseende:

MIDDAG.

N. N. Sundberg.

Det var en vanlig matpolett till en af stadens källare, en matpolett, som man kunde få köpa för 16 skillingar banco, en matpolett, för hvilken man erhöll sega biffstekar, dufvet svagdricka och namnlösa buddingar.

Detta hån var för starkt.

Brukspatron slängde en ursinning blick på upptågsmakaren och gick åt ett annat håll.

En hopplös förtviflan intog hans hjerta. Han tyckte att alla menniskor betraktade honom under hånfulla blickar. Med långsamma steg begaf han sig till ett af smårummen.

I ett hörn af rummet upptäckte han sitt sista hopp. Det var Henning, som samtalade med en ung svartklädd man.

Brukspatronen nalkades.

Till sin stora förvåning märkte han då att den, med hvilken Henning samtalade, på sin svarta drägt bar flera ordnar samt ett bredt blått band öfver bröstet. Hvem kunde det väl vara? Han gick ett par steg närmare och igenkände... kronprinsen.

— Nå, jag måtte säga, tänkte han, talar kronprinsen med den der kandidaten. Det inger mig verkligen ännu mera aktning för honom. Men, min Gud, jag kan ju ej nu gå fram och tala om min middagsbiljett, såvida icke...

Den arme mannen funderade verkligen ett ögonblick på att gå fram till kronprinsen, falla på knä och såsom en nåd utbedja sig hans förord i afseende på en biljett till middagen.

Lyckligtvis aflägsnade sig kronprinsen i detta ögonblick. Han hade blott med ett par ord lyckönskat den blifvande filosofie magistern, en ära, hvilken han denna dag lät många vederfaras.

Henning upptäckte nu sin tilltänkte svärfar och skyndade emot honom.

Brukspatronen kände sig knappast hafva nog mod att framställa den fråga, som sysselsatte honom så ifrigt. Han fruktade att förlora sitt sista hopp.

Slutligen bemannade han sig dock och framställde sitt bekymmer.

— Visserligen har jag en biljett, sade Henning, men...

— Inga men, jag betalar den huru högt som helst.

— Hör mig först ett ögonblick! Vid X gymnasium finnes en lärareplats ledig, hvars tillsättande beror af biskop Y. Denne har sjelf biljett, men hans ende nästan afgudade son har ej någon sådan. Han känner mig och vet att jag ärnar söka lärareplatsen i X. Han har lofvat mig att utverka sin fars förord, och jag har lofvat honom en middagsbiljett. Så stå affärerna.

— Jag lär ej då kunna hoppas.

— Hvem vet? Men jag ville nämna detta på det herr brukspatron måtte inse att jag har bra svårt att stöta mig med biskopens son. Ger jag er hans biljett, så ger han en annan min syssla.

— Nå, era egna meriter...

— Äro ej större än flera af mina medsökandes. Men får jag framställa en liten kalkyl?

— Hvad vill det säga?

— Blott en helt enkel intresse-fråga, som kan uträknas genom en liten analogi, medan vi vänta.

— Men...

— 800 r:dr i årlig inkomst, huru stort kapital motsvarar det efter t. ex. 5 procent?

— Hm...

— Låt mig se! Är det ej 16,000 r:dr? Jag tror att jag ej missräknar mig.

Brukspatronen teg.

— Nåväl, återtog Henning, min lön skulle bli 800 r:dr b:ko. Genom att gifva herr brukspatron biljetten, ginge jag då miste om ett kapital — eller åtminstone räntan af ett kapital — stort 16,000 r:dr b:ko, eller nära 25,000 r:dr riksgäldssedlar. Det der är ju en hel förmögenhet, eller huru?

— Visserligen, mumlade brukspatronen och ville gå. Han trodde att Henning gycklade med honom.

— Men vänta då ett par minuter! Jag har straxt slutat.

— Jag hör er.

— Ni förstår att jag ej helt och hållet utan ersättning skulle vilja afstå från mina 25,000 r:dr.

— Det förstås, menade brukspatronen, som åter började hoppas.

— Jag anser mig till och med kunna begära något mer, i anseende till mitt tidigare löfte åt biskopens son.

— Men ni kan väl ej inbilla er att jag skulle gifva er nära fjerdedelen af min förmögenhet för en middag.

— Nej, det har jag aldrig kunnat tro. Också vore det måhända klokast att hålla mig vid biskopens son och min lektorsplats.

Brukspatron började åter förtvifla.

— Likväl, återtog Henning, skulle jag gerna vilja tjena er.

— Nå, men låt då höra hvad ni fordrar! Är det rimligt, så beviljar jag det på förhand.

— Ser ni, herr brukspatron, jag stämmer ej ned mina pretentioner: 25,000 r:dr måste jag ha eller också 25,000 r:drs värde. Jag har derföre funderat på hvilken af era egendomar af detta värde ni lättast skulle kunna undvara. Westerby...

— Men är ni då i Guds namn rasande, menniska?

— Afbryt mig ej! Westerby, tänkte jag, är en vacker egendom, men den tycker patron Strömberg sjelf så mycket om, att han nog ej vill skiljas ifrån den. Dessutom är jag ej landtbrukare. På samma sätt förhåller det sig med ert säteri Hofva. Dem slog jag således ur hågen.

— Men hvart vill ni då komma med allt detta?

— Jag fortsatte således mina grubblerier. Slutligen fick jag en idé.

— Nå?

— Er dotter...

— Min dotter?

— Er dotter har för mig ett oberäkneligt värde, och ni, å er sida, skall i alla fall någon gång skilja er från henne. Välan, tänkte jag, brukspatronen får min biljett och jag får hans dotter.

— Men älskar ni då min dotter?

— Med passion.

— Och älskar hon er?

— Ja, min herre!

— Nå, i Guds namn, då kan jag ju ej göra något vid saken.

— Det vill säga att ni...

— Jag lemnar mitt samtycke, såvida min hustru...

— Jag har redan hennes bifall.

— Hvad säger ni!

— Som jag hade den äran att nämna, patronessan har lofvat mig sitt bifall.

— Men ni är då en riktig trollkarl.

— Emellertid lemnar jag åt er min talisman, och leende gaf Henning sin blifvande svärfar den så ifrigt efterlängtade middagsbiljetten.

Brukspatronen vände den och besåg den på alla sidor, genomstafvade de tryckta orden flera gånger och granskade den så noga som om det varit en förfallen revers.

Nöjd med granskningen, stoppade han biljetten i sin plånbok med en min af oändlig belåtenhet, skakade Hennings hand och gick att intaga sin plats i processionen.

Och hvilken procession!

Akademie-vaktmästare och kursorer i granna, brokiga medeltids-kostymer.

Marskalkar med långa, röda sidenskärp.

Långa rader af »hospites», bara excellenser och statsråd och grosshandlare och serafimerriddare och presidenter och landshöfdingar och brukspatroner och erkebiskopar och furstar af det kungliga huset...

Brukspatronessan skulle hafva gifvit mycket för att få vara i sin mans kläder och deltaga i den ståtliga gåsmarschen.

Patron Strömberg hade till sidokamrat eller öfverrotmästare, för att tala i korpral-stil, sin bror, Victors far, hvilken han ej träffat sedan dennes ankomst till staden.

I glädjen öfver att nu vara förvissad om middagen, var brukspatronens hjerta öfverflödande af menniskokärlek och broderlig välvilja.

— Hur mår du, gamle bror? frågade han.

— Åhjo, så der temligen. Än du sjelf då?

— Förträffligt.

— Och din fru?

— Nu tror jag att hon befinner sig väl. Men i morse hade hon nervattacker.

— Då går hon väl ej i kyrkan?

— Tvärtom, det var just derföre att hon fruktade att ej få plats i kyrkan som hon blef illamående.

— Ja, hon har alltid varit mycket retlig, yttrade Victors far försmädligt.

Han kunde aldrig riktigt harmoniera med sin svägerska.

— Hm, svarade brukspatronen, som ej tyckte om sin brors ton, det borde åtminstone ej du säga.

— Och hvarföre icke?

— Först och främst emedan du sjelf icke har det jemnaste lynne.

— Jaså, kanske för det att jag ej alltid lämpar mig efter din frus kapriser.

— Nå, låt oss ej tala om det! För det andra lär det varit du som nära på beröfvade henne tillfället att åse högtidligheterna.

— Huru — med fyra biljetter? Hon är ju så mager, att hon ej behöfver mer än hälften af en vanlig plats.

— Men, min bror...

— Hon ärnade kanske behålla alla sju för att slippa sitta bredvid något fruntimmer af lägre rang.

— Åtminstone borde din son gifvit henne plats på den förnämsta läktaren.

— Jaså, det är der skon klämmer. Nå, då måste jag erkänna att jag är rätt glad öfver att jag valde de röda biljetterna för att i någon mån qväsa hennes högmod.

— Du talar om min hustru.

— Hon är väl ej en drottning, så att det är majestätsbrott att skratta åt hennes högmod. Kunde hon väl inbilla sig att jag, Victors egen far, ej i första rummet skulle ha att disponera öfver hans platser

— Emellertid hade det varit Victors skyldighet...

— Skyldighet... Hvad för slag?

— Att visa mera artighet mot sin tant, så mycket mera, då han önskar blifva hennes svärson.

— Ah, den der önskan lär ej vara så het. I alla fall behöfver han alldeles icke krusa och fjäsa. Han är nog förmögen att få en flicka, som är lika god och hvars slägt ej har så stora pretentioner.

— Jaså, låter det *så* nu. För några år sedan talade du ej ur den tonen.

— Vill du kanske insinuera att det var *jag*, som föreslog partiet?

— Hvilken annars?

— Var det ej just *du* som ständigt pratade om huru passande det vore att våra barn förenade *sin* framtid och *vår* förmögenhet?

— Jag kunde förlora tålamodet. Det var du, som förmådde mig till det der dumma löftet, som jag nu ångrar, då jag ser huru liten uppmärksamhet din herr son visar både mig, min hustru och Aurora sjelf.

— Ångrar du öfverenskommelsen, så kan den lyckligtvis lösas.

— Det vore åtminstone ej mig emot.

— Och ännu mindre mig. Victor tager sig en annan hustru.

— Och Aurora en annan man.

Med ansigten blossande af vrede inträdde bröderna i kyrkan, dit processionen nu hade hunnit.

Genom en hai af soldater och årets studentbeväring tågade den upp på en af bräder sammanfogad ställning, hvilken skulle föreställa Parnassen, samt ordnade sig der på behörigt sätt.

Brukspatronen och hans bror ställde sig så långt ifrån hvarandra som möjligt, men sände hvarandra alltemellanåt de mest mördande blickar.

Nu hördes några kanonskott. Akten började.

9.

I kyrkan.

Huru skola vi värdigt skildra den högtidliga akten?

Till en början låtom oss citera huru skalden Vitalis beskrifver processionens intågande i kyrkan vid hans egen promotion år **1824**.

— — — — — —
Så gingo vi med stolta ögonkast
Uppå den stora, undersamma mängden
Vid klockoringning, likasom vår skyddsgud
Apollos likbegängelse vi firat.
Dock lefver guden, fast med litet lif.
Uti tre hela år han sitter kulen
Och larmar högt och lamenterar öfver
Vårt lands geniers armod på geni.
Men när fru Tellus har, för tredje gången,
Allt efter gammal utnött slentrian
Fullbordat, till de astronomers nöje,
Sin långa resa i den tomma rymden
Och kommit, efter hvarje års förlopp,
Precist till samma punkt, der högstdensamma
Befann sig vid sin vandrings första början,
Deri en metaphysicus ej olik,
Då slår sig solens gud och snillets lös
Och är den dagen vid förträffligt lynne:
Förty han firar då med hög effekt
På Fyris platta strand en parodi
Uppå de sinas kröning uti Delphi...
Vi hunnit målet, trädde in i templet
Uppå ett berg af träd, som het Parnassus.
Apollo rätt oartig var emot oss
Och bjöd oss ej en gång att sitta ned.
Vi stodo hela dagen på ett ställe,
Som om vi rötter fått och blifvit trän
Som gudens första älskarinna Daphne.

Samma reflexion gjorde äfven Henning och Victor, der de, lutande sig mot barrieren nedanföre damernas läktare, nästan dignade af trötthet.

— Det är dock hårdt, sade Henning. Vi ha nu arbetat i många långa år, läst och tenterat i en mängd ämnen, för hvilka vi aldrig känt den ringaste kallelse. Vi ha slutligen

— — — — — — undergått
Det verkeligen svåra kunskapsprofvet
Att gifva ut ett litet verk på trycket,
Som professorer skrifvit i vårt ställe;
Och från katedern vi det ock försvarat
Med granna floskler, för hvars skull, på sin tid,

Då språket redan var uti förfall,
Skolmästaren Quintilianus gifvit
En primagosse handplagg.

Vi ha för detta mål förslösat tid, möda och penningar... och nu, då vi redan befinna oss på Parnassen, låter man oss digna af trötthet under afhörandet af långa tal, som knappast tio personer i hela kyrkan begripa. »Utt nilåminåhs... axepimús... lockå...» hvad vill det säga? Förstår du?

— Icke ett ord, men det står i programmet att det skall vara latin, och jag tycker mig verkligen igenkänna några ord.

— Du är då lyckligare än jag, ty ehuru jag uppfattar ljuden, kan jag ej ana deras betydelse. Jag undrar om jubelmagistern känner igen det språket.

— Gud vet. Men om han gör det, måste nödvändigt en anmärkningsvärd omständighet, hvilken han hittills ej observerat, förvåna honom.

— Hvad menar du?

— Att de döda språken numera, lika litet som de lefvande, äro fria från det öde att vexla och förändras.

Henning skrattade.

— Se på din far! sade han. Han står der med stirrande ögon och vidöppen mun och söker förgäfves öfvertyga sig om att detta är samma språk, hvarmed han för trettio år sedan bråkade i skolan.

— Tyst och hör på sången!

Under promotionsakten afsjöngos nemligen verser, författade af studeranden Göranson och satta i musik af direktör Josephson. Körerna utfördes af studenter, solonumren af fröken Sandels, mamsell Wibelius och studeranderne Hæggström och Arnoldsson.

— Ser du hvar Aurora sitter? frågade Henning, då sången tystnat,

— Bredvid andra pelaren härifrån, på tredje bänken.

— Ja, jag upptäcker henne nu.

— Nu ser hon hitåt.

Auroras ögon mötte hennes älskares. Hon rodnade och gjorde en för alla andra omärklig rörelse med handen. Henning betraktade henne med förtjusning och glömde sin trötthet.

Men snart derpå kanoners dunder bådar
Att lagerns ära delas ut för intet,
Och lagerkransen, kommen sjelf af träd,
Med månget hufvud sig beslägtad känner.

På midten af Parnassen stod en kateder, i hvars öfre afdelning promotor, professor A. Svanberg, och i den nedre primus och ultimus befunno sig. Den öfre afdelningen hade trappsteg till höger och venster, uppför och utför hvilka promovendi marscherade. Bakom katedern stodo tvenne marskalkar, af hvilka den ene signalerade när kanonskotten skulle afskjutas, under det den andre till promotor framräckte diplomen.

Våra båda unga vänner uppstego i sin tur i den öfre katedern, mottogo ring och krans och diplom, hörde skottet smälla och nedstego på andra sidan »med blandade känslor.»

När alla erhållit sin beskärda del, uppstämdes af dem bland de promoverade, hvilka voro sångare, följande

Hymn

af de promoverade.

Höga vishet, du, som tände
Himlens lif i jordens grus,
Som till jordens slägte sände
Strålar af ditt helga ljus!
Ljusets vigda skara träder
För ditt anlet fram, o Gud,
Och i bönens offerskrud
Rörd sin andakts lofsång kläder.

Lär oss på ditt ord att bygga
Vår förtröstans säkra hopp
Och ur lifvets töcken trygga
Blicka till din himmel opp —

Lär med tillförsigt oss bida
Hvad din nåd, o Gud, beskär!
För hvad sant och heligt är,
O, gif kraft, gif mod att strida!

Efter aktens slut tågade processionen ned i kyrkan, der de, som hade nog ihärdighet dertill, qvarstannade för att afhöra predikan. Den hölls af pastor Rundgren, som ypperligt utvecklade sitt ämne: »En ung mans föresats, då han träder ut i verlden: Jag släpper dig icke med mindre du välsignar mig». Man anmärkte blott att han några gånger förvexlade namnen Israel och Jakob, så att han yttrade: »Du skall hädanefter icke heta Israel utan Jakob».

Och sålunda slutades högtidligheterna i kyrkan.

— Sic transit gloria mundi! sade Henning, då han trädde ut i den fria luften och kände några regndroppar falla i sitt lagerkrönta hår.

Derpå uppsökte han brukspatronen för att, såsom artig värd, föra honom till middagen.

10.

Middagen.

Kalkonpastej med tryffel och champignoner.

»Klockan 3 eftermiddagen samlades i orangerisalen de till middagen inviterade stater och kårer och hospites, till ett antal af, som det sades, 290 personer. Ett enda bord, dukadt i så kallad hästsko och öfverskuggadt af de genom detsamma uppskjutande höga lagerträden, upptog salens dubbla längd och gaf en särdeles vacker anblick. Vid sidan af dess ena långsida

satt Hans Kongl. Höghet Akademiens Kansler med primus magister Fåhræus å dess högra och ultimus magister Broman å venstra sidan. Hans Kongl. Höghet Hertigen af Upland satt till höger om primus och prokansleren Erkebiskop af Wingård till venster om ultimus. Midt emot kronprinsen hade rektor magnificus professor Schröder sin plats, omgifven af Landshöfdingen v. Kræmer och Landshöfdingen, Statsrådet Silfverstolpe. De promoverade sutto sedermera å hvarannan plats, omgifne af dels honoratiores, dels anförvandter.

Middagen var splendid. Tolf marskalkar hade öfversigten af dess serverande; en god orchester exequerade taffelmusiken; vin flödade och glädjen stod snart högt i tak.

Då skålarne föreslogos, inmarscherade studenternas sångkör, hvilken sedermera blef qvarstående och beledsagade hvarje skål med någon sång, utförd så som man endast i Upsala får höra det. Sedan Hans Majestät Konungens skål var drucken och folksången afsjungen, proponerades H. K. H. Kronprinsens. Kören uppstämde »Ur Svenska hjertans djup en gång» och åtföljdes skålen af jublande hurrah! Vid Prokanslerens, Erkebiskop Wingårds skål sjöngs »Integer vitæ, scelerisque purus». Vid skålen för filosofiska fakultetens decanus, herr professor Palmblad, inträffade en ganska muntrande episod. Kören uppstämde nemligen Bellmans bekanta sång: »Gubben är gammal, urverket dras», hvilket af Tidens ärade utgifvare med mycken bonhommie upptogs, hvarefter herr professorn äfven hade att fägna sig åt trenne skallande vivat-rop. Slutligen föreslog H. H. Erkebiskopen magistrarnes skål, hvarvid Wennerbergs herrliga sång: »Stå stark du ljusets riddarvakt!» med rörande enthusiasm af hela den församlade mängden afsjöngs.»

Ofvanstående skildring hafva vi hemtat ur Morgonbladet för den 20 Juni och vilja blott göra ett par anmärkningar, såsom

Att middagen ej serverades på ett enda bord, utan på en hel mängd sådana, hvilka stodo i tvänne paralella rader oc ej, för nyktra ögon åtminstone, det ringaste erinrade om hästskoformen.

Att h. k. h. kronprinsen och de högre notabiliteterna icke sutto »vid sidan af långsidan» af det der hästskobordet, utan vid ett särskilt bord.

Att, hvad det »jublande hurrah», som beledsagade en viss skål, beträffar, nio tiondedelar af sällskapet var för mycket sysselsatt med middagen och enskilt konversation för att vid så stort afstånd och under ett sådant sorl kunna höra hvems skål som föreslogs.

Men att rätta uppgifterna i Morgonbladet är ett otacksamt arbete, hvilket vi öfverlemna åt dess medbröder inom presten...

Henning hade på sin högra sida brukspatronen Strömberg, som var sysselsatt med genomläsandet af matsedeln.

Ehuru denna ej fullt motsvarade brukspatronens fantastiska drömmar — och när har väl verkligheten varit jemförlig med illusionerna om densamma — var gastronomen dock ganska nöjd vid genomläsandet af följande lista:

»Italiensk soppa. — Färsk lax med garnityr. — Filet de beuf och vinkokt vestfalisk skinka med legymer. — Turban på kräftor med sparris och förlorade ägg. — Kalkonpastej med tryffel och champignoner. — Charlott Paleseng. — Kyckling och morkulla med pressgurkor. — Gélé-pudding med krokan. — Russin och mandel. — Apelsiner. — Konfekt. — Smultron naturelle.

Särdeles framställde sig kalkonen med retande färger för bruk patronens inbillning.

Som Henning visste att ingenting angenämare kryddar en god middag och bättre underhjelper matsmältningen än ett hjertligt skratt, sökte han, under måltidens lopp, på bästa möjliga sätt underhålla sin gäst. Likväl talade han endast under mellanstunderna mellan de olika

rätternas serverande, nogsamt vetande att en äkta gurmand under sjelfva ätandet vill vara ostörd.

När således soppan var förtärd, uppstod följande samtal:

— Måtte jag nu bara ej äta för mycket! suckade brukspatronen.

— Åh, det lär väl ej ha någon fara.

— Jo, det vet jag bäst, som så ofta är besvärad af indigestion.

— Och ser dock så frisk ut.

— Åh ja, för öfrigt kan jag just ej klaga.

— Nå, då man blott har *en* sjukdom, bör man prisa sig lycklig.

— Men betänk att denna sjukdom återkommer så mycket oftare.

— Och försvinner lika hastigt.

— Fan ock! Ibland får jag gå hela dagar utan att smaka något annat än piller och mixturer.

— Men det der borde doktorn förekomma.

— Ja, så tycker jag också. Men när jag talar med honom derom, börjar han att prata om regim och diet och dylikt, som jag ej alls kan fördraga.

— Det undrar jag icke på.

— Dessutom är han väl ej så missbelåten med att jag emellanåt behöfver hans hjelp: han skulle annars ej få sina månadtliga dusörer af mig.

— Herr brukspatronen borde göra med sin läkare såsom kineserna bruka.

— Och huru göra de?

— De utfästa en viss summa årligen åt sin läkare, men med vilkor att ett visst, icke så obetydligt afdrag göres för hvarje dag, som de befinna sig illamående. På det sättet ligger det i doktorernas eget intresse att deras kunder ständigt äro friska.

— Ha, ha, ha! De der kineserna äro ändå ej så dumma som jag trodde.

Brukspatronen försjönk nu i begrundande af det nyss sagda, tilldess den färska laxen angenämt distraherade honom i hans funderingar.

Men sedan han skjutit den tomma tallriken ifrån sig och tömt ett glas S:t Julien, yttrade han:

— Men jag finner dock en olägenhet vid det kinesiska bruket.

— Hvilken då? frågade Henning.

— Jo, ser ni . . . Antaget att jag gjort ett sådant kontrakt med min doktor, och jag en dag hade min vanliga indigestion, så skickar jag naturligtvis efter min doktor. Han kommer. »Jag är sjuk», säger jag. Han rynkar på ögonbrynen och blir ängslig vid tanken på ett afdrag. »Hvar?» frågar han. Jag berättar att jag ätit för mycket till middagen. »Lappri», säger han, »ni är ej mera sjuk än jag, blott litet tung efter maten. Gå några slag öfver golfvet, så blir det nog bra». Derpå aflägsnar han sig, och jag får sköta mig sjelf.

Henning böjde sitt hufvud för brukspatronens klara blick.

(Paus, föranledd af filet de beuf och vestfalisk skinka).

— Jag tror knappt att jag ännu gratulerat er, sade brukspatronen.

— Jag tror det ej heller, men det lönar också ej mödan.

— Jo, det gör det visst, och jag ber er också att få dricka ett glas med er och tillika uttrycka min hjertliga lyckönskan.

— Jag tackar, sade Henning och klingade med sin gäst.

— Ni fick väl många betyg?

— Åh, jag kan just ej säga.

Han hade fått sina »jemna tretton».

— Ni är för mycket blygsam, min vän!

— Visst icke, betygen äro föga att fästa sig vid.

— Ja, men man har dock ej någon annan måttstock på kunskaperna.

— Det är just olyckan. Det händer icke så sällan att man erhåller betyg i en vetenskap, som man aldrig studerat.

— Det är väl omöjligt.

— Vi hade ett roligt exempel derpå i termin. En student, som skulle tentera till graden i fysik, gick en dag ut för att anmäla sig till tentamen. Som han ej visste hvar professorn bodde, frågade han den första person han träffade på gatan. Nu finnes det två professorer i Upsala, som bägge heta *Svanberg*, den ene i fysik, hvilken studenten sökte, den andre i astronomi, en vetenskap, som han ej alls studerat. Vår vän blef visad orätt och anmälde sig för astronomen. På utsatt tid kom han tillbaka för att tentera. Han fick först några frågor ur sferiska astronomien, så enkla att hvarje skolgosse kunnat besvara dem. Naturligtvis vår student likaledes. Derpå fick han redogöra för Copernici system och lyckades temligen, ehuru han blef mycket förvånad öfver de underliga frågorna. Professorn vände sig nu till mera speciella saker, och vår vän, hvars kunskapsförråd här tog slut, led fiasko. Men då astronomen till slut började fråga om de mekaniska rörelselagarne för kroppar i allmänhet och planeterna i synnerhet, kom tentandus just in på sitt gebit och svarade förträffligt. Då reste sig professorn och yttrade: »Jag har visst några anmärkningar att göra, herrns kunskaper äro något ofullständiga; men emellertid kan jag lofva herrn adprobatur». Studenten gick hem, öfvertygad om att hafva tenterat i fysik och blef först vid genomläsandet af sitt kandidatbetyg upplyst om misstaget, då han till sin förvåning fann att han hade adprobatur i astronomi och admittitur i fysik, ehuru det bort vara tvärtom.

Brukspatronen skrattade och lade för sig en väldig portion af »turban» på kräftor, till hvilken han drack tre bräddfulla glas portvin.

Emellertid tyckte Henning det vara tid att tänka på sina egna angelägenheter.

Också, då champagnen framsattes på bordet, fyllde han tvänne glas och yttrade:

— Herr brukspatron, då ni nyss så välvilligt önskade mig lycka till den framgång, jag i förmiddags erfor, hoppas jag att ni ej vägrar att dricka ett glas med mig för en ännu större framgång, hvilken jag ännu blott kan hoppas.

Brukspatronen nickade. Han kände sig föga disponerad att tala.

— Jag ville be er, fortfor Henning, att dricka ett glas för framgången af mitt frieri till er dotter Aurora.

— Jaså ... ja ... men ... stammade brukspatronen.

Han var ej van vid hastiga beslut och hade dessutom nu nästan glömt det löfte han, i ängslan att ej få vara med om dinén, låtit afpressa sig.

— Nåväl, sade Henning och höjde sitt glas ... Men ni tvekar, tror jag. Det är väl ej möjligt efter ert löfte i förmiddags? Betänk då min syssla, som jag gått miste om.

Brukspatronen nickade åter.

— Hm, sade han, ni förstår väl.... det vill säga ... men jag tror min bror vinkar åt mig.

Och dermed reste han sig med en hastighet, hvilken blott den ytterliga förlägenheten kunde skänka hans digra lekamen.

Hans bror hade verkligen vinkat honom. Se här orsaken.

Sedan Victors far ungefär en timmas tid under tystnad sysselsatt sig med sin middag, vände han sig helt hastigt till sin son.

— Victor, sade han, håller du mycket af din kusin?

Som Victor ej alldeles förstod meningen med denna fråga, dröjde svaret en stund.

— Naturligtvis håller jag af henne.

— Jag menar: älskar du henne?

— Det kan jag just ej säga; men eftersom det är pappas önskan, hoppas jag kunna bli lycklig med henne ändå.

— Det är mycket riktigt tänkt. Men, antaget nu att det ej vore min önskan....

— Jag förstår icke.

— Det är klart och tydligt, tycker jag. Om jag ej mera vore böjd för partiet, hvad skulle du då göra?

— Då skulle jag ej heller bry mig om det.

— Det är bra. Men låtom oss nu antaga att din farbror och din tant vore de som bröte eller åtminstone läte förstå att de önskade brytning....

— Hm!

— Om de ej ville ge dig flickan.

— Då finge jag väl gifta mig med en annan.

— Riktigt, min son! Det är ädelt, det är manligt taladt. En man bör känna sitt eget värde och visa att han ej blir modfälld för en missräkning och att en qvinnas löjliga nycker ej kunna såra honom.

— Men hvad är pappas mening med dessa suppositioner?

— Det är ej suppositioner, det är verkliga förhållandet.

— Verkliga förhållandet....

— Ja. Min bror har, troligen dertill förledd af sin kära hustru, först retat mig i dag på förmiddagen och sedan låtit mig förstå att *han* ingalunda vore angelägen om att hans dotter skulle gifta sig med min son; och jag svarade att å *vår* sida intet hinder skulle möta för en brytning.

— Således....

— ... kan du från och med denna dag anse dig helt och hållet fri.

Victor såg helt belåten ut.

— Du skulle till och med, återtog fadern, göra mig ett nöje om du med det snaraste inginge en ny förbindelse. Det skulle då synas att du icke ångrade

rupturen. Men en hygglig och förmögen flicka skulle det vara.

— Hvad säger pappa om mamsell Albertina B.? frågade Victor, som i förtjusningen alldeles glömde att hans far troligtvis aldrig hört talas om henne.

— Hvaba! Har du redan en på förslag?

— Det vill säga, sade Victor förlägen, att jag känner henne från min badresa i fjol somras och nu kom att tänka på henne.

— Nånå, intet ondt i det, bara flickan föröfrigt är passande.

— Hon är syster till kadidaten Henning B., som jag flera gånger nämnt för pappa.

— Jag tror väl, sade fadern temligen likgiltigt. Men hvad är hennes far?

— Han är död.

— Nå, hvad *var* han då?

— Prost.

— Hvar?

— I L..e socken.

— Åh kors, är det *hans* dotter! Han var en af mina skolkamrater och ansågs alltid för en mycket aktningsvärd man. Nå, då är väl flickan temligen förmögen?

— Hon har 80,000 riksdaler.

— Det var märkvärdigt hvad du har noga reda på allt, som rör henne. Har du haft några spekulationer förut?

— Nej, jag hörde det händelsevis.

— Jaså, nå hvar vistas hon för närvarande?

— Hon är med sin mor här i Upsala för att bevista Hennings promotion.

— Nå, då kan jag få se henne . . . det faller sig ju förträffligt... Men se på din farbror der borta, så han vrider sig på stolen. Jag skall vinka honom hit, så få vi saken klar utan någon högtidlig slutscen.

Som vi nämnt, skyndade brukspatronen att hörsamma kallelsen.

— Ursäkta att jag störde dig, min bror!

— Skadar icke under väntan på kalkonpastejen.

— Jag ville blott säga ett ord.

— Jag förstår.

— Låt oss först dricka ett glas med hvarandra.

(— Månne han ärnar be mig om ursäkt för sin ohöflighet i förmiddags? tänkte brukspatronen).

— Med mycket nöje, yttrade han högt.

— Du minnes ju hvad vi talade om under vägen?

— Ja, mycket väl.

I detsamma serverades kalkonpastejen. Brukspatronen blef ängslig, särdeles som hans bror tog god tid för att lägga för sig.

— Rätt godt det här, menade Victors far.

— Jag längtar efter att få säga detsamma.

— Tyvärr höll du på att ej alls få dömma derom. Jag menar min sons middagsbiljett, som du gjort räkning på, men som jag helt oförhappandes i stället lade beslag på.

— Jag vet, mumlade brukspatronen förargad . . . Men till saken!

— Som du vill. Jag har talat med min son i ämnet.

— Och hvad säger han?

— Han mottog med resignation underrättelsen om brytandet af vår öfverenskommelse.

— Jaså ... hm ... nå, så mycket bättre, sade gurmanden och ville gå.

— Vänta ett ögonblick!

— Men min kalkon...

— Åh, du hinner nog, sade Victors far och tog fast i sin brors rockskört.

— Nå, hvad är det då mera?

— Gissa!

— Det kan jag ej.

— Men försök ändå!

— Så släpp mig då lös!

— Försök bara en enda gång!

— Har jag tid till det?

— Nå, du skulle i alla fall ej ha lyckats. Han gifter sig med en annan.

— Det ger jag fan! skrek brukspatronen och ryckte sig med en förtviflad ansträngning lös.

Hans bror skrattade förtjust.

Men när brukspatronen kom till sin plats och fann kalkonpastejen redan borta, lemnade hans förargelse rum för en djup förtviflan.

— Vaktmästare, jag har ej fått kalkon!

Ingen svarade.

— Vaktmästare, gif mig kalkon!

— Jag har ej tid.

— Vaktmästare!!!

— Jag passar ej upp vid det här bordet.

Brukspatronen kastade en bönfallande blick på Henning.

Denne steg upp och gick in i det allra-heligaste, der mamsell Björklund presiderade.

— Hörpå, min vän, sade han till en vaktmästare och stack åt honom en riksdaler, servera den herrn, som sitter bredvid mig, med kalkonpastej.

— Straxt, herr magister!

Brukspatronen erhöll den så högt värderade rätten.

Och då han förtärt en kolossal portion, slog han tvänne glas fulla af fradgande champagne, klingade med Victor och sade i rörd ton:

— Ni är en bra ung man med hjertat på rätta stället. Med nöje dricker jag en skål för er förening med min dotter.

Jublande tömde Henning sitt glas och kastade det derpå helt chevalereskt mot golfvet.

Ljudet af det krossade champagneglaset besvarades af ett annat dylikt från andra ändan af salen.

Detta ljud kom från h. k. h. kronprinsens bord.

11.

Promenad i botaniska trädgården.

»Efter måltidens slut, klockan omkring 6 eftermiddagen, företogos de sedvanliga marscherna genom orangeri-trädgården, då först h. k. h. kronprinsen och sedermera de öfriga notabiliteterna på högt upplyftade stolar buros i spetsen af sångarne, under den i massa närvarande allmänhetens jubel. Denna utmärkelse vederfors slutligen äfven herr lektor Wennerberg, Gluntarnes älsklige skald.»

(Vi erinra oss nu att titeln på detta kapitel ej är så alldeles riktig, enär, i anseende till regnet, ej någon allmän promenad blef af. Men då »promenaden» fanns upptagen i dagens program, torde den få qvarstå här.)

På de afdukade borden voro nu bålar med punsch och karolina framsatta . . . Karolina? Ja, ty genom dörrarne inströmmade en mängd fruntimmer, till större delen de promoverades systrar och fästmör. Och nu bildade sig de trefligaste grupper kring bålarne, i fönstersmygarne, i alla hörn af rummet, i korridoren — öfverallt, der det fanns rum för tre eller fyra menniskor att prata, hviska och skratta.

Låtom oss lyssna på några af dessa grupper!

Der i korridoren straxt vid hufvudingången samtala två personer med låg röst. Den ene är en af dagens hjeltar, den andre är en äldre karl, med ett svartmuskigt doggansigte, och klädd i en ej särdeles elegant kostym.

— Herre! säger den sednare. Har ni fått ännu?

— Men ni begriper väl att jag ej i kyrkan eller vid middagen...

— Jag begriper endast att herrns revers är förfallen för öfver en vecka sedan.

— Ni skall få pengar, så snart jag hinner tala med min far derom.

— Ja, men var god och gör det i dag!

— I dag...

— Jag väntar ej ett ögonblick längre: i morgon är ni kanhända bortrest och jag får vänta i månaders tid innan jag ens kan få reda på hvar ni håller till. Jag känner herrarne jag....

— Tre steg derifrån hviskar en Apollo-son med en ung flicka, hvars ansigte skyles af ett nedhängande flor.

— Du här, Leopoldine?

— Tyst! Jag smög mig för en minut sedan från mamma, som troligtvis letar mig i salen derinne. Du reser i morgon?

— Ja, jag måste följa med min far. Men vi träffas ju på balen.

— Nej, mamma, som vill att vi ej skola återse hvarandra, har förbjudit mig att gå. Men sjelf ärnar hon sig dit och lemnar mig hemma under uppsigt af en gammal piga. Denna skickar jag bort klockan half 11 och... det är så tråkigt att ej få drömma vaken i ro...

Ynglingen svarar med feberaktig häftighet: Jag smyger mig från balen tidigt.

— Nej, nej... Öfvertala i alla händelser några af dina vänner att bjuda upp mamma för alla dansarne under balens sista hälft. Mamma är alltför road af dans och kurtis att ej då stanna qvar.

. . . .

Med glasen i hand samtala tre nya magistrar.

— Du reser i morgon till Stockholm?

— Ja, och du till Östergötland?

— Naturligtvis. Jag får derifrån skrifva hit.

— Har du ouppgjorda affärer här?

— Ja, gudnås.

— Jag är minsann ej heller fri.

— Och lika litet jag, säger den tredje.

— För fan! Huru mycket är du skyldig?

— Ungefär femhundra riksdaler. Än du då?

— Trehundra. Och du?

— Tvåhundra.

— Det der gör in summa ett-tusen riksdaler. Jag tager ett diskontlån på denna summa, och ni bägge andra gå i borgen. Du, som far till Stockholm, får taga ut det och sedan skicka oss sedlarne, som vi dela i behörig proportion. Så äro vi alla hjelpta.

— Men hur fan ska vi hinna få reversalet i ordning och vederhäftighetsbevis af rektor, då vi i morgon resa alla tre?

— Ja, det lär väl bli omöjligt. Det var skada. Jag får väl då öfvergifva tanken på att så der i allt lugn bli mina småbjörnar qvitt.

— Barn, barn, säger den, som först framställde förslaget. Föreställen j er, att jag ej redan ställt i ordning alltsammans. Jag har hemma redan reversalet i orduing med påtecknadt vederhäftighetsbevis... det fattas bara era namn och sigiller.

— Men hur visste du då att vi voro hågade för affären?

— Det var ju klart.

. . . .

Der borta stå tre fruntimmer. Det äldsta, som måhända är de bägge andras mor, ser dock ingalunda gammal ut i anseende till sina milda, fina drag och sin smärta vext. Hennes båda döttrar äro förtjusande. Den ena, som tyckes vara ungefär tjugu år, syns temligen allvarsam och ser sig en smula filosofiskt omkring med de stora bruna ögonen. Den andra, troligtvis knappast sexton år, är smärt och högväxt; på hennes hvita, behagligt böjda hals hvilar ett litet förtjusande hufvud. Kring hennes läppar och i hennes ögon spela ett skalkaktigt leende, under det att hon halft skämtande, halft allvarsamt besvarar en af de lagerkrönta ynglingarne, hvilken, utan att känna henne, i förlitande på den frihet, dagens högtidlighet skänker, börjat en konversation — ett anslag för aftonens bal . . . .

Men gif rum! Der kommer en son, sjelf väl icke så alldeles kallblodig, vördnadsfullt ledande sin far, på hvars upprymda ansigte och vacklande gång man ser att han förstått sätta värde på maderan och champagnen. Nu passera de en bål.

— Stanna! säger fadern. Vi skola dricka ett glas.

— Men . . .

— Hvad säger du, min gosse, vill du ej dricka *brorskål* med din egen far? . . . .

Der vandrar en magister omkring och talar några få ord med hvartenda fruntimmer, han finner på sin väg. Han bjuder upp hvar och en till någon dans. Men som den outtröttlige nu redan uppbjudit mellan trettio och fyrtio damer och vissa af dem till flera danser, så torde det kunna hända att han nödgas mankera en och annan . . . .

Brukspatronessan har ej ansett det passande för sig och sin dotter att »gå med i folkträngseln», men Albertine och hennes mor hafva infunnit sig.

Så snart Victor upptäckt dem, ryckte han sin far i armen.

— Hvad är det?

— Se dit bort!

— Nå, än sedan?

— Det är hon!

— Hvilken hon?

— Mamsell B.

— Aha, den der flickan, som skall efterträda min brorsdotter?

— Ja, om pappa ej har något deremot.

— Än hon sjelf då? Hur kan du veta att hon vill ha dig.

Victor låtsade ej höra denna fråga.

— Hvad vår tids unga karlar äro egenkära! Nånå, du är magister, ser ej illa ut och har att vänta dig en vacker förmögenhet efter mig. Du behöfver således ej vara särdeles rädd att få korgen.

— Vill pappa se henne på närmare håll!

— Ja, det förstås. Är det modern, som står bredvid?

— Ja, ser hon ej också hygglig ut?

— Hm, jag har svårt att se det på så långt håll.

Emellertid hade de bägge herrarne kommit fram till fru B. och hennes dotter.

— Tillåt mig, sade Victor, att presentera min far, major Strömberg.

— Det är mig ett nöje, svarade fru B., att få se herr majoren. Min salig man nämnde er flera gånger såsom en af sina skolkamrater och mest värderade vänner.

— Ja, vi gjorde många puts tillsammans på den tiden. Men sedan skildes vi åt olika trakter och träffades högst sällan med flera års uppskof emellan... Och detta är hans dotter? fortfor majoren, pekande på Albertine.

— Ja, hon var blott sju år, när han dog.

Härpå började medlemmarne af det lilla kotteriet se på hvarandra litet förlägna. Samtalet hade fått en ej särdeles treflig riktning, och ingen visste hvad han skulle säga. Fru B. anade majorens och hans sons afsigt och hade svårt att välja en passande ton, som hvarken var frånstötande och kall eller genom för mycket förekommande vänlighet kunde synas uppkommen af begär att få sin dotter fördelaktigt bortgift.

Lyckligtvis fick Albertina en god idé.

— Skulle vi ej gå framåt och se oss omkring? frågade hon.

Förslaget antogs. Och som trängseln blef besvärlig, bjöd Victor fru B. sin arm, hvarpå hans far tog Albertines.

På det viset blef man mera à son aise. Majoren tycktes språka särdeles lifligt med den unga flickan, och man kunde lätt se att hon uppbjöd all sin förmåga att visa sig intagande.

Så att när klockan blef 7 och damerna skulle gå hem för att kläda sig till balen, yttrade majoren helt fryntligt:

— Det är en rätt täck unge, den der.

— Det fägnar mig att pappa tycker så.

— Och treflig är hon att tala med. Jag tycker om sådana flickor, som ej blott prata och skratta med unga karlar, utan förstå att äfven äldre män kunna vara underhållande.

— Pappa är också ovanligt liflig och intressant för att vara . . .

— Tyst med åldern, min gosse! Det kunde falla mig in att sjelf fria till henne.

— Åh!

— Men efter som du har prioritets-rätten, så får jag väl rymma fältet.

— Pappa gillar således . . .

— Ja, mycket gerna. Om du kan få henne, så har du min välsignelse vid bröllopet. Och låt det gå fort, så att min bror och kära svägerska kunna se att du ej behöfde vänta.

— Som pappa befaller! Redan i morgon . . .

— Det var en baddare att vara ifrig om att efterkomma mina önskningar! Jag börjar misstänka något.

— Men, jag försäkrar . . .

— Godt, godt, jag bara skämtade. I alla fall är det ej du som bedt mig, utan jag som öfvertalat dig till alltsammans.

12.

Promotions-balen.

»På aftonen var af de nya magistrarne bal arrangerad i Carolina Redivivas sollennitets-sal, som för till-

fället blifvit iordningställd och på det mest festliga sätt dekorerad. I fonden, till höger om ingången, syntes konung Carl Johans byst, och på väggen öfver densamma var uppsatt det till högtidligheterna 1843 af Upsala damer förfärdigade banér, omgifvet af samtliga studerande nationernas fanor, glänsande af rika broderier, guld och hvitt siden. Hela det kring salen gående galleriet var klädt med mörkblått kläde med gula kronor och omgifvet af en list med ljus. Från taket nedhängde omkring fyrtio stora kristall-ljuskroner, och på hvarje af pelarne, som uppbära galleriet, sutto tvänne trearmiga lampetter. Första anblicken, då man inträdde i detta haf af ljus, var verkligen förtrollande; och vi behöfde i sanning Morgonbladets fashionabla penna, för att riktigt kunna återgifva intrycket af en bal, som i elegans och utsökta toaletter gerna kunde täfla med de förnämsta af hufvudstadens baler.»

Blott ett fattades för att fullända damernas förtjusning. Allt var fötträffligt från orkestern till det blomsterprydda toalettrummet, men — prinsarne?

Ja, prinsarne hade i anledning af sin sorg ej kunnat bevista balen och derföre redan klockan 8 lemnat staden. Men snart tröstade sig de sköna dansöserna.

Carolina-salen är lång, men något smal i förhållande till sin längd. Derföre arrangerades der på en gång tvänne valser i hvar sin ända af salen, och ändå återstod tillräckligt rum för åskådarne i midten.

Att efter intagandet af en god middag, fri från alla bekymmer, dansa med en flicka, som man älskar, är någonting som utan tvifvel är ljuft att erfara, men svårt att beskrifva.

Också afstå vi från försöket att teckna de båda älskande parens känslor. Vi vända oss i stället till patronessan, som slagit sig ned på en bänk under fanorna. Detta var högsätet för aftonen, och man hade der öfversigt öfver den lysande balen i hela dess glans.

När den värda frun nu såg Henning med den grö-

na kransen i håret sväfva bort med Aurora, som rodnande af nöje lutade sig emot honom, när hon påminde sig hur hon hört att kronprinsen på gille-salen talat med Henning, när hon betänkte att han var lika förmögen som Victor och dessutom ej hade någon sådan förarglig far, när hon slutligen erinrade sig all hans artighet och jemförde den med Victors flera gånger upprepade försumlighet — kände hon sig just ej ha något emot att uppfylla sitt löfte. I första rummet stod såsom bevekande omständighet svågerns förargelse, hvilken skulle med en ljuf balsam lindra hennes eget sårade högmod. Dessutom hade ju äfven hennes man lofvat.

När således Henning återförde Aurora till hennes plats bredvid modern, yttrade denna till brukspatronen, som satt halfsofvande på bänken bakom:

— Kära Strömberg, du kan gerna gå hem och hvila dig efter middagen. Magister B. är nog så god och följer oss, när vi gå.

Detta var ett arrangemang, hvarmed alla kontrahenterna voro belåtna. Och sedan Henning sålunda högtidligen blifvit utnämnd till de båda damernas beskyddare, ansåg han sig såsom en förklarad medlem af familjen, bar sitt hufvud ett par tum högre än vanligt och vågade kalla Aurora för »du», så att modern hörde det.

— Hvad vill det säga, herr magister? sade patronessan skämtande och hotande honom med fingret.

— Har jag på något sätt varit nog olycklig att förtörna?

— Ni kallar ju min dotter för du. Det låter något mycket förtroligt.

— Men det är blott hennes mor som hör det.

— Blott jag... Jag trodde annars att det var just för mödrarna som älskare bruka söka dölja sina hemligheter.

— Icke då mödrarne äro sådana som Auroras.

— Jaså, ni litar på min godhet. Men jag skall

säga att det fordras tid innan jag hinner vänja mig vid sakernas nya ordning.

— Men ni har ju dock en gång för alla sanktionerat denna nya ordning.

— Huru då?

— Först genom ert löfte i morse.

— Och sedan?

— Derigenom att ni utnämnt mig till er och er dotters riddare för aftonen! En sådan förtroendepost...

— Bevisar ingenting.

— Icke under vanliga förhållanden, men väl nu.

— Sannerligen jag vet huru ni bär er åt för att öfvertyga mig om allt hvad ni vill. Hvem kunde väl hafva trott detta i går eftermiddag, då vi kommo med ångbåten! Det förefaller mig som en dröm. Det är ju knappast ett dygn sedan Aurora var bestämd åt en annan make.

— Ni medger då att hon nu är bestämd åt mig?

— Hvad ni är plågsam, herr magister, med era frågor! Så vänta då åtminstone till i morgon.

— Jag måste väl.

— Godt, lemna då detta brydsamma ämne och sök i stället att roa oss med något annat!

Henning gjorde sitt bästa att underhålla de båda fruntimmerna med anekdoter och satiriska anmärkningar om de dansande, ända tilldess Victor närmade sig trion.

Victor bugade sig djupt för sin tant.

— Har jag ännu erhållit förlåtelse för min stora förseelse i morse?

— Hvad menar du?

— Biljetterna.

— Biljetterna, sade patronessan långsamt, liksom hon sökte erinra sig hvarom frågan kunde vara. Ah, jag förstår, du menar biljetterna till kyrkan?

— Ja visst. Det gläder mig att tant redan glömt det.

— Nej, jag påminner mig nu att du gaf mig hvita biljetter. Det var rätt löjligt.

Victor såg förkrossad ut.

— Lyckligtvis var magister B. nog artig att skaffa mig *passande* plats.

— Det var lyckligt, och jag är honom mycken tack skyldig för det att han ännu en gång reparerade min försumlighet.

— Bevars, hvad du nu är artig!

— Min goda tant, förkrossa mig ej helt och hållet! Jag är ju redan nog straffad för mina fel. Ni kan väl ej i all evighet hysa agg till mig.

— Nå, så får jag väl förlåta dig då.

— Och du, Aurora?

— Jag har ingenting att förebrå dig. Magister Henning har alltför väl uppfyllt din plats, att jag skulle förebrå dig det du försummat oss.

— Men hvar är min svåger? frågade patronessan.

— Han håller Hennings mor och syster sällskap i andra ändan af salen.

— Kanske han, sade Aurora skrattande, i sin ordning ersätter magistern.

De tre unga utbytte en blick af hemligt förstånd.

— Fru B. är ännu intagande, sade patronessan, som missförstått sin dotter. Tänk om min svåger på gamla dagar sloge sig på kurtis!

Detta infall, som var alldeles oväntadt och icke från patronessans synpunkt kunde med några skäl rättfärdigas, föreföll Victor så löjligt att han ovillkorligen måste skratta.

Patronessan instämde genast och Henning samt Aurora följde med.

Under denna allmänna munterhet presenterade sig majoren.

Patronessan, sedan hon sålunda, efter sin tro, fått skratta på dennes bekostnad, kände sig just ej

hysa något agg till honom. Hon mottog honom derför vänligt.

— Vet du hvad man säger om dig, min kära svåger? yttrade hon, sedan de tillbörliga frågorna å ömse sidor rörande helsan och dylikt voro besvarade.

— Nej, sannerligen jag det vet.

— Man påstår att du håller på med kurtis.

— Och hvem skulle jag kurtisera?

— Fru B., sade patronessan hviskande.

Majoren skrattade.

— Hvarför då icke hennes dotter så gerna? Det vore närmare sanningen.

— Hvad säger du? Erkänner du att du kurtiserar mamsell B.?

— Ja, men icke för egen räkning.

— Och för hvems då?

— Det skall du få höra i morgon, om icke förr, på ångbåten.

— Du reser således också till Stockholm?

— Ja, klockan 12.

— Och sedan?

— Naturligtvis hem. Jag är ej van vid långa utflykter.

— Derföre begagnar du också dem, hvilka du någon gång gör, så mycket bättre.

— Tack för komplimangen, min svägerska... Men hvar är min bror?

— Han har gått hem för att sofva middag, såvida han ej redan lagt sig på allvar.

— Det var ledsamt. Jag skulle velat träffa honom för att...

— Nå, säg ut!

— För att försona mig med honom. Vi skildes ej åt som riktigt goda vänner i middags. Men jag får väl nu återvända till mina fruntimmer.

Major Strömberg gick och med honom hans son,

sedan han gjort en oändligen vördnadsfull bugning för sin tant.

Således var försoningen gjord och allt stod på klara fötter.

P. S. Efter hvad vi af tillförlitliga personer hört, äro de dubbla bröllopen ärnade att hållas hos fru B. vid jultiden innevarande år.

Det påstås att brudarne komma att nyttja brudgummarnes magisterkransar, och att patronessan tänker genom en lysande tillställning med stor ståt fira om sin dotters bröllopp, såsom ersättning för det aftvungna medgifvande, hon till familjfridens ära fått göra sin svåger, hvilken vid denna högtid föredrar enkelheten i sin nya slägt framför prakten och fåfängan i broderns hus.

ETT ORIGINAL.

— Det är med oss menniskor här i lifvet som med noterna i musik: de, som hafva tomma hufvuden, gälla mest.

Denna för hvar och en, som gör anspråk på att hafva ett ej alldeles tomt hufvud, högst bedröfliga sats uttalades af en darrande stämma, då jag en afton inträdde på en källare i staden.

Vanligen hör man ej sådana misantropiska yttranden på en källare. Jag betraktade således med nyfikenhet den talande.

Det var en ungefär femtio års man, hvars ädla drag, höga, intelligens betecknande panna och gråa lockar skulle hafva gifvit honom ett vördnadsbjudande utseende, om icke de plirande ögonen och det cyniska leendet kring de tunna läpparne, i förening med en allt utom vördnad ingifvande drägt, svurit deremot.

En kalott eller snarare rökmössa af grönt ylletyg betäckte hans hufvud. Han hade insvept sig i ett slags paletå af fordom hvitt sommartyg; för närvarande behöfdes verkligen en skarp och öfvad blick för att urskilja den ursprungliga färgen ibland de brokiga fläckar af bläck, olja, diverse såser, etc., hvilka numera prydde den. Visst är att man knappast skulle kunnat finna *en* färgnyans, som ej der var representerad.

Egaren till denna sorgliga klädespersedel satt med pipan hängande i munnen och ett gigantiskt toddyglas i ena handen, alldeles ensam vid ett litet bord i ett hörn af rummet. Den fras, som han uttalade vid min

ankomst, var troligen ett fragment af någon monolog, åtminstone var det ingen af källarkunderna som besvarade den.

— Ama tamquam osurus, yttrade mannen efter en kort stund och utan synbar anledning.

Jag såg förvånad på en nära intill mig sittande hederlig borgare. Denne ryckte blott på axlarne.

— E passia lo sperar nell'avvenire, sade misantropen och tog en klunk ur toddyglaset.

Detta hemska påstående åstadkom dock ingen märkbar förändring i de andra kundernas belåtenhet. Min granne, den hederlige borgaren, åtnöjde sig med att begära ännu en biffstek och ännu en halfbutelj bäjerskt öl, liksom för att gifva tillkänna, att om »det är en dårskap att hoppas på framtiden», så mycket mera skäl är att njuta af det närvarande.

— Day after day man is fading, yttrade polyglotten.

— Hvem är han? frågade jag kyparen.

— En försupen prest. Han heter Isander.

— Hvem talar han till?

— Till ingen, och ingen till honom. Det är hans vana att sitta och prata så der för sig sjelf, medan han dricker sin toddy.

— Tout ce que la vie a de positif est mauvais... tout ce qu'elle a de bon est imaginaire.

Det var polyglotten, misantropen, presten Isander som yttrade dessa ord, i det han tömde sin toddy. Derpå reste han sig upp, skakade på sig och beredde sig att gå.

Emellertid ville jag ingalunda låta gå mig ur händerna tillfället att studera en så originel personlighet.

— Får jag ej lof att bjuda herr Isander ett glas punsch? sade jag och bugade mig artigt.

— Jo, det får herrn visst, sade Isander ganska lugnt och sjönk tillbaka på sin stol.

Kyparen bar till oss en butelj och ett par stora glas.

— *Nusquam tuta fides*, sade jag, under det jag fyllde på glasen. Denna fras yttrade jag utan affektation, helt enkelt, ungefär som jag skulle hafva talat om vädret. Detta gjorde också ett fördelaktigt intryck på min nya bekantskap.

Han tömde sitt glas i ett drag och frågade derpå helt tvärt:

— Hvad heter herrn?

Jag nämnde mitt namn.

— Jaså, det är herrn, som . . .

Alldeles, sade jag afbrytande, emedan min mening ingalunda var att tala om *mig*.

Jag fyllde på Isanders glas och sökte leda samtalet på honom sjelf och hans lif. I början var han temligen förbehållsam, men blef språksammare i samma mån som vi nalkades bottnen af buteljen.

Det dröjde länge innan han ville tala om sig sjelf, men eljest yttrade han sig utan någon tillkonstlad blygsamhet i alla ämnen, hvilka jag anslog. Hans åsigter voro vanligen skefva, alltid ensidiga, men han framställde dem med en kraftig och öfvertygande värma. I allmänhet tycktes han tillhöra adertonde århundradets skeptiska filosofer.

Emellertid — sedan jag reqvirerat ännu en butelj punsch — blef han mindre förbehållsam i afseende på sitt eget lif.

— Om ni så åstundar, sade han helt tvärt, skall jag berätta för er en episod ur min historia.

— Det skulle intressera mig mycket.

— Om så är, börjar jag straxt.

Och Isander började verkligen sin berättelse. Men som hans sätt att berätta var något diffust, och som han allt emellanåt gjorde långa pauser för att stoppa och tända sin pipa, hade han icke hunnit afsluta sin historia, då klockan slog 12.

— Jag skall förtälja resten en annan gång, sade han, och vi skildes.

Sedan jag betalt och påtändt en cigarr, vandrade jag hem... Som jag icke fann mig sömnig, satte jag mig ned vid mitt skrifbord och upptecknade hvad jag fått höra, väl icke ordagrant, men dock enligt med Isanders muntliga berättelse.

Min travestering lydde som följer och fick titeln:

En gagnlös uppoffring.

1.

> Det är icke fråga om något giftermål af kärlek.

Insvept i en vacker persisk morgonrock, satt grefve Hägerstjerna på den svällande, elastiska soffan i sin sängkammare. Grefvinnans kammarjungfru, den 26-åriga, men ännu fullkomligt väl bibehållna Charlotte, sysslade med grefvens morgonchokolad, en sysselsättning, som dock ingalunda hindrade henne ifrån att lemna husbondens yttrande vederbörlig uppmärksamhet.

— Som sagdt, kära Charlotte, det är nu tid att vara betänkt på din framtid.

— Kors, jag är väl inte så lastgammal heller, tycker jag, svarade kammarjungfrun i en temligen »näbbig» ton.

— Det ville jag visst inte säga, men ändå... du nalkas trettitalet.

— Jag ber om ursäkt, jag är blott ett par och tjugu år.

— Hm, det är nu tio år sedan du kom hit, och du var då minst 16 år gammal.

— Hvad grefven har godt minne.

— Men vi komma ifrån ämnet. Du vet att pastoratet i L** är ledigt och att det är på mig det beror hvilken af de sökande som skall få det.

— Hvad har jag att göra med det?

— Vänta bara! Hvad skulle du säga om att få heta »vördig fru prostinna»?

— Åh, på det viset... Det vore ståtligt, men huru skall grefven bära sig åt?

— Låt *mig* sörja för den saken! Ditt samtycke har jag ju?

— Ja, och min eviga tacksamhet.

— Är det någon af de sökande, som du särskilt skulle föredraga?

— Jag har ej reda på dem. Dessutom får jag väl ej vara så noga.

— Alldeles, sade grefven leende, och kastade en ogenerad blick på den unga subrettens figur. Det är icke fråga om något giftermål af kärlek ... Gif mig mitt chokolad, söta Charlotte!

2.

Ett vilkor är dock förenadt dermed.

Klockan hade nyss slagit 12, då en betjent inträdde i grefvens kabinett och anmälde magister Isander.

Magister Isander var en högväxt, ståtlig man, som nyligen tycktes hafva öfverskridit trettiotalet. Hans vackra manliga drag, hans skönt hvälfda panna, hvilken en frenolog med förtjusning skulle hafva betraktat, hans mörka, skarpa, befallande ögon och den kraftfulla värdigheten i hans hållning imponerade på en hvar, redan vid första anblicken; så mycket mera måste det förefalla underligt att se honom uppträda i en supplikants allt utom imponerande rol.

Också låg ett uttryck af melankoli och med möda kufvad stolthet på den unge prestens ansigte, hvars ge-

nom umbäranden, nattvak och själslidanden bleka hy nu lindrigt färgades af en blygselns rodnad.

Sedan de första formenliga komplimangerna och andra mer eller mindre betydelsefulla fraser voro framsagda, öfvergick Isander till saken och började en framställning af sina meriter... Grefve Hägerstjerna visade sig ovanligt nådig och deltagande.

— Skulle jag väl då våga hoppas på herr grefvens godhetsfulla inflytande i denna för mig så vigtiga angelägenhet?

— Hm, svarade grefven, som tyckte att den unge presten hade alltför brådtom. Hm, jag skall åtminstone *tänka på saken.*

Dessa undvikande ord och den iskalla ton, med hvilken de utsades, voro ingalunda egnade att ingifva supplikanten några särdeles svindlande förhoppningar. Också inföll han i nedslagen ton:

— *Då* torde det vara bäst att *jag* icke vidare tänker på saken.

Detta infall behagade grefven, som var en vän af godt skämt.

— *Så*, sade han leende, vill jag icke hafva mina ord uttydda. Då jag lofvade att tänka på saken, var det mitt fullkomliga allvar att göra det. Ni kan vara försäkrad om att jag, så vida det är mig möjligt, skall se er till godo. Ett vilkor är dock förenadt dermed.

— Och det är?

— Ni är ju ej gift?

— Nej, sade Isander med en lätt suck.

— Men det bör en prest på landet alltid vara.

— Deruti har herr grefven rätt, svarade Isander i något gladare ton, men jag har små resurser och i alla händelser föga kallelse för det äkta ståndet... Min gamla mor, från hvilken jag aldrig kommer att skiljas, skulle väl kunna uppfylla de husmoderliga bestyren.

— Jag tror icke det, svarade Hägerstjerna kallt. Dessutom har jag ett ypperligt parti på förslag. Min

hustrus kammarjungfru, mamsell Charlotte M., ser ännu särdeles bra ut och är ej så alldeles utan mynt. Helt säkert skulle hon passa...

— Jag fruktar motsatsen, sade supplikanten med en röst darande af undertryckt förtrytelse.

— Så mycket värre! Det skulle bedröfva mig för magisterns egen skull, ty blott åt mamsell Charlottes blifvande man kan jag utlofva pastoratet.

— Ah!

— Ni förstår mig?

— Blott alltför väl.

Magister Isander dolde här sitt hufvud mellan händerna och borttorkade en bitter tår af sårad sjelfkänsla.

— Hvartill beslutar ni er?

— Herr grefve, svarade presten, vill ni skänka mig en dag till öfverläggning?

— Rätt gerna.

5.

Kan jag se min mor omkomma af brist?

På en eländig bädd i Isanders torftiga hem låg hans mor kämpande mot sjukdomens, armodets och förtviflans förenade anfall.

Vid hennes hufvudgärd satt den unge presten försänkt i djupa och — såsom det syntes af hans förvridna anletsdrag — högligen smärtsamma tankar.

Hans mor hade nyss önskat litet vin för att blanda med vatten, och han hade ej kunnat skaffa något. Man var i November och rummet nästan oeldadt. Hyresqvartalet var ännu icke betaldt, och värden yrkade att man skulle betala eller flytta. Tusen småsaker, nödvändiga för ett

hushåll, särdeles då deri finnes någon sjuk, fattades, och Isander hade ej lyckats anskaffa penningar till nödiga uppköp.

— Hvar är du, min Ernst? frågade modern med svag stämma, och hennes skumma blickar sökte sonen.

— Här, mamma lilla, svarade Isander och fattade sin mors hand.

— Jag känner mig nu litet bättre. Berätta mig då hur det gått för dig.

— Såsom mamma vet, besökte jag grefve Hägerstjerna, som har jus patronatus i denna församling. Han mottog mig ganska vänligt...

— Ack, helt vist börjar lyckan åter le emot oss.

— Kanske, sade Isander med ett bittert leende Grefven var mycket god emot mig: han icke blott lofvade mig sitt inflytande, hvad pastoratet beträffar, utan ville äfven skaffa mig en hustru.

— Hvad vill det säga?

— Han önskar att den blifvande pastorn i L** måtte vara gift.

— Stackars Ernst, och din ännu icke jordade ungdomskärlek...

— På den kan jag ej tänka. Grefven erbjuder mig sin hustrus kammarjungfru mamsell Charlotte.

— Men du känner henne ju ej.

— Hvad gör det? Jag lär nog känna henne efter äktenskapet, om det skulle bli af... Dessutom är mitt hjerta kallt, jag kommer aldrig mera att älska någon qvinna. Om jag ej blott fruktade något annat...

— Hvad då?

— Åh, ingenting just bestämdt. Var glad, min mor, vi skola åter blifva lyckliga.

— Du antager då grefvens förslag?

— Hvad vill jag göra? Kan jag se min mor omkomma af brist.

— O, barn, du får ej för min skull uppoff...

— Säg icke mer, mamma! Hvad veta vi menniskor? Kanske blir denna hustru, fallen från skyarna, en himlens gåfva.

— Gud välsigne dig, min son! Måtte du blifva lycklig! Men lemna mig nu...jag skall försöka att sofva litet.

Då Isander var ensam i sitt eget rum, började han att gå fram och tillbaka på golfvet.

— Jag måste uppoffra mig, sade han sakta för sig sjelf. Jag skall finna tröst i att göra godt och i medvetandet att hafva räddat min mor...

Sedan jag kommit så långt i historien, klädde jag af mig, släckte mitt ljus och lade mig att sofva.

Klockan var knappast 6 på morgonen, då jag vaknade vid ett förfärligt buller utanför min dörr.

— Herrn ligger ännu, hörde jag min städerska säga.

— Det gör ingenting, svarade en grof röst.

— Men han sofver visst.

— Jag skall nog väcka honom.

— Men det går aldrig an...

— Jo, Gud bevars, det skall jag visa.

Och dervid hörde jag huru städerskan undanskuffades och dörren öppnades.

Jag igenkände min gårdagsbekantskap, Ernst Isander. Hans närvarande utseende bildade en obehaglig och sorglig kontrast mot den skildring, jag nyss lemnat af honom under hans ungdoms ädlare dagar, då han ännu icke känt sig genomträngd af en annan bitterhet än den, som härflöt från fattigdomens bekymmer och försakelser.

— God morgon, herr ***! sade han.

Gäspande mumlade jag några ord till svar.

Isander satte sig ogeneradt ned vid mitt skrifbord och betraktade det der ännu qvarliggande utkastet.

— Jaså, jag ser att herrn redan börjat romantisera min historia. Det är ett djerft företag, då ni ej ännu känner dess upplösning.

— Jag kan gissa till den, sade jag och kastade en blick på den brokiga paletån.

— Ni har rätt. Dessutom är slutet ej värdt att upptecknas.

— Berätta det dock.

— Må vara . . . Jag gifte mig med mamsell Charlotte och fick pastoratet, allt naturligtvis för min mors skull. Hon hade dock ingen fördel deraf. Hon dog en månad efter giftermålet.

— Således en — gagnlös uppoffring?

— Helt och hållet.

— Men hon dog dock i den öfvertygelsen att er framtids väl var betryggadt? Hon kunde då dö lugn, ja lycklig.

— Tror ni det? Innan hon dog, hade hon redan blifvit underrättad om min ömma makas föregående lif. Hon hade öfverraskat grefve Hägerstjerna och Charlotte under ett öfverenskommet möte, och det var just efter ett deraf härledt stormigt uppträde som hon dog.

— Förfärligt . . . och sedan?

— Sedan lefde jag och Charlotte som hund och katt. Hon bedrog mig, och jag slog henne. Jag blef drinkare för att trösta mig öfver förlusten af min husliga sällhet, jag komprometterade min presterliga värdighet och . . . miste kappan.

— Och nu?

— Nu . . . nu är jag misantrop . . . Men jag kom hit af ett mera vigtigt skäl än att prata om mig och mina äfventyr . . . Kan ni låna mig några riksdaler?

— Huru mycket?

Han nämnde en obetydlig summa. Jag lemnade honom den.

En kort stund derefter tog han afsked af mig, se-

dan han underrättat mig om att han hvarje afton vore att träffa på den källaren, der jag först såg honom.

Två månader förflöto, under hvilka mina sysselsättningar alldeles kommit mig att glömma min besynnerliga bekantskap. Men en afton, då jag under en promenad kom att gå förbi hans älsklings-tillhåll, beslöt jag att der söka upp honom.

Jag trädde in och såg mig omkring, men upptäckte honom icke.

— Är ej herr Isander här i afton? frågade jag kyparen.

— Presten?

— Ja!

— Neej, svarade kyparen långsamt och, som det tycktes, förvånad.

— Har han varit här nyligen då?

— Kors, vet herrn inte att han är död?

— Är Isander död?

— Ja visst, för nära fjorton dagar sedan. Men kanske det är herr ***.

— Ja, svarade jag.

— Då tror jag visst att källarmästarn har ett bref till herrn.

Jag skyndade mig att uppsöka värden på stället.

— Källarmästaren lär ha ett bref till mig?

— Ja, från Isander... Stackars karl!

— Men huru dog han? Låg han länge sjuk?

— Ack, nej! Herrn kan tänka sig: han sitter här en afton, frisk och sund såsom herrn och jag, med toddiglaset bredvid sig. I detsamma kom Aftonbladet, och kyparen gaf honom det. Men knappt hade han tittat i det ett par sekunder, förrän han uppgaf ett rop och föll baklänges ned af stolen. Han hade fått slag.

— Månne det kunde ha stått något i tidningen, som så upprört honom?

— Jag vet ej det.

— Hvilken dag var det?

— Onsdagen den 17 September.

— Kan jag få se Aftonbladet för den dagen?

Källarmästaren letade rätt på det ifrågavarande numret bland en hög gamla tidningar. Jag började uppmärksamt läsa igenom det och fann snart hvad jag sökte. Bland »vigde i landsorten» förekommo der grefve Hägerstjerna (som några år förut blifvit enkling) och fröken Louise D. Det sednare var namnet på Isanders ungdomsflamma, som han nödgats försaka för sin fattigdom. En besynnerlig slump tycktes hafva bestämt Hägerstjerna till Isanders onda genius.

— Nå, får herrn någon upplysning? frågade mig källarmästaren.

— Nej! Men var så god och fortsätt!

— Jag lät bära Isander hem till sig och skaffade honom en doktor. Följande dagen skickade jag dit och hörde efter hur det var med honom. Han tycktes då något bättre, likaledes fredagen och lördagen. Men då jag på söndagen sjelf tog mig tid att besöka honom, var han mycket dålig. Doktorn sade att han mattat sig med att skrifva. Sjelf hade han inga förhoppningar, utan var öfvertygad om att han skulle dö. Innan jag gick, gaf han mig detta bref och bad mig lemna det åt herrn, om herrn skulle komma att fråga efter honom, i annat fall skulle jag bränna upp det... På måndagen dog han.

Jag mottog brefvet, tackade källarmästaren och gick hem i en helt dyster sinnesstämning.

Isanders bref innehöll följande:

»Herr * * *!

Som jag känner mig dödssjuk och icke på annat sätt tror mig kunna visa min tacksamhet mot er, vill jag försöka att — om mina krafter tillåta det — berätta det återstående af mitt lif.

Jag hade blifvit afsatt från mitt presterliga embete, min hustru hade kort derefter rymt ifrån mig... ingenting qvarhöll mig. Jag realiserade min lilla förmögenhet och flyttade till Stockholm, der jag lyckades erhålla en lärare-befattning vid en privat-skola.

En afton satt jag ensam med ett glas punsch nere på Strömparterren, då min uppmärksamhet fästades vid ett samtal, som fördes af ett par herrar ett stycke från mig. Den ene var Q, den ryktbare redaktören af den konservativa tidningen »Kräftan», i den andre igenkände jag grefve Hägerstjerna, som nyss blifvit enkling och, för att trösta sig deröfver, slagit sig på politiken.

De båda herrarne samtalade också i ett politiskt ämne, och Hägerstjerna höll ett vidt och bredt tal, till hvilket Q lyssnade med ett ironiskt leende, icke derföre att han ej delade grefvens åsigter, utan derföre att denne framställde dem på ett rått och diffust sätt och understödde dem med de barockaste och för ämnet mest främmande skäl.

— Hvilken skada, yttrade Q, att icke grefven vill offentliggöra sin genialiska uppfattning af denna vitalfråga för samhället! Det vore en ovärderlig tjenst åt vår gemensamma sak.

— Ah, sade grefven med ett sjelfbelåtet leende, tror ni verkligen det? Är det er mening?

— På min ära!

Grefven suckade.

— Jag fruktar, sade han efter en kort paus, att jag skulle blifva alltför mycket besvärad af min ovana vid tidningsspråket. Dessutom tillåter mig väl knappast min ställning i samhället att utsätta mig för rabulisternas fräcka och personliga anfall på ett fält, der jag ej kan möta dem med lika vapen.

— Kanhända ni har rätt. Det är möjligt att i tryck ert yttrande skulle förlora något af den genialiska eld och öfvertygande kraft, som er muntliga framställning eger.

Grefve Hägerstjerna tryckte förtjust och smickrad sin väns hand och reqvirerade champagne. Derefter tog samtalet en annan vändning.

Jag gick hem, försänkt i djupa tankar. Det samtal, jag nyss åhört, hade ingifvit mig en plan att hämnas på grefven. Af gammalt kände jag hans fåfänga att vilja skryta med en politisk bildning, som han helt och hållet saknade. Det var detta jag byggde på.

Då jag kom hem, satte jag mig att författa en artikel i konservativ syftning, i hvilken jag behandlade samma ämne, som varit föremålet för Q's och Hägerstjernas samtal, och hvari jag på det bästa utstofferade grefvens argumenter. Jag satte signaturen H—a under artikeln och skickade den till herr Q.

Med brinnande nyfikenhet väntade jag nästa nummer af »Kräftan». Det kom och innehöll min artikel jemte några ord, i hvilka redaktionen förklarade sig fullkomligt instämma i de der uttalade åsigterna.

Uppmuntrad af denna framgång, insände jag till det liberala bladet »Den Radikale», som låg i ständig polemik med »Kräftan», en temligen matt kritik af min egen artikel. Denna gång signerade jag I.

Derpå inskickade jag till »Kräftan» ett svar på kritiken, i hvilket jag nedlade all min dialektiska förmåga, ehuru — som saken var sjuk — den opartiske lätt kunnat finna ihåligheten af räsonnemanget.

Denna artikel intogs ej blott i Kräftan, utan aftrycktes till och med i de flesta konservativa blad. Man undrade allmänt hvem författaren kunde vara.

Nu hade jag slutat de förberedande åtgärderna. Jag uppsökte dagen derpå grefve Hägerstjerna i hans våning vid Drottningatan.

Han tycktes något orolig, då jag kom.

— Herr grefve, sade jag, jag har en gammal räkning att uppgöra med er.

— Ni kan väl ej hysa något agg till mig för det

gamla. Det låg ju i ert eget val om ni ville gifta er med Charlotte eller ej.

— Ni har rätt, herr grefve! Också är räkningen icke *så* gammal.

— Hvad menar ni då för räkning?

— Denna, sade jag och framlemnade en lapp, innehållande endast följande:

Herr grefve Hägerstjerna . . .			Debet.	
			r:dr.	sk.
Juli 22.	För renskrifvande af en uppsats öfver etc.		1:	24.
— 26.	d:o	d:o	1:	36.
		Summa	3:	12.

Stockholm den 30 Juli 18**

Ernst Georg Isander.

Grefven betraktade några ögonblick detta papper med tydlig förvåning. Slutligen tycktes han hafva fått en ljus idé.

— Jag förstår, sade han, hvad ni menar. Men ni har uppskattat er renskrifning alltför lågt. Se här...

Han räckte mig ett par sedlar å 10 riksdaler banko. Han trodde att jag var nödställd och att jag användt ett mera originelt sätt att tigga.

— Nej, herr grefve, ni blir mig ej qvitt för så godt pris.

— Hvad vill ni då? frågade han otåligt.

— Jag begär 200 r:dr b:ko för det der qvittot.

— Är ni galen?

— Nej, men jag har varit nära att bli det. Dock derom lönar ej mödan att tala... Har ni läst de båda insända artiklarne i Kräftan, undertecknade med signatyren H—a?

— Ja, sade grefven och blef mera uppmärksam.

— Och vet ni hvem som är författaren till dem?

— Nej.

— Det är jag.

— Ni?

— Ja, jag. Men som de äro undertecknade med de första och sista bokstäfverna i ert namn, är det mera billigt att ni, på hvilken man redan gissat, äfven hädanefter får gälla som författaren. Och för att vara lugn att ej den verklige reklamerar sin rätt, behöfver ni blott köpa af mig det der qvittot, i hvilket jag erkänner mig hafva *renskrifvit* artiklarne åt *er*.

Nu fattade grefven mitt förslag, och efter en stunds parlamenterande antog han det. Jag erhöll mina 200 b:ko i utbyte mot qvittot, sedan jag dock först högtidligen gifvit mitt ord att aldrig yppa verkliga förhållandet.

Några dagar sednare innehöll Posttidningen i en af sina fetstilar följande notis: »Författaren till de båda förtjenstfulla insända artiklarne i *Kräftan* lärer, enligt trovärdiga uppgifter, vara grefve Hägerstjerna».

Notisen aftrycktes i de flesta andra blad.

Under tiden hade jag oafbrutet varit sysselsatt med en grundlig vederläggning af de båda artiklarne. Som jag sjelf författat dem, var jag i stånd att klart och ovederläggligt framvisa alla felaktiga uppgifter, skenfagra skäl och skefva åsigter, som jag med flit inpassat i dem, ehuru insvepta i svassande fraser.

Jag sände artikeln till «Den Radikale». Den hade all åsyftad verkan, ty genom en förening af grundlig bevisning och skarp satir bragte den både de opartiska och skrattarne på »Den Radikales» sida. Grefven sökte att svara, men okunnig i ämnet och ej ens mäktig ett rent och klart språk, gjorde han ett jemmerligt fiasko; och ångrande att han, förledd af fåfänga, skrutit af författarskapet till de båda olycksbringande artiklarne, reste han tillbaka ned till sitt gods, efter att för alltid hafva tagit afsked af den politiska banan.

Dessförinnan hade han dock, väl ihågkommande att jag var upphofvet till hans förargelse — ehuru han in-

galunda anade allt — genom sitt inflytande förmått rektorn för den skola, vid hvilken jag var anställd, att afskeda mig.

Han lyckades likväl ej att skada mig derigenom. Tvärtom, jag slog mig på litteraturen och erhöll af lätt begripliga skäl plats vid redaktionen af »Den Radikale». Så blef jag bekant med en mängd tidningsskrifvare och författare, denna klass af menniskor, bland hvilka, enligt Thackerays påstående, det ej finnes några snobar *).

Efter den erfarenhet jag haft af mina fordna yrkesbröder, begriper jag ej huru Thackeray kunde gå så långt i blindhet — att ej säga snobbishness.

Finnes det någon klass af menniskor mera rik på snobar än just litteratörernas? Och ändå känner han dem ej... Han förnekar sina bröder... Han har ej sett dem, dessa »riddare af det blixtrande ordet», som med kitslighetens och småaktighetens vapen bekriga hvarandra.

Men jag kommer på irrvägar.

Jag hade blifvit anställd vid »Den Radikale's» redaktion, och detta inbringade så mycket att jag med mina föga kostsamma lefnadsvanor kunde ej blott lefva derpå, utan till och med lägga af något för kommande behof.

Tre år tillbragte jag så, men slutligen missnöjd med tidningens tendens, stött med några af redaktörerna och förledd af en viss äregirighet, grundlade jag sjelf en ny tidning, i hvilken jag nedlade hela mitt lilla kapital. Jag började drömma om den politiska inflytelse, mitt blad utan tvifvel skulle få, om huru det hvarje år skulle växa i storlek på samma gång som prenumeranternas antal tilltoge, och annat dylikt. Men redan sex månader sednare förlorade jag mina illusioner: jag fick ej några abonnenter, mitt kapital var uppslukadt, och jag

*) Isander har rätt. I sitt utmärkta arbete »The Book of snobs» framkastar den store snobografen det paradoxa påståendet: »that in the literary profession there are no snobs.»

hade skuldsatt mig betydligt. Till råga på allt fick jag en tryckfrihetsprocess, förlorade den och blef bötfälld.

Jag var nu ruinerad. Ett halft år fick jag tillbringa på gäldstugan. Då jag kom ut, erhöll jag ingen plats, och mina gamla vänner drogo sig från mig.

Till slut fick jag några barn att undervisa, och jag har genom lektioner för 8 sk. b:ko i timman dragit mig fram tills nu, då jag hoppas att snart vara fri från alla små eländiga bekymmer.

Jag blir allt mattare och har föga mera att säga. Således — farväl! Och tack för några ljusare ögonblick!

E. G. Isander.»

EN FATTIG POET.

1.

Det finnes vissa scener och episoder, hvilka af ålder ansetts så karakteristiska för de länder, hvilka de tillhöra, att man med yttersta möda skulle kunna uppleta någon roman eller novell, der icke den mot det land, der händelsen försiggår, svarande målningen är på ett mer eller mindre lyckadt sätt inflätad. En tjurfäktning eller en autodafé, karnavalen eller ett litet väl konditioneradt röfvarband äro nödvändiga ingredienser i en något så när intressant spansk eller italiensk novell. Till och med den uppfinningsrike Dumas har icke försmått att i sin »Grefven af Monte Christo» använda både karnaval och banditer, då han för läsaren till Rom.

På samma sätt finnes för enskilta personligheter vissa så oföränderliga och bestående typer att de med skäl kunna kallas stereotyper. Hvem har väl t. ex. sett en förläst magister eller en fattig poet tecknad på mera än ett sätt?

Olyckligtvis börja dessa intressanta typer att försvinna, om ej ur romanens, åtminstone ur verklighetens verld: »man förläser sig ej mera, det bruktes blott i fordna dar», och sånggudinnornas dyrkare blifva med hvarje år allt färre till antalet. I stället för *samlade dikter* annonseras numera endast *samlade smärre berättelser* eller dylikt: poesien börjar gifva rum för prosan. Man har emellertid skäl att hoppas det »den fattige poeten» snart skall ersättas af en ny typ: »den fattige novellisten».

För knappa tvänne månader sedan fanns dock ännu en fattig poet af den gamla skolan. Han hette Arvid Sylvén.

En eftermiddag satt han och skref... naturligtvis i en vindskammare och med ett glas vatten bredvid sig. Till hans skam måste dock erkännas att ingen »tvåskillingsdank», instucken i halsen på en tom, sprucken butelj, stod på det rankiga skrifbordet. Men detta torde dock kunna förklaras deraf att det ännu var full dager, och — hvad mera är — att ej ett enda ljus fanns i Sylvéns våld. Den ovanliga lyxen af åtskilliga böcker rent skrifpapper och flera oskurna skrifpennor torde likaledes förefalla oförklarlig, om ej mannen varit extraordinarie i tre eller fyra verk och således hade tillgång att gratis förskaffa sig dessa för honom nödvändiga materialier.

I detta ögonblick tycktes hans skaldeådra hafva försinat, han tuggar på pennan och börjar oroligt titta emot taket.

Hvad skrifver han då?

Stackars karl! Han håller på med ett brinnande ode till en diktad älskarinna om kyssar, om möten i ensliga, månbelysta lunder, om vällustiga tête-à-têter vid bord lastade med läckra frukter och ädla, glödande viner. Den olycklige måste alltför mycket anlita fantasien. Hvad kan *han* veta om kyssar och vin?

Han skjuter otåligt undan det erotiska poemet, fattar ett rent blad och börjar skrifva en lofsång öfver friheten: han talar om barrikader, om upplysning, om kullstjelpta troner, om menniskans rättigheter, om...

Det bultar på dörren... Kanhända ett bysättningsutslag .. Farväl med friheten!

Men nej, det var icke så farligt. Den inträdande var en ung modernt klädd man med fadda drag och ett sjelfkärt leende kring sina läppar.

— God dag, kära Sylvén! sade han och slog sig

helt förnämt ned i den enda lediga stolen, hvilken värden lemnade för att sätta sig på kanten af sin säng.

— Välkommen! sade Sylvén och såg sig förlägen omkring i det torftiga rummet. Det syntes påtagligen att gästen icke var någon af de mera hvardagliga.

— Du undrar väl hvad som förmått mig att så här oombedd göra min första visit hemma hos dig.

— Jag kan ej neka det, bror Vadell!

— Du skall få höra. Jag kom först för att fråga om du ville gå ut och taga en sexa med mig, och för det andra . . . men det skola vi spara till efter sexan.

— När sexan således är en conditio sine qua non för att att jag skall få veta hufvudanledningen till ditt besök, måste jag naturligtvis antaga den och tacka dig.

Vår poet utbytte verkligen nattrocken mot en bonjur, fattade hatt och handskar och begaf sig under vännens ledning till Djurgården.

Sedan herrar Vadell och Sylvén kommit botten att synas på ett halft tjog små asietter och vederbörligen expedierat supen, halfvan och tersen, dertill förtärt en eller annan portion varm mat och tömt ett par halfbuteljer bayerskt öl, hvilket allt hörer till en någorlunda välbeställd sexa, lutade sig Vadell baklänges för att intaga en beqväm och för matsmältningen tjenlig position, och yttrade:

— Vi komma nu till andra anledningen för mitt besök.

Sylvén spände upp ögon och öron.

— Du måtte ha märkt att en stor förändring genomgått hela mitt väsende, fortfor Vadell.

Sylvén böjde hufvudet jakande. Han tänkte på vännens frikostighet med sexan.

— Vet du skälet?

— Nej!

— Jag är kär...

— Det tänkte jag var ditt vanliga tillstånd.

— Ja, men nu är jag allvarsamt kär, det vill säga kär i ett fruntimmer, med hvilket jag skulle önska gifta mig.

— Nåväl, hvad kan jag göra dervid?

— Vänta! Ehuru jag har temligen stor framgång hos könet, är jag dock ingen musernas gunstling. Olyckan vill att min sköna är poetiskt stämd, och som det i öfvermorgon är hennes födelsedag...

— ... önskar du att jag skall hjelpa dig med några verser.

— Alldeles.

— Och i hvilken genre skola de vara?

— En kärleksförklaring, likväl något beslöjad.

— Du bör dock gifva mig några upplysningar om föremålet.

— Hon är blondin och heter Elise. Mera behöfver du troligtvis ej veta.

— Nej, det är nog. Jag skall försöka att göra det bästa.

— När kan du få dem färdiga?

— Jag skall skicka dem till dig i morgon.

— Tack! Vid tillfälle kan du räkna på återtjenst.

De båda unga männen skildes åt för att gå hem och sofva den sömn, som endast ett godt samvete och en rundlig sexa kan skänka.

2.

Vadell hade ordentligt erhållit de begärda verserna, tillika med ett bref ifrån Sylvén, och hade behörigen aflemnat dem hos föremålet för sin kärlek, sedan han dock förut kopierat dem med sin vackraste stil på doftande, rosenfärgadt silkespapper.

Ett par minuter sedan Vadell aflägsnat sig, hade fru Elise P. ännu icke läst det papper, han lemnat henne.

Drömmande satt hon i en sjelfsvåldig, men intagande ställning uppkrupen i soffan, under det hennes vackra ögon med ett temligen likgiltigt uttryck voro fästade på det rosenfärgade papperet, som låg på ett litet sybord bredvid henne.

— Jag skall väl ändå se hvad han skrifver, sade fru Elise, i det hon vårdslöst, nästan med motvilja vek upp det hopvikta bladet. Säkert, tillade hon, är detta lika tråkigt som han sjelf.

Fru Elise tycktes dock hafva misstagit sig i detta förhastade omdöme, åtminstone att dömma af den allt mer och mer tydliga förvåning, ja, rörelse, som målades i hennes ansigte under läsningen.

— Huru, tänkte hon, i det hon lade papperet tillbaka, är det väl möjligt att den fadde, egenkäre Vadell skulle hafva skrifvit dessa på en gång blyga och dock glödande verser... Han, hvars tal vanligen består af utslitna, intetsägande fraser, skulle hafva funnit dessa ord, så tjenliga att röra en qvinnas hjerta?

Hon kastade i detsamma sina blickar på den stol, hvilken Vadell nyss hade lemnat. På golfvet helt nära foten af den låg ett papper, hopviket och skrynkladt. Med all nyfikenhetens häftighet sprang Elise upp och fann ett bref till Vadell och ett annat deri liggande papper, der med en vacker, men för Elise obekant handstil samma verser funnos skrifna som hon nyss läst.

Brefvet till Vadell var af följande lydelse:

»Kära bror!

Härmed skickar jag dig de begärda verserna. Jag hoppas att den, till hvilken du ärnar dem, skall blifva nöjd med dem, ehuru de, i anseende till de sparsamma upplysningar, du gaf mig om föremålet, måhända äro något sväfvande och obestämda. Jag kan ju omöjligen känna din flammas lynne, och det hade dock varit nödvändigt för att lyckas fullkomligt. Men nog derom.

Om du kan, så låna mig 50 rdr bko! Jag fruktar oupphörligt ett utslag på denna summa. Au revoir!

Vännen *Sylvén*.»

— Sylvén? upprepade fru Elise, såsom det tycktes föga förvånad öfver detta bref, hvilket den olycklige Vadell troligtvis tappat och sålunda gifvit förklaringen till huru han kunnat framlemna poemet såsom sitt verk.

— Sylvén, upprepade hon tankfullt ännu en gång, skulle det väl vara min kusin... det är ej otroligt... Jag får taga reda på det... Det är oförsvarligt af mig att så der totalt ha glömt bort honom... Han tycks vara fattig.

Under dessa fragmentariske reflexioner hade den unga enkan dragit ut en låda ur bordet och letade der ifrigt bland ett helt kaos af visitkort. Slutligen fann hon hvad hon sökte. Det var ett litet enkelt kort, på hvilket poeten egenhändigt tecknat sitt namn. Han hade ej haft råd att låta gravera det.

Sylvén, som egentligen ej var fru Elises kusin, utan blott styfson till en af hennes farbröder, hade som yngling ofta träffat henne, men under hennes korta giftermål, då hon vistats på sin mans landtegendom, förlorat henne ur sigte. Då hon för ett år sedan flyttat till Stockholm, hade han förgäfves sökt henne ett par gånger och af fruktan att hans visiter kunde vara oangenäma upphört med dem.

— Det är verkligen han, yttrade fru P., sedan hon jemfört stilarne. Jag måste träffa honom och söka göra något för honom. Emellertid skall jag först afskeda den efterhängsne Vadell.

3.

Tidigt på morgonen följande dagen erhöll Sylvén ett bref, hvilket innehöll fyra sedlar, hvardera å 25 rdr, utan något upplysande. Stilen på utanskriften var tyd-

ligen förställd, och städerskan visste blott att »en främmande jungfru» varit der med brefvet.

— Det kan väl knappast vara Vadell, tänkte Sylvén. Hvad skulle väl ett dylikt hemlighetsmakeri gagna honom! I detsamma inträdde den olycklige älskaren med ett uttryck af stor förargelse i sina föga intagande drag.

— Har du skickat mig några penningar? frågade Sylvén.

— Nej, min själ! Hur kan du inbilla dig att jag kan umbära 50 banko, särdeles efter hvad som händt.

— Och hvad har då händt?

— Att Elise upptäckt det jag ej var författaren till de der verserna jag lemnade henne.

— Huru är det möjligt?

— Jag måtte med näsduken hafva dragit upp ditt fördömda bref, som jag erinrar mig att jag stoppat i frackfickan.

— Och hon har läst det?

— Ja, och återskickat det tillika med en biljett, i hvilken hon ber mig söka en annan sångmö.

— Och mina verser?

— Dem måtte jag ha förlagt, efter hon ej skickade mig dem. Hvad skulle hon väl ha för intresse att behålla dem. Snarare brefvet då . . . Ack, det fördömda brefvet! Men jag vill ej tänka på det. Till något annat. Du finner att jag ej nu kan hjelpa dig med lån. Det hade varit olika, om jag kunnat hoppas ett rikt gifte.

Det var tydligt att Vadell ej kunde vara den som sändt penningarne, ty utom det att han hade en ganska måttlig förmögenhet, var han ingalunda den som sökte öfva välgörenhet i så stor skala, allra minst i tysthet. Hvem kunde det väl vara?

Med undersökandet af denna fråga sysselsatte sig dock Sylvén ej särdeles länge. I stället skyndade han sig ut i staden, betalade sin mest trängande skuld och gjorde några andra nödvändiga utgifter.

Vid hemkomsten väntades han af ett nytt bref, denna gång dock framlemnadt af en betjent. Det var af följande lydelse:

»Min bästa kusin!

Huru har ni kunnat vara nog oartig att så der alldeles förgäta mig? Icke måtte ni väl anse er hafva fullgjort allan rättfätdighet genom aflemnandet af tvänne visitkort, det vore verkligen alltför knapphändigt. Men jag väntar att ni med det snaraste infinner er sjelf för att personligen afbedja er oartighet mot er kusin

Elise P.»

Med en viss känsla af välbehag betraktade Sylvén den lilla biljetten, hvilken han dock tillskref endast en nyck af sin älskvärda kusin, enär han ingalunda kunde ana att hon var identisk med Vadells flamma.

4.

Nära ett år hade förflutit sedan Sylvén aflagt sin första visit hos fru Elise. Denna hade under tiden gjort sin slägting flera betydliga tjenster, utan att denne med säkerhet visste hvarifrån de förskrefvo sig. Men genom flera lönande uppdrag hade hans ekonomi märkbart förbättrat sig, och han behöfde ej vidare frukta att få sina frihetsånger afbrutna af förfärande bultningar på dörren.

Han besökte ofta sin kusin, och ett förtroligt förhållande hade inträdt mellan dem, utan att dock några ord om ömmare känslor blifvit uttalade. Och ändå skulle en erfarnare menniskokännare än den unge poeten i fru Elise's uppförande hafva märkt det hon ej hyste någon motvilja mot en förklaring.

Blyg såsom Sylvén var, vågade han dock ej tro att den vackra och rika enkan besvarade hans känslor, och han åtnöjde sig anspråkslöst med sin egenskap af vän och — kusin.

Så kom Elises födelsedag.

De båda älskande sutto ensamma i hennes kabinett. Samtalet hade vändt sig på poesi.

— Äfven ni är ju poet? sade Elise.

— Fordom skref jag ibland, men ej numera.

— Det är då ej ni som sändt mig dessa verser? sade den unga enkan, i det hon framtog Sylvéns poem, som hon i ett år förvarat.

Sylvén mottog papperet förvånad och kastade en hastig blick derpå. Då han igenkände de verser, han en gång lemnat Vadell, begrep han att dennes Elise var hans kusin. En mängd olikartade känslor trängde sig på honom, och utan att svara sänkte han ögonen mot golfvet.

— Jo, Elise, sade han i det han fattade hennes hand och tryckte en eldig kyss på den, jo, det är jag som författat dem. Och, tillade han hviskande, om jag ej för ett år sedan skrifvit dem till dig för en annan, så skulle jag i dag hafva gjort det i eget namn.

Det behöfves väl knappast tilläggas att Sylvén nu sedan ett par månader kallar den vackra Elise för sin hustru. Men hvad som måhända är mera besynnerligt är det, att han för närvarande är sysselsatt med en novell och deremot alldeles öfvergifvit sånggudinnorna.

Skälet är icke bekant.

DEN TURKISKA AMBASSADÖREN.

Ett pensions-äfventyr.

1.

Vi befinna oss i ett lektionsrum i fru Stieglers uppfostringsanstalt för unga flickor.

På en upphöjd länstol sitter fru Stiegler sjelf, ett ståtligt fruntimmer genom sin vördnadsbjudande fyllighet och sina majestätiska åtbörder. Hon är sysselsatt med att bevaka sju eller åtta unga flickor, hvilka hålla på med dels att, mer eller mindre lyckadt, kopiera diverse etyder med små kojor, hundar, träd och vallgossar, dels att läsa, dels att betrakta några här och der hängande kartor öfver åtskilliga europeiska länder.

På flickornas hållning och tystnad, under hvilken de dölja sina skalkaktiga upptåg, märker man att man är i högsta klassen. Icke dess mindre må man ingalunda föreställa sig att skämt och löje äro alldeles förvisade.

— Hvem är det som sjunger? frågade fru Stiegler i en ton, som hon sökte göra sträng. Det är väl Laura kan jag tro.

— Förlåt, jag glömde bort mig, svarade en intagande blondin, som knappast tycktes ha uppnått sitt sjuttonde år.

— Allting bör hafva sin tid, sade pensionsfrun docerande, rita sin tid och sjunga sin tid. Kom fram, Laura, Julie och Alfhild! Jag vill se ert arbete.

De tre unga flickorna, hvilka suttit tillsammans vid ett bord, reste sig upp och trädde fram till lärarinnan.

— Icke så illa, min lilla Alfhild! Du börjar verkligen att evertuera dig. Jag vill blott anmärka att den der stenen...

Den aktningsvärda frun hann ej att säga hvad hon hade att anmärka mot »den der stenen», ty pensionens uppasserska Karin inträdde i detsamma och förkunnade att en främmande herre önskade tala vid frun.

— För honom in i salongen och bed honom vänta! Jag kommer straxt. Adjö så länge, mina barn, låt se att ni begagnar tiden väl, fast jag är borta!

Fru Stiegler begaf sig till salongen, der den främmande väntade henne. Han var en ungefär tjugutreårs man af fördelaktigt utseende och elegant klädd.

— Mitt namn, sade han, är Filip Livin. Jag kommer på min onkels, brukspatronens, vägnar för att få träffa mamsell Laura Livin.

— Ah, det är ni som...

—... är bestämd till hennes blifvande make, såvida hon sjelf ej hyser för stor motvilja mot mig. Ja, min fru, så är det.

— Motvilja mot er, nej... hon har ju ej sett er, sedan hon var tio år; men för äktenskapet i allmänhet...

— Det var besynnerligt. Unga flickor bruka ju tänka tvärtom, kanske mindre för kärlek än den påräknade friheten.

— Visserligen.

— Hvad kan då skälet vara till hennes motvilja? Hon har väl icke råkat fästa sitt hjerta vid någon annan?

— Hvad tänker ni? Hos mig! Visst icke!

— Men skälet?

— Ser ni, min herre, Laura var blott 8 år, då hon anförtroddes åt min vård...

— Riktigt! Min onkel förlorade då sin hustru.

— Vid samma tid mottog jag tvänne fader- och moderlösa flickor, Alfhild och Julie P. Deras slägtingar ämna dem till guvernanter och hafva låtit dem qvar-

stanna hos mig, tills de blifva nog gamla att inträda i sina blifvande befattningar.

— Men jag förstår ej...

— Vänta blott! De tre flickorna hafva tillsammans tillbringat mellan sju och åtta år. Likheten i deras belägenhet — om ock ej i förmögenhet — deras jemnårighet och sympatiserande lynnen hafva hos dem alstrat en vänskap, en tillgifvenhet, som är mindre vanlig hos flickor vid den åldern. Men också har allt bidragit att förena dessa tre unga hjertan: alltid tillsammans, hafva de antagit samma tycken, samma vanor och dela lika både nöjen och arbeten. Huru skulle jag kunna tadla deras vänskap, så ljuf, oskyldig och oegennyttig!

— Hos Laura åtminstone...

— Man kan ej hos så unga oskyldiga hjertan förutsätta några låga motiver. Emellertid äro de oåtskiljaktiga, de hafva svurit att aldrig öfvergifva hvarandra, och då jag någon gång talat med Laura om hennes fars önskan att förena henne med er, har hon alltid utbrustit i tårar och försäkrat att hon hellre ville dö än öfvergifva sina goda vänner.

— Besynnerligt! Emellertid är jag glad att ej ha någon ömmare känsla än vänskapens att bekämpa.

— Den är någongång lika stark som den mest svärmande kärlek.

— Bah... Kan jag emedlertid få tala vid min lilla kusin?

— Visserligen, men det vore kanske bäst att ni dröjde här, tilldess jag hunnit förbereda henne litet.

2.

— Nåväl, min vän, yttrade fru Stiegler till Laura, du vet ju att jag fått underrättelser från din far. Han framhärdar i sitt beslut att gifta bort dig.

— Ack, jag kunde väl tro att det var något led-

samt... Nå, svara honom att jag, med all skyldig vördnad, framhärdar i mitt beslut att vägra.

— Men betänk då, min söta Laura, att du förlorat din mor och att du ej har någon annan i verlden än din far. Om du förtörnar honom, så vore du alldeles ensam.

— Åh nej, visst icke ensam.

— På hvem räknar du?

— På mina vänner, Alfhild och Julie, samt på er.

— På mig... Ja, visserligen skall jag alltid älska dig, men då måste du vara en lydig dotter och en förståndig flicka. Hvad dina vänner beträffar, så skola de väl en gång gifta sig.

— Gifta sig... ack, nej... Jag svarar för dem såsom för mig sjelf... Vi hafva gjort hvarandra ett löfte att aldrig skiljas.

— Ett löfte gjordt af barn...

— Af barn... nåväl, jag tar er på orden. Om jag ännu är barn, så bör jag väl ej gifta mig, och är jag icke barn, så är mitt löfte heligt; det har ni ju sjelf lärt mig.

— Låtom oss ej skämta, Laura! Bered dig på att mottaga den make, som är dig bestämd.

— Nej, hellre vill jag dö.

— Om det är så, mamsell, sade fru Stiegler i sträf ton, så upphör hon från och med i morgon att vara bland mina pensionärer. Jag skickar henne i morgon till sin far, och dit lär hon svårligen få medtaga sina goda vänner.

Fru Stiegler lemnade rummet.

Då hon gått, framträdde Alfhild och Julie, hvilka stått gömda bakom en halft tillskjuten dörr, der de lyssnat på samtalet.

— Stackars Laura! sade de till den gråtande flickan.

— Min gud, hvad skall jag göra?

— Åh, det är helt enkelt, sade Alfhild raskt. Vi fly tillsammans.

— Men hvarthän?

— Ja, hvarthän?

— Det har jag ej tänkt på.

— Och hvad skola vi lefva af? Våra kunskaper gagna oss föga, då vi ej hafva några rekommendationer.

— Tyvärr är det så.

— Om en af oss skulle gifta sig under förbehåll att de två andra finge följa med.

— Det vore ej illa. Men hvem skulle gå in derpå?

— Hör... vi borde resa till Turkiet.

— Huru Alfhild!

— Der får hvarje man hafva flera hustrur. Vi kunde gifta oss med någon förnäm turk. Hvad sägs om det?

— Ack, så intressant!

— Men hvarifrån skola vi få respenningar?

— Det är sannt.

— Vi skulle kunna skrifva.

— Till hvem då?

— Till storsultanen.

— Men vi hinna ej få svar, innan jag redan är hemskickad, sade Laura. Ett bref till Upsala, som bara ligger sex eller sju mil härifrån, får man ej svar på förrän efter ett par dagar. Tänk då Konstantinopel, dit det är så långt! I öfvermorgon skickar mabonne mig hem till pappa.

— Jag vet huru vi skola göra, återtog den rådiga Alfhild.

— Låt höra!

— Helt visst finnes det en turkisk ambassadör här i Stockholm. Vi kunde skrifva till honom.

— Men huru få fram brefvet?

— Åh, vår dansmästare, herr Hoppauteau, känner nog den turkiske ambassadören. Han säger ju att han ger danslektioner åt allt hvad förnämt är.

— Kanske det är bara skryt.

— Åh nej, herr Hoppauteau...

— Jag tror att man talar om mig, mina damer! sade dansmästaren, som i detsamma inträdde.

— Ja, sade Laura, vi talade om alla era förnäma elever.

— Det är verkligen sannt, svarade dansmästaren, helt smickrad, att jag har stort förtroende inom la haute volée.

— Kanske ni äfven har ambassadörer till diskiplar?

— Ja, gudbevars! Ryska, tyska, engelska, fransyska, turkiska...

— Äfven turkiska? frågade Julie ifrigt.

— Ja visst, det är en bland mina skickligaste elever... Men vi skola väl börja vår lektion. Mamsell Julie kan sitta och vänta så länge, medan jag inöfvar de bägge andra.

— Jag begagnar tiden, hviskade Julie åt de andra, att skrifva brefvet.

Den unga flickan satte sig verkligen ned och skref fyra eller fem rader på ett stycke postpapper. Derpå vinkade hon Laura och Alfhild till sig, lät dem läsa hvad hon skrifvit och bad dem underteckna, hvilket de också skyndade att göra.

— Men hvad vill detta säga? frågade dansmästaren förvånad.

— Jo, svarade Julie, under det hon förseglade biljetten och försedde den med adress. Det vill säga att vi hafva en tjenst att utbedja oss af er.

— Och hvari skulle den bestå?

— Deri att ni framlemnar detta bref till den turkiske ambassadören.

— Till hvem?

— Till den turkiske ambassadören.

— Men jag förstår icke... Hvad kunna väl damerna vilja honom.

— Vi vilja rådfråga honom om ett turkiskt ord, som vi ej förstå, inföll Laura.

— Huru... har man börjat läsa orientaliska språk i flickpensioner?

— Nej, det är frågan om uttalet af namnet på en stad i Turkiet, tillade Alfhild.

— Det var besynnerligt. Men jag skall väl göra som ni bedjen mig. Emellertid måste jag först visa brefvet för fru Stiegler.

— Nej, för allt i verlden, gör ej det!

— Hvarföre det då?

— Vi vilja göra henne en syrpris.

— Godt, jag förstår. Jag lofvar att uträtta uppdraget på det bästa och rättast möjliga sätt.

3.

Dansmästaren begaf sig genast till fru Stiegler, hvilken han fann i samtalsrummet sysselsatt att för herr Filip Livin redogöra för Lauras tänkesätt.

— Se här ett bref, hvilket jag mottagit af mina elever och som förefaller mig misstänkt.

— Låt se!

Fru Stiegler öppnade brefvet och läste med yttersta förvåning följande:

»Herr ambassadör!

I vår geografi ha vi läst att ni turkar ha rättighet att ega flera hustrur. Vi äro tre vackra, unga flickor, som svurit att aldrig skiljas åt. Men man vill nu rycka en af oss från sina vänner. Vi anförtro oss således åt er — om ni lofvar att föra oss *alla tre* under ert beskydd hem till ert land. Herr Hoppauteau lemnar vidare underrättelser om

edra ödmjuka tjenarinnor

Alfhild och *Julie P.* *Laura Livin.*»

— Min Gud, hvilken galenskap! Jag kan ej ändå låta bli att skratta.

— Jag är således, sade Filip leende, rival med en turkisk ambassadör. Saken börjar inveckla sig.

— Men hvem vet, återtog fru Stiegler, om ni ej skulle kunna vända denna omständighet er till nytta.

— Huru då?

— Om ni skulle spela den turkiske ambassadörens rôl och söka väcka hos Laura först kärlek, sedan afund och svartsjuka.

— Ah, jag förstår! Och jag tackar er... planen är god.

En öfverläggning följde.

4.

Klockan var half 5 på eftermiddagen.

Laura, Julie och Alfhild hade nyss slutat en språklektion och voro nu ensamma, emedan deras kamrater voro sysselsatta på annat håll.

— I eftermiddag, mina flickor, sade fru Stiegler, i det hon inträdde i rummet, i eftermiddag blir det icke någon ordentlig läsning.

Dessa ord, såväl som föreståndarskans ovanligt högtidliga toalett, tillkännagåfvo någon betydande nyhet.

— Jag väntar besök af... gissa hvem?

— Enkedrottningen? gissade Alfhild.

— Min far? frågade Laura.

— Nej, ingendera. Jag väntar turkiske ambassadören. Ja, han har begärt tillstånd af mig att bese min pension, och jag hoppas att ni ej kommer att ingifva honom någon dålig tanke om den. Utan tvifvel skall man ändtligen civilisera Turkiet och anlägga pensionsanstalter för de så mycket vanvårdade qvinnorna.

— Det är troligt... kommer herr ambassadören snart?

— Jag väntar honom hvarje ögonblick.

— Äro vi blott passande klädda att visa oss för honom?

— Åh ja, mina barn, vous êtes fort bien.

Skiljande sig från andra pensions-fruar, begagnade fru Stiegler blott vid högtidliga tillfällen det fransyska språket.

De unga damerna vexlade förtjusta blickar.

— Huru tycker du, jag ser ut? frågade Julie sin syster, med ögonen i spegeln.

— Rätt bra! Men hjelp mig att lägga den der hårlocken i ordning. Gudskelof att jag tog min blå klädning!

Laura skyndade också till spegeln för att skärskåda sin toalett. Troligtvis fann hon sig rätt intagande, ty hon smålog helt sjelfförnöjd.

Straxt derefter öppnade gamla Karin dörrarne och anmälde högtidligt: »Turkiska ambassadören».

Filip visade sig, iklädd med särdeles omsorg en turkisk maskradkostym, hyrd hos fru Thalén. Han var åtföljd af en betjent i prålande livré samt af pensionens dansmästare.

På ett tecken af fru Stiegler frambar Karin några soffdynor, hvilka hon lade på hvarandra bredvid föreståndarskans länstol. Efter att hafva gjort en fantastisk bugning, tog herr ambassadören plats på denna improviserade ottoman.

— O, du vishetens brunn, yttrade den synbart betagne muselmannen, i det han efter en dröjande blick på flickorna vände sig till den ståtliga frun, då jag ser dig midt ibland dina lärjungar, tycker jag mig se dagens strålande stjerna lysa på trenne i prakt, glans och färg oupphinneliga rosor, sprungna ur paradisets jordmån.

— Hvad han är vacker! hviskade Alfhild.

— Hvilket poetiskt språk, alldeles som i Morriers romaner! tillade Julie.

— Hvad mitt hjerta klappar! tänkte Laura.

— Jag tror, sade fru Stiegler, att jag ej på ett mera passande sätt kan visa mig värdig ers excellen's nåd än genom att låta mina tre förnämsta elever gifva

prof på sin skicklighet. Alfhild, till en början, visa ambassadören din sista ritning!

Alfhild framträdde blygt till den förmente turken och lemnade honom stycket.

Ambassadören tycktes vara belåten med detta prof af hennes talang, och då han gaf det tillbaka, framtog han en vacker kristallflaska, innehållande någon doftande essens, hvilken han genom dansmästaren erbjöd åt den unga artisten.

Rodnande af glädje öfver detta bevis på uppmärksamhet, återvände Alfhild till sin plats.

Laura och Julie tycktes icke vara lika belåtna. Ett litet moln af afundsjuka hvilade öfver deras täcka ansigten.

— Nu är det din tur, Julie... Dansa en mazurka för hans excellens!

Och Julie dansade... förtjusande.

— Vid Mahomet, sade Filip, hon har en odalisks grace, förenad med gazellens smidighet. Tjusande houri, mottag detta svaga bevis af min beundran!

Genom herr Hoppauteau öfverlemnade han henne ett halsband af koraller.

— Kanhända, sade fru Stiegler, är ers excellens nu trött. Vi skola måhända begifva oss till de lägre klasserna.

— Och jag, hviskade Laura förtretad, skall då ej jag få tillfälle att visa mig?

— Välan, sjung då något, om ers excellens tillåter det!

Genom en gravitetisk böjning på hufvudet gaf Filip sitt bifall.

Sedan Laura slutat sin aria, reste sig quasi-ambassadören utan ett ord och lemnade, åtföljd af fru Stiegler, dansmästaren och betjenten, rummet. Men då han passerade förbi Laura, fällde han bugande näsduken vid hennes fötter.

Det var allt, utom på en blick när, hvilken dock trängde djupt in i den unga flickans hjerta.

De tre vännerna stannade ensamma qvar.

5.

— Nå väl, frågade Alfhild med antaget lugn, hvad tycks om honom?

— Förtjusande! utbrast Julie.

— Mot Laura var han dock ej så alldeles älskvärd.

— Åh, jo, han såg på mig hela tiden.

— Ack, du bedrar dig, stackars Laura, det var på mig han hade ögonen fästade.

— Likväl, när jag sjöng...

— Tala ej derom! Det är ledsamt, men i dag var du ej alls vid röst.

— Det är sannt, biföll Julie, det gjorde mig ondt om dig, min vän!

— O, huru ljuft det doftar! sade Alfhild och lät solen bryta sina strålar mot den blixtrande kristallen i flaskan.

— Ack, hvilka vackra koraller, utropade Julie och knäppte halsbandet kring sin hvita hals.

— Stackars Laura! Hon fick ej just något af värde... En näsduk!

— Men, invände Laura harmsen, han lemnade den åtminstone sjelf som ett offer vid mina fötter, då ni deremot fingo era presenter genom vår dansmästare. Och han smålog intagande mot mig, när han gaf mig den ganska vackra duken, och såg på mig så...

— Ack, hvad du är kokett!

— Och du skrytsam!

— Och du afundsjuk!

— Och det påstår *du?*

Endrägten var nu störd. De båda systrarna gingo ut för att prata obehindradt och lemnade Laura ensam.

— Huru egenkära, sade Laura för sig sjelf, huru elaka de äro! Ack, om jag kunde förödmjuka dem... Jag förstår ej hvilken förändring försiggått inom mig, sedan jag sett den unge främlingen. Jag börjar tro att jag helst ville att han skulle älska *mig ensam*... Men tyst! Der kommer han tillbaka.

Det var verkligen Filip, som återvände för att utspela sista scenen i dramen.

— Sköna Laura, sade han, jag har smugit mig ifrån den efterhängsna hopen och uppsökt det ställe, dit mitt hjerta drager mig. Men ni är ensam... hvar äro edra vackra vänner?

— Jag vet icke.

— Är det väl min ankomst som förjagat dem?

— Det hafva de ej anförtrott mig.

— Men, min Gud, ni ser så nedslagen ut! Hvem har kunnat göra er ledsen? Väl icke era väninnor?

— Jo, just de.

— Det hade jag aldrig kunnat tro, när jag läste ert bref... Men hvilkendera? Icke kan det vara Alfhild med sitt utseende af oskyldig glädtighet.

— Ja, oskyldig som ett barn!

— Men ett förtjusande barn. Och Julie, som ser så mild och god ut?

— Ja, nog är hon en god flicka!

— Helt visst skolen j lätt försona er. Vi resa i morgon, om det behagar eder.

— Räkna ej på mig!

— Himmel, hvad hör jag!

— Ni kan resa med mamsellerna P.; jag har ej lust att blifva uppoffrad.

— Uppoffrad?

— Ja, Julie är ju så god och Alfhild så glad, att ni säkert blott af artighet skulle taga mig med er. Ni skulle älska endast dem...

— Åh, hvem har väl kunnat ingifva er den tanken?

— Just mina bägge vänner. De hafva sagt att ni ej egnade mig den minsta uppmärksamhet.

— Ack, tjusande Laura, ni bedrar er: ni vet ej hvilket starkt intryck ni gjort på mig.

— Ett skämt.

— Nej, vid Gud! Följ med mig och era vänner, ni skall herrska öfver dem och öfver mitt hjerta.

— Herrska öfver dem ... nej, dertill äro vi för goda vänner. Jag kunde aldrig hafva hjerta för något sådant. Hellre, det vill säga i nödfall, skulle jag måhända besluta mig att följa er ensam.

— Välan! Jag kan ej motstå så mycken naivete och så mycket behag. Följ mig, men följ mig ensam!

— Men min stackars far. Jag inser nu att jag handlat illa.

— Trösta dig ... han skall ej hafva något deremot, sade brukspatronen Livin, som i detsamma inträdde.

— Huru ... pappa här?

— Mitt barn, den som du trodde vara turkisk ambassadör är just Filip, din kusin och trolofvade. Icke sannt, du vägrar nu ej längre att blifva hans maka, du lilla svärmande toka!

Rodnande kastade sig Laura i sin fars armar.

— Och, tillade brukspatronen småleende, som Filip känner din svaghet för dina två vänner skall han säkert ...

— Tala icke derom pappa ... Den saken ha vi redan klar.

MARIONETTERNA.

I den luftiga salen i bottenvåningen af en bland Djurgårdens täckaste villor skulle en främling, om han inträdt straxt efter middagstiden den 16 Juli år 1852, hafva anträffat en högst behaglig familjscen, hvilken tycktes andas den fullkomligaste husliga lycka.

Till en början visade sjelfva rummets inredning att dess innevånare voro i besittning af det ekonomiska oberoende, som lär vara ett nödvändigt vilkor för all jordisk sällhet af något solidare art.

I anordningen af en mängd småsaker, i valet af färger för möbeltygerna och fönsterdraperierna, i ett par taflor, som prydde ena väggen, i det helas harmoni funnos dessutom tillräckliga anledningar att hos familjens medlemmar förutsätta den naturliga smak och det bildade sinne, utan hvilka man ej kan rätt njuta af sin förmögenhet.

Framför divanen stod ett rundt bord, betäckt med en snöhvit duk, hvarpå en kaffekanna af drifvet silfver, ett mästerstycke af Möllenborg, höjde sig bland de genomskinliga kopparne af gammalmodigt ostindiskt porslin och de andra eleganta tillbehören vid en komfortabel kaffe-servis.

I ett hörn af divanen lutade sig grosshandlaren August Marin, en familjfader på sju och tjugu år med ett rundt, fylligt, rödblommigt ansigte, blå ögon med en öppen, trovärdig blick, lagom stor mun med de friskaste tänder och en för öfrigt välskapad, om än något fetlagd lekamen.

Hans unga fru var en liten tjusande blondin, smärt, nätt, lätt, fin och luftig som en älfva, med lifliga och behagliga rörelser, förtrollande leende och eldiga blickar. Hon stod lutad öfver kaffebordet och sysselsatt med att hälla i den aromatiska drycken.

Ett litet stycke från bordet stodo tvänne små täcka barn om 5 à 6 år, en gosse och en flicka, bägge blåögda och gulhåriga, med friska rosor på kinderna, och armar så runda och svällande som de bäst lottade cherubimers.

Här, om någorstädes, borde väl lyckan ha slagit sig ned.

Och likväl låg ett moln öfver grosshandlarens panna, öfverläppen var rynkad till någonting liknande en grin-min och kring munnen sväfvade skuggan af en halfqväfd gäspning.

Det värsta var att han icke tycktes observera hur hans unga fru med sitt mest intagande småleende bjöd honom en kopp af det nyss serverade kaffet.

— Nå, August, skall du ej ta emot ditt kaffe?

— Jaså . . . tack, söta Louise . . . ställ det på bordet der!

— Vill du då ej dricka det nu?

— Jag vet ej . . . Jag väntar väl en stund.

Fru Louise satte ifrån sig koppen med en litet missnöjd min.

Grosshandlaren reste sig upp, lade socker och grädde i sitt kaffe, rörde om allvarligt och långsamt samt förde slutligen en thesked till munnen. Men han blott fuktade sina läppar och ställde genast ifrån sig koppen.

— Var kaffet ej godt? frågade frun.

— Åh jo . . . men det smakar mig icke . . . jag vet ej hvarföre.

— Det är kanske för starkt.

Mannen svarade icke. Han föll tillbaka i soffhörnet och lät sin blick trög och dufven irra omkring i rummet.

— Kom nu, små barn, så fån j kaffe!

Dessa ord riktades af fru Louise till de bägge »cherubimerna», hvilka icke voro sena att träda fram och mottaga hvar sin lilla dockkopp med litet kaffe och mycket grädde och hvar sin stora kringla.

— Du har väl intet emot att jag ger barnen kaffe?

— Gör som du vill, mumlade grosshandlaren likgiltigt.

— Men om du ogillar det . . .

— Hvad bryr jag mig derom!

— Kan dina egna barns helsa vara dig likgiltig? Du menar ej hvad du säger, August!

August fann för godt att ej vidare inlåta sig i detta ämne. Han vred sig åt andra sidan och tycktes böjd att sofva.

Nu skulle det väl ej gerna kunna förvåna någon, om en sådan liten söt fru som Louise Marin till slut funne sig stött af att hennes äkta hälft den ena gången efter den andra gaf tröga och tråkiga svar, ja allt emellanåt till och med alldeles emanciperade sig från skyldigheten att besvara sin makas frågor.

Man skulle helt visst förlåta henne, om hon i förargelsen började att dugtigt slamra med kopparna och släppa en eller annan thesked i golfvet för att störa mannens oartiga sömn.

Åtminstone kunde väl ingen förtänka henne, om hon toge bort grosshandlarens kaffekopp, af hvilken han ännu ej smakat mer än ett par droppar. Det är alltid tråkigt att se en kopp stå så der och skräpa, sedan allt det öfriga är undanflyttadt.

Men fru Louise hämnas icke. Hon tyckes vara en engel i en liten blondins skepnad. Tyst och försigtigt rödjer hon undan hela kaffeservisen med undantag af mannens kopp och sätter sig sedan tåligt på en stol bredvid divanen, der hon roar sig med att hviskande prata med sina små barn, Ludvig och Augusta.

Så tyst samtalet än i början är, kunna barnen dock

ej i längden återhålla sina röster och ett klingande skratt låter allt emellanåt höra sig.

— Akta er att väcka pappa! säger frun.

Hon behöfver väl ej egentligen frukta att väcka honom, emedan han aldrig insomnat; men det förargar honom ändå att höra dessa tecken till lif och glädje, då han sjelf är dåsig och tråkig. Han låtsar derföre vakna och säger i en mycket sur ton:

— Kan du då ej gå och leka med barnen på något annat ställe?

— Jo, om du befaller. Vill du sofva?

— Du kan väl se det. Jag behöfver en halftimmas hvila.

— Då går jag... Måtte du vara vid bättre lynne, när du vaknar!

— Adjö, min vän!

— Sof godt!

— Sof godt, upprepar mannen, sedan frun gått. Hvem f-n kan sofva i en sådan värma!

Vi behöfva väl knappt påminna våra läsare om den olidliga hettan under vissa dagar af Juli månad detta år, en hetta, som blef odräglig genom den ihållande torkan, hvilken beröfvade luften hvarje tecken till fuktighet och hotade att alldeles ruinera de borttvinande träden och det gula, halft förbrända gräset.

Grosshandlaren August Marin var gudnås genom sin kroppskonstitution särdeles disponerad att lida af värman. I dag kom dertill en egen omständighet. Han hade till middagen förtärt en ofantlig portion smultron med vin — en läcker rätt, ljuft doftande och ljuft smakande, som, då man äter den, förefaller svalkande och kylig, men efteråt förorsakar en feberaktig hetta i blodet.

Det der gjorde att mannen var vid dåligt lynne och kände sig missnöjd med sin mage, väderleken, frun och hela verlden. Och sedan han ytterligare i tre qvarts timmas tid legat der ensam på divanen, vridande sig åt höger och venster, oupphörligen borttorkande de fram-

trängande svettdropparna och bortjagande de näsvisa flugorna — sedan han tillbragt tre qvarts timma i denna skärseld, kände han sitt hjerta så uppfyldt af bitterhet och galla, att han tyckte det skulle bli honom en lisa, om han finge förarga någon.

De ädlaste och bästa menniskor kunna någon gång blifva frestade af så dåliga och syndiga tankar. Särdeles sker sådant i ögonblick af dålig matsmältning, då förståndet fördunklas och hjertats ädlaste insigter förvillas.

I detta ögonblick inträdde Louise.

Hon hade hoppats finna August vid godt lynne efter middagssömnen och var sjelf färdig att förlåta honom hans trumpenhet.

— Nå, hur är det med dig nu? frågade hon, i det hon trippade fram till honom.

— Åh . . . så der!

— Det duger icke . . . nu skall du vara munter och rask.

— *Skall* jag?

— Ja visst . . . Ser du ej att jag är vid godt lynne, jag.

— Du är alltför lycklig!

— Ja, men jag vill dela med mig åt dig . . . Se då litet lifligare ut . . . *Se* på mig åtminstone!

— Än sedan? sade mannen och tittade på frun med kalla, dimmiga blickar.

Detta var oförlåtligt.

Det var en dödlig förolämpning mot den täcka, retande min, som fru Louise hade påsatt sig, då hon bad August se på henne.

Men ännu uppgaf hon ej fältet.

— Jag har ju en ny klädning på mig . . . Hur tycker du att den klär mig?

— Den missklär dig förfärligt . . . och du behöfver dock så väl en smakfull toalett.

Denna gång var oartigheten för grof. Fru Louise vände sig bort för att ej visa hur sårad hon blef. Icke

derföre att hon trodde det hennes man talat uppriktigt — han kunde ej vara så stockblind att han ej såg det hon var förtjusande — men det gjorde henne ledsen att han så der påtagligen ville såra henne.

— Var icke förtretlig nu, utan kom ut och spatsera med mig en stund!

— Ursäkta mig, min vän, jag är ej i lynne att göra dig sällskap, allra minst när du har den der kostymen.

— Den der kostymen är ganska täck, skall jag säga dig, och du kan mycket väl följa med mig ut.

Dervid lutade hon sig ned mot honom, såg på honom med blickar, som kunnat röra en sten, och sökte med lindrigt våld dra honom med sig.

Grosshandlaren tvekade ett ögonblick. Han kunde ej dölja för sig att hans hustru i detta ögonblick var förtrollande. Måhända skulle han ha lydt den goda rösten i sitt hjerta, som uppmanade till vänlighet och glädje, om icke en stor otäck fluga surrande slagit ned på hans näsa och börjat sprattla med sina långa kittlande ben. Men denna förargliga händelse, huru hastigt öfvergående den än var, störde verkningarna af fru Louises trollmakt. Grosshandlaren ryckte sig lös, kastade sig på soffan, bredde en stor silkesnäsduk öfver hufvudet och svarade ett tvärt »nej!»

Den lilla frun såg att intet var att uträtta. Tigande gick hon in i sitt kabinett, och barnen, som följt henne in i salen i förhoppning att få vara med på spatserturen, smögo sig tysta ut på gården.

Nu var då grosshandlaren ensam, ensam med sina mörka, menniskofiendtliga tankar. Den stora gula silkesnäsduken, som han svept öfver sitt hufvud, utgjorde en skiljemur mellan honom och den yttre verlden. Han såg ingenting af den, och han sjelf var osynlig. Flugorna surrade i vanmäktigt raseri mot den mjuka smidiga duken: den hvilande kunde de ej mera oroa.

Det ligger någonting obeskrifligen trefligt i ett dy-

likt förhållande, då man känner sig omgifven af obehag, utan att de kunna framtränga till en. Det är samma känsla som intager en, då man i en varm och treflig kammare hör regnet smattra mot fönsterrutorna och stormen hvina omkring husknutarne, då man på fasta landbacken ser hafvets böljor våldsamt vräka sig och fradgande kastas mot stranden. På samma sätt kände sig grosshandlaren under silkesnäsduken lugn och fredad mot flugorna, och hans hjerta började utvidgas af en behaglig sjelfbelåtenhet.

Så afsöndrad från verlden som han nu var, tyckte han det bäst passande tillfälle erbjuda sig att begrunda sin ställning och uppväga mot hvarandra de behag och obehag, som lifvet utlofvade honom. Att han var eller varit vid dåligt lynne, det var ett faktum; nu vore frågan att få reda på anledningen.

Grosshandlaren betraktade sig sjelf och sitt lif från alla sidor och ur alla synpunkter, han ransakade sina ekonomiska, sociala, äktenskapliga, kommunala, sanitära, politiska, slägt- och andra förhållanden, utan att finna någon grundad anledning till missnöje eller dåligt lynne.

Han var sjelf ung, frisk och rik. Han hade ärft en betydlig förmögenhet efter sin far, hvilken han efterträdt i den handelsfirma, der hans farbroder ensam skötte affärerna. När farbrodern en gång — det Gud måtte förhindra — skulle dö, så finge han ärfva honom också.

Genom sitt öppna och redbara väsende var August Marin allmänt aktad och omtyckt. Han saknade ej ett klart förstånd och kunskaper inom sitt fack; också hade han flera gånger mottagit kommunala förtroenden och varit medlem i flera kommittéer. Han kunde när som helst hoppas erhålla vasa-orden, och ville han bli riksdagsman, så... men han var ej ärelysten.

Han hade dessutom nog anledning att glädja sig i en liten vacker, älskvärd och trogen hustru, som skänkt honom ett par de näpnaste barn och med hvilken han nu i ett halft dussin år left i det lyckligaste äktenskap.

Var det ej löjligt att efter en så lång och så rotfast lycka råka i dåligt lynne, derför att luften var något varm?

Och dessutom var det ej mera så olidligt varmt. Det började blifva en smula svalare framemot aftonen.

— Jag kan undra hvar Louise och barnen hålla till, sade grosshandlaren, sträckte på sig och gick ut på gården.

Det var en stor och präktig gård, sådan man ej kan ha den inne i staden. Den hade sin breda finsandade gång, med gräsplaner och blomsterrabatter å ömse sidor, och ett par vackra lindar bredvid förstugan.

När grosshandlaren kom ut på gården, rådde der mycket lif och munterhet. En liten kringvandrande konstmakare, en gosse på nio eller tio år, hade uppslagit på marken sin lilla dock-teater, den han dirigerade med ett par ståltrådar, fästade vid venstra benet, under det han utförde åtskilliga lustiga stycken på klarinett, beledsagande dess gälla toner med skrällande slag på en sprucken trumma. Under ett skafferifönster, öfver hvars galler en utländsk rankväxt slingrade sig, uppfördes detta skådespel, hvars publik utgjordes af Ludvig och Augusta de bägge cherubimerna.

De båda dockorna, af hvilka den ena hade svarta sammetskläder och barett med plym, den andra en hvit klädning med många band och grannlåter, sade väl ingenting, men hoppade, bugade sig, vredo på hufvudet och skakade på armarne efter musiken till åskådarnes stora förnöjelse.

— Det är herre och fru, sade Augusta.

— Herrn är svartklädd som pappa, när han skall bort.

— Och frun har en klädning lika vacker som mammas i dag.

Den lille teaterdirektören smålog fint och öfverlägset åt sin naiva publik, men blef helt förskräckt, då den ena af hans marionetter, den i svarta sammetsklä-

derna, tvärstannade och ej på något vilkor ville åter träda i verksamhet.

— Se... pappa vill ej dansa mer! sade Ludvig.

— Men mamma dansar ännu... hon är lika liflig.

Så var verkligen förhållandet. Dockan i klädningen hoppade och svängde sig, lydande ståltrådens dragning, under det att dockan i sammetsjackan stod stel och orörlig oaktadt alla ryckningar.

— Det ser ut, sade lilla Augusta, alldeles som när mamma nyss ville ha pappa ut med sig och han inte ville.

— Ja, men jag tycker att det är obeskedligt af pappa... se så, dansa nu!

I detta ögonblick kom grosshandlaren, som åhört samtalet, fram och hjelpte, skrattande, dockorna till rätta. Medan de nu åter började hoppa och dansa till barnens förlustelse, sökte August upp sin lilla hustru, bad henne ödmjukt om förlåtelse och erkände att hennes nya klädning var ett mästerstycke af smak.

— Nå, hur kom du att bli hygglig igen? frågade frun leende. Jag började misströsta om dig.

— Jag fick se ett par marionetter, som visade mig hur löjlig en trumpen man ser ut bredvid en söt och glad hustru.

— Gud välsigna de marionetterna! Jag tror jag får köpa hem ett par för möjligt behof.

— Åh nej, var lugn... det skall ej mera behöfvas.

HISTORIEN OM DE SVARTA HÖNSEN.

Sedemålning ur det odiktade lifvet

af

EDVARD FLYGARE och EMILIE FLYGARE-CARLÉN.

1.

Hvad stjernorna sågo och hvad månen hörde.

Septemberaftonen hade lidit fram emot midnatt.

En ung man och en ung qvinna vandrade arm i arm utefter gatan och stannade vid ingången till *hennes* hem. De voro trolofvade. Med en fästmans rättighet hade han följt sitt hjertas utkorade, och invid porten skildes de nu utan ett ord, blott med en kall och tvungen afskedshelsning.

Sedan fästmön med hastiga och ojemna steg, förrådande ett upprördt sinne, försvunnit uppför trapporna, stod den unge mannen ännu qvar. Kanske väntade han att hans trolofvade skulle återkomma, kanske begärde han icke mer än ett halft ord för att sjelf undergå en önskad förvandling — men hvad helst han väntade och begärde, förblef allt tyst, dödt och kallt.

Långsamt — tydligen ovilligt — gick han tillbaka, men för hvarje steg han kom närmare den bro, som de tillsammans nyss passerat, blefvo dessa steg spänstigare, kraftfullare och slutligen erhöllo de en viss hårdhet, som gaf en sträf klang i träbrons botten.

Hunnen till midten af denna promenadplats, som just icke var så kort — ty bron gick öfver en bred å — lutade han sig tankfull ned mot barrieren och betraktade först det klara blå vattnet, i hvilket skummet från ett fall vid qvarnen högre upp nedstörtade och yrde omkring, och sedan himlens blå fäste, der stjernorna sutto så sköna och glänsande, med sina millioner

ögon blickande ned på jordens dårskaper och lumpenheter.

Allt var tyst, och om några steg genljödo på ömse sidor om bron, bortdogo de i forsens brusande dån.

Den unge mannen kastade sin blick åt den lilla stadens båda sidor, och då han tyckte sig vara fullkomligt ensam, höjde han sin panna modigt upp, och stjernorna sågo då ett ansigte, hvilket bar en ovedersäglig prägel af lidande, tvifvel, oro och obeslutsamhet, och dessutom sågo de huru stora tårar rullade nedför de manliga kinderna, tårar, som kommo så omedvetet att den, som fällde dem, sjelf icke syntes gifva akt derpå.

Det var en egendomlig kontrast mellan denna naturligt fria rörelse, der hvarje band brustit, och den person, som deråt öfverlemnat sig. Då man betraktade hans kroppställning, gestalt och utseende, såg man prägladt på hvarje särskilt parti en djerf och vårdslös sjelfständighet, och ett drag öfver munnen bevisade att hån och retlighet icke voro främmande beståndsdelar i hans själ. Emellertid förrådde läpparna ej ett ord af hans tankar och känslor, men den strålande Venus-stjernan såg dem fullkomligt klart. Hon såg att det i hjertat fanns en kärlek, som fördömde sig sjelf, som ville slita sig lös från en framtid full af anadt elände, men att der fanns en af samma kärlek bestucken falsk hederskänsla, hvilken oupphörligt lade sig emellan, förklarande att det vore fegt, ja nedrigt af en man att bryta med en qvinna, som älskade honom, blott för... för några egensinniga nycker och fruntimmers-barnsligheter. Var det väl för en man att låta pina sig af dylikt? Hvartill egde han då kraft, lugn och vilja?

Snart hade vinden fläktat bort tårarna. Denna natts ömkliga vekhet skulle blifva endast ett minne. Bäst vore dock, om den icke blefve ens detta, ty godt är att ej hafva några ömkligheter att minnas.

— Lemna mig! befallde mamsell Joachima K. sin väntande jungfru, hvilken i pligtskyldig underdånighet tänkte hjelpa henne.

— Kära mamsell, skall jag då inte knäppa upp klädningen... hakarna gå så hårdt.

Trilska varelse, hvarföre står du qvar, då du hörde att jag vill bli ensam! Skall då hvartenda lefvande kräk låta mig känna att jag är utan makt och myndighet? Gå i ögonblicket, eller jag skall lära dig, djerfva oting, att man icke ostraffadt är mig olydig.

Flickan ilade ut. Hon förstod sin unga matmors lynne och var alls icke angelägen att tjena som afledare.

Så fort dörren var stängd, utblåste den vredgade herrskarinnan genast ljuset och flög till fönstret, hvars rullgardin hon med en ryckning förde åt sidan.

Men på gatan syntes ingenting numera, utom en rosslig brandvakt, som, raglande efter söndagsvälplägnaden, ställde sig i ordning att med sin djupaste bas utskrika 12-slaget och att anbefalla staden i ett mildt hägn »från eld och brand».

— Dumma, snörplande djur! mumlade Joachima och lyfte sina ögon upp till månen för att slippa se brandvakten.

— Nåväl, adresserade hon sig med ett retsamt, nästan försmädligt leende till den orubblig väktaren på himlafästet, nåväl, du har väl hört och sett millioner uselheter och dumheter förnt... taga ej alla betryckta älskande sin tillflykt till månen, men hvem hörde någonsin att månen hjelpte dem med ett godt råd:

Hon såg åter forskande utefter gatan. Brandvakten stultade af inåt gränden, men ingen lefvande själ kom i stället. Allt i skapelsen tycktes ha gått till hvila. Icke ens en hund eller någon svärmande katt larfvade omkring för att ge en serenad åt sin sköna. Sjelfva gat-

stenarne sågo sömniga ut, och sjelfva vattenpussarna kröpo så sakta och förtroligt ned i jorden för att icke bli sedda och uppväckta af månstrålarnes sken.

Joachima tog åter sin tillflykt till »vår åldrige vän», ty om än alla kunde sofva, så kunde hon det ej.

— Hvad det skall blifva af allt deta förstår jag ej... Älskar jag det här exemplaret bland skapelsens mästerstycken som en enfaldig eller en klok qvinna... helt och hållet som en enfaldig... en *klok* skulle icke låta kärleken leka blindbock med allt sundt vett. Han har lika många fel som jag sjelf, kanske fler, icke mindre ·.. i ett par mötas vi ty värr. Jag blir olycklig, jag kommer också att göra honom olycklig, och ändå förmår jag ej rycka bort ringen och göra mig fri... Ah, jag skall ha ett råd af månen — spådom i kort och kafle föraktar jag, men en mystisk vink, som ej gifves af menniskor, kan man åtminstone begrunda.

Hon sprang till bordet, ryckte en så kallad »prestkrage» ur blomsterglaset, och återgående till fönstret, började hon afrycka ett och ett blad, under det hon halfhögt talade: »Jag skall bryta... jag bryter icke»... tills hon slutligen kom till det sista profeterande bladet, då det hette: »jag skall bryta!»

Med det afbladade blomsterhuset i hand stod hon helt mörk qvar.

— Jag skall bryta... Jaså, gamle måne, så lydde *ditt* råd. Nå ja, jag tillstår gerna att du kunde ha gifvit mig ett sämre, men Joaehima har afsmak för alla andra råd än sina egna. Alltså: jag bryter *icke*... Godnatt... tack för godt sällskap!

2.

Vid ljusa dagen.

Mamsell Joachima satt vid fönstret och sydde. Hon var i full mening herrskarinna i sin fars hus. Han, enkling och förmögen, skötte förnämligast sina affärer, hon hushållet och sina ingifvelser.

Joachima var en lång smärt qvinna af oklanderlig växt, men med ett utseende, som kanske endast efter ett tiotal af år skulle visa blotta ruinerna efter den blomstring, som nu fanns. Dragen voro hvassa, hakan något utstående, pannan hög och smal, och ögonen skarpa och blanka som nyslipadt stål, hvars färg de äfven egde, men derjemte gnistrande af eld och fullmoget lif. Läpparne hade en glödande druffärg och fyllighet, och håret, brunt och småkrusigt, tog sig, uppstruket öfver pannvalken och med små lockar vid tinningarne, ganska präktigt ut.

Hennes klädningskjortel var vanligen styfvare än andras, och i sjelfva hvardagslaget bar hon aldrig något tarfligare tyg än yllesars eller indiskt gingang. Liftröjan — vi befinna oss mot upphällningen af 1700-talet — var af ett utmärkt tjockt ostindiskt siden.

Så utstyrd, såg Joachima, som understundom nedlät sig att vara en rätt angenäm qvinna, särdeles älskarinna, ganska värdig och magnifik ut, och hon visste att hennes utseende, om också icke precist vackert, hade något pikant och alls icke hvardagligt.

Vid 11-tiden gick det i dörren, och köpmannen Carl K. trädde in.

Han var ej mindre utmärkt i sin genre och tydligen en af stadens yngre lejon. Hans utseende tycktes nu i lugnet vara ganska behagligt, ehuru hans skick hade detta studerade manér, som erinrar om försöket att öfvervinna den medfödda vårdslösheten.

— Tack för i går, Joachima ... det var en rätt allvarsam lektion du gaf mig.

— Jag anar att den kommit dig att tänka på nödvändigheten att bespara dig sådana för framtiden?

Carl rodnade lindrigt.

— Åh, visserligen kan man tänka öfver ett och annat, men beslutet att bryta en förbindelse, den man ifrigt önskat, bör väl icke härflyta från något så underordnadt som ämnet för vår dispyt i går.

— Underordnadt?

— Ja, visst. Är då ett rum mer eller mindre i en våning så betydande?

— Det skulle jag tro, eftersom du ville indraga det och jag förklarade att det behöfdes och att man icke bör tänka på att sätta bo, då man icke kan göra det så att det sker utan uppoffring för den, som skall inträda deri.

— Jag vet, jag vet, men du vet icke att jag hade ett särskilt, fullkomligt giltigt motiv för min indragning, och när du får veta detta motiv, som jag redan i går bort ha nämt för dig, är jag viss att du umbär den der kammaren utan missnöje, helst du icke får så få rum ändå?

— Så-så, att vi ännu en gång skola återkomma till ämnet!

Joachima höjde sin stolta nacke, den hon kunde fullkomligt uppbära, och såg ingenting mindre än uppmuntrande ut.

Carls läppar darrade.

— Anar du min önskan? frågade han.

— Nej, svarade hon tvärt, men den karmosinröda kulör, som kinderna erhöllo, sqvallrade om att Joachima icke alltid så strängt höll sig vid sanningen.

— Nå, lika mycket . . . min mor skall ha det rummet.

— Din mor?

— Ja, det passar henne så bra. Det är solklart

och varmt och ligger något afsides, så att hon får tyst... trefligt skola vi båda göra det.

— Men hvarifrån får du den idéen att jag skulle känna mig böjd att ha min svärmor i huset?

— Och hvarifrån får *du* den idéen att *jag*, som, alltsedan jag blef bergad karl, egt den glädjen att ha min mor hos mig, skulle lemna henne på bar backe, då jag inflyttar i det nya hemmet?

— Carl!

— Joachima!

— Du tänker då att jag böjer mig efter din vilja... huru löjligt!

— Jag tänker att du låter ditt hjerta böja dig, så att jag må med glädje och lugn gå den nya lefnadsförändringen till möte.

— Men om jag nu *icke* bifaller?

— Hvilket?

— Kors, att du tar din mor med.

— Jag förstår dig ej. Min mor är den sjelfskrifna personen. Det var ju blott fråga om hvilket rum bäst skulle anstå henne.

— Det vill säga... Joachimas röst började blifva osäker: den kastade sig in i en mängd små underliga rullader, än djupa, än klingande klara... det vill säga att jag... *jag* är ingenting... att du kan företaga hvad helst du behagar?

— Tillåter du mig då icke det? frågade fästmannen, och det oefterhärmligt hånfulla draget kring läpparne blef nu rätt synligt. Jag föreställde mig eljest att jag egde en sådan rätt och att den icke alldeles skulle borttappas efter knäfallet vid kullerstolen

Joachima steg upp, bortkastade arbetet och gick flera hvarf fram och åter öfver golfvet. Hennes bröst böljade och arbetade som en flod i stormen. Hon brann af begär att uttala månens råd: »Jag skall bryta!» Men då hon betraktade fästmannen, insåg hon att han icke skulle öfvertala henne att återtaga det en gång utsagda

ordet, och den dumma, enfaldiga, tyranniska kärleken kufvade henne.

Nu flög ett obevakadt leende öfver Carls läppar.

Joachimas ögon uppfattade det, och den eld, som då utgick ifrån dem, kunde verkligen kallas gnistrande; och dervid svor hon i sitt hjerta att han i framtiden dyrt skulle få betala sin seger och sitt öfvermod. Hvad var att göra, antingen att bryta eller bifalla, och till på köpet bifalla utan att hennes bifall egentligen ansågs nödvändigt?

— Jag vill icke vara falsk emot dig, utbrast hon slutligen, då häftigheten tillät hennes andedrägt att obehindradt fullgöra sina funktioner. Jag säger således att du i dag, mer än jag kan uttrycka, misshagat, sårat och förolämpat mig med din högmodiga säkerhet. Ett råd gifver jag dig dock, det är att fråga din mor om hon ej föredrager ett eget litet hem framför ett gemensamt med oss. Hon är ju en klok qvinna och bör inse hvad som är bäst.

— Denna fråga är öfverflödig. Hon har sjelf velat hafva det egna lilla hemmet, men jag har öfvertalat henne att dela vårt. Jag kan ej, ser du, Joachima, tänka mig ett godt hem utan henne, och af kärlek har hon bifallit.

— Får vara då Men ett förbehåller jag mig bestämdt: må hon aldrig blanda sig i husets skötsel och angelägenheter! Har du äfven häruti en bestämd vilja, så lita på att också jag har min, och den är oåterkallelig.

— Lyckligtvis behöfs här ingen strid. Min mor är trött vid hushållsbestyren och önskar endast lugn och trefnad.

— Låt då allt vara godt... Fästmön räckte fram handen, som fästmannen ifrigare än han velat, fattade och kysste med all försoningens hjertlighet.

— Käre Carl, då jag har så litet välde, måtte du aldrig hålla rätt af mig?

— För mycket, Joachima... kanske för mycket.

— Men då skulle du ju nödvändigt vilja hvad jag ville.

— Till min egen lycka har jag förnuftet jemte kärleken. Om du finge oafkortadt det välde öfver mig, som du önskar, så skulle din egen kärlek snart dö. Tror du väl att du kunde älska en man, den du ej hyste aktning för?

— Ne-nej, det är möjligt. Men då vi väl äro gifta, blir jag säkerligen mildare och jemnare. Jag är icke elak, men jag har alltid varit van att råda utan motsägelse.

— Ack, om du alltid vore sådan som nu! Qvinnan bör ej regera med maktspråk.

— Och ännu mindre bör hon *låta* regera sig af sådana, inföll Joachima med ett pikant leende.

3.

Familjtaflor i åtskilliga manér.

Scenen är ett stort, väl ordnadt rum. Brasan flammar lifligt i kakelugnen. En årsgammal gosse kryper omkring på en utbredd matta, och den unga modern med något förmildrade drag sitter på den låga soffan, der den inbrytande skymningen insveper henne i allt tätare skuggor.

Hennes ögon irrade kring rummet med denna hejdlösa spaning, som tillhörde dem Än träffade de någon af de smala framåt stupande speglarne mellan fönsterposterna, än de smala spegelborden, der de ostindiska jettonlådorna och ljusstakarne stodo i ordning. Än flögo dessa ögon till barnet med ett omisskänneligt ömt uttryck, än stannade de vid något af porträtterna på väggen och betraktade med ett visst hot bilden af en äldre fru, som satt på högra sidan om en ung man.

Men då blicken träffade *honom*, utslätades pannans rynkor, och fru Joachima såg derefter icke onådigt på sin egen bild, som hade plats till venster om Carls porträtt. Hon visste sig vara vackrare nu än för två år sedan, då hon straxt efter giftermålet aftecknades.

Men hastigt höljdes åter hennes ansigte af ett moln.

Tunga, men ändå liksom sväfvande steg i det yttre rummet tillkännagaf ankomsten af en person, som alltid tre eller fyra aftnar i veckan satt inne, då sonen hemkom. Han hade önskat det så, och derföre hade hon bifallit.

Carls mor kom in, åtföljd af en fjorton års flicka, som af den ömsinta sonen blifvit antagen för moderns enskilta uppassning.

Som det var en osäker dager i rummet, hvilket än belystes af elden, än inhöljdes i mörkret, fick den gamla frun famla litet efter länstolen, som Ellika sköt fram.

— För Guds skull trampa icke ihjäl gossen der! ropade ungafrun med gäll röst. Kan ej svärmor se den lille, så måtte väl du, din stora hamsa, kunna det.

— Är du der, Joachima! svarade den gamla frun med en helt lugn och god röst. Jag varsnade dig icke, min dotter, eftersom du satt så långt bort. Men den lille... Gud välsigna barnet... såg jag väl, och som du finner, står länstolen minst fyra alnar ifrån honom.

— Jag har visst fått dåliga ögon, muttrade Joachima.

— Emellertid hade pilten icke förr hört farmoderns röst än han kilade öfver mattan och började klänga upp på hennes knä under glada och bullrande skratt-rullader.

— Kom hit, lillen... besvära icke farmor... kom till mamma... skynda, skynda dig nu!

Så lockade och befallde ömsom den unga frun. Men då lillen icke alls hörsammade kallelsen, sprang hon upp och ryckte honom häftigt från den gamla farmo-

dern, hvars milda vördnadsvärda ansigte dervid uttryckte en innerlig ledsnad.

— Hvarföre, Joachima, är du alltid rädd att lemna gossen någon stund hos mig? Jag är så kär i honom och känner mig alltid glad att få hålla honom i armarna.

— Jag vill icke att han skall skämmas bort med smek och icke heller med ras, som jungfru Ellika behagar roa honom med, då hon fått stjäla sig till att ta honom. En mor bestämmer bäst sjelf hvad som är nyttigt.

Ett högt skrik från gossen, som ville tillbaka till farmodern, retade än mer den nu helt afundsjuka modern. Hon gaf gossen ett slag, som bringade honom i ännu starkare klagan och ropade sedan amman, under det hon oupphörligt beskärmade sig öfver den rysliga olyckan att se barnet bli förderfvadt af kel och föråldrade uppfostringsmetoder.

— Min kära svärdotter, jag tycker att du nästan väl mycket glömmer din mans önskan om husfrid. Lugna dig nu... jag hvarken vill eller skall lägga mig i *din* uppfostringsmetod.

— Dertill råder jag heller ingen. Men nu hör svärmor sjelf att gossen är okynnig och skriker alltjemt... det gjorde han icke, när svärmor kom in... Hvad... hon kastade en ond blick på Ellika... hvad gapar du på, intrikata unge... Att svärmor icke kan gå hitin utan det der odrägliga släpet... Skynda dig ut och hör efter om amman somnat!

— Jag tror icke att *någon* får tid att somna här i huset, svarade Ellika mycket stött. Hon var långtifrån ett stadt tjenstehjon: hon var en bergad båtkarlsdotter, som endast för den gamla aktade fruns skull fått moderns tillåtelse att vistas hos denna.

— Nå, du min Gud och alla helgon i rättfärdighetens skapelse, skall *jag* bli svarad af en näsvis slyna!

Om svärmor icke efter detta skiljer henne ifrån sig, så åtager jag mig sjelf att köra henne på porten.

Midt under denna storm, förhöjd af gossens allt starkare skrik och snyftningar, inträdde Carl, och hållande för båda öronen frågade han i en skäligen sträf ton:

— Är sista konsertnumret icke slutadt ännu!

— Om du kommit för en qvart sedan, kära Carl, svarade Joachima, hastigt stämmande röstens böljor, så hade du funnit allt lugnt och godt, det kan du lita på. Men då kom farmor in och började sitt vanliga sätt med gossen, och som jag icke vill att han skall bli bortskämd...

— Tag ut pilten! afbröt den unge husfadren rodnande och gick sedan att helsa på modern.

Joachima slängde vredgad den lille i ett tag upp på armen och nära nog kastade honom i famnen på den vid dörren mötande amman. Derefter vände hon tillbaka, neg siratligt för sin man och sade:

— Om du glömmer att helsa, så skall väl icke jag göra det.

— När skulle jag ha helsat... du har ju varit så upptagen. Men får jag nu ett vänligt famntag, så är det välkommet.

— Jag bjuder icke ut mina smekningar: det tillhör icke min karakter... Skall du ha något spelfrämmande i afton?

— Nej, i qväll spelar jag hvarken borta eller hemma. Jag har afslagit ett par inbjudningar för att tillbringa aftonen med dig och mor, men när jag nu kommer, är jag frestad att vända om.

— Icke skall du det, min lilla Carl! inföll modern. Nu kan det bli desto trefligare. Joachima är en så snäll husmor att hon visst lagat till något godt åt dig.

— Kors bevars, är svärmor så god och anser nödvändigt att ställa till rätta mellan sonen och sonhustrun! Om det är tillåtet att jag yttrar min mening, tror jag visst att sådant verkar motsatsen.

— Då önskar jag att jag tegat.

— Tvärtom, mor! Jag blir helt upplifvad vid tanken på en liten delikat supé... Nå, kära Joachima, kom nu och tänd ljus och sätt dig, så skola vi vara glada och trefliga. Jag har haft god tur på affärerna i dag.

Ljusen tändes, och Joachima tog sitt arbete.

Carl flyttade sig från modern till hustrun, och den sednares drag började genast förmildras och utslätas, så att slutligen någonting af husligt behag och trefnad verkligen blef kännbart.

— Ser du, Joachima, huru litet solsken på sjelfva aftonen förgyller allt.

Joachima smålog och räckte sin man handen.

De onda ingifvelserna lemnade henne i ro för hela den qvällen.

4.

Hos farmor.

Det är på eftermiddagen, straxt före kaffetiden, något mer än halftannat år efter de husliga scener, som afslöto föregående kapitel.

Farmor lemnade numera sällan sitt rum och satt helst i sin skinnklädda länstol med stickstrumpan i hand och ett litet bord, försedt med många lådor, framför sig. Der hade hon sina små don uppstaplade. I bredaste bordslådan låg nya Testamentet med stora stilar och ett kors af hennes mans hår till mellanlägg..... Farmor läste högt för sig sjelf eller för Ellika morgnar och aftnar, då icke några störande ljud trängde in i rummet

Ellika fortfor ännu i sin uppassning och älskade så mycket den gamla frun, att huru ofta hon än kände sin »lilla peppar» komma i rörelse genom försorg af husets

rätta värdinna, så beslöt hon dock att uthärda allt för att kunna behålla sin plats.

En sak, eller rättate en titel, var det dock som den superfina jungfru Ellika icke alls kunde tillgifva. Det var den af fru Joachima uppfunna benämningen »farmors dadda». Sålunda ropade unga frun ofta i dörren: »Skicka in barnens dadda»... eller: »Lemna den här kakan till farmors dadda!»

Vid en sådan oerhörd förolämpaing glödde Ellikas kinder, och hon knöt sina knubbiga händer mot skuggan af husets första matmoder.

Dylika opassande konstord användes likväl af fru Joachima endast vid de tillfällen, då hennes man var frånvarande. Ännu beständigt älskade hon honom och kände sig beherrskad. Derföre måste hon skona svärmodern så mycket hon förmådde, ty en dag kunde »gumman» tröttna och förklara sin son att hon ville flytta, och komme det dithän, då blefve det i alla fall ännu sämre än det var, ty utan modern skulle Carl alltid känna att ett tomrum fanns i hemmet....

Såsom vi nämdt, var det efter middagen. Farmor hade tagit sin lilla middagslur i stolen, men sedan en stund vaken, väntade hon nu på det kära kaffet.

Ellika satt på fönsterpallen och veckade farmors mössrimsor.

— Märker du om det går i gången ännu, mitt barn... Jag börjar att höra illa.

— Nej, matmor... Kanske skall jag springa ut och påminna om kaffet?

— Aldrig får du det! Svärdottern skickar nog, när hon har det färdigt. I dag är icke Carl hemma, så att det dröjer, ifall hon haft något göromål för sig.

— Minsann hör jag icke nu att hon kommer sjelf. Hon vill visst helsa godmorgon på matmor, fast det hunnit att bli eftermiddag.

— Det var i alla fall snällt att hon kom.

Dörren öppnades i detsamma, och fru Joachima inbar verkligen med egen hand kaffebrickan, som nedsattes på det redan afröjda bordet.

— Svärmor är väl så god och ursäktar att jag icke haft tid att vara inne förut i dag?

Den gamla frun blef så förvånad att hon nära nog förrådt detta intryck. Joachima *ursäkta sig!* Bestämdt behöfde hon då farmors bemedling på något sätt. Men hade hon, den mäktiga Joachima, beslutat sig till sådant, då måste det vara något mer än vanligt.

— Du är alltför artig, min svärdotter... Och en hel spilkum med så tjock och präktig grädde. Nej, det var då en riktig högtid!

— Den gräddspilkumen skall svärmor ha här inne i sin lilla skänk. Jag ville gerna alltid skaffa god grädde, men man rår icke för att korna ge dålig mjölk ibland... Drick nu med smak... Sednare på eftermiddagen skall jag skicka in barnen. Kanske kommer jag med dem sjelf .. Och fru Joachima nickade helt vänligt, i det hon åter lemnade rummet.

Så snart dörren var tillåst, såg gumman på Ellika.

— Tag fram mina torra pepparkakor, du, så skall här bli stor-kalas... Tänk bara, en sådan gräddskål!

— Kära matmor, jag anar något... Rör icke vid den der stygga grädden!

— Hvad menar du, flicka... du må väl aldrig inbilla dig något syndigt?

— Syndigt, matmor, nej, kanske icke det, men hvad jag misstänker är sanning. Jag vet att när frun kom ut till kökskammarskåpet för att skumma grädde i morse, så hade...

— Nå, hvad... tala ut!

— ...en liten rotta drunknat i mjölkfatet.

— Och du tror att det är *den* grädden?

— Ja, det tror jag, ty frun hade blott tre fat att skumma på morgonen, och de två gick åt då.

— Jaså, sade farmor och reste sig . . . Hör på hvad jag nu vill säga dig! Gå genast och slå ut gräddskålen på sopbacken, tag sedan min egen gamla silfvergräddskål och spring in till garfvarns midtöfver och bed min hederliga fru L. vara så god och sälja mig en jumfru grädde.

Med förtjusning ilade Ellika att fullgöra sitt uppdrag och kom snart tillbaka med icke blott grädden, som hon höll högt och långt framför sig, så att ungafrun måtte se den från fönstret, utan äfven med en tallrik färska hvetebullar, som garfvarfrun, hvilken i dag hade bak, skickat sin gamla goda grannfru.

— Här, matmor... Nu kan det bli allvar med kalaset.

Men knappt hade farmor hunnit njuta sin första kopp, än der hördes flygande steg utanföre, och nu visade sig fru Joachima med ansigtet så rödfärgadt som om hon varit ute i eld eller skarpaste nordanvind.

— Hvad står här på?

— Det skall jag säga dig, när jag druckit min andra kopp, svarade farmor med så afskräckande ton, att Joachima, icke mindre förvånad än farmor nyss blifvit vid den ovanliga artigheten, helt undersam satte sig, endast görande en betydelsefull rörelse med nacken.

Då gumman slutat, vände hon sig till Ellika:

— Tag bort det här, barn, och stanna derute tills du fått ditt!

Det kan antagas att Ellika föredragit att blifva qvar inne, men då det ej lät sig göra, resignerade hon.

— Kan jag nu ändtligen få veta meningen med svärmors så högst konstiga ton?

— Det skall du få, svarade gumman med samma lugna, värdiga köld. Du har betett dig illa mot mig, min sonhustru . . . Jag talar icke om de dagliga bekymmer, du under dessa år låtit mig utstå, bekymmer, som jag för min sons skull bär med tålamod. Men du har i dag, just under det din röst smekte mig, tillåtit dig

en högst låg handling, en verklig gemenhet. Den grädde, du bar in till din svärmor, var af sådan beskaffenhet att du sjelf icke ville förtära den. Förstår du mig... Den der elakheten skulle mycket misshaga Carl. Tror du ej det?

— Kors, att svärmor kan sätta tro till den sqvallrande Ellikas talande tunga! Det är då alldeles rysligt. Och nu vill kanske svärmor på köpet ställa ondt till emellan mig och Carl? Det förmår svärmor nog.

— Onödiga ord! Du känner ganska väl att hvad jag ej kan ställa till godt, så åsyftar jag ej att komma ondt åstad. Men missnöjd är jag... det vill jag tala ut, och det vore så godt att jag finge mig en kammare hvar som helst utom här, der du med din obilliga och oblidkeliga elakhet förföljer mig.

— Tyst, i Jesu namn, kära svärmor! Hvilken stund som helst kan Carl komma, och får han då höra att svärmor talar ur en dylik ton, blir allting upp och ned. Han var minsann i alla fall icke för god, då han gick ut.

— Jag kunde just tro det.

— Han var verkligen orimlig, och ingenting var naturligare än att jag fattade humör. Kan svärmor tro: han ville att jag skulle gå och försona mig med fru N., som så rysligt förolämpat mig, och han ville det endast derföre att, såsom han påstod, frun inverkar på sin man, med hvilken han har några betydliga affärer.

— Men då var det ju billigt, invände farmor. Om ditt gnabb med fru N. skulle inverka på så vigtiga angelägenheter, är det nödvändigt att....

— Min stolthet står aldrig ut med en sådan pers, min kära svärmor! Men Carl gick bort så ond, att jag aldrig under vårt giftermål sett honom sådan. Jag tänkte just bedja svärmor verka på houom.

— Det har alltid varit din egen bestämda önskan, Joachima, att jag icke skulle blanda mig i era ange-

lägenheter. Derföre gör jag det ej heller nu. Mitt råd, om du ej försmår det, är att du fogar dig efter hans vilja, ju förr dess hellre, ty blir Carl ovän med Christoffer N., så skall denne, som är en så mäktig herre, aldrig spara Carl, utan bli hans fiende i alla företag.

— Svärmor har då icke hört att fru N. vågat kalla mig en markatta, hvars klor man behöfde akta sig för... det är ju så att en menniska kan qväfvas af harm, och så skulle jag bjuda försoning, sedan jag sagt till alla menniskor att jag föraktar och skrattar åt henne.

— Det är en ganska oangenäm belägenhet, min svärdotter, men jag tror att nöden ej har någon lag. I öfrigt vill jag icke yttra mig. Jag vet att du skulle misstycka, om jag häntydde på hur olyckligt det är att utkasta en mängd stora ord, dikterade af ett uppbragt sinne. Du hade aldrig från början bort neka fru N. att dela de välsignade spanska hönsen. Hon är icke van vid oartiga afslag, och du hade fått afvel nog ändå.

— Ja, men jag hade icke fått den *ensam*. Det var jag som genom kapten Strömsten tagit in dem. Skulle jag då lemna min idé med all dess framtida afkastning liksom till hälftenbruk åt en annan? Nej, det hvarken ville eller behöfde jag... Nu är det dessutom icke fråga om det, utan om huru jag skall få Carl att afstå... ty jag går bestämdt icke.

— Då faller ju hans afstående af sig sjelft. Men, sanna mina ord, svärdotter, jag känner Christoffer N. Han kommer att begagna den minsta förolämpning mot hans hus såsom förevändning att icke allenast bryta, utan ock att hämnas på Carl.

— Svärmor kan icke ställa till rätta på det sättet. Fru N. är odrägligt högmodig.

— Och du är också en verklig markatta, som klöser hvar och en!

Fru Joachima spratt till. Carl hade obemärkt kommit in och afhört en del af samtalet.

— Jaså, du lyssnar... Det gick en skarlakanssky öfver Joachimas ansigte.

— ... och får höra att du tänker framhärda i din egensinnighet. De fördömda hönsen har jag lust att låta vrida nacken af, efter de fullkomligt förvridit dig... Nå, vill du besluta?

— Ja, att ej ursäkta mig, så länge jag lefver! Se der mitt sista ord.

— *Mitt* sista ord är detta: Om du icke ännu i morgon förmiddag gått till fru N. och lagat att det söndriga er qvinnor emellan kommer i ordning, så var förvissad att du också i hela ditt lif får minnas den här förhärdade envisheten, som kommer att kosta mig, Gud vet hur mycket.

— Och der sitter svärmor och säger aldrig ett ord, utan hör med god smak på hur mannen behandlar hustrun!

— Var så god och inblanda icke min mor i det här, som helt och hållet rörer oss... Med mildare ton tillade han: Vill du icke förvärfva dig min erkänsla, Joachima, och göra mig en glädje?

— I allt utom detta.

— Så farväl då... Jag kommer ej hem i qväll. Han gick häftigt ut.

Hela natten och följande förmiddagen stridde högmodsdemonen i Joachimas själ med förnuftet och kärleken. Hon ville så gerna blifva prisad af sin man — det skedde så sällan — hon ville gagna honom i hans affärslif (i förhållande till herr N. var han en liten köpman), men priset, hvarför det goda skulle erhållas, var för stort. En gång hade hon hatten på och banden till hälften knutna, men tyvärr fingo onda tankar åter makt med henne.

— Om jag så här ger efter, skall jag snart bli som ett rö i hans hand; han skall fordra allt mer och

mer. Vore det ändå något menskligt, men att tänka sig det jag... Nej, jag går icke!

Och hon gick icke.

Vid middagsbordet rådde denna dag en gruflig förstämning. På köpet bar det så olyckligt till att der serverades hönsfrikasé, en rätt, som hittills endast tolererades, långtifrån älskades af Carl.

— Bär ut fatet! Jag går på källarn och tar mig en matbit.

— Gode, snälle Carl!

— Troligtvis fick du idéen att lägga dig till den spanska hönsgården för det att jag skulle förarga mig gallfeber på halsen. Det är ej nog att ha spanska höns för ögonen och öronen dagen igenom — man skall också nödgas äta dem.

Detta var första gången som Carl begagnade sig af sarkasmens vapen, men det blef ej den sista. Det var ett fält, der han och hans hustru kunde mötas och mäta sig i jemngod styrka.

5.

Den lilla röken slår upp i eld.

— Men hvad är det du jemt tittar i fönstret efter? sade jungfru Ellika till huspigan, som höll på att sveda upp allting, så ofta hon sprang ifrån strykjernet, med hvilket hon egentligen bort vara sysselsatt.

— Tyst, du... jag tittar efter om vaktmästarn, som går med bjudningslista till grosshandlaren N:s bal, kommer hit också. Hela stan lär bjudas, och jag vet att frun skall gråta af ilska, om herrskapet här ensamma bli utstötta ur den stora sällskapningen. Då går hon visst ned och lisar sej med att lugga alla hönsen förderfvade — stackars kräk, som ä' skulden till sådan olycka!

— Ja, svarade Ellika, utan att se ledsen ut, hon tänkte icke på att det kunde bli bal att försaka, när hon betslade opp nacken i förra månaden och nekade både man och svärmor att lägga igen den *lilla* osämjan. Nu blir det *stor*, för nog vet en hur det skall harma herrn att liksom utstötas; och när vaktmästarn icke kom i går, då han var på de flesta ställena, lär han ej heller komma i dag.

— Åh jo, han tar nordsidan sist.

— Och här kommer han, ropade Ellika, som nu i sin tur var vid fönstret. Få se om han stannar eller går förbi till kaptenskan.

Tre andra personer vaktade på olika ställen i huset, allt för att utspana samma märkliga företeelse. Men icke nog härmed: alla grannar vaktade i *sina* fönster för att få ropa: »De blefvo ändå bjudna»... eller: »Nej, min själ, de blefvo allt objudna! Nu skall det väl fräsa derinne, så att elden sprakar ut genom både skorsten och tak — hon kokar visst alla hönsen, både de svarta och de hvita, i *en* kittel.» . . . .

På kontoret stod Carl och blickade genom de gröna lärftsjalusierna utåt gatan.

I en småstad är det ingen småsak att blifva, så att säga, offentligen chikanerad, och det var nu en gång för alla antaget som chikan, då en familj uteslöts från någon tillställning, som gällde hela societéen. Och saken fick en så mycket starkare och allvarsammare färg, när tillställaren var stadens förste, rikaste, listigaste, hämdgirigaste och högmodigaste affärsman, hvars kontor nära nog ensamt representerade stadens börs, i öfrigt en man, som de andra köpmännen ofta nog fruktade och icke sällan voro beroende af i affärsväg.

Efter en lång väntan syntes nu den vigtiga person, som jungfrurna redan observerat. Men liksom för att ännu mer spänna de väntande på sträckbänken, upptog

herr vaktmästaren ur sin ficka en lång lista och låtsade, under det han till hälften stannade vid det K:ska huset, att ifrigt studera de personers namn, som listan innehöll.

— Att jag icke kunde ha gjort den eländiga försakelsen och gått dit på en förmiddagsvisit! mumlade Joachima, der hon med flygande pulsar och högt slående hjerta låg framstupa mot fönsterkarmen, med blicken tvärt igenom de hvita nedfällda gardinerna fastborrad på den infernaliskt långsamme vaktmästaren, som tog ett steg fram och ett tillbaka... Hvad skulle jag någonsin med de dumma svarta utländska kräken? Hvarföre lemnade jag henne ej några... Ett sådant lappri åstadkomma ett sådant allarm... Och denna gemena skam, som alla nippertippor och alla narrar skola skratta sig förderfvade åt, hade så lätt kunnat undvikas... Ack, om Carl ville gå bort till middagen och till qvällen också! Jag uthärdar aldrig att se honom. Jag har nog af min egen harm. Jag jäser så att jag jäser öfver, om något kommer i vägen... Ha, jag andas igen... Skratta nu hvem som har lust! Han stiger uppför trapporna. Jag förstår: här fins icke ägg att få i staden för penningar, och till allt bakverket och citronkrämen fordras stora tillgångar... Godt, jag förlåter all min harm och skickar genast i present tre tjog af mina spanska ägg.

I farmors kammare satt gumman sjelf framför fönstret med öppna både jalusier och gardiner.

Hon hade glömt att snusa på hela morgonen, ja hon hade till och med glömt att läsa i sin bibel, endast för att kunna hålla ögonen på gatan. Om det hade lämpat sig att bedja Gud i en så verldslig angelägenhet, skulle hon visst i sitt milda hjerta hafva bedt att hennes Carl måtte slippa denna obehaglighet, i hvil-

ken *hon* såg icke stundens, utan framtidens följder. Hon visste att Carls sjelfkänsla skulle af ett sådant förbigående både retas och såras och att han sedan komme att uppoffra hvad som helst för att få göra förargelse tillbaka, hvilken i sin tur skulle uppväcka ännu motigare känslor hos den mäktige storhandlaren.

— Jag kan aldrig begripa hvad mannen funderar på... Ack, se, han kommer ändå... Hvar har jag snusdosan... Nu tar jag mig en pris i glädjen.

Aldrig en sekund hade det fallit den goda själen in att fröjda sig åt svärdotterns »qväsning». Tvärtom gick hon nu som hastigast i tankarna igenom fru Joachimas präktiga garderob och undrade hvilken drägt som skulle begagnas.

I detta ögonblick störtade Ellika in med högröda kinder och lysande ögon. Hon kom som förtrupp till en lång svartklädd figur, som stannade rak som ett ljus vid dörren och i högtidlig ton uttalade följande formulär:

— Herrskapet N. låter helsa och anhålla att *gamla* fru K. ville göra dem den äran att komma till dem nästkommande onsdag klockan 7 aftonen på té och supé.

— Var bjudningen till *mig*, min vän? frågade farmor, under ett misslyckadt leende döljande sin bestörtning.

— Ja, jag har icke uppdrag till någon annan här i huset.

— Var då så god och tacka och säg att, huru mycket jag än värderar herrskapets godhet att tänka på mig, så tillåter mig ej min ålder och sjuklighet att begagna mig af en artighet, som jag ändå är lika erkänsam för.

Vaktmästaren bugade sig med den ceremoni, som hans embete kräfde, och försvann snart nedför trapporna och ned på gatan.

Grannarne voro konfysa. De begrepo ingenting,

tilldess åtskilliga oskyldiga skickningar angående lån af diverse saker gifvit vid handen huru sakerna förhöllo sig. Då sluppo alla tungor lösa, då slogs en massa händer emot hvarandra, under det man i gladaste lynne försäkrade att det var innerligen kärt att den sturska fru Joachima, som gjorde alla förtret, ändtligen fått en välförtjent minnesbeta.

De påhelsande grannfruarna berättade hvarandra de remarkablaste anekdoter om den allmänt lastade ungafrun, och bland alla dessa må en här finna rum, emedan den var så karakteristisk för Joachimas lynne.

— Min man, förtäljde den berättande, min man, hvilken lika länge som fru N. haft en vurm att få afvel af de stora spanska hönsen . . . ty Joachimas hönsgård, det får man vara så billig och medge, är visst den första i vårt län . . .

— Ja, afbröt grannfrun, hon passar bra att vara spansk drottning för en hop kacklande hönsbeläten, som väl alla få tiga ändå, när *hon* kacklar.

— Så qvick du är . . . Men nu skall jag fortsätta historien . . . Min man gick en dag in till henne och sade att han betalte hvad som helst, om hon ville sälja oss ett par. Nej, gudbevars, det var radikalt omöjligt, men hon lofvade att vi skulle få spanska ägg, som en af våra egna hönor kunde ligga ut: det skulle vara ett och detsamma . . . Nå, allt blef tillstäldt på bästa sätt. Hönan låg och låg och gjorde *sin* skyldighet, stackare, men inte blef det någonting af. Då föll det mig i sinnet (ty jag känner krutet) att undersöka äggen, och tänk nu en gång en sådan nedrighet och huru omöjligt det varit att någonsin bli ungar, om hönan än legat till domedag . . . äggen voro kokta!

— Jo, se det var en historia, som förslog och som på håret liknar *den* frun . . . Men hvad gjorde ni då?

— Min gubbe sprang ditöfver och talte ord och inga visor. Men det fräcka stycket gapskrattade och beklagade att ett sådant besatt misstag skulle ha blifvit

begånget. Hon hade råkat taga felt om äggen — det var alltsammans. Hittills har jag tegat med spektaklet. Jag tyckte det var en skam att så ha låtit narra sig, men nu i förtroligheten slapp förtroendet fram.

— Fick ni alls ingen ersättning? frågade värdinnan, för mycket grannlaga att låta förstå det historien längesedan cirkulerat hus från hus.

— Den blef icke erbjuden och ej heller hade den blifvit mottagen. Jag begär ingenting annat än att aldrig mera få med den styggan att göra.

Under det ofvanstående samspråk egde rum i en af granngårdarne, hörde fru Joachima, som nyss af den flämtande huspigan inhemtat hvem bjudningen gällde, sin mans steg nalkas sängkammardörren; och hur öfverdådigt uppretad hon än var, stäfjade hon sig för att åtminstone ge skenet af en förställd liknöjdhet.

Carl var blåblek i ansigtet och kom skrattande emot sin hustru?

— Hvilken koeffyr, min sköna? Hvita, blå eller röda plymer? Hvilken sjal? Om du tar den violetta med silkesblommorna, så väcker du allmän afund. Hvad din paryr skall kläda dig... Det var sant: har du fått dina hvita sidenskor från skomakarn?

— Jag låter hemta dem på samma gång pigan går efter din nya väst hos skräddarn... Och nu skall jag skynda mig med ditt krås... Har du kommit ihåg att låta laga din diamantnål? Guldsmed Lindal har visst grufligt brådt i dag att löda ihop alla gamla kedjor, koljéer, guldhjertan och örhängen, men dig måste han nödvändigt hjelpa... omöjligt kan du gå på bal utan kråsnål.

— Infama, skamliga qvinna, det här är din skuld!

— Jag föraktar att kasta en tanke på hvems skuld det är, men jag förvånar mig öfver att en dylik bagatell till den grad kan inverka på dig.

— Ja, den verkar naturligtvis icke på dig. Dina ögon äro kattgröna, och dina kinder gula i följd af gallans verksamhet.

— Akta dig, Carl! Rätt som det är, har mitt tålamod nått gränsen... Har man väl sett maken till löjlighet...en man färdig att mista förståndet genom en förlorad balbjudning, en man, som icke kan bära att några sysslolösa tungor prata om att Carl K. nu lärer slutat göra figur i stora sällskapskretsar, att han skött sina affärer illa och att han derför af handelssocietetens öfverhufvud blifvit straffad med högsta onåd. Det är ju alltsammans ömkligt.

— Månne det i hela skapelsen finnes ännu en så retsam själ till som din?

— Ack, jo, ljufva tvilling, var säker att den finnes. Känner du ej huru den lefver och frodas i din egen kropp?

— Joachima, Joachima!

Joachima började smågnola: »Nej, ännu jag modet ej fällt.»

— Plågoris... Och jag lyssnade icke till den varning, som ständigt tillhviskade mig att sluta, medan vi ännu voro blott förlofvade.

— Samma fel som jag begick... ett lefvande bevis, skulle jag tro, på våra tvillingssympatier och antipatier. För resten kan ju det oskedda ännu ske... Är *du* trött, så är *jag* det också.

— Fresta mig ej! Jag kunde taga dig på orden.

— Seså, Carl, låt oss nu först taga sinnet till fånga! Vi ha bägge förifrat oss och haft orätt, derföre att vi bägge äro uppfyllda af sjudande harm. Men nu kan det vara nog... icke sant.

Carl vände sig om och gick utan att svara.

— Skilsmässa... mumlade Joachima... aldrig! Jag älskar honom för mycket. Jag kan icke beherska honom, men älskar ändå. Och han blir väl i bättre lynne, då jag lyckats hitta på något råd, hvarigenom han kan

göra den stolte herr Christoffer N. någon stor förargelse tillbaka... Ack, ack, om jag redan hade ett sådant tillfälle! Men det vore ovärdigt att med mitt hufvud misströsta. Tillfället *skall* komma, om jag blott ger mig ro.

6.

Joachima ställer till stort fyrverkeri.

Ar och dag efter den stora balen, som i staden väckte så djup sensation, emedan den blef signal till en oppositionsyttring, som det K:ska huset länge kände följderna af, år och dag efter denna märkliga tilldragelse satt herr Christoffer N. på sitt kontor, otåligt väntande tvänne gäster, hvilka först skulle med herr grosshandlaren uppgöra affärer och sedan intaga sin middag i herr grosshandlarens familj. Bordet stod redan dukadt med högbrutna serveter, förgyllda vinglas och de ädlaste viner, som herr N:s välförsedda källare kunde prestera.

Den mäktige mannen, som ej i något afseende var van att vänta, brummade förfärligt, och i konsten att brumma kunde ingen öfvergå herr Christoffer. Sjelfva hans långa stångpiska tycktes deltaga i tungans rörelse.

Men klockan skred och skred, sista affärstimman var förliden, bordstimman nalkades, och ännu syntes eller afhördes ej de tvänne norrmännen, hvilka dagen förut erbjudit grosshandlaren en ståtlig affär, som, rätt förstådd och bearbetad, kunde inbringa *minst* 30 procent . . . .

. . . .

Vid samma tid stod elden i högan sky i fru Joachimas kök. De spanska äggen vispades till nästan lika högt skum för alla slags rätter, och fru Joachima sjelf flög fram och åter mellan köket och salen, der också ett

middagsbord stod dukadt med ännu magnifikare glas och lika sköna viner.

Men Joachima stannade icke heller i salen. Hon ilade slutligen till sängkammarn, framför hvars stupande spegel hon utförde diverse olika helsningssätt under småleenden och korsblickar, som icke allenast voro en följd af hennes briljanta lynne, utan äfven härledde sig af alla de vridningar, som egde rum under den lysande koeffyrens påfästande. Till sist insvepte hon sin person i den af Carl förut omnämda violetta sjalen med hvita silkesblommorna. Och så utstyrd, kunde hon vara temligen belåten med sig sjelf — hvad hon ock var.

Hennes ögon strålade af förtjusning och elakhet.

— Vänta, vänta... småmumlade hon med knappnålarne mellan läpparne... vänta, vördnadsvärde herr Christoffer! Nog erhöll *jag* i rättan tid återbudsbiljetten, men *du* skall allt ännu en timma få murra vid pulpeten, medan fruns kalkon fräser sig förderfvad i grytan, innan det återbudet kommer, som meddelar den vigtiga matadoren att »tillfälliga hinder uppstått för ifrågavarande»... Så mycket fick jag reda på, då jag vek snibben på biljetten inåt, och mer behöfs ej... Nu blir Carl både öm och tacksam för en tid.

Och visst hade han skäl till tacksamhet, åtminstone i sin egen och sin hustrus tanke.

Den outtröttliga Joachima, som så länge och träget forskat efter sin hämd, hade på gästgifvargården utspanat de bägge norrmännens besök och ärende hos herr N. Straxt flyger hon hem till sin man, uppgör på stående fot ett program, som han har snille nog att fatta och fyndighet nog att verkställa, och allt lyckas så förträffligt att det ser ut som idel natur.

På gästgifvargården möttes ofta stadens honoratiores om aftnarne för en trekarl eller ett parti boston. Carl är också der och kommer af en händelse i tal med de båda främmande, hvilka, icke gifvande akt på något eget i samtalets uppställning, med nöje lyssna till den unge

köpmannen, som just gör affärer i samma genre som norrmännen ärna, uppgifvande att han derpå in netto förtjenar cirka 10 procent, hvarmed han är fullkomligt belåten.

De båda norrmännen utbyta blickar, som bevisa att fågelfängarn gör fångst på limstången. De börja snart sjelfva en inledning, hvars närmaste resultat är att ett möte till följande morgon utsättes på herr Carl K:s kontor. Resultatet af detta åter blef att den ståtliga affären stannade hos den jemförelsevis obetydlige köpmannen och att dennes antagna middagsbjudning åtföljdes af en biljett, hvilken förkunnade grosshandlaren N. det tilltänkta partiets uppsägande.

Då Joachima ansåg tiden vara tillräckligt långt framskriden, afsände hon sin väl instruerade jungfru med biljetten och förständigade henne att *af sig sjelf* berätta att herrskapet i dag hade middag för ett par norska köpmän, som kommit att uppgöra affärer med hennes husbonde.

Då detta allt var rangeradt, lät Joachima underrätta sin man att middagen väntade och lät sedan af den förnämste gästen föra sig till bordet, der hon gjorde allt hvad i hennes omfångsrika förmåga stod att utveckla sina bästa sidor som en älskvärd och underhållande värdinna.

För att gifva den intressanta nyheten om herrskapet N:s förfelade middagsbjudning tillräcklig och framför allt hastig fart, voro ett par andra yngre köpmän inbjudna att öfvervara segerfesten; och alldenstund dessa herrar ingalunda hade godt öga till magnaten, fick berättelsen både färg och glans. Dessa sednare egenskaper ökades, då värdinnan under loppet af eftermiddagen erhöll tillfälle att framhviska några magnifikt utstofferade notiser om den uppståndelse, som påkommit i N:ska huset, då

det blef kunnigt att den utsökta middagen skulle blifva i saknad af sina gäster.

Innan aftonen flög historien lik en ståtlig raket med tusen utsrålningar kring norra sidan af staden, och när den hann öfver bron till södra ändan, skilde den sig i väl femtio olika raketer, alla med särskilta utstrålningar.

Efter detta grandiosa fyrverkeri steg huset K:s aktier ånyo. Flera på hvarandra följande lyckliga affärer höjde ytterligare Carls kredit, anseende och lynne.

En period, som kunde benämnas guldåldern, ingick. Man såg stora societeter, och Joachimas bjudningar kommo så i ropet att man lika gerna bevistade dem som någonsin fru N:s, och det gick ända derhän att en mängd fruar, i tysthet förstås, sinsimellan skrattade åt att några svarta höns, vore de än af aldrig så spanskt ursprung, kunnat verka sådana verk inom två handelshus.

Men under allt detta funnos två personer som rynkade sina ögonbryn och tänkte på — andra tider.

Den ena af dessa personer var gamla farmor, som ständigt mellan fyra ögon sade till sin son: »Älskade barn, akta dig, det kommer mig före som du lade dig i för vidlyftiga saker och som du dertill kände dig så stolt och stor mot fordom» — förmaningar, dem sonen besvarade med de mest trovärdiga försäkringar att all oro i dessa saker var öfverflödig.

Den andra personen var grosshandlaren Christoffer N., som sade till sig sjelf:

— Pösande stackare, hvarför kastade du ut dina krokar i min väg? Du skall få betala, du skall få betala intill sista skärfven. Min arm är lång och når dig nog, både dig och din skarpslipade hustru; och när den dagen och stunden kommer, skall icke en solfjäder af alla hönsvingarne tillsammans skyla det inpertinenta menniskobelätet för verldens blickar... Mannen är oförsigtig ... han är högmodig, förmäten och redan vinningslysten

öfver tillbörligheten... En ofantlig brumning afslöt dessa hotande profetior.

— Är du nöjd nu, Carl? Har du förlåtit mig helt och hållet? frågade Joachima, åter framtagande sina behagligaste kärleksminer. Du vet att jag blott lefver för dig och att, om jag har fel och häftigt lynne, det ej är hjertat som tager del i någotdera.

— Jag är nöjd, svarade den af framgången uppblåste mannen, nöjd med mig sjelf, med dig sådan du nu är, med min ställning, med mina förhoppningar för framtiden... kortligen: jag är belåten med allt och vill derför glömma hurudan du varit.

— Så vill äfven jag göra i afseende på dig, svarade Joachima, rodnande öfver tillägget. Men ett råd är min pligt att gifva dig.

— Hvilket då?

— Du bör icke lyss alltför mycket efter hvad gumman pratar. Hon åldras nu starkt och kan ej se många saker från deras rätta sida.

— Rör ej vid den strängen, ty då blir det åtminstone *något*, som jag icke tycker om.

— Nekar du att hennes rädsla och försigtighet ibland plågar dig sjelf?

— Jag tillåter ingen yttra sig i frågan om min mor, det vet du, lika väl som du bör vara öfvertygad att hennes kärlek, klokhet och erfarenhet gifver de bästa råd jag kan få, ty de bli ej sämre för det att jag icke alltid följer dem.

— Ja, din svaghet för din mor känner jag nog.

— Se så, låt oss ej åter få något oklart. När hon går bort, tör du sjelf få sakna henne.

7.

Den mörka aftonen.

Åtta år hafva förflutit sedan den tidpunkt, vi sist skildrade i det K:ska huset.

Allt hade nu en annan färgton.

Farmor sof de rättfärdigas sömn på den stilla kyrkogården. Ellika hade flyttat och bodde nu som en välbeställd styrmansfru snedt öfver gatan. Hon var ingen skonsam grannqvinna och visste alltid mera än andra.

— Det går utför, brukade hon ofta säga, alldeles utför med herr Carls affärer alltsedan han lät narra sig att lägga sig ombord med hafverierna, och ändå hviska de att icke allt skall gå *så* snörrätt som i farmors tid. Den ärans gumman, hon hade annat inflytande på herr Carl än hustrun! Också lefva de nu riktigt som hund och katt, helst hon från början såg *sitt* tillgodo, så att det bara blir *han* som kommer i klistret.

Och i klistret satt Carl uppöfver öronen. Men hustrun var nu den sista han talade med om sina förhållanden. Hon undvek dem också, ty hon märkte granneligen att något ängsligt var för dörren. Men hon anade aldrig att det kunde vara fråga om annan fara än möjligtvis cession — en sak, om hvilken hon hade sina egna rymliga tankar.

Men Carl var alls icke cessionsmässig. Det var ej derifrån bekymren hade sin utgång. Ehuru hans affärer gått mycket tillbaka och ehuru han förgäfves sökte upphjelpa dem genom att åtaga sig hafveri-utredningar, så kunde han dock ännu alltid af dem, som kände verkliga förhållandet, anses som en någorlunda bergad man. Men då man såg hans ända till ytterlighet nedslagna sinne,

trodde man att bankrutten var i antågande, om icke precist för dörren.

Ofta plägade han hela timmar sitta inne i förmaks-soffan, helt och hållet försänkt i en orörlig tystnad. Barnen, en flicka och tvänne gossar, som han alla mycket älskade, hörde han då icke, icke ens om de stojade. Någon gång lät han blicken falla på dem, men denna blick var så frånvarande att det var tydligt att den uppfattat lika litet som öronen. Ännu sedan den lilla skaran gått till hvila, satt han så och gaf ej akt på att Joachima gång efter annan tittade in i dörren, alltid med samma fras: »Bordet är dukadt».

Hvilken besynnerlig karakter var ej denna Joachima! Alltid lika älskande på *sitt* sätt, skulle hon velat göra Gud vet hvilken uppoffring för att ha makens fulla förtroende, men ändå undvek hon det omsorgsfullt — »ty», öfverlade hon, »ber han mig om hjelp på det sättet, som går mig till hjertat, kan jag ej neka honom, och då ha vi sedan *intet.* Fattigdomen skall fullborda hans förstörelse, men en hjelpkälla skall draga honom upp, då det svåraste är öfver. Jag vill således förhärda mig.

Och Joachima förhärdade sig och misstänkte icke, mer än många andra under hvarjehanda omständigheter misstänka, att den vackra drägt, man ger åt sina ingifvelser, på sin höjd utgör ett slags half-mask, hvarigenom den rätta färgen döljes. Joachima kände visserligen allt det, hvarpå hon trodde, men hon ville icke känna sin starka snålhets-instinkt, sin egen djupa obenägenhet mot fattigdomen.

I andra fall var hon öppnare mot sig sjelf. Hon visste att hon icke var god. Hon ville dock vara det, men låg ständigt under för frestelsen till än större, än mindre elakheter. Gud ensam hade sett att Joachima i tårar bedt om ett mildare hjerta och mera fördragsamhet. Gud ensam visste alla hennes föresatser. Men han visste också att hennes böner icke egde sann kraft och att

hennes föresatser ständigt flögo af som fjäder för vind, som fågel i sky.

Hon var en utomordentlig driftig hustru — denna förtjenst var också den enda hennes många ovänner utan undantag medgåfvo henne; och år efter år svepte sig en allt dunklare slöja kring hennes rykte som menniska, maka och mor.

Kanske skulle en djup, stark och framför allt förnuftig kärlek å mannens sida räddat den bättre och passionerade ande, som bodde inom henne, böjt och mildrat den, men medan *hennes* kärlek lefde under askan, hade Carls längesedan sotdött, och en leda för alla hennes intriganta småaktigheter, utstuderade konster och pinande stickord hade efterträdt den. Medvetandet härom uppdref Joachimas vrede, ehuru den ej mot mannen gaf sig utlopp i annat än ett begär att ständigt göra allt tvärs emot hans vilja. Och ändå tyckte hon sig vilja flyga åstad och uträtta hans minsta befallning. Det var en evig, en olidlig strid.

En kulen dyster höstqväll hade inträdt. I det svagt upplysta rummet satt den tungsinte mannen och grubblade, mörkare än vanligt, i sitt soffhörn. Ingen menniska fanns inne.

Klockan kunde vara omkring 6 på aftonen.

— Nej, detta går då aldrig an! sade Joachima, som innanför i sängkammaren lyssnade och räknade suckarna. Han har suttit så alltsedan vi åto middag. Jag måste gå ut, han får taga det hur han vill... Ack, om han blott hölle af mig som förr... om jag kunde få hans hjerta tillbaka. Stor sak då i penningar, så framt han ej så väl behöfde dem... Men lika mycket: jag står ej längre ut att se honom lida.

Hon öppnade den halfslutna dörren.

Carl märkte henne ej. Hans hufvud hade sjunkit

ned mot den ena tillslutna handen, armbågen hvilade mot soffans sidkarm.

— Får jag störa dig?

Joachimas röst hade aldrig egt ett mildare uttryck, icke ens under den första ungdomens och kärlekens dagar.

Han ryckte till och såg häftigt upp.

— Begär du *lof* att störa mig? sade han hånande. Det är ju något som du dagligen företager på eget bevåg.

— Carl, om du ville tro på mig nu, så gjorde du väl. Jag önskar af uppriktigt hjerta dela dina bekymmer, och det gör mig ondt att jag ej förr sagt dig detta.

— Chagrinera dig icke deröfver! Ditt deltagande vore något så nytt att jag ej skulle kunna vänja mig dervid.

— Du möter mig på ett sätt, som snart tystar mina goda begär. Förstår du icke att jag fått ljusare tankar, att mitt hjerta öppnat sig, att...

— Och förstår icke *du* att jag rufvar på mörka tankar, och att mitt hjerta slutit sig.

— Jo, Carl, det förstår jag visst. Men kanske om du hör mig, kunde ännu mycket bli annorlunda... bli godt. Det kommer icke ofta sådana stunder som denna öfver mig. Gud har sändt denna. Låt oss göra den fruktbringande!

— Tack, Joachima! Om någonting numera kunde glädja mig, skulle jag erfara en sådan rörelse öfver dina ord... tyvärr har du dröjt för länge, och i morgon skall du icke ens minnas dem.

— Så mycket mer, svarade hon sårad, skall jag då minnas huru du upptog dem. Emellertid vill jag icke räkna på din misstrogenhet... Jag vill rädda dig...

— Rädda mig, från hvad? Hvad menar du?

— Seså, hvad är det värdt att ej låtsa förstå. Du är ju cessionsmässig, det vet minsta barn i staden.

— Minsta barn i staden har då misstagit sig.

— Huru . . . dina affärer skulle icke vara förstörda?

— Har *du* trott dem vara det, så säger jag ännu en gång, då jag förstår rätta meningen, att du öfverlagt alltför länge om den hjelp, som du trodde mig behöfva. Men den lumpna penningen är dig för mer än mannens bekymmer . . . Ah, det var således penningar du talade om Jag undrar då icke på den stora vigt, du fästade vid dina ord.

Inom Joachima kämpade en gränslös harm med en gränslös förtjusning. Han missaktade hennes uppoffring så mycket. Men, Gud vare lof, ingen uppoffring skulle heller behöfvas.

Glädjen vann seger.

— Är det verkligen sant? Är ingen fara för dina köpmansaffärer?

— De äro icke blomstrande, utan tvinande. Men till den punkten, som du talar om, ha de ej kommit.

— Men hvad i Herrans namn har du då att sörja öfver? Några lyckliga och djerfva idéer kunna åter ge dem fart. Mins du hvilken tur du hade på de der norrmännen, som jag skaffade dig? Ack, hjertat klappar ännu af fröjd, när jag tänker på den harm vi gjorde herrskapet N:s.

— Tyst, nämn icke den der dumheten eller snarare olyckan! Det var den som gaf dig klafven till en annan idé: hafveri-affärerna. Fördömd vare den stund, då jag lyssnade till dig och stötte mig med herr N. Hans långa armar ha sina händer med i allt, synliga eller osynliga. Och det ringa, jag tagit från honom, får jag sjudubbelt gälda. Mins det, och mins att det är din galna elakhet och ditt sjelfviska sinne som jag har att tacka för min ruin. .

— Men du erkänner ju nu att du är ruinerad.

— Inskränkta qvinna, finnes då icke i din själ rum för mera än *en* tanke? Ruin kan stå för dörren på mångahanda sätt . . . Fråga ingenting . . . kanske skall erfarenheten snart lära dig att ordet har flera betydelser.

— Och tala vill du ej... Carl, älskade Carl, jag besvär dig att göra det!

— Nej!

— Jag känner mig i en ryslig oro... Huru länge skall detta vara?

— Det vet jag ej.

— Lemna då åtminstone grubblet för i qväll... låt oss tala om något, som kan förströ dig!

— Jag vill icke tala, jag vill icke bli förströdd. Jag önskar blott att du ville återtaga din glömska.

Nu gnistrade Joachimas ögon.

— Otacksamme, ovärdige, utbrast hon, du är just förtjent af mitt deltagande! Men du skall få vänta på den stund, då mina vänliga känslor härnäst visa sig.

— Ha, det der känner jag nog igen. Nu vädrar jag min tigrinna! Säkert blir det aladob på dina *hvita* höns i afton. Dina straff äro så milda, så ljusa som dessa.

— Infernaliske man, jag serverar aldrig dig annat än af de svarta, och i qväll blir ingen bit annat på bordet!

— Lyd ett råd först! Jag har läst att det i Frankrike under den nedriga Catharinas af Medici tid fanns ett slags trollkarl (Renée tror jag han hette), som, för att utstudera framtiden, alltid slagtade ett svart höns, i hvars innanmäte han fann de hemlighetsfulla tecken, som kunde tydas på kommande händelser. Läs äfven du i dina svarta höns, så torde du af deras herioglyfer kunna sluta dig till att ett tungt svart moln skockar sig öfver detta osaliga hus.

— Jag skrattar åt både dig och dina moln... Farväl... Så slöt min goda afsigt.

— Joachima... Hon var redan i dörren... Våga icke att låta en enda tusendels vinge af dessa vedervärdiga djur finnas på bordet! Jag varnar dig.

— Vi få se!

En timma derefter var bordet i ordning.

Den i sina tankar återsjunkna mannen hade glömt sista delen af samtalet. Men då han kom fram för att sätta sig till måltiden och på den hvita duken icke fann det allra ringaste mera än en brödkorg och ett stort fat höns med ris, kastade han på sin hustru en förfärlig blick och servetten hopvriden midt upp i fatet.

Med djup koncentrerad röst sade han:

— Hör mig ... nästa gång du förbittrar mitt sinne genom att gifva mig af denna afskyvärda rätt, som du alltid har tillreds, då du tycker dig behöfva öka bördan af mitt husliga elände, så svär jag vid min eländiga själ att du skall minnas din grymma skadeglädje, så länge du lefver!

Han grep efter hatten för att gå upp på kontoret, då det hastigt och brådskande bultade på dörren.

Carl bleknade och satte sig ned. Joachima öppnade och tog emot en biljett, som budet bad genast måtte lemnas till hennes man. Svar behöfdes icke.

Gif hit ... Carl fattade papperet och läste under ett förfärligt ansigtsspel följande rader:

»Kära bror!

Jag har i afton fått en underrättelse på alldeles enskilt väg, som jag hastar att meddela dig.

Något olyckligt trakasseri har blifvit upptäckt i afseende på den hafveriaffär du skötte för kapten T**, f. d. kapten på förlista briggen Jean Georg. Du har en gammal fiende, som varit ifrigt verksam ... och rent ut: en arrestering kan väntas i morgon, måhända till och med, det Gud förbjude, redan i afton. Använd denna varning efter som dig bäst synes.

Med deltagande

en *onämnd vän.*

P. S. Min enskilta tanke är att en skyndsam reträtt vore af nöden, så framt ej allt kan ledas i klar bevisning, som vederlägger det löpande ryktet.»

Carl sprang upp och ställde sig kall och rak framför hustrun:

— Joachima, nu gäller det att visa uppriktigheten af dina tänkesätt! Vill du försona den långa följd af år, som du gjort till en tortur för mig? Vill du höja dig? Vill du att jag skall försöka att åter älska dig? Denna afton hade du en god känsla, som jag orätt sköt bort ... finnes den qvar?

— Nej, icke fläkten deraf... Men hvad vill du?

— Jag vill ha penningar, mycket penningar. Jag vill resa hastigt, hemligt, på ögonblicket. Lång blir min väg... men du kan komma efter, om ditt hjerta önskar det, och allt det förflutna skall, vid Gud och min själ, icke mera finnas till.

— Du, Carl, svarade mig nyss: »för sent!» Jag svarar detsamma. Du lät den goda stunden gå fruktlös bort.

— Ve mig, ve mig... Qvinna, vill du icke rädda din make? Skynda att fatta ditt beslut, ett bättre beslut... Se, jag ber dig... hör! Jag är brottslig, men blott till hälften... vid Gud ej i den grad som det lärer komma att synas... jag svär derpå... Men lika säkert svär jag på att, som Christoffer N. är min anklagare — han, som länge och tålmodigt spanat efter detta tillfälle — jag aldrig skall komma ifrån den blifvande processen utan med brännmärkt namn och dömd för bedrägeri i hafveri-affären för kapten T***. Kan jag deremot hinna undan och försvinna, för en tid åtminstone, skall allt nedtystas. Glöm ej att det är dig jag har att tacka för den eländiga fiendskapen med N—ska huset. Du inser hvart den fört.

— Hvad hör jag... Joachima slog tillsammans händerna... har du begått bedrägeri och blifvit upptäckt af herr N.... Hvad skall det bli af de arma olyckliga barnen med en brännmärkt far!

— Furie... deras moders verk faller tillbaka på dem. Om jag lydt min inre röst, öfvergifvit dig och förenat mig med en god och redlig qvinna, hade jag aldrig blifvit den usling jag är. Den jag *synes* vara skall jag ej kunna bära att gälla för... Ännu ett ord, ännu ett ögonblick...

Joachima syntes obeslutsam.

— Svara då, svara!

— Jag föraktar dig... Tag hvad du vill!

— Ha, det är för sent... jag strider icke längre emot... Hör du de der slagen... det är säkerligen stadstjenarn. Man har velat visa mig den skonsamheten att arrestera mig på aftonen, att jag slapp att följas af en skock gatpojkar. De oskyldas förakt gick ej så långt som den närmastes.

— Skynda den här vägen... dölj dig i källaren ... Carl, jag vill hjelpa dig... Vi ha båda varit grymma... Skynda, skynda... Jag skall säga till att de ej öppna.

Carl skrattade doft:

— Som du ser, *alltid* för sent...

Förstugudörren öppnades. Joachima ville rigla dörren åt förmaket.

— Låt vara! Det tjenar till ingenting... Din hårdhet har beröfvat mig lusten att fly. Jag är redan...

Nästa ögonblick stodo två personer i rummet... Den ene framtog ett papper. Efter en blick derpå sade Carl:

— Det är bra... låt oss icke göra något uppehåll!

Joachimas mod föll. Hennes ögon strömmade, hennes händer vredos.

— Ingen sådan scen: var dig mera lik! sade mannen bittert... Farväl... helsa barnen... Icke ett ord till dem i afton. Jag har ej mod att se dem.

Tio minuter derefter gick han med sina ledsagare öfver bron.

Här stannade Carl på samma plats, der han stod första aftonen vi lärde känna honom. Äfven nu lutade han sig mot barrieren och såg ned i den mörka strömmen, äfven nu tänkte han på henne. De hade blifvit hvarandras onda öde... »Ack, hvarför lydde jag ej rösten»... Sedan såg han ned i den hvitskummande forssen och uppåt den mörkblå himlen, der månen lyste blek mellan molnen. Men i himlen bodde en engel, som bad för honom hvarje stund. Han hade icke på länge vågat tänka på sin mor. Nu tyckte han sig åter höra och se henne. Och som en djup välgerning upptog han detta minne och bar det med sig in i det dystra, nakna rum, som han snart beträdde inom stadens rådhus.

Joachima gick hela natten af och an på golfvet. Hon hvarken gret eller vred händerna numera — detta hade blott varit en gärd åt den svaghet, som till slut vidlåder hvarje mensklig natur — nu var hennes själ uppfylld af tusen olika intryck. Men *ett* stod öfver smärtan, öfver skammen och vanhedern: *det* att Carl ej tagit ett riktigt farväl af henne, fastän han sett att hon i det sista velat lyssna till honom. Ack, om hon haft ett enda mildt och hjertligt ord att minnas!

— Jag skall förakta honom såsom han föraktar mig och lemna honom åt det öde, han beredt sig.

Men tyvärr gaf denna vilda, onaturliga tröst ingen ro och tystade ej samvetet, som oupphörligt ville höja sin röst, oupphörligt ville ropa: »Bad han dig ej först bevekligt? Ville han ej återgifva dig kärlek, aktning och hopp, om du endast låtit beveka dig...»

Svetten perlade på hennes panna; ögonen sjönko under denna fasliga natt så långt in i det resonerande hufvudet, att man blott tyckte sig se ett par lågande gnistor inom en vid och djup mörkblå ring.

— Och alla dessa menniskors triumf... De tänka

att finna mig böjd och slagen. Men res dig, min panna! Joachima skall veta hålla sig uppe! Lyssnade hon ej till *hans* och samvetets röst, så vill hon ej höra det falska medlidandets... O, en timmas sömn... en timmas glömska!

8.

Mörkret tilltager. — De svarta hönsen skrika och flaxa förgäfves. — Stormen brister lös, sjunker och tystnar.

Då en hittills oförvitlig medborgare hastigt häktas, väcker sådant betydligt uppseende äfven i en större stad. Hvad skulle det ej då väcka i ett litet samhälle, der man trodde sig känna hvarandra från alla sidor.

Men dessa detaljer, nyanserade i många färger, gå vi förbi. Vi ha här blott att skildra tvänne menskliga väsenden under deras inre och yttre kamp...

Några veckor hade förflutit.

Under den öppnade rättegången syntes allt hota med ett olyckligt och vanhedrande slut för den arresterade. Men då han stod inför domstolen föreföll han lika styf, kall och oåtkomlig som om han sjelf aldrig värdigats tänka på att någon trodde honom skyldig. Likväl voro tankarna häruti knappt delade, ty bevisen talade högt, och bevisen voro med omsorg valda och ordnade af en erfaren hand och det slugaste hufvud.

Bedrägeri, undansnillning af anförtrodda medel voro de mildaste ord, som begagnades. Carl protesterade skarpt, men blott i ord. Motbevisen saknades såsom han förutsagt, och för hvarje session ökades vådan af hans belägenhet, men på samma gång rubbades småningom allmänna tron på hans fullkomliga brottslighet.

»Det är bestämdt något satanstyg i allt det här», menade man. »Hans säkerhet är icke en grof brottslings. Han är skyldig i somt, men icke i allt... och han trotsar och vill ej ut med sanningen, emedan han kanske anar att just denna än mer skulle inveckla honom.»

Ytterligare gissade man hit och dit huru målet komme att utredas. Man höll vad derom, men man hittade ändå icke på *den* omständigheten att detta mål för alltid skulle bli outredt.

Ända från inträdet i häktet hade han med en bestämdhet, som ej gaf hopp om ändring, nekat att emottaga sin hustru. Hon hade mutat fångvaktaren, hon hade skrifvit bref fulla af brinnande böner, men hon hade ingen enda gång kunnat låta bli att blanda dessa böner med klagan öfver sitt eget oförskylda öde — och således öppnades ej dörren till arresten: alla försök voro förgäfves.

— Jag måtte väl få ha husfrid, eftersom jag icke eger någon annan frid, inom de här fyra usla väggarna, svarade han en gång så högt att hon kunde höra det. Efter den dagen, som ännu tillhörde första veckan, återkom hon ej.

Emellertid täflade en mängd fruar inom staden att skicka arrestanten det bästa, som deras bord medgaf. Han emottog med känsla af tacksamhet dessa artigheter, men åt så godt som intet och minst af den spis, som kom från hans eget hus, ehuru Joachima samvetsgrant sände blott hans favoriträtter.

En morgon vid slutet af tredje veckan låg en liten biljett ofvanpå tallriken. Den innehöll följande rader:

»För Guds skull, neka mig ej längre att se dig! Jag lider grufligt... Du kan ju icke förebrå mig att jag ej i en sekund fattade beslutet att skiljas från det lilla jag enskilt eger. Var det ej min pligt att tänka

på barnen, dessa stackare, som få vidkännas det onda de ej ha del uti.

Kära Carl, min själ är uppfylld af förtviflan, ej synlig för menniskorna, som spana efter den, men för dig, som känner huru mycket jag kan bära. Nu fruktar jag dock att min börda blir för stor. Jag vill blott träffa dig och säga dig att Christoffer N. så bedrifver saken att du troligen får en dom, den vi behöfva all resignation att bära. Jag vill göra allt för dig — lita på det — och hata och förakta ej längre

din gränslöst olyckliga

Joachima.

P. S. Var lugn att jag ingenting förebrår dig! Jag vet att du har nog med dina egna förebråelser, utan att höra mina, huru rättvisa de än kunna vara. Jag plågas värst, då vår äldste gosse frågar hvad pappa gjort, efter de andra skolgossarna säga att... men detta bör jag tiga med. Det är i alla fall nedrigt att låta barnen höra föräldrarnas tankar.»

Carl läste biljetten, men intet bevekande eller varmt intryck väckte den i hans hjerta... tvärtom kom en brusande harm att glödga hans bleka kind; och då hon talade om den äldste sonens, hans älsklings, bittra frågor, var det som om ett bränhett jern vidrört hans innersta nerver.

— Afskyvärda qvinna, utan känsla, utan medlidande, utan grannlagenhet! klagade han tills klagan vändes mot honom sjelf. Ha, förtjenade jag då någondera delen? Nej, ty det långa eländet, den vilda sorgen gjorde och gör mig hård... Men det finnes qvinnor af annat slag, som mildt och tåligt hela och förlåta... O, välsignelse öfver de goda qvinnorna, jordens englar — ve öfver de icke goda... deras utsäden ge en förfärlig skörd...

Han bortsköt tallrikarne och smakade ingenting, ehuru han icke fick någon annan middag den dagen, ty

sedan de lifliga sensationerna varat de första två veckorna, kunde de ej vara längre. Dag för dag funno fångens vänliga sändarinnor att de tyvärr icke så ofta förmådde anskaffa något — passande.

Vid fönstret i sitt nu öfvergifna förmak stod Joachima alldeles såsom den dagen, då hon spejade efter vaktmästaren, hvilken gick omkring med de N-ska bjudningarne... Ack, om hon dessförinnan lydt sin mans böner, hade mycket nu varit annorlunda. Det lilla fröet skulle ej då skjutit upp. Det var den under långa år närda och tillvuxna hämdkänslan hvaraf hon rönte verkningarne, der hon i dag otåligt väntade budets återkomst från den arresterade maken.

Ändtligen syntes flickan.

— Hvad du dröjt, menniska... gif hit svaret!

— Vaktkarlen sade att han ej hade fått något.

— Och det nöjde du dig med?

— Nej, jag bad honom för själ och pina gå in igen och laga att jag finge åtminstone en enda rad med mig tillbaka. Han gjorde så, men det blef som det var; herrn hade sagt att det inte behöfdes något svar.

— Jaså... Du kan gå din väg. Nå, stå ej och gapa på mig för att spionera och skaffa nyheter till madam Ellika. Jag känner farmors dadda. Den eländiga vampyren blygdes icke att komma hitspringande för att visa sitt deltagande... Jag behöfver ingens deltagande. Kom ihåg det och visa af hvarenda själ, som vågar tränga in med smilande frågor!

Så skarp och manhaftig stod hon inför tjenarinnan. Men så fort denna flytt sin kos, sjönk hon ned på stolen med händerna för de brinnande ögonen.

— Hvad nu... jag tror att jag ännu har tårar för den sjelfviske barbaren! Mina bref, framförallt detta sista, ha öfverflödat af ömhet, och han trotsar, hånar

och föraktar mig ändå... Hvad kan jag göra att låta honom känna min vrede? Inga tårar, ingen svaghet längre, icke en känsla mer har jag för honom efter detta sista... O pina, att afskys och ändå känna att den usla kärleken icke är död... men jag vill på något sätt uppskaka honom. Om jag hade mod att förgifva mig, att dö... det skulle nog skaka honom... Åh nej, då blefve han ju fri... då kunde han till och med kanske tacka Gud... Nej, han får icke bli fri. Det är icke en välgerning jag vill göra honom. Jag vill väcka en känsla, hvilken som helst, blott den afbryter denna trotsande, dofva, mördande likgiltighet....

Hon försjönk i ett slags rus, der alla frestande tankar hade lof att framställa sig till mönstring... Hämd måste hon ha.

— Ah, utbrast hon häftigt, och elakhetens triumferande hån upplyste så hennes ögon, att de gnistrade som briljanter mot ljusskeu, detta är visst ringa, men det skall dock väcka hans yttersta raseri... Jag skall i morgon middag, i trots af hans högtidliga förbud mot denna rätt, skicka honom en frikasé på höns, ack, så läcker, så läcker . . . Blotta tanken härpå lifvar mig ånyo.

Hon ilade snabb som en vindfläkt ut på den märkvärdigt stora, i hela staden och orten bekanta hönsgården, från hvilken en stor inkomstkälla utgick, ty fru Joachimas ägg voro vidt omkring utskrikna och bortingade, och de som verkligen fingo köpa afvel ur den spanska seraljen, voro alltför lyckliga. Vid stora kalaser kunde ingen heller hjelpa sig utan fru Joachimas kycklingar. De voro makalösa, och egarinnan kurtiserades hela veckan förut, på det hon ej i sista stunden måtte mankera, hvad som ibland föll henne in.

Här stod nu den stränga husmodern, omgifven af en flaxande, skrockande och kacklande skara svarta och hvita flockar. De hvita, såsom obetydligheter, enär de blott utgjorde en blandad race, gick hon förbi; men i

en af de svarta flockarna grep hennes hand, och förgäfves stretade en stackars skrikande individ emot det hårda taget för att fri få återvända till de sina.

— Lugna dig, tanklösa kräk! yttrade herrskarinnan liksom till svar. Du är bestämd för långt vigtigare värf än att gå här osedd. *Min* sultan vill se dig på sitt bord... Tyst, tyst, bråka inte... trösta dig att du kommer dit *jag* icke kan komma!

Den olyckliga och förbittrade qvinnans hela utseende och beteende skulle väckt fasa och medlidande, om någon sett henne under hennes vederstyggliga offerförrättning.

Det var andra middagen.

Åter var flickan afsänd med kosten till husbonden. Fru Joachima stod vid sin post framför fönstret... Men vi skola först inträda i Carls rum.

Han hade sedan föregående dagen känt sig alltmera hungrig, ty efter att med svårighet fram på eftermiddagen ha smakat på sin hustrus ganska förträffliga rätter, lät han fångvaktaren emottaga dem, säker att någon annan mera välkommen sändning skulle inträffa till aftonen.

Men ingen kom. Ej heller hördes något af till frukost. Nu var middagen inne, och ändå lika tomt.

Nedtryckt, förgäfves kämpande mot sin qvalfulla och bittra sinnesstämning, hungrig, matt, trött, uppgifven vid allt, vid sig sjelf först och främst, var Carl just hunnen till detta farliga stadium, då ett hårstrå, kastadt i vågskålen, kan väga ned den.

Som bristen på föda gjorde honom ännu oredigare — åtminstone trodde han att de mörka begär, som bestormade honom, derigenom tilltogo — var han på väg att ropa vaktkarlen, för att genom denne få något bud till spisqvarteret, då mannen inträdde med en bricka öfvertäckt af en servet.

Utan att ge sig tid att fråga »hvarifrån», gaf han endast tecken att sätta ned den. Vaktkarlen gick tillbaka, och med ett slags djurisk glupskhet skyndade fången att rycka bort serveten och börja sin måltid.

Men skulle det väl vara möjligt att kunna måla den vilda förändring, som hans utseende återgaf? Endast naturen målar så. Ett skratt, som ljöd hemskt inom dessa väggar, var det första som helsade hustruns gåfva. Derefter slog han sig med båda händerna för den rynkade pannan och sprang ett par hvarf upp och ned i kammaren.

Efter några ögonblick hade denna undransvärda revolution afstannat lika hastigt som den inträdt.

Han satte sig. Men i stället att vidröra maten, som han endast sköt åt sidan, drog han till sig bläck och papper, som han för annat bruk erhållit, och började blixtfort skrifva några rader snedt och vindt öfver papperet.

— Så länge hon dröjer! mumlade Joachima mellan tvänne tungdragna suckar. Det är mycket längre än vanligt... Kanske hade jag ändå icke bort... Så, se der är hon... Ack, hvad är detta... tror jag mina ögon... hon håller ett bref i handen... O, hvarför skulle jag ha varit så grym just i dag, då det der brefvet kanske förut var utlemnadt. Jag ångrar mig... ja jag ångrar mig grufligt... Flyg, flyg, flicka... Jag dör af väntan... Carl, min Carl, jag älskar dig ännu... Jag var elak... nedrig, men jag visste icke rätt hvad jag gjorde.

Flickan öppnade dörren.

Joachima ryckte brefvet till sig och blef ensam.

Hon kände sina knän så häftigt darra att hon knappt kunde komma ned, och hennes händer började äfven darra... Med en skygg blick såg hon sig omkring.

— Hvad är det då... det förekom mig som om jag såg hans mors fromma ögon... Stackars farmor, jag var icke god emot dig... Men han älskade dig för mycket. O, kan jag då icke öppna brefvet... dessa ögon ser jag öfverallt... Jag har icke gjort din son något farligt ondt, och ändå... denna hjertklappning ... Se så, nu är det uppe... nu måtte jag väl ha kraft att läsa hvad han skrifver... Är väl detta hans stil? Hur upprörd, hur förändrad han måste vara! Och jag, som lagt sten på bördan... Carl, Carl, du kan ej dömma mig värre än jag dömmer mig sjelf.

Hon läste:

»Joachima!

Du har länge bedt förgäfves att jag skall mot taga dig... kom, jag väntar dig. Var icke rädd för det intryck, din artiga middag väckte hos mig. Jag lofvar dig att ej säga ett ord derom. Det är möjligt att du ändå slutar dig dertill. Men mina läppar skola åtminstone icke förråda ett enda sårande uttryck.

Carl K.»

Flera gånger stafvade Joachima igenom det korta brefvet. Hon ville känna glädje och tacksamhet, men hon kände endast en besynnerlig förstelning i lemmarna. Något likt detta hade hon aldrig erfarit.

Hon försökte tänka på Gud, på sin Frälsare, som hon ständigt glömde, men bönen och föreställningen om en hjelp utöfver hennes egna krafter ville ej trifvas med hennes själstillstånd. Det var ju omöjligt att någon kunde hjelpa henne att bära denna börda. Det var omöjligt att tro på — *tron*. Och så dömmande sig att ensam draga det kors, hon sjelf arbetat på, redde hon sig till den underliga vandringen.

Mekaniskt klädde hon sig, mekaniskt gick hon ut och nästan mekaniskt steg hon uppför trappan till arrest-rummet, utanför hvilket vaktkarlen emottog henne.

— Jag får ju gå in?

— Ja, var så god . . . för mer än en timma sedan sa' han till mig att jag skulle släppa frun in, då hon kom.

Och nu, medan den långa nyckeln insattes och doft slamrade i låset, började Joachimas tänder skallra. Hon var under full frossa, då hon trädde in.

Vaktkarlen stannade utanföre.

Men blott ett ögonblick hade passerat, sedan han tillslutit dörren, då ett skrik, knappt ur mensklig strupe, genljöd genom den ödsliga byggnaden.

Mannen ryckte åter upp dörren.

En fasaväckande syn tedde sig derinne.

Carl K. hade hängt sig och hans ande hade redan tillryggalagt den bro, som skiljer tiden från evigheten . . . Sjelfmördarens enka låg sanslös på golfvet.

9.

En irrande menniskoande.

Första månaden var passerad efter den hemska hemlighetsfulla tilldragelsen i stadshäktet.

Ingen kände specielt anledningen till det rysliga beslut, som ändade Carl K:s process, men man gissade, anade, lade tillhopa och fördömde och beklagade ömsom de bägge offren för sina egna vilda lidelser.

Många sade: »Han hade ingen annan utväg.» »Det finnes tillfällen, der endast döden kan hjelpa; och när sådan öfvertygelse uppstått väntas blott på en stöt utifrån.»

Nu hvilade den olycklige Carl i en aflägsen vrå bakom kyrkan. Han fick en plats i den vigda jorden, ty han hade lyckligtvis flera vänner än fiender.

Men hvad sade man om Joachima? Hvad gjorde

hon? Huru bar hon det blixtlika slag, som bort krossa henne?

Förgäfves sökte man genomtränga hemligheten af hennes lif. De nyheter, som gingo omkring, voro så fabelaktiga att ingen rätt ville tro på dem. Så mycket var då säkert, att man aldrig såg henne i den afdelning af huset, der barnen och tjenstfolket bodde under uppsigt af en gammal mamsell, som dock aldrig försökte att blanda sig i det ringaste annat än hvad hennes kall fordrade.

Men tjenstflickorna tänkte annorlunda. För deras lystna blickar och hungriga öron voro de tvänne vindsrummen, dit matmodern flyttat, liksom ett land med oupptäckta, men farliga och just derföre så mycket högre efterlängtade skatter. Mången fru skulle velat gifva dubbel lön åt en tjenarinna, som vid städseln kunnat lemna henne nyckeln till den gåta, som gömde sig i det ödsliga huset. Och hvilken mängd bjudningar och små gåfvor skulle ej ha följt hos en hop af nyfikenhet döende grannar, om de fått några nyheter att fasthaka sig vid!

Olyckan var att den förseglade mamsell Ebba alltid bar upp maten och satte den i yttre rummet, hvarifrån hon oftast nedbar den orörd. Men hennes utseende sqvallrade om ingenting: hon såg likadan ut, när hon gick som när hon kom igen, och tvärtom.

Men under tysta höstnatten, medan vinden pep och gnällde i knutarne, hunden tjöt och ett fasligt oroligt väsende egde rum på den stora hönsgården, smögo sig de längtande jungfrurna från sina bäddar, tände blindlyktan och stego försigtigt uppför trappan till andra våningen. Här stannade de emellertid. Skulle de ha mod att gå vidare?

Nyfikenheten besegrade fegheten, och det var efter detta första nattbesök som ryktena förstorades och mångfaldigades.

Det var nu icke mer möjligt att blott nöja sig med att veta det fru Joachimas hönsgård blifvit förtrollad, att mamsell bar mat till vindskammaren och att husmodern aldrig låtit se sig sedan den dag hon sanslös hemfördes från arresten, ty samma stund hon återfick sansen, gick hon ditupp utan att hafva svarat ett ord till någon menniska... Nej, man måste ha reda på mera — och ändtligen fick man det, fastän man hvarken trodde eller kunde tro.

Berättelserna från nattbesöken — ty de blefvo flera gånger upprepade — lydde så:

Ett »grufligt spektakel» egde rum innanföre dörrarne. Matmodern stormade vildt och knotade högt. Hon förebrådde och fördömde någon, hvars namn hon ej nämde. Men ett skärande *han*, han, han, visade tillräckligt mot hvem hon rasade. Aldrig föllo tårar, aldrig gick ett vekt ord öfver läpparne, ett ljud af sorgens smärta, nej, blott onda grymma ord, vittnande om en mördande förbittring och ett gränslöst qval öfver att få utstå dessa marter.

Under afbrotten gick och sprang hon ömsom öfver golfvet. Stundom föll hon hastigt ned mot tröskeln, antingen då känslornas våldsamhet betog henne all kraft att uppehålla sig eller hon ville lefva om den stunden, då hon inträdde i arresten.

Af alla dessa berättelser slöt man — om de finge tros — att Joachima aldrig kunde förlåta den olycklige, som hon kallat sin make, att han genom biljetten lockat henne att blifva det första vittnet till hans gerning.

Det öfriga utreddes efter hand, hönsfrikaséen, som hon sändt, hans afsky derför, den enas elakhet, den andres grymhet. Men man tillade billigt: »Hvem kan dock här dömma! Hvem känner hvad som föregått i hvarderas hjerta?»

Både läkaren och presten hade försökt komma in till enkan och äfven slutligen nått sitt mål. Men då hade hon ej visat minsta tecken af de nattliga utbrot-

ten. Hon hade varit hånande kall, men alltid redig, och försäkrat att hon ej ännu behöfde hvarken kroppslig eller andlig hjelp.

Under tvänne långa månader fortfor detta onaturliga lif. Då hände sig en dag att matmodern helt oförmodadt, liksom hon endast varit ute på en spatserfärd, inträdde i barnkammarn, klädd i full promenad-drägt. Barnen och pigan skreko i himmelssky — så oväntad, så hemsk var uppenbarelsen af modern och matmodern.

Hon var alldeles lugn, men hennes ansigte hade blifvit så kantigt och gult och hennes kropp så mager, att hela hennes långa gestalt påminde om ett upptorkadt fågelskrof. Isynnerhet var den spetsiga hakan och den tunna näsan särdeles egnade att föra minnet på fågelslägtet.

Men den rädsla, hon alltid ingaf, behöfde knappt förhöjningen af den förebrående blicken och det djupa »hvad står på», för att ställa allt till rätta. Och sedan gamla mamsell Ebba mottagit order om barnens skolgång, klädsel, m. m. — sorgkläder fingo ej begagnas — skred Joachima, efter att med ett slags omfamning ha berört sina tre forskande och nedslagna afkomlingar, stolt och kall nedför trapporna och ut på gatan, der hvarenda barnunge började springa för att komma hem och berätta att »sjelfspillingens fru gick på gatan med stora blå fjädrar i hatten.»

Hvilken uppståndelse i alla fönster, dörrar och portgångar! »Kan hon vara tokig?» så frågade man hvarandra.

Men hon *var* icke tokig. Hon helsade allvarsamt och isande på alla, och hos alla, som sågo henne, tystnade smädeorden — åtminstone tills hon icke mera syntes. Ty aldrig hade man sett någonting så underbart hemskt som denna skelett-enka, hvilken gick genom gatorna med sina blå fjädrar och sin gröna klädning släpande nedom pelisbrämet, visande huru djupt hon föraktade minnet af den man, hon en gång tillbedt. Och

hennes ögon, hvassa som dolkspetsar, träffade hvar och en på ett sätt, som ej väckte begäret att skåda dem om igen.

Hon skred från stadens ena ända, der hon bodde, till den andra, der hon vände om, följande, med några små afvikelser, samma väg. Ingen talade till henne, och ingen talade *hon* till, förrän hon nått sitt eget hus, då den korta befallningen lydde:

— Sätt i ordning min vanliga sängkammare!

Och från den dagen återtog hon alla sina vanor, och ingen annan skilnad märktes än att hon var strängare, kallare och skarpare än förut.

Utredningen af affärerna upptog mycket af hennes tid, men allt sköttes med fullkomlig klarhet; och de personer, som hade sig sterbhuset anförtrodt, kunde ej nog förundra sig öfver detta slipade förstånd, denna säkra blick.

För barnen antog hon de bästa lärmästare, som i den lilla staden kunde fås, och skickade dem att med stadens öfriga barn genomgå en dansskola, knappt en månad efter det hon utfört den stora promenaden.

Nu skrek man på skandal. Barnen i dansskola tre månader efter faderns sjelfmord! Men skriket förhöjdes till verkliga larmsignaler, då man på slutbalen fick se fru Joachima sjelf, iklädd en toalett af lysande kulörer, dristigt träda in i salen.

Sedan den dagen nekade ingen menniska att tro på någonting. Men efter hand — ty allt måste ändå ha ett slut — gick det nästan tillbaka i de gamla spåren.

Efter det s. k. sorgårets slut bjöds Joachima först på ett och sedan på något annat ställe; och ehuru man alltid hade en stark afsmak och fruktan för henne, gick man till och med någon gång i hennes hus, men dessa besök ville man ej förnya — så kylig, dimmig och otreflig luft andades man der. Det var liksom man in-

kommit i en iskällare eller i ett under ett halft sekel obebodt hus.

Och Joachima sjelf, en vandrande mumie, förstod man aldrig. Hon fortgick som ett mekaniskt urverk, hvilket uppdrog sig sjelf.

Hvad som föregick inom denna irrande själ visste ingen, men man trodde att skenet dolde en ömkansvärd verklighet.

10.

Det ljusnar vid horisonten.

År — många år — voro flyktade.

Barnen hade uppväxt och lemnat hemmet. Dottern hade funnit ett bättre ofvan de klara stjernorna, men sönerna voro hvar på sin stråt långt borta, den äldre i Finland, den yngre på villande hafvet.

Inga affärer af någon beskaffenhet idkades vidare i det förfallna K-ska huset.

Hönsgården, med de olyckliga svarta hönsen, hvilka gifvit anledning till så mycket ondt, var äfven försvunnen. Och i ensam öfvergifvenhet lefde fru Joachima med en gammal piga och en gammal papegoja, de enda lefvande varelser, som återstodo henne. Papegojan hade efterträdt de svarta hönsen — något skulle äfven Joachima älska.

Många i den staden kunna ännu säkerligen minnas huru i det ena fönstrets små rutor ett gammalt märkvärdigt ansigte var infattadt. Det syntes der alltjemt, liksom det hade glömt att draga sig tillbaka, och de djupt liggande ögonon stirrade utåt gatan som om de väntat att få se någon.

Så hade ansigtet synts der länge, men tidtals för-

svann det och blef då ej synligt på kanske hela månaden.

»Nu», sade grannarne, »har fru Joachima gått till sängs!» Och när det inträffade, steg hon ej upp på minst tre veckor. Dessemellan gick hon aldrig till sängs, utan satt eller låg klädd än på en stol, än på en soffa, vankande natten om ur rum i rum, alltid hållande i ena handen en vaxstapel och i den andra ett slags skynke eller en damviska för att sysselsätta sig med städning.

Man ville äfven veta att hon ibland om aftnarne, sedan det blifvit mörkt, gick ut ur huset och på bakvägar till kyrkogården, dit hon smög sig till en nu nedplattad kulle bakom kyrkan. Många trodde sig, särdeles under ovädersaftnar, ha sett henne knäböja der, men ingen kunde dock med visshet bekräfta denna sägen.

Hvad det led, blef Joachima en dag fullkomligt ensam. Den gamla pigan dog.

Åtskilligt hyresfolk — ty ingen ville mera tjena i det hemska huset — flyttade då in mot att förrätta tjenster, men snart flyttade de åter ut, emedan de påstodo att den underliga värdinnan hade ett så besynnerligt sätt och ett så konstigt tal och hittade upp så många trakasserier för dem, att de hellre ville betala sin hyra hvar som helst än bo här för intet.

Joachima syntes ej bekymra sig derom. Hon satt lika orörlig i fönstret, med papegojan i sin bur svängande bredvid, tills denna åter blef ensam under herrskarinnans periodiska försvinnande.

En menniska, som Joachima aldrig tålt och hundrade gånger afvisat, gaf likväl alltid akt på när papegojan blef ensam och kom då tillbaka. Det var Ellika, styrmansfrun, farmors uppasserska. Och stundom kom äfven den grannfrun, som Joachima i sin förmätna lustighet spelat det stygga sprattet med de kokta äggen *).

---

*) Denna person lefver ännu.

Dessa båda sågo vänligt till henne, men hon tackade dem ej, och blott Ellika egde mod att hålla ut till det yttersta.

Efter många och långa pröfvodagar hade Ellika hunnit så pass öfvervinna fru Joachimas gamla antipati, att hon vågade göra sig något hemmastadd och frågade då »hvarföre frun aldrig ville lägga sig, utom då hon gick till sängs för vecktal».

Vid denna djerfhet blef Joachima både blek och gul.

— Hvarföre skall du fråga mig efter detta? sade hon mera nedslagen än ond.

— Derföre att det gör mig så grufligt ondt att se det stackars ensliga ljuset här hvarenda natt fläkta af och an i det gamla rummet. Jag vet hvem som då vakar.

Joachima nickade, icke åt Ellika, utan åt papegojan, och räckte in sina smala magra fingrar med den väntade sockerbiten genom gallret på buren.

»Håhå ... Håhå!» pustade papegojan. Det var med denna ängsliga fras hon alltid tackade.

— Det slår mig aldrig felt, återtog Ellika, att det stackars kräket vaknar om natten vid det ropet, och så har hon lärt det.

— Ellika, Ellika ... darrande satte sig Joachima ... tyst med detta!

— Nej, icke sedan jag en gång vågat tala ... Säg, käraste frun, fins det ingen ro, alls ingen lisa?

— Ingen! suckade Joachima sakta.

— Och derföre är det som sängen bjuder emot?

— Tig, menniska ... När jag lägger mig, är det derföre ... Men nej ... Hon reste sig med en kraft, som erinrade om den *unga* Joachima ... Hvarför skulle jag tala? Jag kan tiga och bära min börda. (Det låg en viss triumf i tonen).

— Men jag frågar icke i fåvitsko ... nej, nej ... jag vet att det är just i *den* andan som farmor skulle ha frågat.

— Farmor... Joachima spratt till... det är just farmor, hviskade hon, som tvingar mig att stiga upp, eljest skulle jag alltid ligga.

— Ack, sådant misstag! *Hon*, den goda själen?

— Du vet väl att hon älskade *någon* öfver allt på jorden. Hon vill ej förlåta mig... nej, nej, hon vill det icke, och jag får gå här i skärselden, tills... Men tyst, tyst... jag blir gammal. Narra mig ej att tala!

— Och någon *annan* hindrar icke frun att sofva? Med ett genomträngande ljud af gränslös smärta sprang Joachima upp. Hennes blick såg sig med vildhet omkring.

— Gå... du är elak... kom icke mer tillbaka!

— Arma fru, om jag skulle hitta på ett medel... Dessa rummen äro efter så många års lidanden ofredliga och otjenliga. Flytta in i farmors kammare! Der bor frid och goda andar, det vill jag lofva!

Joachimas ansigte uttryckte det begär, med hvilket den förtviflade griper efter ett räddningsmedel.

— Hur kan du tro...

— Jag tror icke bara, jag vet... Ack, låt mig sätta den kammarn i ordning!

— Gör så... Men skall du, för farmors skull, aldrig förråda mig för menniskorna?

— Aldrig!

»Håhå... håhå!» klagade papegojan.

— Hon vill icke bli ensam, hör du, sade Joachima med en viss synbar rädsla.

— Det skall hon icke heller. Jag flyttar henne hem till mig under en tid så att hon får lära sig ett annat språk... detta är riktigt uppskrämmande.

Samma dag sattes rummet i ordning af Ellika, hvilken äfven af hjertats instinkt letade fram farmors bibel och lade den, såsom den brukade ligga, på det lilla bordet.

Då Joachima om natten lagt sig till hvila i farmors kammare, somnade hon utan någon strid med de mörka fiender, hvilka eljest jagade henne långt bort från den fridlysta sömnens läger, och hon drömde då sin första vackra dröm under långa sjutton år.

Hon tyckte sig sjelf stå i det stora klädkontoret på vinden, der hon vid den öppna gluggen arbetade med gamla kläder; och som hon så stod, kände hon sig gripen af en förunderlig bäfvan blandad med en hemlighetsfull glädje. Det syntes henne som om himlen upplät en flik vid horisonten och att hon, sjunkande på sina knän, erfor huru en fläkt der uppifrån sväfvade öfver hennes brännande ansigte och ljuft svalkade detsamma. Den fläkten trängde vidare in i själen, lisade hennes qvalda och trötta ande och drog med sig sista lemningarne af all bitterhet emot *honom*, som tilldömt henne ett så grymt straff som hennes lif varit, deladt mellan en syndfull, aldrig tystad klagan och en gränslös ånger öfver oförmågan att icke kunna försona sig med hvarken maken eller den Gud, som räknat bådas fel.

. . . .

När morgonen kom, sade hon till Ellika:

— Tack . . . du hade rätt, här var godt att vara. Farmor har haft misskund med mig. Sådan jag i dag känner mig, känner jag knappt mig sjelf . . . Men lemna mig ensam till aftonen!

Ellika tordes knappt tro sina öron. Med förtjusning lydde hon nu.

Så snart Joachima sett dörren tillslutas, gick hon med en viss brådska ur rummet och uppför trappan, som ledde åt vinden och det sedan långlig tid tillstängda klädkontoret; och utan att för sig sjelf redogöra för de intryck och instinkter, som drogo henne framåt, stannade hon, först då hon hunnit den koffert, i hvilken allt, som hon återfått från arresten, blifvit inkastadt.

— Hvad är detta . . . hvad vill jag här? frågade hon sig nu . . . Himlen lyfter ingen flik för dem, som ej

tro... Hu... dimman hänger tung i luften... den trycker mig. Jag skall icke stanna här.

Hon gick dock ej.

Obeslutsam tog hon ett steg tillbaka och ett framåt. Den mörka kofferten drog henne med stark makt till sig

— Nåväl... jag kan ju blott kasta en blick ditin... blott ta i det, som ligger öfverst.

Hon lutade sig ned, satte den förrostade nyckeln i låset och öppnade locket, som gnislande knarrade i sina gångjern.

Den unkna lukten slog döfvande emot henne... Hennes händer och hela kropp darrade, hjertat slog i bäfvande ångestfulla slag... Hon hade fattat det första klädesplagget och åter släppt det.

Hvarföre underkasta sig denna rysliga pina? Hade hon icke återfått plånboken och hvarje papperslapp... Hon ville undan, men stod liksom fastväxt.

Än en gång togs rocken upp, rocken, som han sista gången burit; och sedan hon undersökt hvarje ficka och funnit dem fullkomligt tomma, halkade hennes hand omedvetet utefter fodret nedanför bröstfickan.

Ah, märktes der icke något styft... Med vild instinkt for handen åter dit in, och Joachima kände då, med en af dessa mäktiga rörelser som omgestalta ett helt lif, att ett papper fanns derinne.

— Gud... Gud, låt mig behålla mitt förstånd!

Sådana voro de ord som i detta ögonblick sväfvade öfver hennes läppar. Straxt derpå stod hon vid gluggen med ett gulnadt och skrynkladt bref i handen... ett bref till henne.

— Nej, här skall jag icke läsa det.

Med möda stapplade hon tillbaka ned i farmors kammare, der den hemlighetsfulla skatten öppnades.

Se här hvad hon läste:

»Förlåt mig, min Joachima, det budskap du fick! Det var en infernalisk hämd, ångrad minuten efter sedan

det var för sent. O, att jag kunde återtaga det! Förlåt mig så visst som jag, nu i den stund jag okallad stiger öfver tröskeln till det okända landet, förlåter *dig* af hela min själ!

Vi älskade hvarandra, men vi älskade med sjelfviskhet, ty våra hjertan voro icke goda. Vi älskade icke Honom, hvars eviga barmhertighet jag skyndar att anropa, ty vet — och låt detta lisa dina marter — jag *behöfde* dö, jag måste dö, och jag begagnar de sista ögonblick, som öfverretningen varar... modet kunde eljest svika mig.

Dit jag går finnas många boningar äfven för den uslaste, som ångerfullt klappar.

Farväl, farväl! Välsignelse öfver barnen, de arma, och öfver dig, ännu armare, djupt beklagansvärda qvinna! Deruppe väntas du af din *här* olycklige och förlorade, *der* genom

Jesu makt och nåd räddade

Carl.»

En gloria af tusen millioner strålar skulle icke så kunnat upplysa Joachimas ansigte som det sken, hvilket nu, kommande inifrån, upplyste det.

— Räddad... räddad, jublade hon... räddad förlåten! Han begär *min* förlåtelse. Någon vet att den eländiga, förhärdade, halftokiga Joachima var en arm, lidande, förblödd qvinna. Någon talar om henne med deltagande, med tröst, och denne någon är *han*, min Carl, min Carl... min Carl...

Det var en salig, en hänryckande yrsel, under hvilken det tunga bandet, som i sjutton år hållit tårarne tillbaka, ändtligen brast.

Joachima gret och dessa tårar omfödde henne.

Med fullaste känsla af obegränsad tacksamhet knäföll hon vid farmors säng.

Det var farmor som gifvit henne drömmen. *Hon*, som hvarken i lifvet eller i döden känt andra än för-

sonliga känslor, hade säkert tiggt den af Gud för att hugsvala den otacksamma svärdottern.

Och nu kunde Joachima, renad af de tårar, som flöto från en sann ånger, äfven våga tänka på Gud, på frälsaren, på döden, döden, som en dag på sina hvita välsignade vingar skulle föra henne till det landet, hvilket för henne ej mer kunde bli okänd. Det är ju ej ett okändt land, dit de älskade gått förut?

. . . .

Själens upphöjelse och afsöndring från det lägre föder icke blott himmelska, utan äfven jordiskt glada och varma känslor.

Aldrig förr hade Joachima så tänkt på sina barn. Nu mindes hon klart att de *velat* nalkas henne, velat med barnets instinkt trösta henne. Men hon hade flytt dem, fyllande blott de yttre pligterna. Alltid hade hon tyckt sig vara som en pest, ett ondt öde för dem och känt sitt förtorkade hjerta orördt af deras rörelse. Likväl hade hon älskat dem högt, fastän med sluten kärlek, ty under sin lefvande död, då ingen dagg kom att uppfriska henne sjelf, kunde hon ingenting mera ge.

Nu hade hon icke på länge hört något ifrån sina båda söner. Den yngre hoppades hon dock någon gång få återse. Men den äldre, sonen i Finland, faderns älskling, han kunde skrifva . . . Dock, hvarföre skulle han väl göra det, då han så sällan fått ett fattigt svar . . .

— Det skall bli annorlunda! Han skall dela min sällhet. Jag vet att han gör det.

Då Ellika återvändt och fått se det underverk, som inträffat, ropade hon jublande:

— Nå, tvifla nu någon på Gud . . . Se der ännu ett bref. Det är visst också godt.

Och så var det.

Detta bref innehöll den lyckliga nyheten att äldste

sonen som nygift skulle komma öfver till Sverge till den gamla födelsestaden och hemta den stackars ensamma modern till sig.

Hon finge ej längre, hette det, multna i ruinerna. Hennes hjerta finge ej upphöra att slå, innan det känt något tecken af kärlek och glädje. Sonhustrun skulle lära henne båda delarne. Och sonen ville visa att hans kärlek, om den än varit tvingad att tiga, dock alltid, jemte det innerligaste medlidande, lefvat på botten af hans hjerta.

— Må de komma! ropade Joachima ... och moderskänslan böljade genom den ånyo lefvande själen ... Min trötta dag har slutat. Morgonen har uppgått ......

Den aftonen blef farmors bibel efter mångårig hvila åter öppnad. Nu förstod Joachima dess gudomliga språk. *Nu* trodde hon, men med en innerlig suck sade hon, då den åter tillslöts:

— Salige äro de, som icke se och dock tro ... Aldrig, aldrig mera kan jag tvifla.

Samma vecka började det rustas i det gamla huset. Sorgens tunga dam sopades bort, och glädjens helgonskimmer lyste än en gång fram ....

Men här stanna vi, tilläggande blott detta:

Son och sonhustru kommo. Och efter ett sista besök, ett jubelbesök vid den lilla vrån bakom kyrkan, följde Joachima, som tycktes hafva afkastat all tyngd, de nu älskade barnen, och hon föresatte sig dyrt att bli en lika värdig farmor som hennes sons varit. För öfrigt såg hon i denna flyttning ett nytt bevis på Guds nåd och hennes egen fullständiga lefnadsförändring.

Först flera år härefter fick Ellika ett bref, som förtäljde att fru Joachima under en ljuf och glad frid inslumrat vid det fordna brödrarikets strand.

INNEHÅLL.

Som namnet *Giulio* från början, genom förbiseende, blifvit oriktigt stafvadt, har man trott sig böra låta det fortgå. Det rättas emellertid här. Smärre tryckfel för öfrigt torde läsaren benäget ursäkta.

EDW. FLYGARE
BORTA
OCH
HEMMA.
STOCKHOLM
1860